

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 91 • 10. juni
Sesjonen 2024–2025

Møte tirsdag den 10. juni 2025 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 91):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap) (Lovvedtak 46 (2024–2025), jf. Innst. 199 L (2024–2025) og Prop. 11 L (2024–2025))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i inndelingsloven (sørsamisk navn på Innlandet fylke og nord- og sørsamiske navn på Nordland fylke) (Lovvedtak 91 (2024–2025), jf. Innst. 409 L (2024–2025) og Prop. 90 L (2024–2025))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i Svalbardskatteloven (Lovvedtak 92 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i Norfundloven (Lovvedtak 93 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i aksjeloven (Lovvedtak 94 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
6. Stortingets vedtak til lov om endringer i allmennaksjeloven (Lovvedtak 95 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i skattebetalingsloven (Lovvedtak 96 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i offentlig-leva (Lovvedtak 97 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Folketrygdfondet (Lovvedtak 98 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i skatteforvaltningsloven (Lovvedtak 99 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i sentralbankloven (Lovvedtak 100 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
12. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentanternes økonomiske ordninger (Lovvedtak 101 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))
13. Stortingets vedtak til lov om endringer i regnskapsførerloven, hvitvaskingsloven og regnskapsloven (diverse endringer) (Lovvedtak 102 (2024–2025), jf. Innst. 441 L (2024–2025) og Prop. 120 L (2024–2025))
14. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om medisinsk utstyr (gjennomføring av endringsforordninger (EU) 2023/607 og (EU) 2023/2197 om medisinsk utstyr i norsk rett) (Lovvedtak 103 (2024–2025), jf. Innst. 498 L (2024–2025) og Prop. 101 LS (2024–2025))
15. Stortingets vedtak til lov om endringer i tannhelse-tjenesteloven mv. (rett til nødvendig tannhelsehjelp for personer fra 25 til og med 28 år) (Lovvedtak 104 (2024–2025), jf. Innst. 458 L (2024–2025), Prop. 124 L (2024–2025), Dokument 8:96 S (2024–2025) og Dokument 8:157 S (2024–2025))
16. Stortingets vedtak til lov om endringer i helsetilsynsloven mv. (ny meldeordning for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten) (Lovvedtak 105 (2024–2025), jf. Innst. 459 L (2024–2025) og Prop. 121 L (2024–2025))
17. Stortingets vedtak til lov om endringer i helseforskningsloven mv. (vilkår for medisinsk og helsefaglig forskning og for bruk av helseopplysninger i forskning) (Lovvedtak 106 (2024–2025), jf. Innst. 400 L (2024–2025) og Prop. 109 L (2024–2025))
18. Stortingets vedtak til lov om endringer i spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven (godkjenning av virksomheter og bruk av betegnelser) (Lovvedtak 107 (2024–2025), jf. Innst. 399 L (2024–2025) og Prop. 114 L (2024–2025))
19. Stortingets vedtak til lov om endringer i tobakkskadelloven, strålevernloven og atomenergilovent (utvidelse av røykeforbudene og forbud mot grensekryssende fjernsalg) (Lovvedtak 108 (2024–2025), jf. Innst. 398 L (2024–2025) og Prop. 116 L (2024–2025))
20. Stortingets vedtak til lov om endringer i matloven (hjemmel for overtredelsesgebyr ved brudd på forskrift) (Lovvedtak 109 (2024–2025), jf. Innst. 397 L (2024–2025) og Prop. 125 L (2024–2025))
21. Stortingets vedtak til lov om besøksbidrag (besøksbidragsloven) (Lovvedtak 110 (2024–2025), jf. Innst. 452 L (2024–2025) og Prop. 96 L (2024–2025))

22. Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (krav til det psykososiale arbeidsmiljøet)
(Lovvedtak 111 (2024–2025), jf. Innst. 483 L (2024–2025) og Prop. 94 L (2024–2025))
23. Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeloven (samtykke til seksuell omgang m.m.)
(Lovvedtak 112 (2024–2025), jf. Innst. 451 L (2024–2025) og Prop. 132 L (2024–2025))
24. Stortingets vedtak til lov om endringer i grenseloven og utlendingsloven mv. (gjennomføring av revidert grenseforordning)
(Lovvedtak 113 (2024–2025), jf. Innst. 457 L (2024–2025) og Prop. 123 LS (2024–2025))
25. Stortingets vedtak til lov om endringer i rettshjelpsloven mv. (prioriterte sakstyper for rettshjelp mv.)
(Lovvedtak 114 (2024–2025), jf. Innst. 468 L (2024–2025) og Prop. 103 L (2024–2025))
26. Stortingets vedtak til lov om endringer i integreringsloven mv. (økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet)
(Lovvedtak 115 (2024–2025), jf. Innst. 410 L (2024–2025) og Prop. 81 L (2024–2025))
27. Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven mv. (familieinnvandring m.m.)
(Lovvedtak 116 (2024–2025), jf. Innst. 344 L (2024–2025) og Prop. 113 L (2024–2025))
28. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om språk (språklova)
(Lovvedtak 117 (2024–2025), jf. Innst. 435 L (2024–2025) og Dokument 8:259 L (2024–2025))
29. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven og legemiddeloven mv. (befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk)
(Innst. 518 L (2024–2025), jf. Prop. 112 L (2024–2025))
30. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein, Kjell Ingolf Ropstad om å ta i bruk Rushåndhevingsutvalgets anbefaling
(Innst. 317 S (2024–2025), jf. Dokument 8:71 S (2024–2025))
31. Innstilling fra justiskomiteen om Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)
(Innst. 478 L (2024–2025), jf. Prop. 79 L (2024–2025))
32. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om offentlig tilgjengelig register over visse seksualforbrytere som er domfelt for overgrep mot barn
(Innst. 477 S (2024–2025), jf. Dokument 8:204 S (2024–2025))
33. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Johan Aas om narkotikabekjempelse ved norske skoler
(Innst. 506 S (2024–2025), jf. Dokument 8:205 S (2024–2025))
34. Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 68/2025 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2021/2118
(Innst. 474 S (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))
35. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i bilansvarslova (gjennomføring av endringsdirektiv til motorvognforsikringsdirektivet i norsk rett)
(Innst. 475 L (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))
36. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre digital beredskap i urolige tider
(Innst. 433 S (2024–2025), jf. Dokument 8:227 S (2024–2025))
37. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven
(Innst. 440 L (2024–2025), jf. Prop. 127 L (2024–2025))
38. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Mímir Kristjánsson og Marie Sneve Martinussen om å styrke veteranenes rettigheter og innføre en veteranlov i Norge
(Innst. 448 S (2024–2025), jf. Dokument 8:253 S (2024–2025))
39. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde om å kartlegge ubalansen mellom Forsvarets kampkraft og utholdenhet
(Innst. 447 S (2024–2025), jf. Dokument 8:266 S (2024–2025))
40. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie og Marian Hussein om å gjera Noreg tryggare
(Innst. 446 S (2024–2025), jf. Dokument 8:267 S (2024–2025))

41. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Klimamelding 2035 og fem representantforslag som omhandler reduksjon av utslipp
(Innst. 520 S (2024–2025), jf. Meld. St. 25 (2024–2025), Dokument 8:142 S (2024–2025), Dokument 8:177 S (2024–2025), Dokument 8:195 S (2024–2025), Dokument 8:226 S (2024–2025) og Dokument 8:270 S (2024–2025))
42. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimakvoteloven (utvidet virkeområde – nytt klimakvotesystem m.m.)
(Innst. 527 L (2024–2025), jf. Prop. 104 L (2024–2025))
43. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimaloven (klimamål for 2035)
(Innst. 519 L (2024–2025), jf. Prop. 129 L (2024–2025))
44. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i folkereregisterloven og skatteloven (særlige bostedsregler og pendlerregler for stortingsrepresentanter mv.)
(Innst. 522 L (2024–2025), jf. Prop. 62 L (2024–2025))
45. Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkedsmeldingen 2025
(Innst. 513 S (2024–2025), jf. Meld. St. 26 (2024–2025))
46. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Anna Molberg, Aleksander Stokkebø, Tina Bru, Mahmoud Farahmand og Mudassar Kapur om en handlingsplan for å styrke finansnæringen i Norge
(Innst. 514 S (2024–2025), jf. Dokument 8:240 S (2024–2025))
47. Innstilling fra finanskomiteen om Noregs Banks representantskap – Rapport for 2024
(Innst. 500 S (2024–2025), jf. Dokument 9 (2024–2025))
48. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Arild Hiim*

Presidenten [10:00:07]: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Arild Hiim gikk bort den 8. desember 2024, 79 år gammel.

Arild Hiim representerte Høyre og Buskerud på Stortinget fra 1989 til 1997.

Av utdannelse var han cand.jur. fra Universitetet i Oslo. Etter å ha arbeidet som lensmannsbetjent og som saksbehandler i Rikstrygdeverket i studietiden, var det politiet som ble arbeidsplassen de første årene etter embetseksamen. Ved Ringerike politikammer tjenestegjorde

de han som politifullmektig, politiadjutant og politiinspektør, og avsluttet som konstituert politimester.

Hans politiske engasjement startet i Unge Høyre allerede på 1960-tallet. Han var bl.a. formann i Nes Unge Høyre fra 1964, deretter formann i Buskerud Unge Høyre fra 1967 til 1969. I studietiden hadde han også verv i Den Konservative Studenterforening. Deretter fulgte en rekke verv i kommunal- og fylkespolitikken gjennom 1970- og 1980-tallet.

Fra 1979 til 1983 var han fylkesordfører i Buskerud.

Han hadde også framtreddende verv i partiet, bl.a. som leder av Buskerud Høyre og medlem av Høyres sentralstyre fra 1978 til 1991.

Med sin bakgrunn var det naturlig at han ble valgt inn i Stortingets justiskomite begge valgperiodene. I den første valgperioden var han i tillegg medlem av kontrollkomiteen.

Som kollega var Arild Hiim alltid konstruktiv. Hans medrepresentanter oppfattet ham som hjelpsom og klok i det daglige arbeidet på Stortinget. Som person var han varm og raus, og han ble høyt verdsatt av mange.

Etter tiden på Stortinget virket han som advokat i eget advokatfirma og senere som rådgiver i konsulentfirmaet Hiim.

Den politiske løpebanen ble avsluttet som leder for Ringerike Senior Høyre, og han var til det siste til stede og bidro med innspill og råd.

Vi lyser fred over Arild Hiims minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:27]: Representantene Geir Adelsten Iversen, Odd Harald Hovland, Jenny Klinge og Sandra Borch, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Hedmark: Per Martin Sandtrøen

For Hordaland: Charlotte Spurkeland

For Møre og Romsdal: Berit Tønnesen

For Telemark: Bengt Halvard Odden

For Sør-Trøndelag: Maren Grøthe

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:04]

Stortingets vedtak til lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap) (Lovvedtak 46 (2024–2025), jf. Innst. 199 L (2024–2025) og Prop. 11 L (2024–2025))

Presidenten [10:04:22]: Presidenten vil legge opp debatten etter Stortingets forretningsorden § 52, dvs. at

representanter og medlemmer av regjeringen får 15 minutter i første innlegg, 10 minutter i annet innlegg og deretter en eventuell kort merknad begrenset til 1 minutt.

Presidenten vil ikke åpne for replikkordskifte.

Helge André Njåstad (FrP) [10:04:55] (ordfører for saka): Etter fyrstegongsbehandlinga i Stortinget av Innst. 199 L for 2024–2025, om sivil arbeidskraftberedskap, har Framstegspartiet, Arbeidarpartiet, Høgre og Senterpartiet samarbeidd om visse endringar i lovvedtaket. Me har mottatte lovteknisk bistand frå Justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg har me hatt samtalar med ulike juridiske miljø, og eg vil spesielt takka Benedikte Høgberg, Hans Petter Graver, Advokatforeningen og NIM for gode innspel og dialog undervegs. Som følgje av den einigheita som eit breitt fleirtal i Stortinget står bak, er det fremja ein del forslag til lovmerknader og endringar i lovvedtaket som eg skal gjera greie for. Difor vil eg lesa opp ein del grunngevingar som det er viktig følgjer saka vidare i referatet. Når det gjeld dei punkta eg ikkje gjer greie for, ligg rammene for lovforslaget fast, i tråd med justiskomiteen si opphavlege innstilling og proposisjonen frå regjeringa.

Første punkt gjeld når fullmaktene i §§ 28 c til 28 f kjem til bruk. For det første blir det føreslått endringar i krava til når fullmaktene i §§ 28 c til 28 f kjem til bruk, samanlikna med lovvedtaket etter fyrstegongsbehandlinga.

Etter lovvedtakets § 28 a kan Kongen i statsråd avgjera at fullmakta til å regulera det sivile arbeidslivet, inkludert pålegg om arbeidsplikt, kjem til bruk dersom «riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare». Dette situasjonskravet svarer til situasjonskravet i anna beredskapslovgeving, som t.d. fullmakta i beredskapslova § 3, og det blir brukt for å beskriva situasjonar øvst i krisespekteret, der landet står overfor ein eksistensiell trussel med gjennomgripande konsekvensar for nasjonen. Fullmakter med slike situasjonskrav kan ikkje brukast i fredskrises, slik som ein pandemi, eller når riket står overfor ein avgrensa sikkerheitstrussel. Eg viser m.a. til at det blir understreka i proposisjonen at me i Noreg ikkje er i ein slik krisesituasjon i dag, og at me aldri har vore det sidan andre verdskrigr.

Det er no føreslått i lovmerknaden å ta ut «rikets sikkerhet» i opplistinga av situasjonar som kan utløysa fullmaktene. Føremålet med endringa er å gjera det endå klarare at det berre er i situasjonar øvst i krisespekteret at fullmaktene kjem til bruk. Føreseigna vil med dette avvika noko frå andre beredskapsheimlar som også berre kan brukast øvst i krisespekteret. Forskjellen er ikkje stor, men endringa er meint å sikra at ikkje fullmaktene blir misbrukte eller situasjonskravet tolka utvidande.

Bruksområdet for andre beredskapsheimlar i lovverket er uendra.

Etter lovvedtakets § 28 a kan fullmaktene berre brukast for å ivareta nærare bestemte føremål. Det er no føreslått ei endring som er meint å tydeleggjera og forenkla denne føremålsavgrensinga. Det blir føreslått at fullmaktene berre kan brukast for å «understøtte forsvaret av landet, beskytte sivilbefolkningen eller ivareta samfunnets grunnleggende funksjonalitet». Ordlyden vil med denne endringa skilja seg frå føremålsavgrensinga i beredskapslova § 3, men har likevel mange likskapstrekk. Å ivareta den grunnleggjande funksjonaliteten i samfunnet svarer til delar av føremålskravet i beredskapslova § 3, slik som å tryggja offentleg orden, folkehelsa eller forsyningar til landet. Vidare vil det å beskytta sivilbefolkninga svara til «vern om sivilbefolkningen» i beredskapslova. Å støtta opp under forsvaret av landet vil delvis svara til føremålskravet i beredskapslova § 3, slik som å fremja og tryggja militære tiltak. Ved å endra ordlyden til «understøtte forsvaret av landet», blir det tydeleggjort at sivile tiltak berre kan brukast til å støtta opp under forsvaret, ikkje til aktivt forsvar av landet.

Ny ordlyd i § 28 a blir etter dette som følgjer:

«Når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet er i fare, kan Kongen i statsråd beslutte at §§ 28 c til 28 f får anvendelse for å understøtte forsvaret av landet, beskytte sivilbefolkningen eller ivareta samfunnets grunnleggende funksjonalitet.»

Ein regel om utsett iverksetjing av forskrifter og reduksjon av varigheita til fastsette forskrifter er eit anna punkt ein har føreslått å endra, samanlikna med lovvedtaket etter fyrstegongsbehandlinga. Etter lovvedtakets § 28 b skal forskrifter gjevne med heimel i §§ 28 c til 28 f bli kunngjorde for Stortinget snarast mogleg og ha ei varigheit på inntil seks månader om gongen. Det er no føreslått at forskriftene ikkje kan ta til å gjelda før 48 timar etter at dei er kunngjorde for Stortinget, med mindre det er fare ved opphald. Eit slikt varsel før iverksetjing gjev Stortinget betre grunnlag for å vurdere saka, noko eg er glad for at me har vorte einige om.

Regulering av arbeidslivet i krig eller sikkerheitspolitisk krise vil kunna krevja hyppige endringar i eit ofte detaljert regelverk, som det kan hasta å gjennomføra. Til dømes kan det oppstå eit akutt behov for reparasjonskompetanse på viktig sivil infrastruktur, der det er heilt grunnleggjande behov for å få tak i kompetent personell svært raskt, anten det er snakk om elektrikarar, dataingeniørar eller andre yrkesgrupper. Då kan det vera behov for å gjennomføra eit pålegg om arbeidsplikt, eller at personane må arbeida utover dei gjeldande rammene for arbeidslivet som følgjer av lovgevinga, utan at ein har tid eller anledning til å venta før det blir gjennom-

ført. Sjølv om hovudregelen vil vera at Stortinget blir varsla 48 timar før forskrifta tek til å gjelda, er det difor viktig at regjeringa får anledning til å handtera situasjonen med tilstrekkeleg fleksibilitet. Dette har ein føreslått å løysa ved at det blir opna for unntak frå kravet om utsett iverksetjing dersom det er fare ved opphald, noko som nettopp vil liggja føre når det hastar med gjennomføringa. Fare ved opphald er eit kjent kriterium frå beredskapslovgjevinga.

Det er også føreslått at forskriftene berre kan bli gjevne for tre månader om gongen, i staden for seks månader slik det følgjer av lovvedtaket etter fyrstegongsbehandlingen. Stortinget vil med det bli hyppigare involvert. Endringane medfører at plikta til å kunngjera for Stortinget vil bli regulert i § 28 b fyrste ledd, som skal lyda:

«Forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal være nødvendige for å oppnå formål angitt i § 28 a, og de skal være forholdsmessige. De skal blant annet begrenses til de virksomhetene, bransjene, etatene og områdene der det trengs. Forskriftene skal meddeles Stortinget snarest mulig etter at de er vedtatt og kan tidligst tre i kraft 48 timer etter meddelelse, med mindre det er fare ved opphold. Forskriftene kan bare gjelde for inntil tre måneder om gangen.»

Plikta til å leggja fram forskrifter for partane i arbeidslivet for fråsegn før dei blir vedtekne, slik det er angeve i Innst. 199 L, blir ståande igjen i § 28 b tredje ledd.

Så litt om avgrensinga til å fråvika lovgjeving: Det er føreslått ei tydeleg innramming i lovteksten av når anna lovgjeving kan fråvikast i forskrift. Etter lovvedtakets §§ 28 c, 28 d og 28 e kan forskrifter fråvika anna lovgjeving og privat regulering i den grad det er nødvendig for å gjennomføra nødvendige og forholdsmessige tiltak etter lova. Høvet til å fråvika lovgjeving var dermed nokså klart avgrensa. I tråd med desse avgrensingane, og for å presisera kva som ligg i kravet til nødvendighet og forholdsmessigheit, er det føreslått justeringar i ordlyden. Anna lovgjeving kan berre setjast til side i den utstrekninga det er nødvendig for regulering av høvesvis høvet til å etablera og avslutta arbeids- og tenesteforhold i § 28 c og arbeidsplikt etter § 28 e. Ordlyden i § 28 c andre punktum blir etter dette som følgjer:

«Gjeldende lover eller privat regulering av betydning for etablering og avslutning av arbeids- og tjenesteforhold, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd for gjennomføring av tiltak etter første punktum.»

Ordlyden i § 28 e andre ledd fjerde punktum blir etter dette som følgjer:

«Gjeldende lover og privat regulering som er til hinder for den konkrete reguleringen av arbeidsplikten, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd.»

For begge føresegnene vil ordet «påkrevd» bli sett inn i lovteksten. Eit krav om nødvendighet følgjer alle-reie av § 28 b, men det er grunn til å gjentaka dette i relasjon til derogasjonsretten, slik at det blir heilt klart at anna lovgjeving ikkje kan fråvikast utover det som er nødvendig for å gjennomføra tiltaket.

Når det gjeld yrkesgrupper som er unnatekne frå arbeidsplikt, er det ei endring der enkelte yrkesgrupper skal vere unnatekne frå arbeidsplikt utover det som gjekk fram av lovvedtaket. Stortingsrepresentantar og embetsdomarar er representantar for høvesvis den lovgjevande og den dømande makta. Desse yrkesgruppene har ei særstilling etter Grunnlova. Arbeidsplikt som hindrar utøving av den lovgjevande og den dømande makta, vil vera i strid med Grunnlova og vil dermed ikkje kunna fastsetjast med heimel i lovvedtaket. Det er no føreslått å tydeleggjera dette ytterlegare i eit eksplisitt unntak frå arbeidsplikt for stortingsrepresentantar og embetsdomarar. Bakgrunnen for endringa er at ein vil understreka betydninga av at Stortinget og domstolane fungerer uavhengig av den utøvande makta, også i sikkerheitspolitisk krise og krig.

Ny ordlyd i § 28 e fyrste ledd tredje og fjerde punktum blir etter dette som følgjer:

«Stortingsrepresentanter og embetsdommere kan ikke pålegges arbeidsplikt. Det samme gjelder personer som er eller har vært statsborgere av et land Norge er i krig med.»

Så litt om involvering av partane i arbeidslivet. Der er det føreslått ei presisering om at ein skal leggja fram for partane i arbeidslivet forskrifter om førehandsutpeiking, øvingar og registrering. I Innst. 199 L er det teke inn eit nytt fyrste punktum i tredje ledd om at forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal leggjast fram for partane i arbeidslivet for fråsegn før dei blir vedtekne, med mindre det er openbert unødvendig eller vil medføra ei ufor-svarleg forseinking. Det er no føreslått ein mekanisme for involvering av partane i arbeidslivet i § 28 g øg. Det er føreslått å ta inn eit nytt ledd i § 28 g som viser til reglane om høyring av forskrifter i forvaltingslova § 37 andre til fjerde ledd, for å understreka at dei det særleg vedkjem, så langt som mogleg skal få anledning til å uttala seg før forskriftene blir fastsette. Ordlyden i § 28 g femte ledd blir etter dette som følgjer:

«Forskrifter etter denne paragrafen skal forelegges partene i arbeidslivet etter reglene i forvaltningsloven § 37 annet til fjerde ledd.»

Til slutt er det når det gjeld opplysningsplikta, føreslått innskrenkingar samanlikna med det som gjekk fram av lovvedtaket. Slik opplysningsplikt, som vil kunna gjelda utan hinder av teieplikt, kan i enkelte tilfelle vera nødvendig. Etter lovvedtakets § 28 h gjekk det fram at opplysningsplikta også gjeld opplysningar omfatta av

bevisforbødet i straffeprosesslova § 119 fyrste ledd og tvistelova § 22-5 fyrste ledd. Dette omfattar opplysningar som er fortrudde nærare bestemte profesjonsbaserte yrkesgrupper i stillinga deira, slik som prestar, advokatar og legar. Det er no føreslått at opplysningsplikta ikkje skal gjelda denne typen opplysningar. Bakgrunnen for endringa er at opplysningar nokon gjev til slike yrkesutøvarar, har eit særskilt vern fordi ein skal kunna søkja hjelp eller råd frå profesjonelle utan at ein skal risikera at opplysningar som blir delte, blir gjevne vidare. Ordlyden i § 28 h blir etter dette som følgjer:

«Enkeltpersoner, virksomheter og offentlige organer plikter uten hinder av taushetsplikt å gi opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak etter dette kapittelet. Dette gjelder ikke opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.»

Då har eg gjort greie for dei endringane som dei nemnde partia har føreslått sidan sist behandling. I den tida me no lever i, treng me å få på plass eit lovverk på dette feltet. Difor har Framstegspartiet, som var det partiet som ville bruka meir tid på dette lovarbeidet, valt å finna løysingar som betre ivaretek Stortinget si rolle, og retta opp andre svakheiter som vart påpeika ved lovbehandlinga, framfor å senda det tilbake til regjeringa, som ville betydd meir tid og ytterlegare tilarbeiding.

Med det tek eg opp dei forslaga som er lagde inn som lause forslag.

Presidenten [10:17:17]: Representanten Helge André Njåstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Odd Harald Hovland (A) [10:17:28]: Debatten den siste tida har vist at lovforslaget engasjerer breitt. Det er bra. Det har kome fram mange synspunkt som har vore med på å setje delar av lovforslaget i eit nytt perspektiv.

Me skal vere glade for det offentlege ordsiftet me har i dette landet, og at det kan bidra til grundige vurderingar, sånn som dei me no har fått. Samtidig er det viktig at lovforslaget framleis byggjer på utgreiinga i proposisjonen og innstillinga, med enkelte justeringar og klargjeringar. Det har representanten Njåstad gjort grundig og godt greie for.

Som han viste til, er det fremja forslag om justeringar av lovvedtaket som bl.a. presiserer når fullmaktene kan utløysast, ytterlegare regulering av involvering av partane i arbeidslivet og tydeleggjering av korleis Stortinget skal involverast. Justeringane er sjølv sagt gjorde med lovteknisk bistand frå Justisdepartementet.

Med dette lovforslaget står me no betre rusta om det utenkjelege skulle skje, og det gjer det samtidig meir føreseieleg for den enkelte. Me får ei regulering som gjev rammer for mobilisering av sivil arbeidskraft i tilfelle det

verste skulle skje: at landet vårt er i ein sikkerheitspolitisk krise eller krig.

Det er viktig at me får dette på plass. Me vil no kunne kome i gang med dei førebuingane som lovforslaget legg opp til, og som det er viktig at me jobbar med no, i fredstid. Det handlar om å styrkje vår beredskap.

Eg vil takke dei tre andre partia for godt samarbeid, og for at me no får gjennomført dette arbeidet.

Ingunn Foss (H) [10:19:07]: Som representanten Njåstad, justiskomiteens leder, har redegjort for, har det etter førstegangsbehandlingen vært forhandlinger mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet, hvor vi med god hjelp fra Justis- og beredskapsdepartementet har kommet fram til endringer i lovvedtaket som et bredt flertall i Stortinget stiller seg bak.

Sivilbeskyttelsesloven er viktig for å gi et felles juridisk rammeverk for å møte trusler på en koordinert og effektiv måte. Justeringene som nå er gjort, er helt kurrante innstramminger av loven som ikke endrer det grunnleggende formålet: å gjøre Norge forberedt om krise og krig skulle ramme landet vårt. Høyre støtter endringene i lovvedtaket.

Else Marie Rødby (Sp) [10:20:05]: Som justiskomiteens leder redegjorde godt for, og som de øvrige talerne også har sagt, er Senterpartiet en av forslagsstillerne som utgjør flertallet i saken. Jeg slutter meg for øvrig til det som er redegjort for, både hva gjelder de enkelte bestemmelsene, og det som er beskrevet som prosessen i saken.

Jeg skal være kort og vil bare understreke at sakens natur, der disse helt spesielle fullmaktene kommer til anvendelse kun i situasjoner øverst i krisespekteret, gjør betydningen av og behovet for et bredt flertall som det vi har i dag, spesielt viktig. Senterpartiet støtter de forslagene som er lagt fram, og som er redegjort for.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:21:04]: Først vil eg gi honnør til dei partia som sette på nødbremsen og snudde i denne saka. Det står det respekt av, og eg meiner verkeleg ikkje at det skal vere eit grunnlag for å raljere. Slik skal ein gjere det – eit eksempel til etterfølging, vil eg seie.

Så til den konkrete stemmegivinga i denne saka: Venstre kjem til å løfte eit forslag i debatten som vi vil støtte primært, og så kjem vi subsidiært til å støtte dei endringane som fleirtalet har lagt på bordet no.

Denne saka viser bl.a. at vi sjølv sagt har behov for å ha nokre lovar og reglar som er skrudd saman for krisesituasjonar, altså dersom Noreg hamnar i alvorlege problem der det verkeleg hastar med å handle. Kva skal vi gjere da? Skal det vere normal behandling på Stortinget,

skal presidenten lese opp sakene, og så skal det gå til behandling i komiteen, med høyring osv., når tiltaka har tar veldig? Sjølv sagt må vi ha reglar som gjer at ein kan fråvike det i veldig spesielle situasjonar.

Det vi i SV har reagert på, er det vi, sett på spissen, kan seie er ei slags demokratisk bevisstløyse i måten ein har skrudd saman det opphavlege forslaget på – det som kom frå fleirtalet. Der har ein tatt det for langt, slik at ein ser på demokratiet nesten som eit problem i krisesituasjonar, ikkje som ei avgjerande viktig forankring også i krise. Ein kunne altså hamne i situasjonar der Stortinget møter dagleg, presidenten set seg på plassen sin, og det blir innkalla til møte, gongongen går, men fordi ein har hamna i ein alvorleg situasjon som nasjon, blir da Stortinget sett i ein slags demokratisk karantene. Det er ein alvorleg situasjon, det er absurd, og det vitnar kanskje om at ein ikkje tenkjer nøye gjennom at demokratiet er ein styrke, ein grunnleggjande styrke, også i krise.

Eg skal ikkje dra det ut til ein større diskusjon enn akkurat dette. Eg vil berre seie at vi kjem til å stemme slik vi gjer. Eg trur det er veldig viktig at slike typar lovar har breiast mogleg forankring. Det er ingen grunn til at vi skal vere djupt ueinige om korleis demokratiske spelereglar skal vere, også i krisesituasjonar, slik det har blitt i dag. Vi meiner framleis dette har store manglar, men det som er lagt fram, er vesentleg betre. Difor kan eg anbefale SVs gruppe å stemme subsidiært for det som er lagt fram.

Tobias Drevland Lund (R) [10:24:22]: Det opprinnelige forslaget fra regjeringen om nytt kapittel i sivilbeskyttelsesloven og utvidede krisefullmakter til regjeringen var på mange måter en krise i seg selv. At noen partier – heldigvis, får man si – snudde i tolvte time, skal vi være veldig glad for. Det er aldri for sent å snu.

Det vi har foran oss i dag, er riktignok gode og store forbedringer fra sist, men Rødt kommer likevel til å gå imot loven og støtte forslaget fra Venstre om at loven ikke bifalles. Den prosessen som har ledet oss hit, mener vi på mange måter har vært skremmende. Det var knapt noen skikkelig offentlig debatt før professor Høgberg tok til Facebook i påsken, noe som heldigvis snudde helt om på denne saken. At Stortinget var i ferd med å vedta disse krisefullmaktene til regjeringen, og på mange måter og i for stor grad frasi seg sin egen rolle som lovgivende forsamling og kontrollør av regjeringens virke, er skremmende.

Rødt mener altså primært at denne loven må sendes tilbake til regjeringen og departementet for en ordentlig og helhetlig gjennomgang.

Den forrige runden med sivilbeskyttelsesloven og den debatten som kom i dagene før saken opprinnelig skulle vedtas av Stortinget, viste at mange i denne salen

ikke engang var klar over hva man var i ferd med å vedta. Vi må gjenreise folks tillit til at vi som lovgivende forsamling vet og skjønner hva vi holder på med. Vi kan ikke vedkjenne oss å vedta en lov som er såpass svakt forankret, og som fremdeles kan ha alvorlige menneskerettslige og konstitusjonelle svakheter. En lov som gir utvidede krisefullmakter til utøvende makt i en potensiell krise eller krig, må være godt forankret, både menneskerettslig og konstitusjonelt og ikke minst hos folk.

Rødts primære holdning er altså at loven ikke bør vedtas. Derfor kommer vi til å støtte forslaget fra Venstre om at loven ikke bifalles, men vi kommer likevel til å stemme subsidiært for de forslagene som foreligger her i dag, for det er helt nødvendige forbedringer av en lov som det ellers ikke er så veldig mye positivt å si om.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [10:27:15]: Det norske totalforsvaret er en bærebjelke i vår nasjonale beredskap og i vårt nasjonale forsvar. Det er det enighet om. Det er også enighet om at det er behov for å kunne pålegge en arbeidsplikt i krise og krig, og at regjeringen trenger noen krisefullmakter der hvor det ikke er tid til en ordinær stortingsbehandling. Det er med andre ord enighet om mye av bakgrunnen og behovene som framgikk av proposisjonen, men der stopper også veldig mye av enigheten opp. Forslaget fra regjeringen gikk altfor langt, og det ga regjeringen altfor vide fullmakter uten at disse ble underlagt tilstrekkelig politisk og demokratisk kontroll.

Forslaget som var i proposisjonen, og som for så vidt fortsatt foreligger, er skikkelig inngripende. Det gir regjeringen muligheten til å kunne pålegge oss tvungent arbeid, dvs. ikke bare vi som tilfeldigvis sitter her nå – og kanskje noen av oss også etter valget – men alle. Det kan regjeringen gjøre uten først å forsøke frivillighet, og de kan fjerne arbeidstakerrettigheter. Forslaget gir regjeringen muligheten til å gjøre dette nærmest uten formelle krav til at Stortinget er involvert, og til at regjeringen selv skulle ha muligheten til å definere når rikets sikkerhet er i fare – og dermed kunne utløse disse veldig omfattende fullmaktene til seg selv, til og med når Stortinget var samlet og kunne behandle saken.

Nettopp fordi dette forslaget er så inngripende, er det viktig med tilstrekkelig gode skranker – ikke nødvendigvis fordi vi er så fryktelig redd for at den regjeringen vi har i dag, skal misbruke dette og ta til seg mer makt på bekostning av Stortinget, men for å forsikre oss mot at det skal kunne skje i framtiden. Det er også viktig med tanke på hvilke signaler man sender ut til resten av Europa og til resten av verden.

Det var flere tunge aktører som advarte mot disse lovendringene, inkludert NIM, LO, NHO og professor Moltumyr Høgberg. Forslaget «kan i verste fall utgjøre

en trussel for demokratiet», sa assisterende direktør i NIM til Aftenposten før dette forslaget ble behandlet i Stortinget. Det var en bekymring som ble delt av veldig mange av de organisasjonene vi hadde på høring, og som det juridiske fagmiljøet ropte varsko om i mediene i forkant av behandlingen.

Vi erkjenner, sammen med alle andre som er i denne salen, at det finnes situasjoner hvor man må ta raske beslutninger, hvor en krise oppstår, og hvor sikkerhetspolitiske trusler kan gjøre det nødvendig å handle med kraft og handle raskt, noe også de forslagene som vi la inn i den saken, tok høyde for.

Forslaget i proposisjonen var bl.a. begrunnet med et ønske om å skulle forhåndsforankre noen av disse problemstillingene og avveiningene som måtte gjøres, slik at det skulle sikres bedre demokratisk forankring. Det er et mål som vi støtter, men det som lå til grunn for det forslaget, var at man faktisk gikk i motsatt retning, noe flertallet i denne salen var i ferd med å gå med på.

Vi hadde som kjent lagt inn en rekke forslag – altså som våre subsidiære standpunkt i saken, da vi mente det var riktig å sende den tilbake – til hvordan dette i større grad kunne underlegges bedre demokratisk kontroll og hindre maktmisbruk i situasjoner hvor vi ikke nødvendigvis har den regjeringen vi har i dag, men disse ble altså stemt ned.

Det jeg har sagt til nå, har vært utdrag fra innlegget jeg holdt sist vi behandlet denne saken i Stortinget. I innstillingen hadde vi med et sitat fra professor Moltumyr Høgberg, hvor hun sier:

«Hovedutfordringen med lovforslaget er imidlertid at det legger få føringer, dvs. at det inneholder få 'definerte grenser'. Dette er til tross for at det gis en svært omfattende overføring av lovgivningsmyndighet til den utøvende makt, også når Stortinget kan samles. Lovforslagets målsetting om å være en god rammelov slår altså ikke til. I stedet er lovforslagets fokus, gjennomgående og paragraf for paragraf, å overføre myndighet fra den lovgivende til den utøvende makt, og det med svært få rettslige begrensninger.»

Dette var noe vi fikk høre etter at vi hadde hørt henne i den muntlige høringen, sammen med en hel rekke andre høringsinstanser. Alt dette skjedde før denne saken ble votert gjennom i Stortinget – mot kun 20 stemmer.

Til tross for dette var det først i etterkant av førsteangsvoteringen at denne saken faktisk fikk den oppmerksomheten den fortjener. Det var etter et Facebook-innlegg fra den nevnte professoren, altså Moltumyr Høgberg, i påsken, hvor flere partier – bra nok – trakk på bremsen, men det ble påstått at det var på grunn av «ny informasjon i saken». Det er beviselig helt feil, og det

er åpenbart helt feil med tanke på det jeg nettopp leste opp, og som jeg sto og sa fra denne talerstolen i april da vi behandlet saken første gang.

Når det er sagt: Jeg er selvfølgelig glad for at det er flere partier som nå snur, og som ser at det er behov for flere av de skrankene vi tok til orde for i førstegangsbehandlingen, men jeg håper virkelig at denne saken vil være en påminnelse om at vi som er i denne salen, må være obs på at vi innimellom kan tendere til å risikere å kaste på båten de verdiene vi forsøker å beskytte når vi står her og lager lover, også for krisetider.

Det er helt absurd at det måtte en Facebook-status til – i tillegg til advarselen som var blitt framført, både fra denne talerstolen og fra veldig mange av de høringsinstansene vi hørte fra. Det kan kanskje være en påminnelse om at det kan være klokt å lytte til høringsinstansene.

Vi ser nå at en del partier har gått sammen om å komme opp med noen forslag for å imøtegå noe av kritikken som har blitt framført i saken, men vårt primærstandpunkt er, som flere har varslet allerede, at saken burde vært returnert til departementet, slik at man får gode og gjennomtenkte vurderinger og regler, akkurat slik vi mente sist denne saken ble behandlet. Når det i tillegg er slik at vi ikke har gode nok forarbeider fra Stortinget i form av merknader fra flertallet som gjenspeiler hva partiene faktisk stemmer på, og de føringene som følger med et slikt viktig forarbeid – med unntak, selvfølgelig, av våre og SVs merknader – mener vi at dette er en lov som fortjener et mer grundig arbeid, både i departementet og i Stortinget.

De omfattende endringene som nå har blitt gjort av de partiene som har satt seg sammen, bekrefter nettopp det vi påpekte i april – at dette var et svakt og forhastet lovarbeid som ga regjeringen altfor mye makt på bekostning av Stortingets rolle. Mange av de grundige vurderingene av helt sentrale problemstillinger har vi fortsatt ikke, verken i proposisjonen eller i flertallsmerknaene fra Stortinget, noe vi mener vi burde kunne forvente å ha i en så viktig sak.

Som jeg nevnte i stad, framgikk det av proposisjonen at noe av formålet med lovendringene var å forhåndsforankre en del av disse sentrale problemstillingene og sørge for større grad av demokratisk forankring mens vi ikke er i en krisesituasjon. Det inntreffer jo ikke når vi ikke får et ordentlig lovarbeid i denne saken. Jeg synes det er synd at disse endringene nå presses gjennom i en annengangsvotering, hvor vi må sitte og høre på at lovbestemmelsene leses opp fra Stortingets talerstol, i stedet for at de er argumentert for og drøftet godt i en lovproposisjon og i en innstilling fra komiteen.

Vi har som kjent allerede beredskapsloven § 3, som vil kunne ivareta behovet for å kunne utskrive en arbeidsplikt dersom en slik situasjon skulle oppstå, så det

er jo ikke slik at vi står uten noe dersom en krise plutselig skulle inntreffe.

Vi kommer til å stemme subsidiært for de endringene som blir gjort. De går i stor grad i samme retning som våre subsidiære forslag den gangen saken ble behandlet første gang. De gir en bedre sikkerhet mot misbruk og en hevet terskel og sikkerhetsmekanisme. Derfor kommer vi til å stemme subsidiært for disse. Imidlertid skulle vi selvfølgelig ønske at en så viktig sak som dette, hvor store deler av Stortinget ikke fikk med seg det som skjedde i første omgang, fikk en mer grundig behandling.

Jeg tar opp Venstres forslag i saken, om at loven ikke bifalles.

Presidenten [10:37:01]: Da har representanten Ingvald Wettrhus Thorsvik tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:37:12]: Jeg tar ordet for en stemmeforklaring fra Kristelig Folkepartis side. Vi sitter jo ikke i komiteen, men jeg kunne egentlig langt på vei slutte meg til det representanten Thorsvik nå sa i et grundig og godt innlegg. Når Stortinget valgte å trekke i nødbremsen, som vi var veldig glade for at en gjorde, tenker vi at det ville ha vært klokt heller å sende saken tilbake til regjeringa og fått en ny proposisjon og en enda grundigere behandling.

Det er altså primærstandpunktet til Kristelig Folkeparti, men i likhet med de andre partiene vil vi subsidiært støtte de endringene som er kommet.

Jeg hørte på saksordføreren i hans gode innlegg, og det var mange momenter der som jeg syntes var veldig positive, spesielt når det gjelder en tydeligere innramming av det, en sikkerhetsventil med at det tar 48 timer og skal innom Stortinget, og f.eks. dette med opplysningsplikten og inkludering av arbeidslivets parter. Det er altså mange punkter der som jeg synes er gode. Samtidig er det noe med alvoret over saken, og at det hadde vært best om en hadde hatt en proposisjon.

Med det vil jeg altså bare varsle at vi subsidiært vil støtte forslagene her.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:38:33]: Jeg er glad for at vi nå har landet et lovforslag som fastsetter rammene for regulering av det sivile arbeidslivet i krig, når krig truer eller når rikets selvstendighet er i fare. Vi må – dessverre – være forberedt på de verst tenkelige situasjoner der friheten vår er truet, særlig sett i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen. Med dette lovforslaget står vi bedre rustet om det utenkelige skulle skje, og det gir samtidig bedre forutberegnelighet for den enkelte.

Debatten den siste tiden har vist at lovforslaget engasjerer bredt. Det er bra. Det har kommet mange syns-

punkter som har vært med på å sette deler av lovforslaget i et nytt perspektiv. Jeg er glad for at det offentlige ordskiftet har bidratt til den grundige vurderingen av dette lovforslaget som jeg nå oppfatter at vi har fått. Samtidig mener jeg det er viktig at lovforslaget fortsatt bygger på den grundige utredningen i proposisjonen og innstillingen, med enkelte justeringer og klargjøringer. Saksordføreren redegjorde godt for dette i sin innledning.

Som saksordføreren viste til, er det fremmet forslag om justeringer av lovvedtaket som bl.a. presiserer når fullmaktene kan utløses, ytterligere regulering av involvering av partene i arbeidslivet og tydeliggjøring av hvordan Stortinget skal involveres. Justeringene har funnet sin løsning gjennom god dialog mellom stortingsgruppene, og med lovteknisk bistand fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Når denne loven vedtas, vil vi endelig få på plass en lovregulering som gir rammer for mobilisering av sivil arbeidskraft i tilfelle det verste skulle skje: at landet vårt er i en sikkerhetspolitisk krise eller krig. Dette ble faktisk etterlyst av Stortinget allerede i 1950, da beredskapsloven ble vedtatt – så noen vil si at det var på høy tid.

Likevel er denne loven bare ett skritt på veien. Vi vil nå komme i gang med det neste, som er de forberedelsene som lovforslaget legger opp til, og som det er viktig at vi arbeider med nå i fredstid.

Jeg håper at Stortinget nå vedtar lovforslaget. Det vil være et viktig bidrag for å styrke vår beredskap for situasjoner øverst i krisespekteret.

Bjørnar Skjæran (A) [10:41:58]: Jeg var litt usikker på om jeg skulle ta ordet, men jeg synes det er på sin plass å berømme det gode samarbeidet som har vært i denne saken.

Da saken ved en tidligere behandling ble utsatt her i salen, ga vi fra Arbeiderpartiets side uttrykk for at det var en utsettelse vi støttet. Vi syntes det var rett. Hvis flere partier trengte mer tid og ønsket å gå dypere inn i saken og diskutere sider ved denne loven, var det riktig at Stortinget tok seg den tiden. Det er en viktig lov i tiden vi lever i – jeg hadde nær sagt: dessverre – og det er viktig med en bred forankring når det gjelder denne typen lov. Nå har Stortinget vist – litt på samme måte som ved behandlingen av langtidsplanen for Forsvaret – at man klarer å finne løsninger som kan samle bredt. Det er bra for Norge, og det er bra for Stortinget at vi er i stand til det.

Jeg skal være veldig åpen om det som skjedde: Etter utsettelsen her i salen hadde jeg to samtaler med Fremskrittspartiets parlamentariske leder der vi ganske raskt ble enige om at vi burde møtes – de to partiene – for å lage en grovskisse som kunne legges fram for de andre partiene som hadde stemt for denne loven ved første gangs votering. Den jobben ble gjort av Helge André

Njåstad, Hadia Tajik og Odd Harald Hovland. Det var videre gode diskusjoner med Senterpartiet og Høyre – og vi har landet, slik at vi kan ha dette til behandling i dag. Det synes jeg er veldig bra.

I motsetning til dem som mener at dette har vært en dårlig behandling, synes jeg rett og slett at Stortinget har jobbet på en god måte. Det har vært god støtte fra departementet, som har støttet opp om denne prosessen, noe som gjør at vi i dag kan vedta en lov der vi gjør viktige justeringer – som gjør at en bra lov er blitt bedre. Det er sånn vi jobber på vårt beste her i salen.

Presidenten [10:44:08]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sakene nr. 2–28 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 2 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i inndelingsloven (sørsamisk navn på Innlandet fylke og nord- og sørsamiske navn på Nordland fylke) (Lovvedtak 91 (2024–2025), jf. Innst. 409 L (2024–2025) og Prop. 90 L (2024–2025))

Sak nr. 3 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i Svalbardskatteloven (Lovvedtak 92 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 4 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i Norfundloven (Lovvedtak 93 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 5 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i aksjeloven (Lovvedtak 94 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 6 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i allmennak-sjeloven (Lovvedtak 95 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 7 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i skattebeta-lingsloven (Lovvedtak 96 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 8 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i offentleglova (Lovvedtak 97 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 9 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Fol-ketrygdfondet (Lovvedtak 98 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 10 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i skattefor-valtningsloven (Lovvedtak 99 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 11 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i sentralbank-loven (Lovvedtak 100 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 12 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om infor-masjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger (Lovvedtak 101 (2024–2025), jf. Innst. 469 L (2024–2025) og Prop. 91 L (2024–2025))

Sak nr. 13 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i regnskapsfø-rerloven, hvitvaskingsloven og regnskapsloven (diverse endringer) (Lovvedtak 102 (2024–2025), jf. Innst. 441 L (2024–2025) og Prop. 120 L (2024–2025))

Sak nr. 14 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om medi-sinsk utstyr (gjennomføring av endringsforordninger (EU) 2023/607 og (EU) 2023/2197 om medisinsk utstyr i norsk rett (Lovvedtak 103 (2024–2025), jf. Innst. 498 L (2024–2025) og Prop. 101 LS (2024–2025))

Sak nr. 15 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i tannhelsetje-nesteloven mv. (rett til nødvendig tannhelsehjelp for per-soner fra 25 til og med 28 år) (Lovvedtak 104 (2024–2025), jf. Innst. 458 L (2024–2025), Prop. 124 L (2024–

2025), Dokument 8:96 S (2024–2025) og Dokument 8:157 S (2024–2025))

Sak nr. 16 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i helsetilsynsloven mv. (ny meldeordning for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten) (Lovvedtak 105 (2024–2025), jf. Innst. 459 L (2024–2025) og Prop. 121 L (2024–2025))

Sak nr. 17 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i helseforskningsloven mv. (vilkår for medisinsk og helsefaglig forskning og for bruk av helseopplysninger i forskning) (Lovvedtak 106 (2024–2025), jf. Innst. 400 L (2024–2025) og Prop. 109 L (2024–2025))

Sak nr. 18 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven (godkjenning av virksomheter og bruk av betegnelser) (Lovvedtak 107 (2024–2025), jf. Innst. 399 L (2024–2025) og Prop. 114 L (2024–2025))

Sak nr. 19 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og atomenergiloven (utvidelse av røykeforbudene og forbud mot grensekryssende fjernsalg) (Lovvedtak 108 (2024–2025), jf. Innst. 398 L (2024–2025) og Prop. 116 L (2024–2025))

Sak nr. 20 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i matloven (hjemmel for overtredelsesgebyr ved brudd på forskrift) (Lovvedtak 109 (2024–2025), jf. Innst. 397 L (2024–2025) og Prop. 125 L (2024–2025))

Sak nr. 21 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om besøksbidrag (besøksbidragsloven) (Lovvedtak 110 (2024–2025), jf. Innst. 452 L (2024–2025) og Prop. 96 L (2024–2025))

Sak nr. 22 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i arbeidsmiljøloven (krav til det psykososiale arbeidsmiljøet) (Lov-

vedtak 111 (2024–2025), jf. Innst. 483 L (2024–2025) og Prop. 94 L (2024–2025))

Sak nr. 23 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeloven (samtykke til seksuell omgang m.m.) (Lovvedtak 112 (2024–2025), jf. Innst. 451 L (2024–2025) og Prop. 132 L (2024–2025))

Sak nr. 24 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i grenseloven og utlendingsloven mv. (gjennomføring av revidert grenseforordning) (Lovvedtak 113 (2024–2025), jf. Innst. 457 L (2024–2025) og Prop. 123 LS (2024–2025))

Sak nr. 25 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i rettshjelpsloven mv. (prioriterte sakstyper for rettshjelp mv.) (Lovvedtak 114 (2024–2025), jf. Innst. 468 L (2024–2025) og Prop. 103 L (2024–2025))

Sak nr. 26 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i integreringsloven mv. (økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet) (Lovvedtak 115 (2024–2025), jf. Innst. 410 L (2024–2025) og Prop. 81 L (2024–2025))

Sak nr. 27 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven mv. (familieinnvandring m.m.) (Lovvedtak 116 (2024–2025), jf. Innst. 344 L (2024–2025) og Prop. 113 L (2024–2025))

Sak nr. 28 [10:44:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om språk (språklova) (Lovvedtak 117 (2024–2025), jf. Innst. 435 L (2024–2025) og Dokument 8:259 L (2024–2025))

Presidenten [10:44:21]: Ingen har bedt om ordet. Sakene nr. 29 og 30 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 29 [10:44:34]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven og legemiddeloven mv. (befatning med mindre

mengder narkotika til egen bruk) (Innst. 518 L (2024–2025), jf. Prop. 112 L (2024–2025))

Sak nr. 30 [10:44:48]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein, Kjell Ingolf Ropstad om å ta i bruk Rushåndhevingsutvalgets anbefaling (Innst. 317 S (2024–2025), jf. Dokument 8:71 S (2024–2025))

Presidenten [10:45:09]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Marte Eide Klovning (A) [10:45:57] (ordfører for sak nr. 29): I dag behandler vi en sak som har vært både krevende og viktig. I mange år har vi hatt en uavklart situasjon når det gjelder håndhevingen av forbudet mot bruk og besittelse av narkotika til eget bruk. Det har skapt usikkerhet for politiet og domstolene og ikke minst for folk flest. Derfor er det med stor tilfredshet vi kan konstatere at vi nå har fått på plass en bred enighet i Stortinget. Jeg vil takke alle partiene som har bidratt konstruktivt i arbeidet. Sammen har vi landet en løsning som gir forutsigbarhet, rettsikkerhet og en tydelig retning for norsk ruspolitikk. Dette er et viktig steg i regjeringens forebyggings- og behandlingsreform.

Så til Arbeiderpartiets syn i saken: Det er viktig å understreke at bruk av narkotika fortsatt er ulovlig. Det slår vi fast i lovverket. Samtidig innfører vi en mer nyansert og klokreaksjonsform. Personer med omfattende og alvorlige rusproblemer skal møtes med hjelp og behandling, ikke straff. Det er et viktig prinsipp for Arbeiderpartiet.

Samtidig sørger vi for at personer uten rusavhengighet fortsatt får en tydelig reaksjon. Det innføres en ny straffebestemmelse i legemiddeloven. For de mindre alvorlige tilfellene åpner vi for bruk av forenklet forelegg, en enkel og effektiv reaksjonsform som kan ilegges på stedet.

Vi vedtar også at personer under 18 år som hovedregel skal møtes med betinget påtaleunnlatelse og oppfølging fra rådgivende enhet for russaker. Dette er viktig for å gi unge mennesker en ny sjanse og for å forebygge videre rusbruk.

Vi har også sørget for at politiet får nødvendige hjemler til å undersøke tegn og symptomer på ruspåvirkning, i ytterste konsekvens til å gjennomføre rus-

middeltest og til å henvise personer til rådgivende enhet, også utenfor straffesak.

Vi har vært opptatt av å balansere hensynet til rettsikkerhet med behovet for effektiv håndheving. Derfor har vi også lagt inn klare krav til forholdsmessighet ved bruk av tvangsmidler, og vi ber regjeringen følge opp med statistikk og evaluering.

Dette er en helhetlig og ansvarlig reform. Den tydeliggjør forbudet, gir kloke reaksjoner og styrker hjelpetilbudet. Målet er klart: Færre skal begynne med ulovlige rusmidler, flere skal få hjelp til å slutte, og dette vil kunne stå seg over tid.

Helge André Njåstad (FrP) [10:49:03] (leiar i komiteen og ordfører for sak nr. 30): Dette kunne vore dagen der Stortinget samla seg om å slå fast at narkotika i Norge er forbode, og at politiet skal ha nok verktøy til å kjempa mot både sal og bruk av narkotika. Fire år med eit vakuum for politiet skulle ha vore forbi i dag. Sann hadde denne dagen vorte dersom Arbeidarpartiet hadde snakka med sin gamle regjeringspartnar Senterpartiet og med Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet, som alle er parti som deler grunnsyn på narkotika, og som ønskjer å føra ein politikk som kjempar mot narkotika på fleire felt, og å ta bakmenn og ikkje minst kriminelle nettverk, der narkotika er ein stor drivar. Dessverre snakka Arbeidarpartiet med parti som ønskjer å avkriminalisera og attpåtil legalisera narkotiske stoff. Forstå det den som kan.

Då forliket var eit faktum, vart det nok jubel i Stockholm og i hovudkvartera til andre kriminelle nettverk, men det vart ikkje jubel i grupperommet til Framstegspartiet, for å seia det sann.

Viss ein les kva dei partia ein har funne saman med, seier, kan ein sitera Høgre, som seier at dei er fornøgde med at Arbeidarpartiet har snudd i viktige saker som kan hjelpa menneske som slit med rus, altså at Arbeidarpartiet har bevega seg i avkriminaliserande retning. Venstre går endå lenger og seier at Venstre får Arbeidarpartiet med på liberalisering av ruspolitikken. Miljøpartiet Dei Grøne, som kjempar for å få cannabis på polet, er også ein del av denne nye koalisjonen i narkotikapolitikken.

Framstegspartiet meinte proposisjonen i seg sjølv ikkje var nok i narkotikapolitikken. For eksempel var mengdeavgrensingane store, og det sender ut feil signal. To gram kokain er ganske mykje, har eg høyrte, og ein kan i tillegg ha fleire ulike stoff med seg utan at det ville vorte straffa etter den strengaste paragrafen. Framstegspartiet vil understreka at me ville hatt grensene til null på sal, og at me i tillegg ville hatt lågare grense for om det blir den alvorlege eller mindre alvorlege paragrafen som blir brukt. Så ønskte me at all narkotikakriminalitet skulle

samlast i straffeloven, slik Arbeidarpartiet faktisk har vore einig med Senterpartiet i regjering om. Det ville vore ryddigare, og det ville sendt ut eit viktig signal om at narkotika i Noreg ikkje er legalisert. Rushåndhevingsutvalet hadde òg faglege råd om akkurat det.

Me meinte at politiet burde fått endå fleire verktøy, f.eks. burde dei òg hatt heimel til å ransaka mobiltelefonar, sånn at ein kan få teke bakkemennene og dei som sel narkotika.

Framstegspartiet meiner at lova skal vera lik for alle, og difor har me ikkje støtta den særbehandlinga som proposisjonen legg opp til. Me trur at det vil vera vanskeleg å handheva at ein skal måtta ta stilling til om ein person er rusmisbrukar eller ikkje, og det bryt med prinsippa i Grunnlova om at lova skal vera lik for alle. Difor er me ikkje einige i den delen av proposisjonen, men me støttar fleire andre delar av proposisjonen. Når me ser forliket, verkar det nesten som at me støttar meir av proposisjonen enn det Arbeidarpartiet støttar av sin eigen proposisjon.

Det me ser av forliket, er at det går i feil retning. No skal f.eks. hovudregelen vera at bruk av narkotika ikkje kjem på rullebladet. Brukarar vil få tilbod om å betala ei låg bot. Viss dei ikkje gjer det, får dei påtaleunnlatning og må møte hos ei kommunal rådgjevande eining. Framstegspartiet meiner dette i praksis vil føra til ein straffefridom for narkotika. Når reaksjonen er ei låg bot og at det ikkje hamnar på rullebladet, seier ein i praksis at narkotikabruk ikkje har konsekvensar. Det er sniklegalisering, og det er ein historisk feil som Stortinget er i ferd med å gjera.

Dette kunne vore dagen då me slo fast at narkotika var forbode, og var tydelege på det. I staden blir det ei øving i at me ser at Arbeidarpartiet har valt feil samarbeidspartnarar. Dei har valt å vatna ut sin eigen proposisjon framfor å forsterka og forbedra han, og dei har valt å snakka med parti som vil avkriminalisera, framfor parti som vil slå fast at narkotika er farleg og forbode. Grunnen til at me meiner det, er at me tek omsyn til våre barn og unge. Me vil at dei skal leva i eit samfunn der det er tydeleg at narkotika er farleg og forbode, og ikkje der ein har ein følelse av at narkotika no – med ulike mengdeavgrensingar som faktisk òg blir auka – er greitt.

Ein kan nesten lura på om det er Portugal som er inspirasjon for partia som no har funne saman. Viss ein ser på kva som har skjedd i Portugal sidan 2001, då dei avkriminaliserte, ser ein at bruken aukar blant dei unge. Det blir brukt meir på offentlege stader, og dei kriminelle nettverka har gode vilkår i landet. Det er ein følelse av utryggleik i mange portugisiske byar. For Framstegspartiet er ikkje Portugal leiestjerna. Avkriminalisering er ikkje leiestjerna. Og med det tek eg opp dei forslaga som Framstegspartiet har aleine og saman med andre.

Presidenten [11:54:03]: Representanten Helge André Njåstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingunn Foss (H) [10:54:20]: Høyre har lenge ment at Norge trenger en ny og mer human ruspolitikk. Forslaget i proposisjonen ville videreføre et strafferegime som i årevis har vist seg å ha liten eller negativ effekt på rusavhengiges livssituasjon. Det ville etter vårt syn bidra til fortsatt stigmatisering, marginalisering og svekket tillit til hjelpeapparatet, særlig blant unge og sårbare. Forslaget bygger i liten grad på faglig konsensus, forskning eller erfaring fra praksisfeltet.

Forskning fra bl.a. Folkehelseinstituttet og SIRUS viser at det ikke er dokumentert at straff virker forebyggende mot rusbruk, spesielt blant unge. Skremsler og trusler om straff har liten effekt sammenlignet med forebygging, gode relasjoner og tidlig hjelp. Når personer blir straffet og får rulleblad, blir det også vanskeligere å komme tilbake til et normalt liv, særlig for ungdom.

WHO og FNs narkotikapanel anbefaler at land avvikler straff for bruk og besittelse til eget bruk.

Høyres primære standpunkt er at personer som bruker narkotika, spesielt de som er avhengige, må møtes med helsehjelp framfor straff. Vi er imot legalisering av narkotika, men vårt standpunkt er avkriminalisering av bruk og besittelse av mindre mengder til eget bruk. Det betyr at det fortsatt skal være ulovlig å bruke narkotika, men at man ikke skal straffes med bot eller fengsel. I stedet skal man følges opp av kommunale rådgivende enheter som skal tilby samtale, hjelp og eventuell behandling. Vi vil ha en ruspolitikk som bygger på forskning og erfaring.

Forebygging, spesielt blant unge, er viktig. De er særlig utsatt for å eksperimentere, og tidlig rusbruk øker risikoen for avhengighet, psykiske problemer, frafall fra skole og arbeid, kriminalitet og utenforskap. Ved å forhindre at folk havner i tunge rusmiljøer kan man redusere overdosedødsfall og øke sjansen for et stabilt og meningsfullt liv. Vi mener at alle mennesker, også rusavhengige, skal møtes med respekt og verdighet. Mange lever et liv i utenforskap, og dagens straffesystem hindrer ofte at folk søker hjelp.

Selv om resultatet av forhandlingene med Arbeiderpartiet ikke er vårt primære standpunkt, er Høyre glad for at politikken går i riktig retning. Resultatet betyr bl.a. at bruk av narkotika fortsatt skal være forbudt. Rusmiddelavhengige får hjelp i stedet for straff. Personer over 18 år som blir tatt med ulovlige stoffer, møtes med forenklet forelegg. Skillet mellom hvem som er rusavhengige og ikke, tas ut av loven. Personer under 18 år skal ikke få forenklet forelegg, men henvises til rådgivende enhet for russaker. Det skal ikke gjennomføres kontroller ved

de rådgivende enhetene. En egen samaritanbestemmelse skal utredes og sendes på høring innen våren 2026, noe som innebærer fritak for straff hvis man ber om hjelp.

Politiet skal fortsatt avdekke bruk og besittelse, men fokus må rettes mot mer forebygging og etterforskning av den alvorlige kriminaliteten, spesielt den som følger av narkotikainnførsel og salg.

Straffeforfølgelse av personer med små mengder narkotika til eget bruk tar mye tid og ressurser fra politiet, uten å redusere rusbruken eller forbedre samfunnsikkerheten. Tunge kriminelle aktører som bakmenn, smuglere og organiserte miljøer står for de alvorlige skadevirkningene, som vold, våpen, tvang og menneskehandel. Å bruke politiresurser på å straffe brukere er lite effektivt og tar fokus vekk fra dem som virkelig tjener penger på andres elendighet.

Flere ansatte i politiet uttrykker at de ønsker å bruke mer ressurser på å ta bakmenn og distribusjonsnett, voldsbruk og trusler i narkotikamiljøet, internasjonal smugling og økonomisk kriminalitet. Det er jeg helt enig i.

Vi er som sagt glad for enigheten med Arbeiderpartiet og forventer at det nå blir en reell prioritering av helse framfor straff, at skam og stigma knyttet til rusbruk vil kunne reduseres, og at brukere enklere kan få nødvendig oppfølging uten frykt for straff, noe også hovedtyngden av høringsinstansene i saken var opptatt av.

Dette er ikke et frislipp. Det er ikke legalisering. Det er et målrettet skifte fra straff til hjelp og en noe mer human narkotikapolitikk for både rusmisbrukere og mennesker som kan utvikle et problematisk forhold til rusmidler.

Else Marie Rødby (Sp) [10:59:03]: Saken som vi behandler i dag, er i utgangspunktet en del av den helhetlige forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet. Formålet med reformen har hele tiden vært todelt. Den skal både legge til rette for at personer som har omfattende og alvorlige rusmiddelproblemer, møtes med hjelp og behandling istedenfor straff, og den må samtidig sikre at forbudet mot all bruk, erverv og oppbevaring av narkotika håndheves.

Likevel bygger Arbeiderpartiet nå et flertall i denne salen, når det gjelder justisdelen av reformen, på en framstilling om at en human politikk overfor rusmiddelavhengige er avhengig av en liberalisering av narkotikapolitikken overfor resten av befolkningen. Det mener vi er feil og uansvarlig.

Senterpartiet er svært bekymret for den utviklingen vi har sett de siste årene. Selv om de aller fleste ungdommer ikke bruker narkotika, viser statistikken likevel at Norge i dag er på europatoppen i kokainbruk blant ungdom. Det er urovekkende. Årsakene er sammensatte,

men at den bl.a. kan tilskrives rettsutviklingen i kjølvannet av at regjeringen Solbergs rusreform strandet i Stortinget, kan det ikke være tvil om. Hele utgangspunktet for justisdelen av forebyggings- og behandlingsreformen er nettopp den usikkerheten som er skapt, og som har ført til at forbudet mot mindre mengder narkotika i praksis ikke håndheves.

En annen følgefeil er at det i deler av befolkningen hersker en oppfatning om at såkalte brukerdoser er greit. Bare for å si det med en gang: Det er ikke Senterpartiet som normaliserer narkotikabruk i dette landet. Jeg tviler på at det er Senterpartiet som har påvirket alle de enkeltpersonene som har stått fram i løpet av de siste årene, med sine historier om normalisering, om økt bruk, eller forskere med sine funn knyttet til økt narkotikabruk i samfunnet.

Når statistikken viser at feil piler går oppover, er det påfallende at flertallet i denne saken ikke har et eneste forslag for å styrke håndhevingen av narkotikaforbudet. Selve formålet med denne delen av reformen var å forebygge rusmiddelmisbruk og gi politiet verktøy som er nødvendig for å stanse den negative utviklingen på området – ikke minst overfor unge og ungdom som bruker ulovlige rusmidler.

I stedet står vi her i dag med et lovforslag som jeg er bekymret for vil fortsette å undergrave politiets mulighet til å oppdage narkotikabruk i en tidlig fase og effektivt håndheve forbudet, slik at ungdom kan få tidlig hjelp, for forbud i lovgivningen har både et preventivt og et normativt formål. Både skadevirkningene, risikoen for avhengighet og, ikke minst, ringvirkningene av narkotikaøkonomien tilsier at narkotikalovbrudd ikke kan bagatelliseres bare fordi det er snakk om mindre mengder av gangen. Enten det gjelder kampen mot organisert økonomisk kriminalitet, eller forebygging for unge som står på terskelen til å utvikle rusavhengighet, er det viktig at lovbrudd møtes med reaksjoner. Konsekvensen av flertallets forslag er at konsekvensene blir mildere, og at konsekvensene blir færre.

Da Senterpartiet og Arbeiderpartiet satt sammen i regjering, ble det i mai 2023 satt ned et utvalg for å utrede de strafferettslige og straffeprosessuelle spørsmålene på rusfeltet. Rushåndhevingsutvalget besto av jurister med betydelig fagkompetanse innenfor strafferett og straffeprosess. Utvalgets mandat slo fast at

«rusavhengige i alminnelighet ikke skal ilegges folbare straffereaksjoner i saker som gjelder bruk av og befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk, i tråd med intensjonen i Hurdalsplattformen. Regjeringens mål er at disse skal møtes med helsehjelp istedenfor straff».

Det er vi enig i, og det må gå an å ha to tanker i hodet samtidig. Det er viktig i et rettssamfunn at et lovbrudd

ikke oppfattes som avkriminalisert bare fordi det betraktes som mindre alvorlig. Når vi vet at mange ungdommer må forholde seg til narkotika på skolen, på fritidsarenaer og i russetiden, har vi et ansvar for å gjøre det vi kan for å fjerne narkotika fra disse arenaene. Når vi som samfunn fjerner og utvanner den barrieren det er at noe ikke er lov, og dermed har en tydelig og følbar konsekvens, fjerner vi også en viktig grunn for ungdommer til å si nei til narkotika.

Rushåndhevingsutvalgets omfattende arbeid ser dessverre ut til å være kastet på forliksbåten av flertallet her på Stortinget.

Det er mye som kunne vært sagt, og jeg har lyst til å si i hvert fall en ting: Hvem er det som mener at rusmiddelavhengige ikke skal møtes med respekt? Ikke Senterpartiet, i hvert fall. Jeg vil poengtere at det som ligger an til å få flertall i dag, ikke har vært helhetlig utredet. Det ser ut til å være et eksperiment som er basert på et slags minste felles multiplum, og det er sterkt bekymringsfullt i en så viktig sak.

Jeg tar med dette opp forslagene Senterpartiet har alene.

Presidenten [11:03:50]: Da har representanten Else Marie Rødby tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:03:59]: Berre la meg starte der representanten Rødby slutta. For Senterpartiet er det altså viktig at ein har lovar og reglar som verkar preventivt og normativt. Ja, det er det dei ikkje har vore. Straffesporet har ikkje fungert, og det er det erfaringa viser, den erfaringa vi må byggje på. Om målet er eit system som verkar preventivt, verkar normativt, verkar skadereuserande og verkar førebyggjande, som representanten frå Senterpartiet trakk så fint opp, ja, da er ikkje svaret meir straff.

La det berre vere heilt klart at vi i SV framleis meiner at narkotika skal vere ulovleg, men vårt spørsmål er: Fungerer det å bruke straff for å kjempe mot narkotika? Fungerer det? Der har eg ikkje høyrte verken Framstegspartiet eller Senterpartiet vise til noko fagleg på at det fungerer med meir straff. Det er eit kjempestort problem i politikken deira. Det er berre ein rein ideologisk refleks som slår inn der. Altså: Straff som metode i dette spørsmålet fungerer ikkje, og likevel føreslår dei det. Eg synest det er ganske vanvitig.

Når det gjeld bruk og innehav av mindre mengder narkotika til eige bruk, er spørsmålet: Kva tiltak bør ein velje for å redusere dei skadeverknadene det har for samfunn og på folk? Der har både Noreg og mange andre land gjort ganske omfattande utgreingar som viser at ein må finne alternativ til straff.

Det vi har kome fram til i forhandlingar med Arbeidspartiet, Høgre og Venstre, er ikkje primærpolitikken

til SV. Vi ønskjer å bevege oss bort frå straffesporet og rette oss mot meir hjelp, mindre stigmatisering og mindre klassejustis. Det er ikkje primærposisjonen vi har klart å kome fram til, men vi har klart å finne eit kompromiss som er det vi kan kalle ei nedkriminalisering – ikkje avkriminalisering, men nedkriminalisering – at det blir mindre alvorleg, og at det blir sett i verk ei rekkje ulike mekanismar knytte til ulike grupper, f.eks. ungdom under 18 år. Skulle resonnementet til Senterpartiet og Framstegspartiet ha fungert, ville dei også innført straff og forbod mot alkohol og tobakk for dei under 18 år. Det finst ikkje i dag, men vi har mange måtar å nå desse gruppene på. Vi har fått ned forbruket av tobakk kraftig, utan at det er verken forbode eller straffbart.

På same måten gjennomfører vi tiltak på området i einigheita mellom dei fire partia. For personar som er rusavhengige, har vi heilt eigne løp som gjer at dei ikkje blir møtte med straff, men at det utelukkande er hjelpe-sporet som skal rettast mot dei. Dei andre som blir tatt for bruk av mindre mengder narkotika, vil få ei langt mindre alvorleg straff som konsekvens, fordi partia som er for avkriminalisering, og som meiner at straff ikkje fungerer som metode for å få bukt med dette problemet, har sørgt for å få redusert effekten den straffa har, ved at eit forenkla førelegg blir skrive ut.

Eg meiner dette er eit resultat som vi i SV lever godt med. Det er sjølvsagt ikkje akkurat sånn som vi ønskjer det, men det forventar vi ikkje å få til heile tida heller. Det trur eg heller ingen andre parti har gjort. Alle har strekt seg så langt ein kan for å finne ein modell som er meir fagleg grunngitt, meir rettferdig, mindre stigmatiserande, mindre orientert mot straff og mindre klassejustisorientert, og der straff får ei mindre rolle. Ikkje minst kan vi bruke politiressursane på andre og langt viktigare saker enn dette, og så kan heller andre delar av hjelpeapparatet få ei større rolle i kampen vår for å redusere dei store skadeverknadene narkotika har på samfunnet og menneska.

Seher Aydar (R) [11:09:09]: Jeg vil starte med å henvende meg til justisministeren: Si unnskyld! Rusavhengige har i mange tiår blitt forfulgt og kjeppjaget fra sted til sted av politiet. I tillegg til den belastningen det har vært, har de samtidig blitt utsatt for ulovlige kroppskrenkelser og uforholdsmessig tvangsbruk av myndighetene.

Det har gått tre år siden Riksadvokatens rapport om politiets tvangsmiddelbruk avdekket ulovlig ransaking i mindre saker knyttet til rus. Ungdom og rusavhengige som har blitt utsatt for denne behandlingen, må få en formell beklagelse. Justisministeren er den øverste ansvarlige. En beklagelse er ikke bare på sin plass, det er også på overtid. Det trengs en endring i hvordan både samfunn og myndigheter behandler og ser på folk som

sliter med rus, og som blir utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner og stigmatisering. En unnskyldning kan være et bidrag til den endringen som trengs.

Dagens ruspolitikk lykkes ikke med å hjelpe folk som trenger det. Det er på tide med ny kurs. Det er flere gode signaler i enigheten som får flertall i dag, men så lenge det gis straffereaksjon i form av forenklet forelegg, er jeg redd dette blir en forlengelse av dagens skjevhet i ruspolitikken.

Har man en familie uten høyere utdanning, er sannsynligheten sju ganger høyere for å bli tatt av politiet enn om man har hatt minst fire år på universitetet. Er det tilfeldig at det er flere på østkanten som blir straffet for narkotikabruk eller besittelse, enn på vestkanten? Det er ikke fordi problematikken er størst der. Straff rammer først og fremst fattige folk, østkantens ungdommer og folk som trenger bedre sikkerhetsnett, selv om folk på Oslo vestkant ruser seg mest. Det viser at den feilslåtte straffelinjen må avvikles helt. Det er ikke som Fremskrittspartiet påstår herfra, at det er en avkriminalisering vi ser her i dag, for det er det ikke. Stigmatiseringen og klassejustisen rundt rusavhengige må fjernes helt.

De viktigste virkemidlene for å forebygge ligger utenfor fengslene og politiets ansvarsområde. Ungdom må møtes med hjelp og forebyggende ungdomsarbeid. En som er 18 år gammel, og som går på videregående, er fortsatt å regne som ung i mine øyne.

Det er ikke forelegg som er løsningen. Det som trengs, er trygge og langvarige relasjoner, tilrettelegging for tilhørighet i samfunnet, små sosiale forskjeller og ikke minst god folkehelse, arbeid og utdanning. Dette er faktorer som alle bidrar til det forebyggende arbeidet på rusfeltet. Det må romme alt fra forebygging til behandling og ikke minst ettervern. Tiden der rusmiddelavhengige blir møtt med straff, må være over, for det er bare hjelp som hjelper.

Rødt fremmer fire forslag i dag. Det første handler om avkriminalisering. Det andre handler om å få en evaluering av bruken av forenklede forelegg innen to år. Det må minst inkludere omfanget av bruken, og hvem det har rammet. Det bør egentlig alle ha interesse av å støtte. Fordi vi ser at det dessverre ikke er flertall for den avkriminaliseringen som egentlig trengs, fremmer vi også forslag med utgangspunkt i den enigheten som får flertall i dag, som vi håper å få støtte for. I dag er det sånn at opplysninger om personer som er ilagt strafferettslige reaksjoner for bruk og besittelse av narkotika til eget bruk, sperres etter tre år. Det foreslår vi at senkes til ett år. Det er også i tråd med signalene i enigheten. Helt til slutt foreslår vi at regjeringen ser på muligheten for digitalt oppmøte hos rådgivende enhet for russaker, for det kan bedre legge til rette for frivillig oppmøte uten at sosiale og geografiske forhold blir et hinder.

Vi vet en hel del. Vi vet at personer med samtidig rusmiddellidelse og psykisk lidelse blir totalt sviktet. Vi vet at det har vært rekordmange overdosedødsfall i Norge. Vi vet at det finnes ungdommer som mangler tilbud, som mangler trygghet. Vi vet at det finnes rusavhengige som blir jaget og jaget, og har blitt det i veldig mange år, og vi vet at det finnes familier som kanskje opplever maktesløshet. Det er mye vi vet. Løsningen på det er hjelp – et samfunn som makter å hjelpe, som makter å skape et sikkerhetsnett som er trygt nok. Straff løser ingen av disse problemene.

Vi kommer til å stemme subsidiært for flertallets forslag, men primært for våre egne, og med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [11:14:05]: Da har representanten Seher Aydar tatt opp Rødts forslag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:14:21]: Det er fire år siden vår rusreform ble stemt ned i Stortinget. Siden den gang har over 1 000 mennesker dødd av overdose i Norge, og Norge ligger i europa-toppen for overdosedødsfall.

Det er på høy tid at vi får en mer human og kunnskapsbasert ruspolitikk, der vi går fra straff til hjelp. Jeg er glad for denne enigheten mellom Venstre, Høyre, SV og Arbeiderpartiet som sikrer at vi tar flere steg i riktig retning og sørger for en betydelig liberalisering av ruspolitikken. Denne enigheten er ingen rusreform, men det er en viktig nedkriminalisering av norsk ruspolitikk.

Dette handler først og fremst om mennesker. Noen av disse menneskene har en alvorlig sykdom, men det handler også om unge mennesker som står i fare for å utvikle problematisk rusbruk. Vi må gjøre hverdagen og livet bedre, lettere og mer verdig for alle som lever med rusutfordringer i Norge i dag. Derfor har det selvfølgelig vært viktig for Venstre å involvere rusorganisasjonene, som faktisk representerer de menneskene det gjelder, i dette arbeidet og sikre at deres innspill blir hørt.

Da Venstre gikk inn i disse forhandlingene, var det mye som sto på spill. Dette var ikke en partitaktisk vurdering for oss. Alternativet til en enighet med oss var i beste fall at det foreslåtte strafferegimet som Arbeiderpartiet hadde lagt fram tidligere i år, ble stående. Det andre alternativet var at Arbeiderpartiet ville samarbeide med Fremskrittspartiet og Senterpartiet om å innføre et nytt og enda strengere strafferegime mot mennesker som lever med rusutfordringer, noe vi har fått en liten forsmak på fra de representantene som har tatt ordet her i dag.

Begge disse alternativene hadde ført til at mennesker som lever med rusutfordringer i Norge i dag, hadde fått en enda mer vanskelig og krevende hverdag. Det kunne vi simpelthen ikke la skje.

La det være helt tydelig: Venstre er fortsatt for en avkriminalisering. Likevel har vi nå valgt å ta ansvar for å sikre at ruspolitikken i Norge i det minste beveger seg i riktig retning, i stedet for det motsatte, slik Fremskrittspartiet og Senterpartiet ønsker seg. På veien har vi fått veldig mange store og viktige gjennomslag.

Nå vil man, som flere har vært inne på, få tilbud om et forenklet forelegg med lav bøtesats, eller påtaleunntatelse med pålegg om oppmøte på en kommunal rådgivende enhet. Barn under 18 år får kun påtaleunntatelse med pålegg om oppmøte, mens rusavhengige utelukkende vil få påtaleunntatelse uten villkår.

Det er for øvrig én av utfordringene man ikke kan løse så lenge man ikke har en avkriminalisering, nemlig skillet mellom hvem som er rusavhengig nok, og hvem som ikke er det. Dette er som sagt ikke den løsningen vi tror er aller best på dette området, men vi kan faktisk ikke la det beste bli det godes fiende, for dette påvirker mennesker i deres hverdag. Selv om vi ikke har noe veldig klart svar på hvordan man i praksis skal klare å skille mellom disse menneskene, har vi i det minste fått utvidet definisjonen fra hva proposisjonen la opp til.

Vi har også sørget for at det er så lite forskjell i reaksjon som overhodet mulig med det utgangspunktet vi har nå.

Vi har sørget for at disse reaksjonene ikke skal framgå av rullebladet, altså sperring umiddelbart, ikke etter ett eller tre år, noe som har vært enormt viktig for mange av organisasjonene vi har jobbet med. Jeg er glad for at det er enighet om at man ikke lenger skal beslaglegge rusmidler fra rusavhengige. Jeg er glad for at vi øker mengdegrensen for heroin til 3 gram, for dette er viktig for at de som har en rusavhengighet, skal slippe å oppsøke miljøene igjen og igjen. Vi minimerer muligheten for bruk av tvangsmidler og fastsetter at det som hovedregel er retten som skal ta beslutningen ved bruk av tvang, og ikke påtalemyndigheten alene, slik som det opprinnelig var foreslått.

Noe av det kanskje viktigste vi har fått til, er at det skal legges fram en samaritanbestemmelse som gjør at mennesker som kontakter nødetatene eller er til stede når man har behov for nødetatene, ikke skal straffes dersom de selv har brukt narkotika.

Jeg er glad for at vi har fått disse store gjennomslagene, og at vi har klart å dytte ruspolitikken i riktig retning. Det hadde vi aldri fått til uten organisasjonene og enkeltpersonene som har jobbet hardt for å gjøre livet bedre for dem som berøres av dette.

Vi er ikke i mål, men vi har kommet et stykke på vei.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:19:39]: Politikken vi vedtar på rusfeltet, former samfunnets holdninger til narkotika. Debattene vi har på dette feltet, former sam-

funnets holdninger til narkotika. Kristelig Folkeparti er dypt bekymret for utviklingen de siste årene, der unge i økende grad oppfatter narkotika som normalisert, mindre farlig og i visse tilfeller nærmest lovlig. Under denne regjeringen har vi sett at utviklingen har fortsatt. Vi har sett en markant økning i bruk og beslag av bl.a. kokain. Ifølge Ungdata har 17 pst. av guttene på vg3 i Oslo brukt kokain det siste året. Blå Kors rapporterer at en av fire unge opplever kokain som like vanlig som alkohol på fest. Tolletaten melder om rekordbeslag.

Midt i denne situasjonen søker altså regjeringen støtte fra Høyre, Venstre og SV, de mest rusliberale partiene, for å myke opp forslaget sitt. Det mener vi sender et farlig signal og er faktisk dumt. Kristelig Folkeparti ønsker, sånn som dem, å hjelpe mennesker med alvorlige rusproblemer med behandling og omsorg, men hjelp forutsetter etter vår mening forebygging og et tydelig lovverk. Det innebærer at en ikke svekker det straffettslige rammeverket som markerer at narkotikabruk er ulovlig.

Alle som har stått på denne talerstolen, har trukket fram forebygging som det viktigste, og uavhengig av løsning er forebygging det aller viktigste. At ungdom ikke dropper ut av idretten, at de har et meningsfullt fritidstilbud, er helt avgjørende for at de ikke havner på skråplanet. Derfor må den jobben uansett fortsette.

Jeg setter spørsmålsteget ved konsekvensene som vil komme av dagens lovverk, f.eks. at en skal møte hos rusenhet. Hva hvis en ikke vil møte? Hvor langt går konsekvensene, og hvor interessert er en i å møte hvis en blir tatt for narkotika? Kristelig Folkeparti mener at politiet også spiller en viktig rolle i forebyggingsøymed. De har en viktig oppgave, og de må brukes i dette arbeidet.

Hele debatten rundt hvorvidt straff virker, synes jeg er veldig interessant. Det er interessant å trekke det uttagnet over på andre politikfelt. Dersom straff ikke virker, hvorfor skal en ha straff på andre felt? Jeg er helt overbevist om at hvis foreldre kan si til ungdommene sine at det er ulovlig, og det får konsekvenser, har det i seg selv en effekt. Derfor er det viktig at foreldre skal kunne si det. Til slutt: Rusavhengige fortjener hjelp. Ja, da må vi gjøre mer når det gjelder rusbehandling. Vi må få flere rusbehandlingssplasser. Under denne regjeringen har dessverre flere private ideelle måttet legge ned, og hjelpen er blitt mindre. Variasjonen og mangfoldet i tilbudet burde blitt større. Skal vi hjelpe, må vi også tilby hjelp.

Ved å flytte befatning med mindre narkotikamengder til legemiddeloven og åpne for tre brukerdoser samtidig svekkes både signaleffekten og politiets virkemidler. Dersom reaksjonen blir forenklet forelegg med en bot på noen hundre kroner – eller ingen reaksjon, i noen tilfeller – mener vi at det ikke samsvarer med be-

grepet forbud. Derfor er vår bekymring at dette langt på vei er begynnelsen på en snikavkriminalisering. Lovbrudd skal ikke bare være en formalitet; det skal ha konsekvenser. Det hjelper ikke at det står at narkotikabruk fortsatt er straffbart, når det i praksis ikke får noen betydelige konsekvenser.

Kristelig Folkeparti har sluttet seg til rushåndhevingsutvalgets forslag, og det er lenge siden vi fremmet et representantforslag om de ulike tiltakene, bl.a. om å ha straffebestemmelsen i straffeloven og forskriftsfeste klare grenser for mengde. Vi sier nei til en ordning som åpner for flere samtidige brukerdoser, og som undergraver begrepet eget bruk. Derfor slutter vi oss – i stor grad, iallfall – til Senterpartiets og Fremskrittspartiets forslag i denne saken, som de tar opp.

Kristelig Folkeparti gir ikke opp kampen mot normalisering av narkotika. Vi stemmer for forslag som styrker politiets handlingsrom, som flytter lovbruddene tilbake til straffeloven, og som gir et tydelig politisk signal som sier nei til narkotika.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:24:40]: Den 10. april i år, ved framleggelsen av den lovproposisjonen Stortinget i dag behandler, sa jeg at regjeringen tilnærmer seg denne saken med flere tanker i hodet. Målet vårt er å gjøre det vanskeligere å begynne med ulovlige rusmidler og samtidig gjøre det lettere å komme seg ut av rusmiddelproblemer.

Ruspolitikken har etter min mening vært en politisk slagmark i lang tid. Jeg erkjenner at dette er et politikk-område som reiser vanskelige spørsmål og avveininger. Det er krevende å finne den rette balansen mellom kriminalisering og tvangsinngrep på den ene siden og hjelp og forebygging på den andre. Jeg mener at vi har klart å finne denne balansen gjennom forhandlingene på Stortinget og den brede enigheten vi har fått mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Høyre. Mitt håp er at vi nå har funnet en løsning som kan stå seg i årene framover.

Jeg blir oppgitt av å høre hvor upresise mindretallet er i sin gjengivelse av hva som ligger i proposisjonen, og hva som ligger i flertallets innstilling. Jeg undrer meg over at lovgivere har den tilnærmingen til det at man velger å kalle ting for annet enn det er. Komiteens flertall slår fast at narkotika fortsatt skal være straffbart. Da kan en ikke stå her og si noe annet. En kan være uenig i måten en gjør det på, men å si at det ikke fortsatt er straffbart, er med å respekt å melde feil. For meg, som til vanlig skal drive og håndheve lover og regler, er det uforståelig at lovgiver kan stå og si det.

Rusmiddelavhengige som besitter narkotika til eget bruk, innenfor proposisjonens terskelverdier og med den endringen som ble gjort i innstillingen for heroin,

skal ikke møtes med straff. Begge deler er i tråd med Arbeiderparti-regjeringens politiske prioriteringer og Hurdalsplattformen.

At rusmiddelavhengige heller ikke skal fratas mindre mengder narkotika til eget bruk, er for meg en selvfølgelig konsekvens av at rusmiddelavhengighet er å anse som en sykdom, og at stoffene er deres nødvendige medisiner. Jeg kan ikke komme på andre personer vi anerkjenner som syke, og der vi anerkjenner hva som er medisinen, men vi tar den fra dem.

Flertallet har foreslått å åpne for forenklet forelegg som reaksjon på voksne, ikke-rusmiddelavhengiges befatning med mindre mengder narkotika. Det vil innebære mindre bruk av tvangsmidler og mindre ressursbruk fra politiet og påtalemyndigheten, som i stedet kan konsentreres om forebygging, og om å ta selgere og bakmenn.

Det er viktig for meg å påpeke at innføring av forenklet forelegg ikke endrer det faktum at narkotika fortsatt er straffbart. Bot er straff, også når det ilegges som forenklet forelegg. Flertallets lovforslag sender derfor det samme tydelige signalet til samfunnet om at narkotika er skadelig og straffbart.

Normalreaksjonen overfor barn og unge skal være pålegg om inntil tre møter ved rådgivende enhet for russaker. Sann bidrar flertallets forslag til at samfunnet kan komme i posisjon til å hjelpe barn og unge ut av uheldig og skadelig bruk av ulovlige rusmidler.

Jeg vil også understreke at flertallets forslag innebærer en ny hjemmel for at politiet skal kunne gjennomføre prøvetaking for å avdekke om en person har brukt narkotika, når dette er nødvendig og forholdsmessig. Det er noe politiet og påtalemyndigheten har etterspurt. Det gjør at det faktisk går an å håndheve forbudet, og det er noe politi og påtalemyndighet nå får, gjennom forslaget til flertallet.

Masud Ghara khani hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:29:49]: Det blir replikkordskifte.

Sandra Borch (Sp) [11:30:14]: Jeg vil si det er sjelden at jeg blir ganske provosert under en statsråds innlegg. Det gjorde jeg nå. Jeg føler ikke at man tar på alvor den utfordringen Norge har nå med narkotikabruk blant unge, særlig de unge mellom 16 og 30 år. Av uforståelige grunner har Arbeiderpartiet sagt at det er riktig å reagere med forenklet forelegg for narkotikalovbrudd. Nå skal altså personer, typisk de som er ruset, kunne vedta et forelegg for bruk av kokain eller heroin. Man øker også mengdegrensen for heroin. Dette blir egentlig en slags belønningsordning for kokainmisbrukere og narkotikamisbrukere.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva vil statsråden si til alle politifolkene, tjenestemennene der ute, som skal håndheve uklare hjemler og regler framover?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:31:18]: Jeg har stor respekt for at vi ser forskjellig på dette. Jeg deler Senterpartiets – og jeg vil tro alle andres – bekymring for den rusbruken som vi ser særlig blant unge. Det er for meg veldig viktig at politiet fortsatt forebygger dette, og at de også kan ha muligheten til å håndheve det. Det som ligger her, er at vi skal få klarhet og forutsigbarhet i loven, i legemiddeloven, også for politi og påtalemyndighet.

Jeg mener at ved at vi får den innstillingen som vi nå får, og som flertallet nå går inn for, vil vi kunne minske tvangsmiddelbruken fordi vi vil komme i posisjon på annen måte, men det vil samtidig være klart og tydelig for politi og påtalemyndighet hva de kan gjøre, og hvordan de kan håndheve.

Sandra Borch (Sp) [11:32:17]: Jeg blir ikke beroliget av svaret til statsråden. Dette er en stor utfordring som Norge står overfor. Som sagt: Vi er på tredjeplass i koka-innbruk blant unge i dag. Når jeg er ute og snakker med lærere og foreldre, er de dypt bekymret for denne utfordringen, som vi vet kommer til å eskalere. Da må vi ta tak, og da mener vi at det er straffeloven som er det rette å gå til. Når det gjelder f.eks. tiltak som narkohund på skoler, har regjeringen avvist det. Jeg mener at vi er nødt til å sette inn sterkere tiltak nå for å bøte på de utfordringene Norge står overfor, særlig med tanke på narkotika blant unge.

Jeg tror at statsråden også skal spørre sine egne ordførere rundt omkring i landet om hva de mener om dette lovforslaget som man har fått enighet om.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:33:27]: Hva det er som best bidrar til å forebygge narkotikabruk i første omgang, og å få barn og unge eller andre ut av narkotika, er det åpenbart litt ulike synspunkter på. Det som er viktig for oss, er at det er klart og tydelig at dette er forbudt, og så handler det om å prøve å komme i posisjon overfor unge – de ytterst få unge dette tross alt er snakk om – for å klare å få dem over i hjelp, heller enn at de fortsetter med narkotikabruken. Vi deler som sagt samme bekymring der. Dette skal ikke øke, dette skal vi gjøre det vi kan for å få redusert.

Representanten vet også – forhåpentligvis, etter at jeg har stått og svart på de spørsmålene tidligere – at det er mulig å bruke hund også i skole når lovens vilkår innenfor Grunnlov og menneskerettigheter er til stede. Jeg skulle ønske at man sluttet å si sånne ting.

Tor André Johnsen (FrP) [11:34:42]: Riksadvokatens rundskriv har ført til stor usikkerhet for politiet.

Saksordføreren, fra Arbeiderpartiet, var også inne på at det har vært et stort usikkerhetsmoment i mange år nå. Det har ført til at politiet rett og slett har kviet seg for å stoppe og ransake. De kvier seg for å bruke såkalte tvangsmidler.

Jeg kan dessverre ikke se at det SV, Høyre, Venstre og Arbeiderpartiet nå ønsker å vedta, gir politiet de verktøyene de trenger – heller motsatt. Det vil fortsatt skape usikkerhet, det vil fortsatt være forvirring. Hvordan skal politiet f.eks. se forskjell på om en er såkalt rusmisbruker eller bare en såkalt hobby- eller festmisbruker – hvis en kan bruke de begrepene? Hvor er logikken i at terskelverdiene er lagt så høyt at man må ha med seg dop til alle som skal på fest, hele russebussen og litt til? Tre gram heroin, f.eks., er en dødelig dose, så justisministeren ønsker å ha terskelverdier som er så høye at det rett og slett er dødelig. Hvor er logikken i det, og hvordan skal politiet klare å håndheve dette?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:35:50]: Jeg er glad for å kunne oppklare for i alle fall denne representanten at det å ha med dop til alle på russebussen er straffbart – og ikke etter legemiddeloven, men etter straffeloven. Det som reguleres i legemiddeloven, er de minste overtredelsene av narkotikabestemmelsen «til eget bruk». Så her er det flere vilkår for at en kan holde seg innenfor legemiddeloven. Hvis en har til andre enn seg selv, hvis en er over terskelverdiene, hvis en selger, er det innenfor straffeloven. Det er det ingen tvil om. Hos noen er det tydeligvis tvil, men det står klart og tydelig både i lovproposisjonen og i innstillingen.

Gjeldende rett og Riksadvokatens redegjørelse for hvilken tvangsmiddelbruk man kan ha, inneholder ikke dette lovforslaget noe om. Det framgår av Riksadvokatens redegjørelse fra 2021.

Seher Aydar (R) [11:37:05]: Jeg vil først og fremst si om den kritikken om bruk som kommer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet her, at dette jo først og fremst har skjedd under dagens politikk, med straffelinen, ikke etter det vedtaket som skjer i dag.

Riksadvokatens rapport om politiets tvangsmiddelbruk avdekket ulovlige ransaker i mindre saker knyttet til rus. For tre år siden rykket statssekretær i Justisdepartementet ut og beklaget. Jeg lurer på: Vil justisministeren gjøre det samme? Det er det første spørsmålet.

Det andre spørsmålet handler om det justisministeren var veldig tydelig på fra talerstolen, om straff. Hun prøvde å overbevise representantene fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet om at det fortsatt er straffbart. Mener justisministeren at straff er en farbar vei framover, og vil ikke det kanskje stå litt i veien for forebygging?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:38:03]: Dette er fortsatt straffbart. Når det gjelder om det vil stå i veien for det vi ønsker, nemlig at det skal være vanskelig å komme inn i rusbruk og lett å komme ut av rusproblemer, mener jeg som sagt at den balansen vi har funnet her, er en god balanse, og jeg tror på at det faktisk vil bidra positivt. Nå er det fortsatt slik at vi kan si til ungene våre at det er forbudt å bruke narkotika, og det er grunnen til det. Samtidig vil det være mulig å få kloke løsninger for at en faktisk skal kunne komme ut av utfordringene og problemene, i stedet for at man utelukkende møtes med en ren straffereaksjon, enten det er bot eller noe annet. Så jeg mener som sagt at dette er en god balanse.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:39:10]: Først har jeg bare en kort kommentar til statsrådens innlegg. Jeg er ikke sikker på at det var rettet mot meg, men det er i alle fall viktig å si at jeg er glad for at det skal være straffbart. Men det er jo også forskjell på konsekvensene, altså hvilken straff det er snakk om, og oppfatningen av alvorlighetsgraden i det. Det tror jeg også kommer til å være med og påvirke debatten framover.

Jeg er enig med flere her i at det som har vært en stor utfordring, er dette vakuumet som har vært de siste årene, og ikke minst politiets usikkerhet om hvilke mulige virkemidler de har når de møter personer som har narkotika på seg. For Kristelig Folkeparti har det vært veldig viktig at politiet f.eks. skal kunne beslaglegge mobil for å kunne se hvor narkotikaen er kommet fra, for igjen å ta bakmenn og få stopp på salg av narkotika, som er et kjempestort problem. Slik jeg oppfatter flertallet, kan en nå bli tatt med tre gram heroin, men politiet har da ikke mulighet til å kunne sjekke mobilen, fordi det er såkalt til eget bruk.

Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet ikke ønsker at en skal kunne sjekke mobil for å finne bakmenn?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:40:15]: Hvor har representanten det fra at Arbeiderpartiet mener at en ikke skal kunne sjekke mobil for å ta bakmenn? En kan godt stille spørsmålet, og jeg kan gjerne oppklare hvordan dette er, hvis man ikke har sett ordentlig på proposisjonen eller innstillingen.

For det første: Det er bra om en nå slutter å si at dette ikke er forbudt. Det er forbudt, og det har konsekvenser. Det er også slik at gebyr, som var noe den forrige regjeringen ville ha, ikke er straff i straffelovens forstand, men i menneskerettighetenes forstand.

Så til spørsmålet om politiets usikkerhet: Nå lovfester vi som sagt tegn og symptomer. Vi tydeliggjør at det er mulig å foreta undersøkelser, men vi har også tydeliggjort hva som er terskelen for det. Når det gjelder tredjemannsransaking, er det lov. Det skal fortsatt være lov å

foreta det vi kaller en tredjemannsransaking, f.eks. av mobiler.

Jeg kan godt gå nærmere inn på dette andre steder enn her.

Presidenten [11:41:29]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Harald Hovland (A) [11:41:40]: I dag behandler me ei av dei viktigaste sakene for norsk ruspolitikk på mange år. Med denne tilrådinga slår me fast ein ansvarleg og tydeleg linje: Narkotika skal framleis vere ulovleg i Noreg, og det skal vere klart forbod mot bruk, erverv og oppbevaring av mindre mengder narkotika til eige bruk. Dette er ikkje er avkriminalisering, men ein oppdatert og kunnskapsbasert politikk der me går frå straff til behandling for dei som treng det mest.

Fleirtalets tilråding byggjer på regjeringas førebyggings- og behandlingsreform og følgjer opp rushandhevingsutvalets arbeid. Me samlar no den strafferettslege reguleringa i ei ny føresegn i legemiddelova, og samtidig innfører me ei særskilt reaksjonsordning for personar over 18 år med omfattande og alvorlege rusmiddelproblem. Hovudregelen skal vere hjelp og behandling, ikkje fengsel eller bøter. Forbodet består, men handhevinga skal vere meir proporsjonal og treffsikker.

Me styrkjer det førebyggjande arbeidet betydeleg. Politiet får heimel til å vise personar til kommunale rådgjevande einingar for russaker og utanfor straffesaker. Det blir mogleg å påleggje oppmøte ved sånne einingar som eit ledd i å bryte negative rusmønster og hjelpe fleire tidleg. Dette gjev kommunen og helsevesenet betre verktoy og det gjev ungdom og vaksne ein reell moglegheit til å få hjelp før problema veks seg store.

Eg vil takke fleirtalspartia for eit godt og konstruktivt samarbeid. Me har saman funne ei linje som både varetek dei mest sårbare og tydeleg slår fast at narkotika ikkje er og ikkje skal vere lovleg. Dette er ein politikk som står seg over tid, og som vil gje både politi og helsevesen betre moglegheiter til å møte utfordringane me står i. Ein sånn føreseieleg politikk er etterlengta.

Avslutningsvis vil eg seie: Eg er ganske rysta over retorikken frå bl.a. Framstegspartiet og andre representantar. Når dei omtalar den fornuftige linja fleirtalet legg opp til, som ei sniklegalisering, sender dei eit signal ut til samfunnet, spesielt til ungdom, noko som kan gje inntrykk av at narkotika no er lovleg. Det er det ikkje, og ein sånn retorikk er direkte uansvarleg.

Når det gjeld mengdegrensene, må me vere presise. Mengdegrensene gjeld dei rusmiddelavhengige – det gjeld dei rusmiddelavhengige. Me må vere presise i måten me snakkar på frå denne talarstolen. Desse utspela bidreg til usikkerheit, og det kan i verste fall føre til at

fleire unge trur at forbodet er borte. Det er djupt uansvarleg. Me må vere tydelege. Narkotika er framleis ulovleg, og me fører ein ansvarleg politikk som både beskyttar ungdom og gjev hjelp til dei som treng det mest.

Heilt til slutt: Det er ikkje sånn at det var eit eintydig fleirtal på den andre sida med omsyn til å hjelpe rusmiddelavhengige, sånn som ein kunne oppfatte frå iallfall Senterpartiet. Framstegspartiet har sjølv sagt i tidlegare innlegg her at dei ikkje vil gå for ei nyansering mellom rusmiddelavhengige og andre. Det er iallfall eit poeng for oss i Arbeidarpartiet.

Michael Tetzschner (H) [11:44:41]: De har sikkert rett, de som sier at komitéinnstillingen formelt sett ikke er et forslag om avkriminalisering, men det er jo når man ser det på papiret. Vi må også se hvordan disse reglene kan antas å virke ute i virkeligheten. Da må man også si at det er meget svake hjemler man skal ha framover. Bare signalene om å flytte hele reaksjonssettet fra det såkalte straffesporet til legemiddeloven understreker at man ser annerledes på dette.

Jeg synes også at man ikke har gode svar på det man ser for seg, nemlig at ikke-rusavhengige mennesker over 18 år kan betale seg ut av sin narkotikabruk med bøtStraffer som allerede er fastsatt av forslagenes fortalere, ved at de bare så vidt ligger over det man eventuelt må betale hvis man ikke har gyldig billett på Oslos sporveier.

Det er et annet spørsmål vi også burde ha diskutert mer inngående, og det er håndteringen av personer under 18 år som tas for narkotikabruk. Det eneste som skjer, er at de innkalles til et møte i de såkalte rådgivningsenhetene. Etter forslaget kan de innkalles til slike møter tre ganger. Med all respekt: Det er ikke noen sanksjon, selv om det er et pålegg. Man bygger altså ned det som hittil har vært ganske vellykket.

Jeg må også få lov til å si at de som framstiller at dette er svaret på en mislykket narkotikapolitikk i Norge, er jeg helt uenig med. Norge har en av verdens laveste narkotikabruksrater blant ungdom, og vi har færre rusrelaterte ulykker og lavere rusrelaterte samfunnskostnader enn mange andre land.

Vi kan se at de samme menneskene som begeistret reiste på studiebesøk til Portugal, til Sveits, nå er det ikke lenger så populært å reise til USA – men man kan i hvert fall få med seg at stater som har vært meget liberale i sin narkotikalovgivning, nå er i ferd med å reversere i full fart fordi de ser de sosiale kostnadene, noe som rammer nettopp de gruppene som fortalene sier at blir rammet av en klassejustis her. Canada er et godt eksempel på det samme. Det er klokskap å lære av egne erfaringer, men det er enda bedre å lære av andre land.

Man kan spørre: Hvorfor er dette så viktig nå? Nå ser vi at kokainmisbruk blir mer og mer uttalt. Det er mer og

mer syntetiske stoffer på vei inn. Jeg er redd for at vi bygger ned det normdannende ved å ha den straffelovgivningen vi har i dag, som er der nettopp for å bygge opp og internalisere normene, sånn at de første som skal begynne med narkotika, faktisk ikke gjør det.

Tor André Johnsen (FrP) [11:47:58]: Den 9. april 2021 sendte riksadvokaten ut sitt beryktede rundskriv om såkalt forholdsmessighet i forbindelse med tvangsmidler, slik som ransaking av personer. Det ble sendt ut til alle politidistriktene i hele Norge. Resultatet har blitt at politiet, for å unngå å gjøre noe feil, rett og slett bare skygger unna. Det har medført at politiet i vesentlig mindre grad stopper og ransaker. I statistikken til politiet ser det ut til at det nå er mindre narkotika, men i ungdomsmiljøene og i samfunnet ellers flommer det over av narkotika, dessverre.

I Oslo er det nå hele 80 pst. mer kokainrester i avløpsvannet enn i Stockholm. Ja, dere hørte riktig – Stockholm, som er dobbelt så stor som Oslo og, som alle kjenner til, har store utfordringer med svenske tilstander og kriminelle nettverk. Det er 80 pst. mer kokainrester i avløpsvannet i Oslo enn i Stockholm.

Et annet eksempel: Siden 2020, rett før riksadvokaten sendte ut sitt rundskriv, og fram til i dag, har vi nesten hatt en tredobling i målinger av kokainrester i vannet i Oslo. Det er ingen tvil om at rundskrivet har ført til en liberalisering av norsk narkotikapolitikk, med de store negative konsekvensene det har fått for samfunnet og for ungdommen. Og som Arbeiderpartiets saksordfører selv påpekte i sitt innlegg, har dette rundskrivet skapt uklarhet, det har skapt usikkerhet. Det er ikke noe som tilsier at det som nå kommer fra flertallet på Stortinget, vil rydde opp i den usikkerheten. Helt siden Arbeiderpartiet og Senterpartiet kom i regjering, har Fremskrittspartiet vært tydelig på at vi er med på å støtte innstramminger i narkotikapolitikken. Vi ønsker å gi politiet tilbake alle de verktøyene de trenger, bl.a. muligheten for å stoppe og ransake.

Dessverre brukte Senterpartiet veldig lang tid på å få saken fram til Stortinget. Da den endelig kom, hadde Senterpartiet gått ut av regjering, og justisminister Mehl var byttet ut med justisminister Astrid Aas-Hansen. I utgangspunktet skulle ikke det være så veldig dramatisk siden Arbeiderpartiet var med og støttet Senterpartiet og Fremskrittspartiet våren 2021 og stemte ned Venstre og Høyres forslag om å liberalisere norsk narkotikapolitikk.

Av en eller annen merkelig grunn har Arbeiderpartiet snudd. Dagens justisminister, som framstår som både klok og handlekraftig og ikke minst ansvarlig og restriktiv og streng i narkotikapolitikken, har plutselig byttet side og alliert seg med de partiene som ønsker en

veldig liberal narkotikapolitikk, og som til og med ønsker å legalisere narkotika i Norge. Det er overraskende, skuffende og uklokt, og jeg er overbevist om at historien vil vise at Senterpartiet og Fremskrittspartiet fikk rett, og at Aas-Hansen dessverre vil bli en angrende synder.

Kathrine Kleveland (Sp) [11:51:16]: Russepresident Hermine og elevrådsleder Fadi på Holmestrand videregående skole møtte partileder Trygve Slagsvold Vedum og meg for en tid tilbake. Temaet var narkotika, og jeg var imponert over disse ungdommene i Holmestrand, som var så tydelige i sitt nei til narkotika.

Senterpartiet ønsket å møte ungdommer for å høre hva de mener om narkotikabruk. Det er viktig for oss å forstå hva ungdommene står i. Selv om de mente at de aller fleste unge er bevisste på faren og ikke er villig til å ta det, bekreftet begge to at det ville være enkelt å skaffe seg ulike typer narkotika om de ville.

I fjor var det 50 000 avgangselever i Norge. Ikke alle er russ, men for mange er dette en tid med fest og moro. Dessverre prøver mange narkotika også for første gang, og tallene går i feil retning.

Senterpartiet mener vi må ta kontrollen over narkotikaen tilbake. Politiet må få flere virkemidler, og selgerne må tas og stoppes. Vi må ikke være naive. Undersøkelser viser dessverre at Norge er i europa-toppen i koka-innbruk. Da er det forstemmende at Arbeiderpartiet har gått sammen med Høyre, Venstre og SV om tidenes liberalisering av narkotikapolitikken – stikk i strid med intensjonen i forebyggings- og behandlingsreformen. Regjeringen hadde muligheten til å oppnå flertall for en ansvarlig ruspolitikk sammen med Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. I stedet inngikk Arbeiderpartiet et overraskende kompromiss med Venstre, SV og Høyre om noe helt annet.

En praktisk konsekvens av forslaget som nå får flertall, om at personer som blir tatt med narkotika til eget bruk som hovedregel kun skal bli ilagt forenklet forelegg, er at narkotikaovertrедelser ikke havner på rullebladet. Det gir oss dårligere kontroll av personer som skal inn i yrker med krav om politiattest, som i politiet, i Forsvaret eller i helsevesenet. Disse yrkene krever høy tillit, men litt narkotikabruk skal altså være greit.

Senterpartiet vil opprettholde forbudet mot bruk, besittelse og kjøp av narkotika i norsk lovgivning og en reell mulighet til å håndheve forbudet. Narkotika er helseskadelig og har store konsekvenser for enkeltpersoner, familier og samfunnet vårt. En tydelig håndheving av forbudet mot narkotika står ikke i veien for at vi samtidig skal styrke rusomsorgen, gi alternative reaksjonsformer for rusmiddelavhengige og alltid gi helsehjelp først.

Ved å redusere rekrutteringen til narkotikabruk, vil samfunnet tvert imot ha større mulighet til å gi behand-

ling og hjelp til dem som sliter med rusmiddelavhengighet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:54:30]: Først vil jeg takke representanten Michael Tetzschner – det var noe annet enn å høre Erna Solbergs støttespillere her i salen. Takk til Michael Tetzschner.

Senterpartiet står for at rusavhengige skal få helsehjelp og ikke straff. Vi går inn for straffeutmålingsfravall etter straffelovens § 61. Nå har jeg sagt det klart og tydelig, det er ikke noen tvil med tanke på det – ærlighet på det punktet også fra motstanderne.

Så gjelder det ikke-rusavhengige. De skal møtes med aktivt forebyggende arbeid, klare normer samt reaksjoner på rullebladet sitt dersom de beviselig har brukt og vært i besittelse av narkotika. Straff er nødvendig ved narkotikalovbrudd som ved andre lovbrudd. Det er erfart, kunnskapsbasert politikk.

Høyre representerer narkotikaliberalistene som mener at eget bruk og besittelse av narkotika ikke skal straffes med verken bøter eller fengsel. Ingen bøter, altså – hvis man overførte det til trafikken, ville det bety ingen bot for å kjøre for fort.

Så har vi Arbeiderpartiet. De har skiftet side i forhold til vedtaket den 3. juni 2021, før stortingsvalget. Arbeiderpartiet hadde en heftig diskusjon på sitt landsmøte og landet på et standpunkt som forente Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Nå er det standpunktet forlatt. Nå har Arbeiderpartiet gått over til å erstatte sitt standpunkt med bot og forenklet forelegg. Det er riktig som statsråden sier, at det skal være straffbart. Ja, det skal straffes med bot. Det blir altså i virkeligheten mindre bruk av tvangsmidler for bruk av narkotika enn for å kjøre for fort. Når en kjører for fort, får en prikker, men her er det ikke presentert noe prikkssystem.

Når det gjelder forenklet forelegg, får en en administrativ avgjørelse og en bot der og da. Den som har ruset seg, skal vedta boten der og da. Det er interessant hvordan det kommer til å bli praktisert. Ved et forenklet forelegg kan det ikke komme noen anførsel på ens attest, og narkotikabrukeren beholder en plettfri vandel, eller det som kalles at en har rent rulleblad. Dette gjelder også alle de yrkesområdene som krever utvidet politiattest.

Narkotikaliberalistene i Arbeiderpartiet har fått det akkurat som de ville, de har tatt vekk stigmaet knyttet til det å bruke narkotika. Sjølsagt skal det være et stigma knyttet til narkotika, for det er jo ødeleggende. Derfor vil Arbeiderpartiet belønne rekreasjonsbruk på Oslo vest. Bruken av narkotika i helgene møtes med bøter, ingen begrensninger. En trenger ikke å miste sikkerhetsklareningen. Det har svært negative konsekvenser over tid.

Michael Tetzschner satte ord på det som er Senterpartiets standpunkt.

Guro Angell Gimse (H) [11:57:43]: Vi har nå landet en rusreform hvor det er fokus på hjelp, men det er også klart og tydelig at bruk og besittelse av narkotika er forbudt.

Den kommunale rådgivende enheten blir sentral i å gi hjelp til barn og unge som sliter med rus. Det plasserer reaksjonen i hjelpesporet og ikke i straffesporet.

Politiet skal fortsatt ha en rolle, la det ikke være noen tvil om det. De skal ha en rolle bl.a. i å avdekke rusbruk. Vi får med det vi nå har fått på bordet, en avklart rettstilstand rundt politiets fullmakter og rolle.

Politiet har gjennom mange år jobbet dedikert og forebyggende med barn og unge. Når ingen andre har vært på jobb, har politiet stilt opp, og historiene er mange om politifolk som har hatt et stort og bankende hjerte for unge som har slitt med rus.

Det har også vært problematisk å få koblet på hjelpesporet – hjelpeapparatet. Ja, det har vært et samarbeid med kommunen, og det har vært et samarbeid med konfliktrådet, men det er fortsatt behov for å styrke hjelpesporet, og det gjør vi nå. Vi tror dette blir en mer kunnskapsbasert tilnærming med tanke på ruspolitikken i Norge. Det flytter mer av ansvaret over på hjelpeapparatet. Dette er riktig. Vi tror det vil føre til at flere får hjelp som virker, og ikke straff som ikke virker.

Kjersti Bjørnstad (Sp) [11:59:54]: Jeg står her som stortingsrepresentant fra Oppland, men jeg står her også som mor til to tenåringer som går på ungdomsskolen og på videregående. La meg være litt personlig: Begge mine unger har opplevd at medelever på deres skole har tatt overdose. Vi snakker om unger på 13 og 14 år, på Toten. Dette er virkeligheten, og den bør ryste oss alle.

Vi vet at rusmiddelbruken blant unge øker, ikke bare i byene, men også i distriktene og bygdene våre. Kokain er i ferd med å bli normalisert i ungdomsmiljøet. Det sier politiet på Gjøvik, det sier lærere, det sier foreldre, og det sier ungdommen selv når vi møter dem på folkemøter. Det er ikke lenger bare sårbare ungdommer eller dem som sliter, som eksperimenterer. Det er også ressurssterke ungdommer, med støtte hjemme og gode karakterer, som nå prøver narkotika. Noen av dem havner i svært alvorlige situasjoner.

Vi i Senterpartiet er for en ruspolitikk som er streng, og som bidrar til at færre starter med eller prøver narkotika. Samtidig mener vi at de som utvikler avhengighet, skal møtes med aktiv helsehjelp, tverrfaglig oppfølging og tiltak som gir reell hjelp til å komme seg videre. Det er ikke et enten-eller, det må være et både-og.

Flertallet i denne salen, inkludert Arbeiderpartiet, foreslår nå at ungdom over 18 år og voksne som tas med narkotika til eget bruk, kun skal få forenklede forelegg,

uten at det kommer på rullebladet og uten at politiet får myndighet til å bruke de virkemidlene de trenger, som å teste mistenkte for bruk av narkotika og ransake mobiltelefoner. Det vil kunne gjøre det vanskeligere å avdekke bakmenn, og det svekker forebyggingen overfor ungdom. Hva slags signaler sender vi egentlig når kokainbruk ikke gir alvorlige konsekvenser, og foreleggene blir symbolsk lave?

Senterpartiet vil noe annet. Vi står fast på at forbudet må være reelt og kunne håndheves. Vi vil plassere straffebestemmelsen i straffeloven, ikke i legemiddeloven. Vi vil ha lavere terskelverdier, klarere grenser og tydeligere reaksjoner – samtidig som vi prioriterer hjelp og helsehjelp for dem som trenger det. Vi vil gi politiet verktøykassen tilbake, slik at de kan forebygge og ikke bare rykke ut etterpå.

Vi må ikke gjøre det lettere å si ja til narkotika. Vi må gjøre det lettere å si nei. Ungdommen trenger voksne som sier ifra. Senterpartiet sier ifra – tydelig.

Geir Inge Lien (Sp) [12:02:58]: Dette er første skritt mot avkriminalisering av narkotika. Lovforslaget i dag fra Arbeiderpartiet, Høgre, SV, Venstre og ikkje minst Raudt, som saman med Venstre vil gå endå lenger i saka, er heilt klart ei retning mot meir bruk av narkotika.

Senterpartiet har jobba målretta både i regjering og på Stortinget for å gje politiet fleire verkemiddel i kampen mot narkotika. Eit nytt lovforslag var ferdig utgreidd av Jahre-utvalet. Rusreform del 1, som inneheldt helse delen av reforma, bygde på einigheit i regjeringa om at del 2 skulle gje politiet fleire verkemiddel for å drive effektiv forebygging. Når Arbeiderpartiet no tek skrittet mot avkriminalisering av narkotika, bryt dette med Hurdalsplattforma.

Det er første steg mot avkriminalisering når narkotikalovbrot som hovudregel ikkje skal hamne på rullebladet. Vidare: Der lovbrutaren er rusmiddelavhengig, bør politiet unnlate å beslaglegge mindre mengder narkotika til eige bruk, kva enn det er. Personar under 18 år skal ikkje få forenkla forelegg, men skal visast til rådgjevande einingar for russaker, og i desse tilfella skal det ikkje gjennomførast ruskontroll ved rådgjevande einingar. Det vert òg mindre bruk av tvangsmiddel og fastsett at retten skal avgjere bruken av tvang.

Dette er legalisering, og det er starten på avkriminalisering. Vi har den høgste bruken av narkotika og ligg på topp, og kva signal gjev dette til det norske folk, til foreldre som i dag skal tolke dette? Kva skal dei seie til ungdommen sin, når dei begynner å diskutere over matbordet kva som er lov og ikkje lov å bruke? Etter mitt syn – Senterpartiets syn – er det ikkje tvil om at dette er ei feil retning å gå i, når det no ikkje skal setjast i verk å ha klare lover som forbyr narkotika.

Dagens fleirtal, som er Arbeidarpartiet, Høgre, Venstre, SV og Raudt, vil avkriminalisere og legalisere bruken av narkotika. Senterpartiet er klare på at helsehjelp er viktig, og at vi skal hjelpe der, men vi skal ikkje avkriminalisere dette. Det vil vise seg at det er feil veg å gå.

Maren Grøthe (Sp) [12:06:13]: Fri flyt av narkotika er en gift for samfunnet. Det ødelegger enkeltmenneskers liv og er en helt sentral grobunn for kriminalitet. Senterpartiet mener det eneste riktige – som vi også tar ansvar for og foreslår i dag – er at vi skal slå tydelig fast at narkotika er og skal være ulovlig, og at politiet får flere virkemidler til både å følge opp og å forebygge.

Dessverre valgte Arbeiderpartiet heller å gå sammen med Høyre, Venstre og SV. Venstre jublet for liberalisering av norsk narkotikapolitikk. Det bør bekymre alle oss som ønsker mer kontroll på narkotikabruken i Norge og trygge lokalsamfunn for våre ungdommer.

Flertallet legger nå opp til at personer over 18 år som blir tatt med illegale rusmidler, skal møtes med den enkleste forelegg. De poengterer til og med at satsen skal settes lavt. Narkotikaovertrедelser skal som hovedregel ikke havne på rullebladet. Det vil si at man nå tar ned og sidestiller straffbarheten for bruk og besittelse av narkotika til samme nivå som å drikke pils i en park. Man kan betale en bot på stedet og dermed være ferdig. En sånn bagatellisering av narkotikalovbrudd bidrar ikke til respekt for et forbud.

Høyre og Arbeiderpartiet snakket nylig i Adresseavisen med store ord om å ta tak i ungdomskriminaliteten. Et halvt døgn etterpå går de inn for en liberalisering av narkotikapolitikken. Det er en gavepakke for nettopp de kriminelle gjengene vi vil til livs.

Mest bekymret er jeg likevel for at det senker terskelen blant unge for å begynne med narkotika. Da Høyres rusreform var til behandling i Stortinget i 2021, klarte vi å bremse. Da var bl.a. Trøndelag Arbeiderpartis Tore Onshuus Sandvik, nåværende forsvarsminister, tungen på vektskålen som fikk Arbeiderpartiet til å være med. Like aktuelt i dag som da skrev han i VG:

«Det er en enorm samfunnsgevinst i å holde narkotikabruken nede.»

Og videre:

«Undertegnede frykter den politiske enigheten om å gjøre mer for våre rusavhengige medborgere, brukes som brekkstang for å senke terskelen for narkotika blant våre ungdommer.»

Jeg er bekymret for at denne enigheten fører til nettopp det Tore Onshuus Sandvik advarte mot. Alle er enig i at rusavhengige skal få helsehjelp, men vi kan ikke gjøre det mindre kriminelt med bruk og besittelse av narkotika på veien. Da risikerer vi både å frata politiet helt

nødvendige virkemidler og å senke terskelen for at flere unge ledes inn i et liv i rus.

Allerede i dag er Norge på europatoppen i kokainbruk blant unge. Vi hadde muligheten nå til å ta et steg tilbake og stoppe utviklingen. Stortingsflertallet vil det annerledes. Jeg er bekymret for at det er min generasjon som bærer prisen av det.

Tellef Inge Mørland (A) [12:09:25]: I ruspolitikken er det ikke to streker under svaret. Sannsynligvis finnes det ikke ett svar på hva som er den optimale ruspolitikken når man regulerer de juridiske sidene på feltet. Folk er forskjellige også her, så derfor vil samme reaksjon kunne gi ulikt resultat. Med det som utgangspunkt vil jeg si at det forliket vi i dag behandler, er et veldig godt startpunkt for å komme et skritt videre i ruspolitikken – og det trengs virkelig. Med over 300 overdosedødsfall i fjor er det helt på sin plass med en behandlingsreform, som denne regjeringen har levert på tidligere, og at vi nå justerer de juridiske konsekvensene.

Når jeg hører på debatten i denne salen, får jeg et inntrykk av at det fortsatt er ganske bred enighet om at rusavhengige ikke skal straffes. Samtidig er altså kritikken fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet knallhard fordi man ikke går inn for mer straff og flere inngripende virkemidler.

Det jeg ikke ser i den kritikken, er en refleksjon over at mange av dem som ikke faller inn under definisjonen «rusavhengig nok», fortsatt kan ha ganske store utfordringer i livet sitt. Jeg savner refleksjoner fra dem som nå sier nei til denne reformen, om hva det gjør med sårbare ungdommer, og heller sier at de skal møtes med narkotikarazzia på skolen sin og inngripende kroppsundersøkelser som føles svært krenkende. Jeg tror det fører til mer stigmatisering, og at man fort skyver de unge enda lenger ut av det fellesskapet som samfunnet vårt utgjør.

Jeg er veldig glad for at flertallet nå i dag går for «Good Samaritan law» og forholdsmessighet ved tap av førerrett. Mitt hjertesukk her er at for fire år siden vedtok vi akkurat det samme i denne salen. Dessverre har lite skjedd, men jeg tror det skyldes – etter å ha hørt denne debatten – tre og et halvt år med en justisminister fra Senterpartiet. Det vi hører fra dagens justisminister er i hvert fall helt andre toner. Dette er to tiltak som trengs raskt. Det kan ikke være sånn at eget bruk er til hinder for at man ringer 113. Vi trenger at flest mulig overlever. Tap av førerrett er noe av det jeg fikk flest tilbakemeldinger på da jeg selv hadde ansvar for dette området i forrige periode. Folk som er en fare for seg selv og andre, skal selvfølgelig ikke ut i trafikken, men når man risikerer å miste jobben sin fordi man taper førerretten, eller man ikke tør å be om hjelp av legen sin fordi man risikerer den typen sanksjoner, er ikke dagens system godt nok.

Så til det jeg har hørt i debatten fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Representanten Lundteigen sier at det selvfølgelig skal være stigma med narkotikabruk. Samtidig hører jeg Kjersti Bjørnstad – også fra Senterpartiet – snakke om ungdommer fra Toten på 13–14 år som sier at de har tatt en overdose. Er svaret fra Senterpartiet at om de bare hadde blitt møtt med litt mer stigma, ville de ikke ha gjort det? Jeg tror tvert imot. Da må jeg si takk og pris – et annet flertall i denne salen gjør det i dag litt mindre belastende å slite med rusutfordringer og litt lettere å holde seg i eller komme tilbake igjen til det samfunnet vi faktisk ønsker at de skal få oppleve å få være en del av.

Sandra Bruflot (H) [12:12:33]: Jeg er ikke for avkriminalisering med en tanke om at ingen andre har noe med hva man putter i kroppen. Selvfølgelig går bruk av rusmidler ut over flere enn bare den som er bruker. Det vet vi, og det vet brukerne selv. I mitt hode er dette nesten et bevis på at avhengighet ikke er noe vi kan straffe folk ut av. For man vet at man skader seg selv og mennesker man er glad i, men man bruker rusmidler likevel. Straff rammer sosialt skjevt, det opprettholder stigma, det tar fra folk muligheter til utvikling og jobb, og det gjør at folk ikke ringer nødetsaten når de eller noen de er glade i, trenger hjelp. Det gjør at politiet ikke kommer i kontakt med dem som kunne ha trengt hjelp fra politiet. Noen av dem som er aller mest utsatt for kriminalitet, er mennesker som har en rusmiddelavhengighet.

Vi har ikke grunnlag for å si at avkriminalisering fører til mer bruk. Rusreformutvalget leverte en rapport på over 400 sider – uten å finne belegg for at avkriminalisering fører til økt bruk i samfunnet. Det er noe vi er redd for at skal skje, men det er en følelse og en antakelse. Da må vi være ærlige på at det er det det er. For at noe skal virke forebyggende, må det virke. De sårbare ungdommene som man snakker om når man ikke vil ha en avkriminalisering, blir ikke skremt vekk av straff. Straff eller trusler om straff for den gjengen som har opplevd traumer, har psykiske lidelser, er utenfor og driver med selvmedisinering eller bruker rus for å flykte fra virkeligheten, hindrer dem ikke i å ruse seg. Men ved å ta fra dem muligheter som andre har, blir de mer utenfor og mer annerledes, og terskelen for å be om hjelp blir høyere og høyere. Ut fra debatten kan det nesten høres ut som om man er villig til å ofre en del av disse ungdommene, og dytte dem lenger unna hjelpeapparatet, hvis man tror at den samme straffen kan virke avskrekkende og forebyggende på de ressurssterke ungdommene.

Dette forliket er ikke målet med Høyres politikk, men jeg mener man går i en bedre og mer kunnskapsbasert retning. Tvangsmidler og testing har ikke den fore-

byggende effekten som man håpet at det skulle ha, og det blir det mindre av nå.

Så skal man også gjennomgå reglene for tap av førerkort. Vi kan være uenige om hva som er god forebygging i denne salen, men vi har eksempler på mennesker som har gått for å få hjelp på grunn av rusavhengighet, snakket med en fastlege, en psykolog eller andre og deretter opplevd å få inndratt førerkortet – ikke fordi man har kjørt i ruset tilstand, men fordi man bruker rusmidler. Jeg tror de fleste her vil mene at det er urimelig å miste førerkortet på onsdag fordi man drakk rødvin på fredag. Den praksisen som nå har vært, skaper store problemer for mennesker som står i livskriser, eller som av en eller annen grunn har brukt illegale eller legale rusmidler. Det er etter min mening det motsatte av god forebygging.

Så vil jeg senere komme tilbake med litt mer, men dette forliket mener jeg tar oss i en mer kunnskapsbasert retning, selv om forliket ikke er målet med Høyres ruspolitikk.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:15:54]: En seier for liberalisering av narkotikapolitikken, proklamerer Vens tre på sosiale medier. Og ja, det er ingen tvil om at det er rett – dessverre. Det er trist at stortingsflertallet i dag flytter barrierer i liberal retning og tar vekk terskler som kan hindre folk fra å starte med narkotika. Har vi blitt så blaserte at vi ikke lenger har respekt for hvor ødeleggende narkotikabruk kan være for enkeltmennesker, for familier og ikke minst for samfunnet? Det er mulig at det går bra for åtte av ti som prøver narkotiske stoffer, men jeg mener at vi har et ansvar for den ene eller de to som det ikke går bra med, og det er egentlig det denne saken dreier seg om.

Det er ingen som er uenig i at tunge brukere trenger helsehjelp, og at vi til nå har hatt et for dårlig oppfølgingstilbud til disse. Det er likevel ikke noe argument for normalisering av narkotikabruk. Dagens liberalisering senker barrierer for å prøve og vil etter alle solemerker bidra til enda mer rusmiddelbruk i samfunnet.

De siste årene har rekreasjonsbruk av mildere stoffer fått stor plass i populærkulturen og media. Det har bidratt til en uønsket normalisering, og resultatet har ikke latt vente på seg. Bruk av tyngre stoffer som kokain har gått kraftig opp, og tyngre kriminalitet knyttet til gjenger og kriminelle nettverk har økt kraftig.

Jeg vil gå så langt som å si at det er et historisk feilsteget stortingsflertallet begår i dag. Å senke barrierene for narkotikabruk svekker det bolverket samfunnet trenger, og den beskyttelsen felleskapet skylder å gi enkeltmennesker, av hensyn både til dem selv og til dem de har rundt seg, som familie og vennekrets.

Rusavhengige skal ha hjelp, ikke straff, men i sin iver etter å sørge for dette kaster man barnet ut med badevannet når man generelt liberaliserer narkotikalovgivningen.

Tilgjengelighet og holdning påvirker bruk. Hvis vi senker terskelen for bruk, risikerer vi også at flere prøver. Det er ikke veien til et tryggere samfunn. Senterpartiets svar er å styrke det forebyggende arbeidet i skolen og i kommunene – i samarbeid med politi og rettsvesen. Vi vil ha lavterskel helsehjelp, flere behandlingsplasser og bedre oppfølging etter rusbehandling. Det er reell hjelp.

Ekte frihet er å få hjelp til å ta gode valg, å vokse opp trygt og å få støtte når man sliter. Derfor sier Senterpartiet klart nei til generell avkriminalisering og ja til en ansvarlig ruspolitikk med mennesket i sentrum.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [12:18:42]: Det blir sagt fra Stortingets talerstol at vi har en så voldsomt vellykket narkotikapolitikk her i Norge. Da føler jeg at det er på sin plass, nok en gang, å minne om at Norge ligger på overdosetoppen i Europa. Folk dør av den norske narkotikapolitikken.

Det ble sagt i stad av representanten Borch at hun reagerte på innlegget til justisministeren, men jeg må si at jeg får ganske høy puls av å høre på de innleggene som blir framført i denne salen i dag, spesielt fra Senterpartiet. Tenk å stå på Stortingets talerstol og si at vi trenger mer stigma mot dem som bruker rusmidler, mer stigma mot dem som har en avhengighetssykdom. Det synes jeg faktisk ikke er greit. For ikke å nevne – la oss kalle det – de alternative faktaene som blir lagt fram fra denne talerstolen: Tenk å stå her og å si at det som blir lagt fram i dag, er en legalisering. Det er jo løgn, det er feil. Det går ikke an å stå og si det. Om enn man synes at det går for langt, er det langt fra noen liberalisering. Det kan vi godt diskutere en annen gang, men vi må klare å holde oss til faktum og det som er riktig i denne saken.

Så lurte jeg også voldsomt på: Hva er det som er alternativet til Senterpartiet og Fremskrittspartiet? Hva er det man tror skal funke? Er det at folk skal i fengsel, at barn skal i fengsel? Er det at man skal ha mer inngripende tvangsmidler, gjerne over terskelen på det som er forholdsmessig? Er det hunderazzia mot barn? Hva er det Senterpartiet og Fremskrittspartiet vil ha som de tror funker, når vi allerede har et kunnskapsgrunnlag i denne saken, nok dokumentasjon, forskning og erfaringer fra andre land som ikke viser til at straff har noen påvirkning på at folk bruker mindre narkotika. Man snakker som om barn og ungdom responderer kun på straff eller trussel om straff, til tross for at det ikke er noe som dokumenterer at de gjør det. Bare det å tenke seg fram til den tanken om at man må anmelde et barn for å kunne hjel-

pe det, er i mitt hode helt bakvendt. Det vi derimot risikerer å gjøre, er å skyve bort nettopp dem vi aller, aller helst vil hjelpe, ved å true dem med straff.

Jeg synes denne debatten er utrolig merkelig, for det er akkurat som vi bare har sett bort fra det kunnskapsgrunnlaget som vi allerede har på dette området, og begynt å finne på alternative fakta for hva som funker og ikke. Og om vi ikke hadde kalt dette en liberalisering, kunne vi kalt det en mer kunnskapsbasert narkotikapolitikk enn det vi har hatt så langt i Norge.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:22:00]: Forebyggings- og behandlingsreforma er eit svar på rusreforma til Høgre, Venstre og Kristeleg Folkeparti, som blei stemt ned i 2021. I Senterpartiets auge var det ei rein avkriminaliseringreform. Forebygging og behandling har ikkje vore godt nok i Noreg, og difor ønskte me ei reform. Me ønskjer at ein skal forebyggja betre, og at ein skal behandla betre. Om representantane frå Venstre er usikre på politikken til Senterpartiet, er det berre å lesa i innstillinga til saka me debatterer i dag.

Sidan 2021 har verda endra seg. Aldri før har det i Noreg vore beslaglagt så mykje kokain, og me ser svenske gjengar på frammarsj. Noreg er ein attraktiv marknad, og våre ungdomar blir rekrutterte. Resultatet av rusforliket mellom Arbeidarpartiet, Høgre, Venstre og SV er at det skal vera minst mogleg følbare reaksjonar på bruk av rusmiddel. Desse partia skil i stor grad ikkje mellom rusmiddelavhengige, rekreasjonsbrukarar og ungdomar, bortsett frå at rusmiddelavhengige kan få behalda det ulovlege rusmiddelet, og at dei ikkje får bot. Det er altså opp til politiet sjølv å vurdere kven som er rusmiddelavhengig og ikkje, noko Høgre og Venstre tidlegare har vore sterkt kritiske til når me har sagt det er mogleg å skilja desse.

Ungdomar over 18 år og rekreasjonsbrukarar kan få bot om politiet oppdagar bruk eller innehaving. Om dei ikkje godtek det, vil dei måtta gå til rådgjevande einingar for russaker, som f.eks. MO-Ung i Stavanger. Bøtene skal vera av låg sats, men det betyr likevel at dei som har pengar, kan betala seg ut av det. Dei som ikkje har pengar, må gå til rådgjevande einingar. Her legg fleirtalet opp til narkotikabruk for dei med pengar. Dette er feil på så mange nivå.

Rusforliket gjev tydeleg signal til politiet om at dei ikkje skal prioritera bruk og innehaving. Det er det stikk motsette av kva Senterpartiet ønskjer. Me ønskjer at ein skal gje dette større oppmerksomheit, for me ser ein auke både i rusmiddelbruk og i kriminaliteten det fører med seg. Fleirtalet i dag vil gjera testing for narkotikabruk svært vanskeleg å gjennomføra, og det vil i praksis ikkje skje. Korleis skal politiet då oppdaga bruk og innehaving av narkotika? Narkotika blir seld på nett. Korleis

skal politiet klara å finna bakmennene som er på Snapchat? Korleis skal me få bukt med sal av narkotika, innførsel av narkotika til Noreg, og at Noreg begynner å bli ein meir og meir attraktiv marknad?

Senterpartiet foreslår i dag ransaking sånn at politiet kan sikra digitale bevis ved å undersøkje mobiltelefonen til mistenkte. Det må vera det minste å forventa, for rusmarknaden avlar kriminalitet. Det ser me veldig sterkt i Rogaland, og me ser det spesielt i Sverige. Raske pengar avlar kriminalitet. Alt skjer på mobiltelefonen, men den ønskjer ikkje fleirtalet i dag at politiet skal få heimel til å sjekka. Me gjev no signal til politiet om at narkotikabruk ikkje skal prioriterast, noko som òg gjev signal til ungdomar om at det ikkje er så farleg. Både som stortingsrepresentant og som sjukepleiar er eg svært bekymra for konsekvensane av dette rusforliket. Me ser allereie ein auke i rusmiddelbruk, særleg av koka-in, som er svært vaneskapande. Her snublar fleirtalet på Stortinget på oppløpssida.

Bård Hoksrud (FrP) [12:25:20]: For det første er det litt spesielt at man får denne saken i to deler. Først fikk man helsedelen, og så får man justisdelen. Jeg skulle gjerne sett at dette var samlet og hadde kommet som ett forslag til Stortinget, sånn at vi kunne behandlet begge deler.

Siden jeg sitter i helsekomiteen, må jeg si det er spesielt å høre på debatten. Det er ikke noen her som ikke er enig i at folk som har et rusproblem, skal få hjelp. Da er det spesielt å se på fakta, som etter at Riksadvokaten sendte ut brevet om at politiet ikke lenger skal følge opp på samme måte som de gjorde, har vært at bruken av rusmidler og narkotika har økt kraftig. Det bekymrer meg. Jeg hører fra dem som jobber med forebygging, og de ønsker at politiet skal få muligheter til å kunne ta tak i unge mennesker som er på full fart ut i en rusavhengighet og inn i stor kriminell aktivitet.

Det er morsomt å høre hvordan det sies at fakta er sånn og slik. Jeg var på en sånn hallelujatur til Portugal med en tidligere stortingskomité, og det var liksom fantastisk hvor flott og fint det var i Portugal. Det har vært framstilt av dem som ønsker en liberalisering og en annen politikk, som det store og flotte, men prater man med folk i helsevesenet og med politifolk, var ikke dette hallelujastemning – tvert imot. Jeg har også egen erfaring med å være i Vancouver og se hvordan det går der, hvor man har tatt det helt ut. Der er det altså gater i byen hvor folk nesten er livredd for å gå. Jeg var med kollegaer og noen i denne salen som sa at vi må reise, vi må gå herfra, for dette er livsfarlig, hva kan skje her? Det var ganske skremmende å se hvilke konsekvenser det hadde fått.

Jeg synes det er viktig å ha med seg de signalene de gir, politiet og de som driver med forebygging hjemme

hos meg i Grenland. De sier at man starter med 12–13-åringer som begynner på et aktivt rusliv. Som 14–15-åringer ender de som sterkt kriminelle mennesker, og man har ikke så mange muligheter til å ta tak i dem før de er veldig kriminelle. Det er noe av det denne debatten handler om.

Man sier at vi skal ha et bedre behandlingstilbud, men hvorfor har da denne regjeringen sørget for å legge ned behandlingstilbud innenfor rusomsorgen? Det skjer altså i stort monn, både i Helse sør-øst – der er prosessen satt på vent igjen – og i Helse Midt-Norge, der det har vært kutt i behandlingsplasser. Fremskrittspartiet er tydelige. Vi skal være klare og tydelige, og vi skal agere. Vi skal ha nok plasser slik at de som trenger det, faktisk får skikkelig behandling. Det kan man få til selv om man ønsker å ha en streng narkotikapolitikk.

Else Marie Rødby (Sp) [12:28:36]: Jeg finner grunn til å understreke det jeg sa i innlegget mitt tidligere, om at Senterpartiets merknader og forslag i denne saken i stor grad er fundert på faglige anbefalinger fra rushåndhevingsutvalget, som satt over ett år og jobbet ut fra et mandat fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering. De slo fast både at befatning med mindre mengder narkotika til eget bruk fortsatt skal være straffbart, og at rusavhengige i alminnelighet ikke skal ilegges følbare straffereaksjoner i saker som gjelder bruk og befatning, men skal møtes med helsehjelp. For rusmiddelavhengige foreslår vi i denne saken påtaleunntatelse uten vilkår.

Det har vært sagt fra denne talerstolen at vi vil straffe sterkt rusavhengige. Flertallet og statsråden krever også et større presisjonsnivå på det som har vært sagt fra denne talerstolen. Ja, i like måte. Det er helt ok, som også statsråden sa, at vi ikke er enige om politikken, men å tillegge Senterpartiet meninger som vi ikke har gitt uttrykk for, bør man holde seg for god for.

Det er rart å oppleve at regjeringspartiet Arbeiderpartiet ikke vil stemme for det de selv har lagt fram etter flere år med grundig arbeid. Grunnen til at vi peker på at politikken nå går i en mer liberal retning, som er understreket av flere av flertallspartiene i salen i dag, er jo at Arbeiderpartiet hadde hatt et reelt valg om å gå en annen vei.

Så får vi kritikk for å si at avkriminalisering ikke virker. Ja – men har vi bevis på at avkriminalisering virker da? Jeg har ikke sett bevis på det.

Jeg har også lyst til å bruke noen minutter på dette med forenklet forelegg. Det er ikke utredet. Det er foreslått nærmere utredet i proposisjonen som Arbeiderpartiet la fram, men det er ikke utredet. Det blir bare innført etter i dag. Jeg synes det er underlig at man begir seg inn på et spor hvor de som har mulighet til å betale,

vil kunne gå fri – hver uke, om så er – mens de som ikke har ressursene til det, henvises til rådgivende enheter, og kan dermed opparbeide seg gjeld. For dem vil dette ha en konsekvens, ikke for dem som har penger til å betale. At man her innfører et slags classeskille, f.eks. blant unge, når det gjelder reaksjonsformer for narkotikabruk, synes jeg er sterkt bekymringsverdig.

Jeg vil også gi en stemmeforklaring mens jeg står her, og det er at vi kommer til å støtte forslag nr. 22, fra Rødt, om en evaluering av reaksjonsformen forenklet forelegg – på en annen bakgrunn, antakelig, enn det som har vært Rødts årsak til å foreslå det. Men vi mener at dette må vi se på konsekvensene av.

Det er ingen tvil om at det flertallet legger fram i dag, og som vil bli vedtatt, hever terskelen for når politiet kan gripe inn overfor bruk og befatning med mindre mengder narkotika. Det står jo svart på hvitt i innstillingen, for alle. Det bidrar etter vårt syn ikke til klarere og tydeligere rammer rundt ruspolitikken, men heller det motsatte.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [12:31:48]: I dag diskuterer vi en sak som berører noen av de mest sårbare i samfunnet vårt, barn og unge som havner i rus, og familier som rammes av avhengighet.

Senterpartiet er sterkt kritisk til forslaget om å endre straffeloven sånn at befatning med mindre mengde narkotika til eget bruk ikke lenger skal straffes. Dette er i realiteten en liberalisering. Land som i dag har et mer liberalt ruslovverk, er i ferd med å snu, så hva er det Norge og regjeringen ikke har lært?

Vi må aldri bli så opptatt av system og prinsipp at vi mister blikket for virkeligheten. Rusmidler ødelegger liv. Ungdom som eksperimenterer i 14–15-årsalderen, trenger ikke en stat som gir dem opp og trekker seg unna. De trenger voksne som setter grenser, som bryr seg, og som kan gripe inn tidlig.

Det blir sagt at straff er feil virkemiddel, at det stigmatiserer, men for mange ungdommer har nettopp politiets inngripen vært et vendepunkt – ikke fordi de fikk en bot, men fordi samfunnet reagerte. Det ga foreldre og hjelpeapparat et signal om at nå må vi gjøre noe. Istedenfor å svekke politiets mulighet til å gripe inn burde vi styrke politiets rolle og det tverrfaglige arbeidet. Skole, helse og politi må jobbe tettere, ikke svakere.

Vi hører at dette handler om de tungt rusavhengige, men det finnes allerede unntak og praksis som sikrer at disse ikke møtes med fengsel og bøter. Dette lovforslaget favner langt bredere og åpner for normalisering av narkotikabruk også blant ungdom.

Vi i Senterpartiet sier tydelig nei fordi vi frykter at samfunnet sender feil signal, og fordi vi tror på forebygging og ansvar, ikke på å gi ungdommen opp. Kokainmisbruket øker, og flertallet i denne salen legger nå til

rette for at det skal bli mindre straffbart å bære små mengder narkotika. Senterpartiet vil ikke bagatellisere narkotikabruk, og jeg vil ikke gjøre det til noe samfunnet bare må akseptere.

Sandra Bruflot (H) [12:34:10]: Straff er det strengeste virkemiddelet vi har. I et liberalt demokrati pleier det å være sånn at det er de som ønsker å straffe, som må vise hvordan det å straffe hjelper samfunnet mer enn det skader den enkelte. Jeg tror vi kan være veldig enige om at det skader den enkelte her, men jeg mener at Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ikke klarer å vise hvorfor de ønsker å fortsette å straffe.

Det er ganske utrolig å høre spesielt Senterpartiet snakke om normalisering av rusmidler. Det er ingen i Høyre, Arbeiderpartiet, SV eller Venstre som har hevdet at ulovlige rusmidler er lovlige. Høyre er ikke for legalisering. Justispolitisk talsperson i Senterpartiet har derimot stått i sosiale medier og sagt at kokain må forbys – som om det er lovlig nå, og ironisk nok som om det har vært lovlig samtidig som de har hatt justisministeren fram til for noen få måneder siden. Det er direkte uansvarlig, og det kan bidra til at ungdommer bruker mer.

Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har sagt at illegale rusmidler er veldig vanlige, de har sagt at politiet ikke kan gjøre noe som helst, og at det nå i praksis er lovlig. Alle tre er feil, alle tre er direkte uansvarlige påstander, og alle tre påstandene kan bidra til økt bruk. Det ansvaret må Senterpartiet og Fremskrittspartiet også ta.

Høyre har blitt beskyldt for å normalisere illegale rusmidler fordi vi foreslo en rusreform som ble nedstemt for fem år siden. Man tror altså at en debatt mellom politikere i denne salen har normalisert illegale rusmidler, at man tror at det er lovlig, og at ungdommer nå tror det. Det har man sjekket, og det tror de ikke. De eneste som påstår dette, er som sagt Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Hvis man er så redd og så bekymret for ungdommen som man sier i denne salen at man er, hvis man mener at det nå er en hel generasjon som blir sviktet, tenker jeg at man hadde hatt et snev av troverdighet dersom man ikke samtidig hadde gjort alt man kunne for å piske opp stemningen, snakket om belønningsordning når en heroinavhengig får beholde medisinen sin, og latet som om kokainen flyter, fordi det fungerer bra i valgkampen til Senterpartiet.

De eneste som har normalisert bruk av illegale rusmidler i denne salen, er Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Hvis det gjør at bruken går opp, er det et ansvar de partiene må ta. Det er ingen andre som har hevdet at dette er lovlig, at politiet ikke kan gjøre noe, og at kokainen flyter. Sånn er det heller ikke,

heldigvis, men når man skaper det inntrykket, er man også med på å lage det man kaller en flertallsmisforståelse, som kan bidra til at bruken går opp.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:37:20]: Det er mye en skal høre fra denne talerstolen, men det som i hvert fall er et faktum, er at da denne saken ble debattert 3. juni 2021, fremmet Høyre forslag om å endre straffeprosessloven § 69, hvor de foreslo at når straffskyld var bevist, skulle en unnlate å påtale. Det kalles å avkriminalisere egen bruk av narkotika, og det er det Høyre står for.

Derfor er forliket med Arbeiderpartiet ikke målet for Høyres politikk, for Høyre ønsker ikke engang at du skal få en bot dersom det blir bevist at du har hatt egen bruk av narkotika eller oppbevart narkotika. Høyre ønsker altså at narkotika skal være forbudt, men egen bruk av narkotika skal ikke straffes, heller ikke med bøter. Jeg håper at landets befolkning blir klar over hva Høyre står for, hva Høyres leder Erna Solberg står for – her representert ved Sandra Bruflot. Det er noe helt annet enn det representanten Michael Tetzschner står for. Representanten Michael Tetzschner står for den grunnholdningen som Senterpartiet står for.

Senterpartiet skiller mellom rusavhengige og ikke-rusavhengige. Vi har lest grundig rushåndhevingsutvalgets innstilling, hvor de på en presis måte beskriver den forskjellen og hvordan dette skal praktiseres.

Representanten Bruflot sier at avkriminalisering ikke gir økt bruk av narkotika. Se til Portugal. Jeg var så heldig å få være med komiteen til Porto i Portugal. Der møtte vi ordføreren, som sa at denne reformen har ført til en katastrofal økning i sosiale kostnader som de ikke hadde råd til, og nå prøver de å taue inn igjen ved i hvert fall å stoppe narkotika på skoler, på de offentlige arenaer – helt fortvilet over den situasjonen en har kommet i.

Det er klart at det som er ulovlig, må pålegges straff. Det er klart at det å pålegge noen en straff innebærer at du får et stigma. Når jeg kjører bilen min for fort, får jeg et stigma, jeg blir en råkjører – og det er riktig, det begrenser min råkjøring. Derfor må det være stigma knyttet også til bruk av narkotika, samtidig som det må gjøres noe med narkotikabruken som er knyttet til dem som er rusavhengige.

Michael Tetzschner (H) [12:40:36]: På slutten av debatten kan vi vel kanskje samle trådene litt og ikke bruke så mye tid på å mistenkeliggjøre hverandres motiver. Det er mulig å komme til flere resultater, selv om man er rimelig enige i utgangspunktet.

Det som forundrer meg ved de av representantene som sier at straff er så ille, er at de antakelig må bygge på at det er en statisk definert gruppe – antallsmessig – som det er snakk om å plage med straff. Noen av oss tenker kanskje, ut fra erfaringer med selv å ha arbeidet med

strafferett i det sivile, som advokat, at forebygging ligger i trusselen om straff, hvis du overtrer de normene som straffebudet beskytter. Det tror jo denne salen på i mange andre sammenhenger: at vi klarer å få folk til å betale skatt i riktig tid og kjøre på riktig side av veien – og mange andre eksempler kunne vært brukt – nettopp fordi det fører med seg ubehag å sette seg over disse normene. Det er jo ikke for å gjøre det uttrivelig eller ødelegge festen for den enkelte, men fordi man må regulere hvordan samfunnet i det store forholder seg til rusbruk.

Så må jeg også få lov til å si at noe av det som har undret meg i denne saken, og som jeg synes er påfallende, er noen innlegg fra statsråd Aas-Hansen. Vi kan jo gå forbi det at hun har meninger om hvilke ord og uttrykk man skal bruke på landets frieste talerstol. Det får vi se på som en nybegynnerfeil. Det mer overraskende er at hun er blitt en slik begeistret fortaler for et annet forslag enn det hun selv har fremlagt på vegne av regjeringen. Hun må jo være veldig glad for de endringene som har kommet, siden hun er så meget sikker på hvilke gode virkninger de vil ha.

Det bringer meg til det siste poenget, rundt denne skråsikkerheten om denne såkalte reformen, som jo ofte er en overskrift for nye ideer som faktisk viser seg å ikke være fullt så nye. Min utfordring til statsråden er: Hvilke mål har hun med denne liberaliseringen? Kan hun komme opp og si at om noen år har vi færre narkotikaforekomster i samfunnet, færre trafikkuulykker som impliserer rus, at det er blitt mindre innsmugling til Norge, og at det er mindre eksperimentering av de nye syntetiske narkotiske stoffene? Hvordan vil statsråden evaluere alt det som i dag påstås? For det er jo også en viktig tilbakemelding til landets nasjonalforsamling – og forhåpentligvis en annen justisminister enn den som er dagens.

Tellef Inge Mørland (A) [12:43:48]: Det har vært en interessant debatt å følge med på, for til tider opplever jeg at motstanderne mot de forslagene som i dag har flertall, argumenterer mot noe som ikke er foreslått. Man blir bedt om å vise at avkriminalisering virker. Vel, det er ikke foreslått en avkriminalisering. Enkelte mener det til og med er en legalisering. Kleveland fra Senterpartiet sa f.eks. at «litt narkotikabruk skal altså være greit». Nei, det er ingen som har foreslått det i dag. Det blir også framstilt som om det ikke lenger er noen virkemidler i narkotikapolitikken. Det er heller ikke riktig. Når man ikke kan argumentere fullt ut mot det som faktisk er foreslått, blir konklusjonen for meg at man kanskje ikke har gode nok argumenter til å ta det som ligger på bordet i dag.

Representanten Hoksrud fra Fremskrittspartiet var innom erfaringene fra Portugal og mente det ikke var

noen hallelujastemning der. Jeg var i helsekomiteen i forrige periode og var med til Portugal sammen med Hoksrud. Jeg er enig i at det ikke var noen som i dag ville mene at det de gjorde der, var perfekt, men det var også en erkjennelse av at man hadde ganske betydelige utfordringer. Min erfaring etter å ha vært med på det samme opplegget, var at man mente det var ganske mye som var viktige og riktige endringer. Det er viktig å legge til at dette ikke er klipp og lim av Portugal.

Representanten Mykjåland fra Senterpartiet var inne på at mange land snur. Da vil jeg si at dette er ganske forsiktig sammenlignet med enkelte land som f.eks. har legalisert, for det er ikke det vi håndterer i dag.

Jeg er helt enig med representanten Hoksrud når han peker på forebyggings- og behandlingsreform. Det er en kjempeviktig diskusjon. Gir vi et godt nok tilbud? Der tror jeg vi alle har større ambisjoner enn det man faktisk klarer å levere i dag. En viktig forutsetning for å kunne få behandling og også for å drive god forebygging, er at folk faktisk oppsøker hjelp, og at terskelen for å oppsøke hjelp ikke er for høy. Da tror jeg det har en betydning hva vi gjør, også det vi nå gjør på den juridiske siden, i så måte.

Kanskje hadde det vært litt lettere for representantene som er veldig mot det som er foreslått nå, hvis man tenker seg at dette kan være ens barn eller barnebarn. Da tror jeg man vil se at det å drive med en stigmatiseringspolitikk gjør at man også bygger opp en del barrierer som gjør det vanskelig å føle seg som en del av samfunnet.

De vi i dag definerer som tungt rusavhengige, begynner aldri som tungt rusavhengige. Samfunnet klarte ikke å hjelpe dem i tide. Når vi da sliter med 300 overdosedødsfall i året, kan det være vi ikke har lyktes godt nok. Da bør ikke resepten være å gjøre mer av det samme, men heller justere kursen, uten å kaste vrak på det som faktisk fungerer. Det opplever jeg at vi er et skritt nærmere nå. Det blir også litt søkt å sammenligne rusavhengighet og råkjøring. Råkjøring er ikke en sykdom, men vi ser at mange sliter med både rusavhengighet og psykisk uhelse, og det er noe helt annet.

Odd Harald Hovland (A) [12:47:02]: Representanten Mørland var inne på akkurat det same, eg føler me debatterer ting me faktisk ikkje føreslår. Eg føler iallfall behov for å presisere det me faktisk føreslår: Bruk av narkotika er framleis ulovleg. Narkotika vert ikkje legalisert. Bruk vil verte straffa. Politiet får verkemiddel. Me heimlar teikn og symptom for politiet i lov. Heimlane for å ta prøver vert tydeleggjorde. Me gjer endringar i politiloven som gjev nye heimlar i det førebyggjande arbeidet.

Til representanten Geir Inge Lien, som lurte på kva ein no skal seie til ungdomen, og for så vidt òg til andre

representantar som verkar usikre på kva me eigentleg føreslår i innstillinga til fleirtalet: Eg kan anbefale å lese leiaren i Nationen på fredag før pinse. Den gav ein veldig fin, kort og presis gjennomgang av kva fleirtalet føreslår og går inn for, og kva me ikkje går inn for.

Sandra Borch (Sp) [12:48:29]: Når Høyre står på denne talerstolen og sier at det er Senterpartiet som har normalisert bruk av narkotika, er det helt feil. Den debatten startet Høyre i 2021 da de startet denne reformen. Det vil også si at når Venstre på sine facebooksider sier at dette er en seier for liberalisering og en seier for avkriminalisering, viser det Høyres politikk. Det som skuffer meg aller mest, er at Arbeiderpartiet og SV har gått inn i dette forliket.

Jeg mener at det Arbeiderpartiet og Høyre gjør, av uforståelige grunner, er veldig feil, når man innfører forenklet forelegg mot narkotikabruk. Det handler ikke om å straffe dem som er mest rusavhengige. Det handler om å forebygge for alle de unge som er på tur inn i det miljøet. Det må vi ikke ta for gitt. Når jeg er ute og snakker med lærere, og når jeg er ute på videregående skoler og ungdomsskoler, hører vi om unger helt ned i elleveårsalderen som blir rekruttert til kriminelle miljøer. Så alvorlig er det blitt nå, og det må vi ta inn over oss.

Jeg håper at regjeringen, Arbeiderpartiet, og Høyre, Venstre og SV vet hva de gjør i dag. Det vi gjør i dag, er i hvert fall ikke å bidra med forebygging. Det er å liberalisere og å avkriminalisere narkotika, og det er alvorlig. Justisministeren kan godt sitte og riste på hodet i salen, men når man snakker med foreldrene, når man snakker med lærere der ute, er dette en reell bekymring. Jeg vil oppfordre til å dra ut i landet og møte folkene som nettopp møter på disse problemene hver dag. Når man øker mengdegrensene på heroin – hvor mye er 3 gram heroin? Det bør justisministeren kunne svare på, men det er ganske mange brukerdoser, og det er ganske mange flere enn du trenger å bruke selv.

For Senterpartiet sin del er det viktig å skille mellom rusavhengige og ikke-rusavhengige. Dette er et forebyggingstiltak, og vi er nødt til å gjøre tiltak nå, før det går over styr.

Det lå en proposisjon til behandling som justisministeren ikke ønsket å få gjennomført, men hun har heller søkt flertall med Høyre. Nå får man en ruspolitikk som er mer liberalisert og mer avkriminalisert. Det synes jeg er synd at Stortinget vedtar i dag. Vi tar det inn over oss, og så håper jeg at man vet hva man gjør når man stemmer, fra de ulike partiene.

Geir Pollestad (Sp) [12:51:41]: Det er mykje ein kan seia, men det er iallfall ingen tvil om at det stortingsfleirtalet legg opp til i dag, er ei normalisering og ei liberalisering av narkotikapolitikken. Det er òg å gje ein be-

skjed til politiet om at stortingsfleirtallet faktisk ønsker at dei skal vera passive tilskodarar til narkotikabruk.

Det vert vist til meiningar i avisredaksjonar. Der trur eg me er ved kjernen. Det er få område og få politikkområde der det er større forskjell på elitane innan media og politikk og kvardagen til folk flest enn i dette spørsmålet.

Det er òg krevjande å sjå på den snuoperasjonen mange parti har gått gjennom. Eg høyrer på representanten Hovland. Det er ein naivitet i det som der vert sagt. Det er ingen tvil om at Arbeidarpartiet har snudd i denne saka og no går inn for ei liberalisering av narkotikapolitikken og å gjer politiet til passive tilskodarar. Det er sterkt, sterkt beklageleg.

Arbeidarpartiet er ikkje det einaste partiet som har snudd. I 2018 og 2019 arrangerte Høgre på Jæren – med noverande fyrstekandidat for Høgre, Margret Hagerup i front – store folkemøte saman med det som i dag er Norsk Narkotikaforebyggende Forening, der budskapet var klart: Me ønsker inga liberalisering, me ønsker at politiet skal ha verkemiddel i narkotikapolitikken. No gjer dei det stikk motsette.

Eg vil sitera frå ei facebookoppdatering frå Margret Hagerup, som seier: «Vi sier et klart og tydelig nei til legalisering.» I dag gjer Høgre det stikk motsette, og det utan at dei på ein måte kan grunngje noka endring i samfunnet eller elles for denne snuoperasjonen. Det er noko feigt i det at ein prøver å snakka ned det ein gjer. Ein må iallfall våga å stå for det. Eg vil gje respekt til Venstre, som seier at dette er ei liberalisering, ei liberalisering dei ønsker.

Eg ser utover salen, eg ser hånlege flir. Eg veit at foreldre rundt om i Noreg som har ungdomar, ønsker at politiet skal ha verkemiddel. Dei ønsker ikkje at politiet skal vera passive tilskodarar til narkotikabruk, og dei ønsker ikkje ei liberalisering av politikken, som Høgre og Arbeidarpartiet i dag sikrar fleirtal for.

Bård Hoksrud (FrP) [12:54:59]: Dette er en utrolig viktig debatt. Når man hører på, høres det ut som det ikke har skjedd noe, at det ikke har vært noen utvikling, og at det ikke har blitt mer narkotika og mer kokain blant ungdom. Telemarksavisa var for en drøy uke siden ute på videregående skoler i Telemark og testet. De fant spor av kokain på to av de videregående skolene. Politiet uttaler at de ikke er overrasket over at man nå ser at det er en økning i utfordringene rundt dette med rus.

Så sier noen at det er dem som er motstandere som sørger for at denne debatten kommer. Nei, det er ikke det. Riksadvokatens skriv av 2022 er åpenbart noe som ungdommen har fått med seg. De oppfatter at politiet ikke kan gjøre noe. De nesten harselerer når politifolk

kommer og har tenkt å ta tak i det, fordi de egentlig ikke har noen virkemidler for å ta tak i og hindre at man fortsetter å risikere å bli rusavhengig.

Som medlem av helsekomiteen er jeg rundt og møter mange som har et rusavhengighetsproblem, og som er på institusjoner rundt omkring i landet. Det er tøft å møte de menneskene, og veldig mange av dem er veldig klare: ikke gjør noe som oppfattes som at det er en liberalisering eller en avkriminalisering. De vet hva de har vært gjennom, de vet hvilke utfordringer det er, og de er kjempeopptatt av å hindre at andre skal komme inn i den samme rekrutteringen. Det er det som er konsekvensen av den politikken som Arbeiderpartiet og Høyre nå dessverre er i ferd med å gjennomføre og står i spissen for.

Jeg registrerer at det kanskje ikke lenger er så lett å få Høyre-folk i hjemfylket mitt til å være tydelig på dette, for man har endret politikken. Det gjorde man i 2021 og åpenbart i dag, med det vedtaket som nå vil bli fattet.

Jeg ønsker å stå opp for foreldrene, og jeg ønsker å sørge for barn og unge mennesker, altså helt ned i 12–13-årsalderen, som starter og i løpet av ett til to år er sterkt rusmisbrukere fordi politiet ikke har noen virkemidler for å ta tak i det. Det gjør faktisk noe med meg, og derfor er det veldig trist, det som flertallet nå gjør.

Man må gjerne si at dette ikke er en avkriminalisering eller en liberalisering, men det er sånn det blir oppfattet der ute, og det er kjempealvorlig. Jeg håper at de to partiene som nå står i front for dette, Arbeiderpartiet og Høyre, ser at dette ikke er fornuftig, og faktisk snur i den saken når vi skal votere.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:58:10]: Representanten Hoksrud har snakket med rusmiddelavhengige som ber om at det ikke avkriminaliseres av hensyn til barn og unge. Jeg har også lyttet til bl.a. rusmiddelavhengige som sier det samme, og derfor: Dette er forbudt, det skal fortsatt være forbudt, og vi skal ha bedre virkemidler for å møte også barn og unge som bruker rusmidler, og som prøver det. Vi skal møte dem på en klokere måte. Det ligger i denne innstillingen.

Så til representanten Sandra Borch: Tre gram heroin er veldig mange brukerdoser, det er jeg enig i. Det betyr at hvis en person vaser rundt med tre gram heroin på seg, ville jeg fort tenke at enten er du rusmiddelavhengig, eller så er det ikke til eget bruk. Er det ikke til eget bruk, er du i straffeloven, enten du har det med deg fordi du skal dele med flere, eller fordi du selger. Det er ikke dem vi snakker om.

Bekymringer som lærere, ordførere, foreldre og andre har, deler også jeg. Min hoderisting gikk til at det nok en gang sies at dette er en avkriminalisering. Det tør jeg å påstå at representanten, som er både lovgiver og ju-

rist, vet at det ikke er. Poli ti og påtalemyndighet har virkemidler, og skal fortsatt ha det.

Også i dag er bruk og besittelse i legemiddeloven. I dag står det i legemiddeloven. Det er ikke sann som det blir sagt. Bruk og besittelse samler vi nå i legemiddeloven, der det allerede står om brukerdosene. Vi legger da til rette for bedre statistikk og for å kunne ha et bedre kunnskapsgrunnlag.

Om rusmiddelavhengige skiller Senterpartiet og Fremskrittspartiet lag i innstillingen, og om det var meg representanten Rødby viste til, vil jeg rette opp i det. Jeg ser av innstillingen, og jeg har sett av innstillingen, at der mener Senterpartiet noe annet.

Som i dag vil det være mulig å ransake mobil for å få info om ukjent selger. Da er det reglene om såkalt tredjemannsransaking som gjelder. Det gjelder i dag, og det vil også gjelde med de forslagene som foreligger. Poli ti og påtalemyndighets tvangsmiddelbruk skal også følges opp. Vi skal følge med på det. Den gjennomgangen vil gi oss mer og bedre kunnskap. Det er feil at forenklet forelegg innføres nå; det gis en hjemmel, det skal utredes, og det skal på høring. Da vil vi også kunne se f.eks. hvordan klareringsforskriften praktiseres, og om regelverket ivaretar informasjonsbehov på en god nok måte inn mot samfunnssikkerheten.

Til slutt, til Tetzschner: Vi kan komme til forskjellig resultat selv om utgangspunktet er det samme (presidenten klubber). Det er jeg enig i, og det gjelder også målet (presidenten klubber). Vi kan nå det målet.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [13:01:21]: Da er 3 minutter og taletiden gått, dessverre. Sann er det.

Sigbjørn Framnes (FrP) [13:01:34]: Eg er her som vararepresentant og tenkte eg skulle følgje ein spennande debatt. Han har vore god. Det er mange ulike syn. Eg klarte ikkje å dy meg lenger.

Eg er til dagleg ordførar på Stord, og eg har foreldre som kjem til meg og fortel kva som skjer i kommunen eg er ordførar i. Det er skremmande. Det er 19 300 innbyggjarar og ikkje den største kommunen, men me har utfordringane. Eg skal ikkje stå her og seie at dagens lov fungerer, for det gjer han ikkje, men eg er veldig usikker på om fleirtalet treffer. Eg skal forklare kvifor.

I dag får ungdomsskuleelevane våre utdelt gratis – gratis – stoff. Kvifor får dei gratis stoff? Jo, det er for at dei skal kome inn på ein bane som gjer at dei blir avhengige. Dei som deler ut dette gratis stoffet, er dei som blir treffe av forslaget om auka brukardose. Det er framleis ungdomar som deler ut gratis stoff. Dei har jo no lettare for,

viss eg har forstått forslaget frå fleirtalet rett, å seie at dette er til eiga bruk.

Dei me må ta, er jo bakmennene og dei bak dei igjen. Eg er livredd for å senke terskelen så desse mellomstore ungdomane lettare skal gå inn på banen med å dele ut gratis stoff. Lykkast me ikkje med det, får me fleire som blir avhengige av stoff. Uansett kva utfallet blir, må me gje politiet verkemiddel som gjer at dei kan ta dei – om det er mellommenn eller bakmenn. Me kan ikkje ha det sann som me har det i dag.

Eg er vararepresentant desse siste vekene på Stortinget. Representanten Hovland er her også. Me kjem til å møtast i politiråd, for han skal tilbake som lensmann Hovland, som eg seier. Han skal tilbake til Stord, og der vil me møtast i politiråd. Eg gleder meg til debattane me skal ha i etterkant, der me òg skal diskutere utfordringane me har lokalt.

Presidenten [13:04:01]: Representanten Sandra Bruflot har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sandra Bruflot (H) [13:04:12]: Vi ønsker ikke at politiet skal være passive, men vi ønsker ikke uforholdsmessig tvangsbruk. Det burde også justispolitikere være opptatt av.

Til dette med naivitet: I mitt hjemfylke går senterpartister rundt med t-skjorter der det står ja til kjøtt og nei til narkotika. Jeg tror at hvis jeg hadde vært pårørende, hadde jeg brukt andre adjektiver i tillegg til «naiv» om de t-skjortene der.

Det blir spurt om hva man ønsker å oppnå, eller hva man håper skal skje. Det er lov å håpe at vi ikke får nesten 400 overdosedødsfall neste år. Jeg håper vi oppnår at flere oppsøker hjelp når de trenger det, og at flere ringer nødetatene når noen tar en overdose. Jeg håper også at noe av tilliten til politiet kan gjenopprettes. Politiet både kan gjøre og gjør en viktig forebyggende jobb. Det er også veldig mange som kunne trengt hjelp av politiet, men de oppsøker verken hjelpeinstanser eller politi på grunn av truslene om straff. Noe av dette blir bedre med den enigheten vi har fått nå.

Tor André Johnsen (FrP) [13:05:24]: Det er tydelig at angrep er det beste forsvar, i hvert fall er det noen som forfekter det. Det er ganske sprøtt å høre at Senterpartiet og Fremskrittspartiet liksom er ansvarlige for at folk flest og ungdommen tror at narkotika er blitt lovlig. Representanten Bruflot nevnte senest nå at en fokuserer på at det ikke skal være straff – ikke straff, ikke straff, ikke straff – og at den liberaliseringen som gradvis har blitt innført, og som åpnet med rundskrivet fra riksadvokaten 9. april 2021, har skapt et inntrykk av at narkotika tydeligvis er lovlig. Det er helt feil. Alle vi vet

at det er ulovlig, og alle vi ønsker at det skal være ulovlig, men de som vil at det skal være ulovlig, sier samtidig at det ikke skal være straff. De sier at det skal være behandling, en skal få en liten bot som bare er symbolsk, og eventuelt møte til noen samtaler, kanskje. Det oppfattes ikke akkurat som straff.

Det har blitt vist til utenlandsturer i denne debatten. Jeg hadde selv gleden av å være i Canada og hadde møte med en av dem i politiet i Canada som har kjøpt mest narkotika. Han solgte det ikke videre, sa han, men han kjøpte det. I Canada er cannabis legalisert, de har gått litt lenger enn å liberalisere. Poenget er at i Canada var de kriminelle der fortsatt, selv om det var legalisert. De var i det lovlige markedet, hvor de arbeidet i en form for små, søte apotek. De var i det ulovlige markedet, og de var i gråsonemarkedet. Konklusjonen er egentlig at en med legalisering og liberalisering lager bedre arbeidsforhold for de kriminelle.

Jeg hadde gleden, eller en ganske sterk opplevelse, av å være med og holde foredrag i et åpent folkemøte om rus. En av de tidligere kriminelle som holdt innlegg der, hadde sonet nesten halve livet i fengsel, en tidligere ganske tøff kriminell som hadde drevet mye med narkotika. Han sa akkurat det samme som vi i Fremskrittspartiet har påpekt flere ganger: De eneste som tjener på den politikken vi nå legger opp til, en liberalisering av narkotikapolitikken, er de kyniske, brutale svenske kriminelle nettverkene som nå flommer inn over det norske markedet. Det er veldig alvorlig, og det bør flere av oss enn Senterpartiet og Fremskrittspartiet ta inn over seg. Ungdommen taper på det, og de kriminelle tjener på det. Det er tydeligvis ikke alle som skjønner det, men det går en rød tråd når det gjelder det å ta og finne bakmenn. Da begynner en med brukeren, så tar en selgeren, og så finner en bakmenn. Da får en fulgt det opp på en mye bedre måte enn en gjør i dag.

Politiet har vært usikre, og det har ført til at de skygger unna. De er fortsatt usikre. Det er ingenting i det som ligger her nå, som fører til at politiet får en tydeligere, klarere arbeidshverdag, får tydeligere, klarere rammer om hvordan de skal få kontroll på den uakseptable utviklingen vi har i Norge, med masse narkotika.

Helge André Njåstad (FrP) [13:08:33]: Det har vore ein lang og viktig debatt, interessant òg. Det som har gjort meg mest interessert, er at ingen eigentleg har forsvart den opphavlege proposisjonen. Arbeidarpartiet har fremja ein proposisjon som dei gjekk til Stortinget med, men det verkar nesten ikkje som dei hadde lyst til å få han vedteken eingong. Dei sjekka i alle fall ikkje av med eit fleirtal som kunne støtta proposisjonen, og i dag har dei heller ikkje snakka særleg mykje om han. Dei har derimot forsvart eit forlik så det held. Det har

vore det ein kanskje kan kalla vaksenkjeft eller «belær-else» frå statsråden frå denne talarstolen, til dei av oss som har brukt ulike ord om kva dette forliket representerer. Eg håpar at me i alle fall kan ha ein politisk debatt der me kan seia at ting går i ei liberaliserande retning, at parti som har vore for legalisering, og folk som har vore for avkriminalisering, no inngår i eit fleirtal i lag med Arbeidarpartiet, utan at ein skal få vaksenkjeft frå statsråden for å seia det frå talarstolen.

Det blir sagt to ting om kva som blir uttala frå denne talarstolen. Det eine er når ein seier at ruspolitikken ikkje blir avgjort av kva som blir uttala frå talarstolen – det har liksom ikkje noko å seia kva som vart sagt frå denne talarstolen for fire år sidan – men så har det enormt mykje å seia kva som blir sagt her i dag. Det sit visstnok ungdom rundt omkring i heile landet og høyrer på denne debatten, og ut frå kva Senterpartiet og Framstegspartiet seier frå denne talarstolen, tenkjer dei at dei skal begynna med narkotika. Eg trur faktisk ikkje det er så mange 14-, 15- og 16-åringar som sit og høyrer på akkurat denne debatten. Eg trur heller ikkje det er så veldig mange som seier at det er dei som tapte saka i Stortinget, som skal få ansvaret for kva som skjer. Eg trur det får vera sånn at dei som vinn fleirtalet, dei som no definerer lovverket, får ta ansvaret for korleis det etterlatne inntrykket er.

Me er redde for at det etterlatne inntrykket er at det blir meir liberalisert enn det har vore, at det blir meir normalisert enn det har vore, og at politiet ikkje får nok verktøy i verktøykassen sin. Det bekymrar oss. Alle undersøkingar om narkotikabruk viser at det har gått opp dei siste åra, mens talet på saker hos politiet har gått ned. Det fortel oss at politiet ikkje har nok verktøy eller moglegheit til å prioritera kampen mot narkotika, og eg er bekymra for at politiet framleis ikkje har klare og tydelege retningslinjer. Eg håpar at statsråden vil gje politiet den tryggleiken som gjer at dei kan gjera det som har vore sagt her – at narkotika er straffbart, og at det skal prioriterast. Eg håpar at politiet blir tryggja på det, at dei faktisk får lov til å ha hundar når det er nødvendig, at dei får lov til å ransaka mobilar. Statsråden har bekrefta i dag at mange av desse tinga er moglege, og eg håpar at rundskriv o.l. gjev politiet retningslinjer som gjer at dei kan vera trygge i den viktige jobben sin.

Til slutt vil eg signalisera at Framstegspartiet stemmer for forslag nr. 22 frå Raudt, som Senterpartiet òg gjorde greie for at dei støttar.

Sandra Borch (Sp) [13:11:48]: Det har vært en lang debatt, men det er også en viktig sak vi debatterer nå.

Det er enkelte parti som har kommet med påstander om at Senterpartiet er naive, at Senterpartiet er med på å normalisere narkotika. Det er påstander jeg over-

hodet ikke kjenner meg igjen i. Er det noen som har normalisert og vært med på å liberalisere narkotika, er det Høyre i regjering, da de satte i gang sin rusreform i 2021.

Det er en grunn til at Norge nå har tredjeplassen i Europa i bruk av kokain. Det er alvorlig, og det er vi nødt til å ta inn over oss. Vi er nødt til å gi politiet de virkemidlene de trenger. Med det statsråden, regjeringen, Høyre, Venstre og SV nå foreslår, er det ingen virkemidler til politiet. Politiet blir en tilskuer til det som nå skjer. Politiet har selv sagt at de ønsker disse virkemidlene.

Dette har vi sett skje kanskje først og fremst i byene, som i Oslo vest, men vi ser også at det skjer over hele landet. Det er derfor jeg vil spørre mine kollegaer på Tromsbenken og også Sandra Bruflot, som har hatt en sterk stemme i denne debatten: Hva sier Bruflots egne ordførere? Hva sier ordføreren i Senja om den politikken Høyre nå er med på å stemme for? Hva sier ordføreren i Målselv om den politikken Høyre nå er i ferd med å stemme for? Jeg tror de føler på disse problemene hver eneste dag, når de ser unge folk, helt ned i ungdomsskolealder, bli utsatt for enten narkotikabruk eller kriminelle miljøer. Det er et kjempestort problem som vi er nødt til å ta tak i.

Som sagt: Senterpartiet er ikke imot at rusavhengige skal få hjelp. De skal selvfølgelig få hjelp, men vi er nødt til å forebygge mer overfor dem som ikke har begynt, og det er det som er hele logikken i den politikken vi har ført.

Jeg synes dagen i dag er en trist dag i Stortinget – for ungdommene våre, for alle bekymrede foreldre, for alle bekymrede lærere og for politifolk som ikke får de virkemidlene de trenger – når Arbeiderpartiet og Høyre samler flertall for det som jeg og Senterpartiet mener er en helt feilslått politikk.

Presidenten [13:14:38]: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [13:14:46]: Jeg syntes det var nok med to innlegg, men statsråden forholdt seg ikke til mine utfordringer, for det gikk nemlig på dette: Hva er det statsråden ønsker å bli målt på? Jeg går ut fra at det ikke bare er som jurist, men også som politiker hun ønsker å gjøre forbedringer. Hva er det vi om noen år skal se tilbake på?

Ble det mer eller mindre narkotika i samfunnet? Ble det mer eller mindre narkotikarelatert vold og kriminalitet? Ble det mer eller mindre innsmugling av disse stoffene? Ble det flere eller færre rusavhengige? Ble det virkelig slik at antallet overdosedødsfall gikk ned? Og fikk vi slått tilbake bølgen med kokain, heroin og syntetiske stoffer, hvor problemet er at sammensetningen endrer

seg, og hvor det egentlig er opp til den enkelte å si nei når man blir tilbudt en pille med et merkelig utseende?

Jeg ser frem til svaret fra statsråden.

Mahmoud Farahmand (H) [13:16:05]: Ikke straff – men ikke straff for hva, hvem og hvorfor? Det er vesentlige spørsmål. Hva er det vi ikke ønsker å straffe? Hvem er det vi er ute etter? Det er brukerne – de som sliter, eller de som er på vei inn i rusen. Det er dem vi ønsker å ikke straffe, slik at de søker hjelp, slik at de ikke ender opp med et liv fylt med narkotika og et evigvarende kjøp.

Jeg deler mine gode kollegaers bekymring over signaleffekten herfra, men det paradoksale er at de samme som står her og sier at ingen følger med, er de samme som påstår at det vi sier her, påvirker disse menneskene til å velge rus foran noe annet.

Jeg er far til to barn. Mine barn på 13 og 17 år opplever ikke at kokainbruk, heroinbruk og marihuanabruk er lovlig. Det er viktig å få med seg. Vi som foreldre har et ansvar. Selvfølgelig skal vi som politikere legge til rette sånn at foreldrene kan ta det ansvaret, men det kan ikke være sånn at foreldre er fri for ansvar. Det kan heller ikke være sånn at man som politiker står her og holder et innlegg og ikke er bevisst paradoksene i sin egen retorikk.

Flere har kommet opp på talerstolen og vist til denne rusreformen som Høyre angivelig skal ha fått gjennom. Den rusreformen ble aldri vedtatt. Den ble aldri vedtatt her. Jeg synes også det er spennende at Senterpartiets medlemmer går opp på talerstolen etter tre et halvt år i regjering og snakker om at det er Høyres feil at rusbruken i samfunnet eksploderer. Eller er det slik at justispolitikken som ble ført av Senterparti-statsråden, fratok politiet kapasiteter, muligheter og verktøy? Det er viktig å reflektere litt over de punktene.

Det er selvfølgelig slik at selgere og bakmenn skal tas, det er det ingen tvil om, men brukerne må få mulighet til behandling. Det er selvfølgelig slik at politiet skal drive med både kriminalitetsforebygging og kriminalitetsbekjempelse. Det er ingen som vil gjøre noe med det; vi skal ikke ta fra politiet verktøyene. Det er opp til statsråden å kommunisere det helt klart til den etaten som ligger inn under statsrådets ansvarsområde.

Avslutningsvis vil jeg si: Det er fortsatt ulovlig å selge, smugle og importere narkotika, men de som trenger hjelp, skal få det.

Ragnhild Male Hartviksen (A) [13:19:02]: Jeg måtte gå opp og ta ordet. Som firebarnsmor til to fine, flotte sett med tvillinger som er i en alder hvor de helt sikkert kunne vært utsatt for rus, som mangeårig pedagogisk-psykologisk-rådgiver, som politiker og ikke minst som observatør i denne debatten blir jeg faktisk helt satt ut. Det er ikke noen tvil om at politiet har virkemidler, og

vi innfører altså ikke fri rus til våre barn, og det er ingen av mine unger som kommer til å tro det heller. Vi innfører ingen legalisering.

Når det gjelder dette med å være observatør i denne debatten, tenker jeg at her vris virkelighetsforståelsen, og her vris innholdet i det vi gjør – gang på gang på gang. Det blir svart fra talerstolen, og så går man opp igjen og vrir innholdet én gang til. Hvis vi virkelig ønsker det beste og brenner så sterkt for dette området, håper jeg man er med på tiltak som forebygging og rehabilitering og ikke minst sannhet fra talerstolen. Det er viktige stikkord vi må ha med oss.

Vi har en vei å gå, og jeg tror det er veldig viktig å tenke på hvordan vi prater. Det har også vært sagt fra talerstolen. Barn og unge hører på. Vi hadde en sak i forrige uke om samtykkelov, og i mine kommentarfelt på Facebook ser jeg tenåringer som sitter og debatterer – til tider sitter de og debatterer ganske voksne menn. Jeg har fått telefoner og meldinger, så ungdommene følger med, og ungdommene skal være helt klar over at vi ikke innfører verken fri rus eller legalisering.

Presidenten [13:20:35]: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:20:51]: Representanten Hoksrud sa at riksadvokaten i 2022 hadde sendt et brev til politidistriktene. Det er feil. Det riksadvokaten gjorde, var å sende et brev til politidistriktene 9. april 2021, før rusreformen til Høyre ble nedstemt på Stortinget. Så skjedde det fatale: Det brevet ble stående og står fortsatt, på tross av at rusreformen ble nedstemt.

Arbeiderpartiet går inn for en «nedkriminalisering» i en tid hvor bruken av narkotika øker. Senterpartiet ønsker en «oppforebygging» med klare normer og at det å bruke narkotika skal komme på rullebladet. Vi ønsker narkotikafrie skoler, økt bruk av rådgivende enheter i kommunene, flere døgnplasser for tungt rusavhengige, flere FACT-team og en større innsats i tråd med Riksrevisjonens sterke kritikk av hvordan rus- og psykiatrispasienter blir behandlet i Norge.

Presidenten [13:21:56]: Representanten Tor André Johnsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tor André Johnsen (FrP) [13:22:11]: Jeg er overbevist om at stortingsflertallet i dag begår en stor feil. Jeg tror at historien vil dømme oss nedenom og hjem – i hvert fall dømme flertallet nedenom og hjem. Jeg tror dette vil føre til mer narkotika eller videreføre det uanstendig høye nivået etter riksadvokatens rundskriv, og at det vil bli mer kriminalitet. Når jeg har snakket med

alle politimestre og alle politidistrikter rundt i landet, og når vi har reist rundt og møtt politiet i andre land, er det én fellesnevner for alle kriminelle, for all kriminalitet: Det er narkotika. De driver selvfølgelig med en del andre ting i tillegg, men narkotika er fellesdriveren. Derfor er det viktig å evaluere. Vanligvis er denne salen flink til det. SV har vært litt høy og mørk, Venstre har også vært det – opptatt av fakta, opptatt av kunnskap. Jeg forventer at det blir et flertall for Rødts forslag, og at Stortinget støtter at disse endringene skal evalueres. Vi støtter forslag nr. 22 fra Rødt. Det er fornuftig.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:23:25]: Flere har påpekt at det har vært en usikkerhet de siste årene, både i politi og påtalemyndighet og i befolkningen for øvrig. Det gjøres det noe med i og med denne innstillingen. Nå får en både klarhet og forutsigbarhet for folk og myndigheter. Det er helt tydelig: Narkotika er fortsatt forbudt, også egen bruk og besittelse. Politi og påtalemyndighet har i dag hjemler, og de får ytterligere hjemler for å avdekke og oppklare. Dette betyr høyere terskel inn. Samtidig har vi nå tatt til orde for en reaksjonsfastsettelse som gir en lavere terskel ut av rusbruk.

Som bl.a. representanten Framnes var inne på, skal vi bekjempe bakmenn, mellommenn og den organiserte kriminaliteten. Narkotika er en stor driver i den organiserte kriminaliteten fordi det gir store inntekter. Det er med på å bidra til alvorlig kriminalitet og til utrygghet i lokalmiljøene. Politiet skal konsentrere seg om å ta mellommenn, bakmenn og den organiserte kriminaliteten. De skal også fortsatt forebygge kriminalitet. Det ligger helt sentralt i politiets samfunnsoppdrag.

Jeg mener som sagt at den balansen vi finner her, svarer helt opp det som var Arbeiderpartiets landsmøtevedtak i april i år. Dette er en klok måte å tilnærme seg det på. Dette er kunnskapsbasert. Det gir oss mulighet til å få mer kunnskap om tvangsmiddelbruken og eventuelle behov der, og om hvordan dette vil påvirke f.eks. mulighetene inn mot en sikkerhetsklarering. Det vil vi kunne få en vurdering av når vi skal utrede og sende på høring forslag til forskrift om forenklet forelegg. Dette er en klok og fornuftig måte å gå inn i det på, og jeg mener at det vil bidra til en enda større grad av bekjempelse av narkotika.

Representanten Tetzschner sier at vi kan ha samme utgangspunkt, men forskjellige virkemidler. Jeg mener at det også gjelder målsettingen. Vi kan ha den samme målsettingen, men vi kan være uenige om hvilken virkemiddelbruk som fører oss fram til det målet. Dermed var dette også ment som mitt svar til representanten Tetzschner.

Ingunn Foss (H) [13:26:36]: Jeg tror alle i denne salen ønsker et samfunn med mindre narkotikabruk. Noen prøver å framstille det som at det var riksadvoka-

tens brev i 2021 som gjorde at bruken av kokain økte. Tallene viser imidlertid at den prosentvise økningen omtrent var lik fra 2022 til 2024 som fra 2013 til 2021.

Vi har en streng politikk som har virket i mange, mange tiår. På tross av dette ligger vi altså på topp i overdosedødsfall. Hvorfor ligger vi der vi ligger, på tross av den strenge politikken? For meg har det kommet til et punkt der jeg tenker at vi må innse at dagens politikk ikke virker godt nok. Over 20 av høringsinstansene mente det samme da saken var til høring i komiteen.

Senterpartiet og Fremskrittspartiet framstiller det som at vi legaliserer narkotika, men det gjør vi jo ikke. Avkriminalisering er ikke det samme som legalisering. Det er fortsatt forbudt, men oppfølgingen må være et hjelpespor, for alle de som blir avhengige av narkotika, trenger hjelp til å komme ut av det.

Politiets rolle må være å bruke sine ressurser på å ta bakmenn, smuglere og de kriminelle nettverkene som Fremskrittspartiet framhever, de som står bak de mest alvorlige skadevirkningene, som vold, våpenbruk, tvang og menneskehandel, og som virkelig tjener penger på andres elendighet.

Presidenten [13:28:30]: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [13:28:35]: Det brevet jeg refererte til, var av 13. mai 2022. Jeg skjønner kanskje at Per Olaf Lundteigen var litt opptatt av hvem som var statsråd da de forskjellige brevene gikk ut, men brevet gikk på det samme.

Jeg tror nok at verken representanten Tetzschner eller jeg var veldig fornøyd med svaret fra statsråden, hvis det i det hele tatt var et svar på alle de spørsmålene representanten Tetzschner hadde.

Representanten Farahmand sier at vi ikke skal ta fra politiet de verktøyene de har. Problemet er at med det som kom fra Riksadvokaten, er de verktøyene i stor grad borte. Det er det som er utfordringen. Nå vil man altså sørge for at man ikke får på plass klare og tydelige verktøy til politiet for å følge opp. Jeg har to barn på 18 og 20 år. I mange av ungdomsmiljøene oppfattes det nok som at det ikke er liberalisert, men at det er avkriminalisert, og at man kan bruke det. De holder til i samme område som representanten Farahmand.

Til representanten Hartviksen: Ja, vi er med på forebygging, men da må Arbeiderpartiet slutte å kutte i dette. Det er kanskje en årsak at det ikke er en venteliste for rusbehandling.

Helge André Njåstad (FrP) [13:29:57]: Eg trudde eigentleg at me hadde avklart posisjonane våre i stad, og så vart eg oppriktig forvirra då eg hørde representanten

Ingunn Foss frå Høgre seia at det er forskjell på avkriminalisering og legalisering. Då trur eg det trengst at dei som tilhøyrrer dette fleirtalet, kan avklara kva som eigentleg er haldninga. Det er i alle fall naturleg at Høgre seier om dei er einige i Arbeidarpartiets tolking om at det er forbode, eller om dei framleis meiner det som representanten no sa, at ein ønskjer ei avkriminalisering.

At det er eit kaos for dei som no har samarbeidd om definisjonen, og kva ein har samarbeidd om, er det i alle fall ingen tvil om. Eg håpar ein kan teikna seg og avklara at ein i alle fall er einig i det som står i merknadene, for det spriker verkeleg i det som er vorte sagt frå talarstolen, seinast no.

Eg synest òg at representanten Tetzschner, som har halde veldig mange gode innlegg, hadde fortent betre svar frå statsråden. Kva ønskjer ein eigentleg å bli målt på? Eller kva trur ein? Har ein ein politisk ambisjon om at det skal bli mindre narkotika basert på dette forliket om eitt år, om fire år? Skal det bli fleire ransakingar gjorde av politiet? Skal det bli fleire ransakingar av mobilar for å finna bakmenn? Skal ein ta knekken på fleire kriminelle nettverk basert på den politikken som ein no innfører? Ønskjer ein å bli målt på det, og ønskjer ein at det skal bli vurdert, og at det skal bli evaluert? Dersom ein ønskjer det, må ein gjerne seia kva som er målet.

For Framstegspartiet er målet at ein skal ha mindre narkotika, og at politiet skal ha klare og tydelege heimlar og ransaka meir, avdekkja meir og kjempa mot kriminelle nettverk der narkotika er ein drivar. Me ønskjer det, og me trur at vår politikk er betre enn det som er forliket, men det hadde vore interessant å vita kva dei som inngår eit forlik no, har som målsetting med forliket sitt. Ønskjer dei at me om eit år skal møtast her i salen og sjå på statistikk og finna ut om det er vorte mindre narkotika, om det er vorte fleire ransakingar, om det er vorte meir oppfølging frå politiet si side?

Difor skjønar eg heller ikkje kvifor ikkje Raudts forslag om evaluering kan bli einstemmig vedteke, viss ein ønskjer å måla politikken ein gjennomfører. Viss ein har så god tru på politikken sin, må ein i alle fall kunna vera med på å evaluera han. Eg håpar fleire parti vil signalisera støtte til Raudts forslag nr. 22, sånn at ein får ei grundig evaluering av ein del av den politikken ein i dag fremjar.

Presidenten [13:32:23]: Representanten Sandra Borch har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sandra Borch (Sp) [13:32:36]: Jeg ble også litt forvirret av innleggene til de ulike representantene fra Høyre – de må jo prøve å bli enige internt før de går ut og sier hva som er deres politikk – men det var ikke det jeg skulle spørre om.

Jeg har egentlig et enkelt spørsmål til statsråden. Da Senterpartiet satt i regjering sammen med Arbeiderpartiet, ble det satt ned et utvalg, rushåndhevingsutvalget. Det er gjort en omfattende jobb over veldig mange år, og så ser vi at veldig mange av de anbefalingene som foreslås der, ikke blir fulgt opp. Mitt enkle spørsmål til statsråden avslutningsvis, i og med at jeg ikke har mer taletid, er: Hvordan mener hun at de viktigste faglige anbefalingene som utvalget foreslo, nå gjenspeiles i det forliket som er gjort med Høyre, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, siden det virker som om hele proposisjonen er lagt i en skuff?

Mahmoud Farahmand (H) [13:33:48]: Det er sikkert alltid gledelig når en fra en annen komité kommer og forstyrrer en debatt i denne komiteen, tenker jeg – det skaper nok mye bryderi. Det er jo stort sett representanten Hoksrud, for øvrig.

Representanten Hoksrud og jeg kommer fra samme område, og ja: Grenland og Telemark har hatt rusproblemer i mange tiår. Det er ikke noe nytt, representant Hoksrud. Helt siden jeg var ungdom på 1990-tallet, har dette vært et problem i Grenland. Spørsmålet er: Har det blitt mindre rus, mindre rusimport, i Telemark med de lovene vi har hatt? Hvis svaret er nei, må man kanskje finne andre løsninger. Hvis det er sann at rusproblemene vedvarer, hvis det er slik at overdosedødsfallene øker i antall, da fungerer kanskje ikke den tilnærmingen vi har.

Her må vi skille mellom det som går ut på å bekjempe hardbarkede kriminelle bander – det som går ut på å bekjempe import, det som går ut på å bekjempe trafficking av narkotika – og det som handler om å hjelpe dem som trenger det. Skal man stoppe narkotikaflyten inn til Norge, må man iallfall sørge for å styrke tollvesenet. Det er helt avgjørende at tollvesenet har evne til å oppdage og kunne konfiskere narkotiske midler.

Avslutningsvis vil jeg si én ting: I Telemark har vi hatt en del uheldige situasjoner med overdoser, og mange av dem har endt i tragiske hendelser med overdosedødsfall hos unge mennesker. I Porsgrunn var det en familie som så at sønnen deres ble revet bort i et overdosedødsfall, og de var med på å iverksette tiltaket Rocket-Man. Dette tiltaket bidrar til at unge mennesker som opplever utenforskap og søker en trøst i rus, kan få et annet tilbud enn rusen og oppleve et fellesskap utover det rusmiljøet tilbyr. Sånne tiltak vil være med og bidra til å redusere narkotikabruken og overdosedødsfallene. Det er også en viktig del av det. Alt løses ikke med batong og politi – selv om jeg er veldig glad i politiet, løses ikke alt der. Vi må også ha andre tiltak.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [13:36:03]: Det vert vist eit veldig engasjement frå Framstegspartiet og Senterpartiet her i dag for å hindra narkotikabruk

og -avhengigheit blant unge. Det engasjementet trur eg me alle her inne deler. Ingen ønskjer tungt rusmisbruk for barna sine eller nokon av medborgarane sine.

Me i Miljøpartiet Dei Grøne kjempar for at politikken skal vera kunnskapsbasert og fri for fordomar, og han skal vera effektiv. Då er straff for rusbruk direkte kontraproduktivt. Kvifor vil ikkje då desse partia som er så engasjerte om dette temaet – Senterpartiet og Framstegspartiet – vera med og satsa på det som faktisk funkar? Straff funkar ikkje, førebygging funkar.

I dag er nær halvparten av fritidsklubbane i Noreg trua av nedlegging. Ønskjer ein hjelp for rusavhengigheita si, må ein ver så god stilla seg i kø, og det er truleg alkohol som er det største og mest skadelege rusproblemet me har i Noreg. Det tar hundrevis av liv kvart einaste år og øydelegg tusenar fleire. Me har dessverre ein rusdebatt i Noreg som er prega av gamle fordomar.

Eg vart med i Miljøpartiet Dei Grøne fordi det er eit parti som kjempar for at flest mogleg skal kunna leva eit godt liv, lengst mogleg, i alle land, alltid. Det inkluderer unge og gamle i Noreg, det inkluderer barna som ikkje er fødde enno, det inkluderer barna i Kongo, barna i Gaza og barna i Philadelphia i USA. Det gjeld alle i Noreg: Uansett kor ein bur, korleis ein ser ut, kven ein elsker og kva slags rusmiddel ein bruker, fortener ein eit best mogleg liv og eit lengst mogleg liv.

For å få ned rusbruken i Noreg trengst ikkje meir straff, men me treng mykje anna. Me treng ein god bustads- og sosialpolitikk som funkar, og som sikrar folk ein trygg plass å bu og mat på bordet. Me treng ikkje fleire fengselsplassar, men me treng gode barnehagar og ei endring av norsk skule, sånn at fleire finn meaning og meistring og fellesskap der. Me treng fleire sommarjobbar for unge, og me treng fleire fritidsklubbar, ikkje færre. Me treng eit skikkeleg behandlingsopplegg innan psykiatri og rus. Me treng framtidshåp. Me treng mindre straff, meir medmenneskelegdom.

Me i Miljøpartiet Dei Grøne ser på dagens einigheit som eit lite skritt i riktig retning, og me skal feira det vesle skrittet. Likevel er me langt frå målet om å verta kvitt straff og stigma mot dei som bruker rusmiddel, og om å jobba effektivt med førebygging og inkludering i Noreg. Miljøpartiet Dei Grøne vil fortsetja å kjempa for ein meir kunnskapsbasert og human ruspolitikk.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:39:00]: Dette er ein del av førebyggings- og behandlingsreforma. Me i Senterpartiet, og for så vidt også Arbeidarpartiet, ønskte førebyggings- og behandlingsreforma fordi førebyggingsdelen ikkje har vore eller er god nok, og behandlinga er ikkje god nok. Som tidlegare helsepolitikar var eg stolt av å kunna leggja fram del ein, som er helsedelen, tidlegare.

Eg blir forvirra når eg høyrer Høgre i dag. Representanten Ingunn Foss frå Høgre legg veldig trykk på at dette ikkje er ei avkriminalisering, men då eg som helsepolitisk talsperson var i debatt om helsedelen tidlegare, var representanten Sandra Bruflot frå Høgre ganske tydeleg på at ho ikkje ville ha del to. Ho meiner at justisdelen, altså den me debatterer i dag, berre kunne leggjast i ein skuff og ikkje leggjast fram. Er Høgre for eller imot ei avkriminalisering?

Det er stor usikkerheit knytt til om dette er ei liberalisering eller om ein går i retning av avkriminalisering. Når ein høyrer på delar av Høgre, er det ikkje avkriminalisering, men andre delar av Høgre vil gå endå lenger. Er Høgre for eller imot at brukarinnehaving av narkotika skal vera forbydd? Er Høgre for eller imot å illeggja bøter for narkotika? Eg blir forvirra og ønskjer at dette skal avklarast – ikkje for meg, men for veljarane sin del.

Presidenten [13:40:35]: Representanten Else Marie Rødby har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Else Marie Rødby (Sp) [13:40:46]: Det har vært mange ord og uttrykk i denne debatten, og dekriminalisering er et av uttrykkene som for så vidt var litt nytt for meg. Hva som er den konkrete definisjonen av det, er et av de spørsmålene som står igjen etter dagen. Et annet spørsmål som står igjen, som egentlig kommer litt av det siste innlegget til statsråden, er understrekingen av at narkotika til eget bruk for tungt rusmiddelavhengige skal reguleres på én måte, mens annet skal reguleres på en annen måte. Hvem skal avgjøre det? Det er et utrolig krevende spørsmål som vi nå overlater til førstelinjen i politiet.

I innlegget sitt sa statsråden også at forslaget om forenklet forelegg skal på høring. Det er mange spørsmål her i salen om hvordan dette skal fungere. Derfor vil jeg sterkt anbefale at alle – også Høyre og Arbeiderpartiet – samler seg om forslag nr. 22, fra Rødt, hvor man ber om en evaluering av hvordan forenklet forelegg skal foregå i denne sammenheng.

Presidenten [13:41:51]: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:42:03]: Det gis inntrykk av at det foreligger en voldsom forvirring. Det kan jeg ikke helt forstå, i alle fall ikke når det kommer fra Senterpartiet, for Senterpartiet har brukt ordene avkriminalisering, liberalisering og legalisering om hverandre. Dette er ikke en rusreform. Dette er et skritt i riktig retning, i retning av en mer kunnskapsbasert ruspolitikk, nettopp fordi vi vet at straff skader. Det gjør at

folk ikke tør å oppsøke hjelp, verken til å håndtere sin egen problematiske rusbruk i de tilfellene man har det, eller i akutte situasjoner hvor man trenger hjelp fra ambulanse eller politi. Ingen vil at folk, og i alle fall ikke barn, skal bruke narkotika. Vi velger bare å legge oss på en mer kunnskapsbasert løsning for hvordan vi skal få til å forhindre det.

Presidenten [13:43:12]: Representanten Ingunn Foss har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingunn Foss (H) [13:43:24]: Det kan ikke komme som noen overraskelse på noen hva som er Høyres primærstandpunkt i denne saken. Det redegjorde jeg ganske grundig for i mitt første innlegg. Vi tror ikke at straff virker godt nok. Men det er også sagt i tidligere innlegg at Høyre er glad for at vi i avtalen med Arbeiderpartiet er kommet et stykke på vei mot en mer human ruspolitikk.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:44:04]: For å prøve å svare på noen spørsmål: Rushåndhevingsutvalgets arbeid inngår i departementets kunnskapsgrunnlag. Det er ett av de viktige dokumentene som inngår i lovproposisjonen. Det følges også opp på flere punkter, f.eks. når det gjelder terskelverdi for kokain, som rushåndhevingsutvalget foreslo skulle settes til 2 gram, som i proposisjonen ble satt til 2 gram, og som også i innstillingen fra flertallet er satt til 2 gram. Så det er ett eksempel på det.

Den andre proposisjonen er ikke lagt i en skuff. Den ligger til grunn og er også «baselinen» i innstillingen til stortingsflertallet. Så har enigheten mellom Høyre, SV, Venstre og Arbeiderpartiet gitt noen endringer som alle kjenner til. Når det gjelder f.eks. heroin, økes mengdegrensen til 3 gram. Som sagt er min erfaring at hvis noen går rundt med 3 gram heroin på seg, er de enten rusmiddelavhengige eller så selger de eller oppbevarer for flere enn seg selv. De to siste skal subsumeres under straffeloven og det skal dømmes deretter – til betydelig strenge straffer.

Når det gjelder forenklet forelegg for voksne ikke-rusmiddelavhengige, er det som kjent en av endringene som har kommet med denne enigheten. I dag er normalstraffen forelegg, også for en del av de overtredelsene som i dag subsumeres under straffeloven. Det som kan være en endring her, får høringen om forskriften vise hvor lander. I dag reageres det normalt med betinget fengsel på oppbevaring av heroin fra 0,5 gram og oppover. Legemiddeloven har fortsatt strafferamme bøter eller fengsel.

Hvordan forskriften for det forenklete forelegget skal utarbeides, er det gitt noen føringer for. Det skal på

høring. Det er f.eks. ikke gitt at det å ruse seg åpenlyst på offentlig sted er noe man skal møte med et forenklet forelegg, eller at hvis ikke-rusmiddelavhengige har oppimot 3 gram heroin på seg til eget bruk, skal det gi et forenklet forelegg på grunn av spredningsfaren. Hvor foreleggsnivået skal legges, er også noe som skal på høring.

Proposisjonen ligger fast med de endringsforslagene som denne enigheten med Høyre, SV og Venstre har gitt oss.

Presidenten [13:47:08]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 29 og 30.

Sak nr. 31 [13:47:20]

Innstilling fra justiskomiteen om Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven) (Innst. 478 L (2024–2025), jf. Prop. 79 L (2024–2025))

Presidenten [13:47:34]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Helge André Njåstad (FrP) [13:48:01] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Etter mange timar med ein heftig rusdebatt er det vel ingenting som gler oss meir enn å gå over til forvaltningsloven. Det er ein utruleg viktig lov. Han regulerer nemleg forholdet mellom det offentlege og innbyggjarane i landet vårt.

Lovforslaget som komiteen har behandla, vidarefører hovudtrekka i gjeldande lov i eit klårt og enkelt språk som gjer loven lettare tilgjengeleg, både for forvaltinga og for folk flest. Det er samstundes gjort justeringar for å gjera loven betre tilpassa dagens arbeidsformer og organisering, bl.a. ved at det er føreslått nye reglar om automatisert saksbehandling og reglar om kollegiale organ. Det er òg føreslått å lovfesta fleire spørsmål som i dag følgjer ulovfesta rett.

Eg vil takka komiteen for samarbeidet om loven. Innstillinga både endrar lovteksten på nokre felt direkte og gjev nokre oppmodingsforslag for vidare lovarbeid frå regjeringa si side.

Eit av dei viktigaste temaa i både høyringa og behandlinga frå komiteen var spørsmålet om dekking av nødvendige kostnader for å få gjort om vedtak forvaltinga har gjort. Her valde regjeringa å fremja ei innsnevring av dagens lov til ny formulering, kor det blir sett eit tak

på kostnader per time. Alle andre parti enn regjeringspartiet ser ut til å stø dagens lov framfor det nye forslaget, sånn at innbyggjarane kan få prøvt sakene sine og få dekkja dei nødvendige kostnadene.

Ein samla komité har òg forslag og merknader om saksbehandlingstid og retten personar og verksemdar har til å få svar. Eg ber eigentleg alle i forvaltinga merka seg dette, for både dagens lov og loven som blir vedteken no, stiller klåre og tydelege forventningar, og me veit at dette blir det synda mykje mot. Det er viktig at forvaltinga merkar seg at innbyggjarar har krav på å få svar innan rimeleg tid.

Eit anna tema som komiteen har brukt mykje tid på, er administrative sanksjonar. Me har bedd regjeringa i eit oppmodingsvedtak om å sjå nærare på det, og me ser fram til forslag til lovendringar som varetek det på ein god måte.

No har eg gått gjennom hovudelementa i innstillinga og dei største diskusjonane me har hatt, og då skal eg ta for meg kva som har vore viktig for Framstegspartiet.

Me er eit parti som er grunnleggjande på innbyggjarane si side, og me meiner at forvaltningsloven skal vera ein lov mest mogleg for folket og minst mogleg for staten. Difor høyrer me til fleirtalet som seier at folk skal få dekt dei nødvendige kostnadene.

Me foreslår òg at forvaltinga skal få innskrenka moglegheit til å forfølgja gamle saker, me vil sameleis som Sverige seia at forvaltinga ikkje skal gå tilbake og plaga folk med saker som er eldre enn ti år.

Forholdet mellom stat og kommune har òg vore tema. Der er me, Høgre og Senterpartiet samde om at ordet «særleg» må leggjast til. Me føler at staten i større og større grad legg for lite vekt på lokalt sjølvstyre. Difor ønskjer me å leggja til ordet «særleg», sånn at me understrekar viktigheita av at det lokale sjølvstyret skal ha særleg stor vekt.

Då tek eg opp dei forslaga som Framstegspartiet har aleine og saman med andre.

Presidenten [13:51:01]: Da har representanten Helge André Njåstad tatt opp de forslagene han refererte til.

Ragnhild Male Hartviksen (A) [13:51:19]: Forvaltningsloven er en av de mest sentrale lovene i landet. Loven skal gi rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskapende forvaltning. Denne loven er derfor sentral for Arbeiderpartiets mål om å fornye og forbedre Norge. Jeg er glad for at komiteen støtter det aller meste av lovforslaget, og for at man har klart å finne enigheter som kan gjøre loven enda litt bedre.

Selv om dagens lov gjennomgående er velfungerende, er det etter 60 år naturlig med en revisjon av loven, slik at den er bedre i tråd med dagens organisering, opp-

gaver og den teknologiske utviklingen med stadig økende digitalisering.

Så registrerer jeg at partiene ikke er enig med Arbeiderpartiet i alt i denne loven. For det første har et flertall valgt å foreslå et alternativt forslag til sakskostnadsregler i den nye loven. Det er beklagelig. I dag er det ingen begrensning i hvor store utgifter det kan kreves dekning for i forvaltningssaker, utover at kostnadene må ha vært nødvendige for å få endret vedtaket. Regjeringens forslag ville opprettholdt egne regler. Samtidig ville forslaget bidra til mer forutberegnelighet i slike saker for alle involverte parter. Det har dessverre et flertall i komiteen gått imot.

Jeg registrerer imidlertid at flertallet mener det er fornuftig pengebruk at det offentlige skal dekke svært høye timepriser for advokater i forvaltningssaker. Flertallet foreslår også endringer som gjør at vi opprettholder en vanskelig regel der det fortsatt er manglende kostnadskontroll.

For det andre reagerer jeg på at Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet har gått sammen om å sette kommuners rett til selvbestemmelse foran nærmest alle andre hensyn i svært mange og viktige forvaltningssaker, uten at dette engang er utredet.

Med Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Høyres forslag er det i beste fall nå uklart om og når klageinstanser får anledning til å vektlegge andre hensyn. Det vil svekke spesielt enkeltmenneskets rettigheter i møte med kommunen, men også miljøet og fornuftig nasjonal og regional styring. Vi risikerer dermed at befolkningen i enda større grad opplever ulik behandling i møte med det offentlige.

For å unngå denne feilen ber jeg derfor om at Arbeiderpartiets løse forslag til tekst i § 68 tredje ledd tas opp til votering. Forslaget er identisk med det som er foreslått i proposisjonen.

Jeg tar også opp forslaget Arbeiderpartiet har sammen med Senterpartiet.

Presidenten [13:53:53]: Da har representanten Ragnhild Male Hartviksen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ingunn Foss (H) [13:54:13]: Forvaltningsloven er en viktig lov som regulerer spillereglene for forvaltning av offentlig sektor. Hver dag tar ulike organer i stat, fylkeskommuner og kommuner mange enkeltavgjørelser som retter seg mot innbyggerne. Lovens hovedmål er å fremme rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskapende forvaltning. Innspillet fra NHO i høringen understreker viktigheten av loven og viser til at det hver eneste dag er kontaktplasser mellom virksomheter og forvaltningsapparat som styres av den sektorovergripende forvaltningsloven.

Forvaltningsloven i ny utgave kan styrke befolkningens rettsikkerhet i møte med det offentlige. Det er gjort en grundig gjennomgang av samtlige regler i nåværende lov, og det er foreslått å lovfeste regler som tidligere ikke har vært skrevet ned, men som har fulgt av ulovfestede rettsprinsipper utviklet gjennom domstolens praksis. Høyre støtter en lov som fremmer effektivitet og digitalisering i forvaltningen, og som styrker rettssikkerheten for enkeltpersoner i møte med forvaltningen og opprettholder en balansert fordeling av myndighet mellom stat og kommune.

Som sagt er det mye bra i denne loven, men forslaget om å begrense retten til å få dekket kostnader til advokat når en klagesak tas til følge, er Høyre sterkt uenig i. Vi mener at retten til å få dekket nødvendige saksomkostninger er en viktig rettssikkerhetsgaranti for både innbyggere og bedrifter, og at denne må videreføres. Det er jo heller ikke slik at advokater helt fritt kan sette sin egen timepris uten å forholde seg til regler for god advokatskikk. Salærsaker kan også fremmes for Advokattilsynet, og Advokatnemnda kan gi advarsel, irettesettelse eller pålegg om tilbakebetaling.

Høyre mener at det er viktig å ivareta det kommunale selvstyret, og at så lenge vedtak ikke er i strid med norske lover og retningslinjer, skal det mye til for at det skal overprøves av staten. Vi mener at statsforvalterembetet må bli bedre på å veilede og samordne planprosesser, slik at de blir i tråd med lover og regler, for å unngå merarbeid og frustrasjon med innsigelser i etterkant. Statsforvalterens praksis må følge tydelige juridiske rammer, slik at statens myndighet blir mer forutsigbar. Derfor mener vi det er rett å bruke formuleringen at det skal legges særlig stor vekt på kommunale vedtak. Argumentet med at norske kommuner er for små, kan etter Høyres syn ikke være grunn til å begrense det kommunale selvstyret. Kommunene må da bygge kompetanse sammen med andre eller slå seg sammen.

Høyre støtter også forslaget om å ta inn barnets beste i forvaltningsloven § 54. Barnets beste følger allerede av Grunnloven og menneskerettsloven, og forvaltningen er allerede forpliktet til å ivareta barnets beste som et grunnleggende hensyn. Dessverre ser vi at dette ikke fungerer godt nok i praksis, og vi mener at ved å lovfeste hensynet til barnets beste i forvaltningsloven vil gjeldende rett styrkes og barns rettsstilling sikres bedre.

Jeg tar med dette opp de forslagene Høyre er med på.

Presidenten [13:56:55]: Representanten Ingunn Foss har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Else Marie Rødby (Sp) [13:57:16]: Som det framgår av innstillingen, er det i all hovedsak stor enighet om lovforslaget. Det er mye som burde omtales om et lov-

forslag som kanskje hadde fortjent enda større oppmerksomhet i behandlingen, men tiden er knapp, så jeg velger å omtale noe av det som har vært viktig for Senterpartiet i behandlingen av ny forvaltningslov.

Vi blir stadig mer digitalisert og automatisert, og vi ser at også forvaltningen i økende grad legger om saksbehandling fra manuell til automatisert behandling. Denne omleggingen og utviklingen går raskere nå, i takt med økte forventninger om å ta i bruk nye teknologiske muligheter og ikke minst inntreden av kunstig intelligens i samfunnet, for å effektivisere saksbehandlingen og imøtekomme publikums behov for raskere svar og bedre tilgjengelighet.

I proposisjonen ligger det forslag til ny § 11 om å fastslå i gjeldende rett at forvaltningsorganer kan automatisere saksbehandlingen, og det har helt klart en rekke fordeler. Samtidig må vi være oppmerksomme på at det også kan være feil og svakheter i automatiserte systemer, eller i opplysningene som systemet bygger på, som kan lede til ulovlige eller uriktige avgjørelser. Vi foreslår derfor en evaluering av lovendringene, for å kunne avdekke svakheter og utfordringer og rette opp kursen dersom det er behov for det. Det er viktig for rettssikkerheten.

Noe annet som er viktig for rettssikkerheten, er en førstelinje med et bevisst forhold til veiledningsplikten. Denne utfordres stadig, etter vårt syn, av at forvaltningen blir mer preget av begrensede åpningstider og generelle digitale løsninger. Forrige uke behandlet vi rettshjelpsloven, og også der har forvaltningens veiledningsplikt vært et tema. Flere av sakstypene som har vært nevnt i forbindelse med fri rettshjelp, ligger til offentlig forvaltning, og det er helt klart utfordrende dersom det offentlige veiledningsplikt skal løses gjennom fri retts-hjelp-ordninger.

Når kan vi egentlig si at veiledningsplikten er oppfylt? Senterpartiet mener at å henvise folk til en generell nettside eller chattetjeneste ikke uten videre oppfyller veiledningsplikten dersom denne formen for veiledning ikke gjør det mulig for den enkelte faktisk å forstå hvilke rettigheter vedkommende har. Store deler av forvaltningen håndhever rettighetslover, og det stiller etter vårt syn i seg selv krav til en bevisst holdning til hvordan veiledningsplikten oppfylles. Når rettigheter i det offentlige bare kan gjøres krav på gjennom det offentlige, må brukernes behov veie tyngre enn hensynet til forvaltningens ressurser. Det er på en måte prisen for vårt gjennomregulerte samfunn.

Hensynet til den som har behov for veiledning, er viktig for at alle får mulighet til å gjøre informerte valg og kunne ivareta sine interesser på best mulig måte. Vi foreslår derfor at dette tydeliggjøres gjennom at rekkefølgen i forslag til ny § 14 tredje ledd legger mer vekt på

den enkeltes behov enn på forvaltningsorganets kapasitet.

Med dette fremmer jeg forslaget Senterpartiet har sammen med SV.

Presidenten [14:00:12]: Representanten Else Marie Rødby har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [14:00:25]: Her i Norge nyter vi godt av en av verdens beste velferdsstater. Norsk offentlig forvaltning er i verdensklasse. Den er profesjonell, sikker, effektiv og i veldig liten grad korrupt. Vi er alle på en eller annen måte i kontakt med offentlig forvaltning i løpet av livet vårt. Vi er derfor alle avhengig av at forvaltningen også opptrer etter lovverk som etter beste evne ivaretar vår egen rettssikkerhet, sikrer transparens og sikrer en trygg saksbehandling. Derfor er også forvaltningsloven viktig.

Noen ganger går det også galt. Forvaltningen kan gjøre feil. Og hvem er det som rammes? Jo, det kan være hvem som helst, men stort sett er det dem som sitter nederst ved bordet, f.eks. folk på trygd eller andre ytelser. Med andre ord: De som ikke har de mest velfylte kontoene fra før, er kanskje de som også sliter med å måtte ta en sak mot forvaltningen. Derfor var det smått utrolig da regjeringen først la fram denne proposisjonen, for i regjeringens opprinnelige forslag til ny forvaltningslov foreslo de å begrense retten til fullt ut å få dekket saksomkostninger i tilfeller der forvaltningen har begått feil. Bare tenk dere Nav-skandalen som et skrekkeksempel.

Jeg er glad opposisjonen i komiteen her i dag har klart å finne sammen og snu opp ned på det forslaget. Vi er folkets tjenere, og da er det folkets beste vi skal ivareta. Folk skal ikke stå med lua i hånda i møte med staten og forvaltningen. Vi er heldige som har et veldig profesjonelt, trygt og dyktig forvaltningsapparat med mange dyktige ansatte, men vi må også huske på at feil kan skje, og da skal forvaltningen rette opp. Når folk går til sak for å få rettet opp feil vedtak og vinner fram, er det staten som skal ta regningen. Det er rett og rimelig. Såpass må vi kunne forvente. Det er både rimelig og rett.

Jeg vil også bruke litt tid på å ta for meg at dagens forvaltningslov sier at man skal legge stor vekt på kommunalt selvstyre i klagesaker. Regjeringens forslag til ny lov er å videreføre denne ordlyden, men nå kan vi altså se at Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet inn fra siden her vil endre dette til at statlig klagebehandling skal legge «særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret».

Dette har skapt sterke reaksjoner, bl.a. fra WWF, som mener at dette kraftig vil kunne svekke verdifull natur. Som en lang rekke mediasaker har vist oss, og som bl.a. NRK-serien Oppsynsmannen har vist oss, har Norge bygd ned mye natur de siste tiårene. I tillegg ser vi at

kommunene verken har tilstrekkelig kompetanse om eller ansvar for de naturverdiene som statlige myndigheter er satt til å ivareta på vegne av storsamfunnet. Derfor støtter Rødt det løse forslaget fra Arbeiderpartiet, som ivaretar dagens ordlyd på en mye bedre måte enn forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [14:03:41]: Ved første øyekast ser kanskje forvaltningsloven ganske kjedelig ut, men dette er utvilsomt en av de viktigste lovene vi har, for forvaltningsloven handler om maktbalanse og om rettssikkerhet. Det handler om at uansett hvem man er, skal man behandles rettferdig, likeverdig og i tråd med loven. Uten en forvaltningslov ville avgjørelser fra det offentlige kunne bli vilkårlige, uforståelige eller umulige å etterprøve. Det handler om rettssikkerhet i de sakene som kanskje er noen av de viktigste sakene man skal få avklart i livet sitt, enten det er om økonomisk støtte, barnevern, oppholdstillatelse, helsehjelp eller annet.

Mye har skjedd siden sist vi fikk en ny forvaltningslov, og det er helt klart på sin plass med en ny og modernisert lov. Veldig mange av høringsinstansene er positive til flere av forslagene i den nye loven. Så trengs det fortsatt noen forbedringer.

Noe av det vi er kritiske til, handler om at når staten får en avgjørelse omgjort, må staten også ta ansvar. Det vi reagerer på, er forslaget om å begrense dekking av sakskostnader til offentlig salærsats og å innta at det må være feil for å få det dekket. Dette kan etter mitt syn være med på å svekke rettssikkerheten til folk. Det kan bety at mange som får rett, likevel får en solid regning i posten. Vi frykter at det kan føre til at flere vegrer seg for å klage, at feil får bli stående, og at forvaltningen får mindre korreksjon og mulighet til å lære av egne feil. Frykten er selvfølgelig at dette vil ramme dem som er mest sårbare, aller hardest.

Det blir sagt fra Arbeiderpartiet at vi vil prioritere høye advokatkostnader osv., men det stemmer jo ikke. Det er ikke slik at det ikke er grenser for hvor mange timer man kan sette i en sak, eller hvor høy timesats man kan sette. Forvaltningen kan selv sette ned begge deler. En «fun fact» er at jeg selv, da jeg var advokat, faktisk har vært utsatt for å få satt ned antallet timer. Så det har skjedd hele tiden også med den gamle loven.

Det er også en del annet vi foreslår. Vi mener bl.a. at det må settes tydeligere grenser for krisehjelm. Vi er også enig i at hensynet til barns beste må tydeliggjøres, at det må være styrket beskyttelse ved automatiske avgjørelser, at digitalisering ikke må svekke rettsvernet, og at det stadig må være et forbud mot usaklig forskjellsbehandling. Vi må også ha bedre regulering av overtredelsesgebyrer.

Jeg må også få knytte en kort kommentar til forslaget om særlig å vektlegge uttalelser fra lokale myndighe-

ter. Det vil kunne være med på å føre til en bit-for-bit-nedbygging av norsk natur, og vi kommer til å støtte det løse forslaget fra Arbeiderpartiet.

Jeg tar opp forslagene Venstre har sammen med SV.

Presidenten [14:06:47]: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:06:55]: Nedbygginga av naturen i Noreg er ute av kontroll, og i praksis har naturen inga rettssikkerheit. I dag vil altså fleirtalet på Stortinget gjera dette endå verre. Det er ikkje overraskande at Høgre, Framstegspartiet og Senterpartiet vil byggja ned meir norsk natur. Det er i grunnen i tråd med slik dei har jobba lokalt og nasjonalt i mange år. Det som er forbausande, er at det presump tivt seriøse partiet Høgre vil endra forvaltningsloven og forholdet mellom forvaltningsnivåa heilt utan å greia ut konsekvensane først.

Dette forslaget ber preg av hastverksarbeid og lett-vint ideologisk markering, med enorme konsekvensar for norsk natur. Eg trur ikkje partia som har tenkt å stemma for dette, har oversikt over eller aning om korleis det vil påverka anna lovverk, men realiteten og intensjonen med forslaget er klart. Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet vil endra spelereglane på ein måte som gjer at dei vil byggja ned meir natur, og dei som vil byggja ned, får meir makt. For den lett lurte kan det kanskje høyrest fint ut at det no skal leggjast særleg stor vekt på lokaldemokrati dersom nokon klagar på ei lokal avgjerd, som f.eks. bygging av ein næringspark, som ikkje er ein park, i eit naturområde. Men realiteten i dette er svært alvorleg. Meir natur skal byggjast ned – i strid med fellesskapets interesse, i strid med internasjonale forpliktingar, i strid med interessene til framtidige generasjonar.

Me står midt i ein økologisk kollaps. Rapportar viser at dei livsviktige insekta våre kan forsvinna fullstendig i løpet av eit århundre. Det betyr slutt på mat for menneska.

Utbyggjarane har allereie veldig mykje makt. Dei kan trua lokalpolitikarar med å flytta prosjektet sitt til ein annan kommune om dei får nei, og dei kan føreslå det på nytt etter nokre år, når naturvernarene er utslitne etter ubetalt kveldsarbeid og ordføraren er bytt ut med ein som er meir næringsvenleg. Natur og dyreliv har ikkje dei same korta på handa. Dei har ikkje pengesterke forsvararar. Dei har inga moglegheit til omkamp. Eit naturinngrep er irreversibelt. Eit økosystem er fullt av artar som er gjensidig avhengige av kvarandre, og kan aldri flyttast.

Vert forslaget vedteke, er dette ei oppskrift på allmenningens tragedie og massedød for norsk natur. Til

dei som har tenkt å støtta dette, har eg nokre spørsmål. Har dei ikkje merka korleis fuglesongen stilnar og fuglefjell forsvinn? Har dei ikkje lytta til fagkunnskapen, og bryr dei seg null om kva framtid ungane deira skal oppleve? Folkefleirtalet i Noreg er tydeleg: Tre av fire nordmenn vil at regjeringa skal ta meir ansvar for å hindra bit-for-bit-nedbygging av natur. Eg håpar Stortinget lyttar til folk flest og seier nei til sløsing med norsk natur, nei til slurv og useriøs hastverksbehandling og stemmer mot forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Senterpartiet om å endra forvaltningsloven § 68.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:10:07]: Det er en glede for en justisminister å få legge fram et forslag til en helt ny forvaltningslov. Som flere har påpekt, er forvaltningsloven en av de mest sentrale lovene vi har. Den utgjør selve bærebjelken i forvaltningens virksomhet.

Forslaget til ny lov tar med seg videre det som fungerer godt i dag, samtidig som det sørger for at loven blir bedre tilpasset den moderne forvaltningens arbeidsmåter og organisering. Det er lagt stor vekt på å formulere loven i et klarere og enklere språk for å gjøre den lettere tilgjengelig for både folk og forvaltning.

Et av formålene med revisjonsarbeidet har vært å sørge for at loven legger til rette for videre digitalisering av forvaltningen. Jeg vil derfor trekke fram at lovforslaget inneholder nye regler som legger til rette for automatisert saksbehandling. Samtidig sørger forslaget for at det blir gjort konkrete vurderinger av om automatisering er forsvarlig på det enkelte området. Det foreslås også nye rettigheter for å sikre rettssikkerheten til private parter når forvaltningen treffer automatiserte avgjørelser.

Regjeringens forslag til regulering av retten til sakskostnader har fått oppmerksomhet. Jeg lytter til komitéflertallets kritikk av forslaget om å benytte den offentlige salærsatsen i disse sakene. Samtidig er det uheldig at flertallet også foreslår å forkaste resten av de endringene regjeringen har foreslått. Dette er i hovedsak endringer som forenkler en regel mange oppfatter som vanskelig. Komiteens flertall foreslår, helt uten begrunnelse, å sløyfe endringsforslag som fikk bred støtte under høringen av forvaltningslovens utredning.

Avslutningsvis vil jeg omtale reglene om statlig overprøving av kommunale vedtak. I dag, og etter regjeringens forslag, må statlige organer legge stor vekt på det kommunale selvstyret når de overprøver kommunens skjønnsutøvelse i klagesaker. Som flere har vært inne på: Flere av komiteens medlemmer foreslår – uten nærmere utredning – å endre reglene sånn at det kommunale selvstyret skal tillegges «særlig stor vekt».

Jeg er bekymret for at forslaget vil svekke muligheten til å tillegge andre viktige hensyn tilstrekkelig vekt, som

f.eks. hensynet til barnets beste, likebehandling, jordvern og miljø. Forslaget vil etter mitt syn svekke rettssikkerheten til vanlige folk og redusere klageinstansens mulighet til å ivareta viktige nasjonale prioriteringer. Endringen vil også kunne føre til en ytterligere fragmentering og komplisering av reglene om overprøving av kommunale vedtak, noe vi ikke er tjent med.

Presidenten [14:13:10]: Det blir replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [14:13:29]: På side 302 i proposisjonen legger departementet til grunn at dagens sakskostnadsregel «er av begrenset verdi for mindre ressurssterke grupper». Spørsmålet er: Kan statsråden redegjøre for hva denne konklusjonen bygger på?

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:13:51]: Det jeg kan redegjøre for, er at tanken med dette er å vise til det som også har vært Arbeiderpartiets begrunnelse for å begrense den offentlige salærsatsen, nemlig at en tar en stor prosessrisiko når en går til advokat. Det er først når du vinner fram med din klage, at du kan få dekket sakskostnadene, altså de utgiftene du har til advokat. Det som var meningen, var å påpeke at særlig for personer som har svært begrenset økonomi, vil det være bedre å gi en rettshjelpsdekning gjennom f.eks. rettshjelpsordningen, som har vært utvidet både når det gjelder saksområder og når det gjelder hvem som faller inn under dekningsområdet. Så det har vært meningen der. Og som sagt: Det er også en av begrunnelsene for hvorfor vi mener det er riktig å begrense den offentlige salærsatsen.

Ingunn Foss (H) [14:14:56]: Takk for svaret. Forslaget i proposisjonen er altså at det offentlige ikke skal betale mer enn 1 315 kr per time selv om staten har gjort feil. Konkurransetilsynet opplyser at den gjennomsnittlige salærsatsen i kravene fra 2019 til 2022 er på ca. 3 500 kr per time. Spørsmålet er hva som er grunnlaget for at satsen på 1 315 kr per time skal være den rette.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:15:28]: Det er jo den offentlige salærsatsen. Det er den som gjelder for dem som jobber for enkeltpersoner som blir satt under samfunnets tvang gjennom varetektsfengsling f.eks., eller når det blir rettet en straffesak mot deg, eller staten skal inn og ta ungene fra deg gjennom barnevernsvedtak. Dette er de satsene som alle de advokatene jobber for, og det er grunnen til at det er nettopp den satsen som flertallet i NOU-en, og da også vi i regjeringen, har gått inn for. Det er uten moms, så momsen kommer i tillegg – jeg vet ikke om det representanten viste til, er med eller uten moms.

Som sagt: Det er først når du vinner fram, at du får dekket kostnadene. Det betyr at man må bære alle kostnadene selv hvis en ikke vinner fram, og det kan hindre mange i utgangspunktet i å gå til en advokat for å få den bistanden, fordi en ikke har kontroll på hvor stor regning en risikerer å sitte igjen med.

Helge André Njåstad (FrP) [14:16:50]: Ein av dei store diskusjonane i salen har no vore om det skal stå at ein skal leggja «stor vekt» på omsynet til det lokale sjølvstyret eller «særleg stor vekt». Om ein høyrde på innlegget til Miljøpartiet Dei Grøne, verka det som lokalpolitikarane ikkje evnar å ta omsyn til verken fuglekvitter, in-sekt eller natur, så då er det naturleg å stilla spørsmål om korleis statsråden ser på det lokale sjølvstyret og dei lokale folkevalde. Er det ei gruppe som statsråden har tillit til at klarer å forvalta lovverk og lokale retningslinjer på ein god måte, og som òg klarer å fatta gode avgjerder overfor dei som dei er folkevalde for?

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:17:24]: Selvfølgelig har jeg tillit til de lokale folkevalgte, og det er jo også grunnen til, tenker jeg, at det allerede er en høy terskel for å kunne overprøve de kommunale vedtakene. Det er noe Stortinget har vedtatt for ikke veldig mange år siden. Det går an å snu spørsmålet og spørre seg om lovgiver ikke har tillit til dem, siden det i dag faktisk kreves at det skal legges stor vekt på det kommunale selvstyret når en overprøver.

Helge André Njåstad (FrP) [14:18:00]: Det er litt uvanleg at enkeltrepresentantar blir tiltalt som lovgjevar, men me vel å ta det på godsida, at me har mykje makt – iallfall viss ein høyrer til eit fleirtal på 85, som ein i denne perioden sjeldan har gjort, men som ein av og til har gleda av.

Det med lokalt sjølvstyre har i alle fall Stortinget i dei 12 åra eg har vore her, ved mange anledningar skjerpa inn. Ein har grunnlovfesta det lokale sjølvstyret. Ein har sagt at det skal ha «stor vekt», og no er det tre parti som seier at det skal ha «særleg stor vekt». Det er nettopp fordi me anerkjenner at ein lokalt veit best kva som er best.

Så er det viktig å understreka at det er det frie skjønet me her snakkar om; det er jo ikkje at ein skal bryta anna lovgjeving som lovgjevar har kome med. Når det gjeld både naturmangfaldlova og plan- og bygningslova, er det ikkje sånn at ein set norsk lov til side, men ein seier at når ein har det frie skjønet, når ein har moglegheita innanfor dagens lovverk til å velja ulike alternativ, er dei lokale dei som er best i stand til det. Er statsråden einig i ein sånn logikk?

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:19:03]: Jeg er for så vidt enig i en sånn logikk, all den tid jeg står fast på at

det skal legges «stor vekt» på det kommunale selvstyret. Så vidt jeg husker, kom bestemmelsen «stor vekt» på plass da Fremskrittspartiet hadde justisministeren. Det var i alle fall da Solberg hadde en av sine regjeringer, jeg husker ikke helt hvilket år det var. Men det skal legges stor vekt på det.

Det som bekymrer meg, er at det vil svekke muligheten til å ta andre viktige hensyn i betraktning. Det hender at det ikke blir gjort, og at det derfor kan være grunn til at en i en statlig overprøving også trekker inn andre hensyn, f.eks. hensynet til barnets beste, hvis det ikke har vært vektlagt av kommunen i kommunens vedtak.

Tobias Drevland Lund (R) [14:20:13]: Jeg hørte at statsråden i sitt innlegg var bekymret for hva forskjellen på «særlig stor vekt» og «stor vekt» kan bety, og det er en bekymring jeg deler. Selv om det tilsynelatende kan høres ut som en bagatell, kan jo dette få store konsekvenser, bl.a. når det gjelder natur og jordvern, som også statsråden trakk fram. Vi vet allerede at Norge dessverre bygger ned ganske mye natur. Vi mistet bl.a. tilsvarende 7 000 fotballbaner i fjor, og mer skal det bli.

WWF har ropt varsko om det som nå holder på å skje i Stortinget. Det samme har Fortidsminneforeningen. De har tatt kontakt med undertegnede og sagt at de er bekymret for at de ikke lenger kan komme med relevante meninger i hørings- og klagesaker. Jeg spør derfor statsråden om hun kan utdype litt mer hva hun er redd for at konsekvensen av et slikt vedtak kan bli.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:21:15]: Jeg har allerede vært inne på det, som representanten sier, og han påpeker jo selv flere grunner til å være bekymret for dette. Grunnleggende sett handler det om at dette er noe man nå går inn for å endre uten at det er utredet. Man ser ikke konsekvensene. Jeg ville jo tenke at Senterpartiet var redd for nettopp hensynet til jordvern, eller at andre partier, f.eks. Høyre, var redd for at hensynet til barnets beste skulle bli tilsidesatt, og at man dermed ikke hadde muligheten til å, kall det, korrigere det gjennom en statlig overprøving. I den grad det er mulig å komme med en oppfordring, er det at en iallfall kunne gjort det om til et anmodningsvedtak, sånn at en kunne utrede nærmere, for jeg tror ikke dette er i tråd med hva folk der ute ønsker.

Presidenten [14:21:06]: Da er replikkordskiftet over.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 31.

Sak nr. 32 [14:22:20]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og

Johan Aas om offentlig tilgjengelig register over visse seksualforbrytere som er domfelt for overgrep mot barn (Innst. 477 S (2024–2025), jf. Dokument 8:204 S (2024–2025))

Presidenten [14:22:44]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Saksordfører er Torgeir Knag Fylkesnes. Han er ikke til stede i salen, så første innlegg går til Ragnhild Male Hartviksen.

Ragnhild Male Hartviksen (A) [14:23:25]: Det må ikke være noen tvil om at seksualforbrytelser, spesielt mot barn, er alvorlig kriminalitet, og at det derfor er noe vi må bekjempe. Det må forebygges og avverges, men framfor å ha troen på at løsningen ligger i å lage et offentlig tilgjengelig register – et forslag Arbeiderpartiet ikke støtter – vil jeg heller trekke fram politikk vi har mer tro på, som nettopp forebygging og avverging.

Jeg vil starte med å understreke at politiet allerede i dag har relativt vid tilgang til å utlevere opplysninger, hvis det er nødvendig for å forebygge og avverge lovbrudd. Slike utleveringer fra politiet foregår veloverveid og balansert, ivaretar nødvendige hensyn og sikrer nødvendig informasjon.

I opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner satte regjeringen inn over 100 ulike tiltak som samlet skal bidra til forebygging, avverging, bedre kunnskap i første- og andrelinjetjenesten og ikke minst forskning på området, for å nevne noe. La oss gå direkte til punktet forskning. Gjennom god hjelp fra Bufdir, ved avdelingen for forebygging, har jeg virkelig prøvd å sette meg så godt som mulig inn i hvilken statistikk og kunnskap vi har på dette området. Jeg har spesielt sett på sammenhengen mellom det å selv ha vært utsatt for overgrep, og det å senere utsette andre for krenkelser eller overgrep. Skal vi finne gode tiltak og vite hva som virker, er nettopp forskning viktig, spesielt for denne gruppen.

Det er tydelig at vi i dag har langt mer forskning om utsatte for overgrep enn vi har forskning om dem som utsetter andre for overgrep. Likevel er det ett prosjekt som skiller seg ut, og det er et forskningsprosjekt på utøverperspektivet som nå foregår på Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, ledet av Anja Emilie Kruse. Hovedformålet med dette prosjektet er å skaffe ny

kunnskap om seksuelle krenkelser, med hovedvekt på utøverperspektiver og hendelsesbeskrivelser.

I dette prosjektet ser man på et utvalg menn som har begått seksuelle krenkelser, og trekker parametere som selvforståelse, overgrepforståelse, situasjonelle faktorer, bakgrunnsfaktorer, begrunnelser og rasjonaliseringer inn i forskningen. Dette er bare ett av mange prosjekter det jobbes med på området vold i nære relasjoner, men det skiller seg ut ved at vi nå får nødvendig kunnskap om gruppen som er utøvere.

Jeg gleder meg til å følge dette prosjektet, for skal vi finne gode tiltak og vite hva som virker mot overgrep, må vi vite hva som kjennetegner dem som utøver dem. Kun da kan vi skape ekte trygghet for alle.

Ingunn Foss (H) [14:26:30]: Høyre har nulltoleranse for seksuelle overgrep mot barn, og vi mener at dette er blant de mest alvorlige forbrytelsene vi har i samfunnet. Vi mener at det skal straffes hardt, og at vi må forebygge og beskytte barn bedre enn det vi gjør i dag.

Kampen mot overgrep mot barn må tas på alle arenaer i samfunnet og må bl.a. innebære forebygging, avverging, etterforskning og straffeforfølgning, og at utsatte må få tilstrekkelig oppfølging og hjelp fra hjelpeapparatet.

I statsrådens svarbrev til komiteen vises det til at politiet i dag har relativt vid adgang til å utlevere opplysninger fra reaksjonsregister til både offentlige og private aktører, hvis dette er nødvendig for å forebygge eller forhindre vold. Høyre oppfatter forslaget fra Fremskrittspartiet som at en ønsker å gå lenger enn dette og etablere et offentlig register som alle kan få innsyn i. Her er vi enige med statsråden og flertallet i komiteen om at dette vil være å gå for langt, og at det vil kunne medføre brudd på både Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og en rekke implementerte rettsakter fra EU på personvernområdet.

Høyre støtter ikke forslaget, men kampen mot overgrep mot barn må fortsette innenfor norsk lov og våre menneskerettslige forpliktelser.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Sandra Borch (Sp) [14:28:16]: Det er ingen tvil om at seksualforbrytelser mot barn er blant de mest alvorlige formene for kriminalitet som kan begås. Kampen mot overgrep mot unger må tas på alle arenaer i samfunnet og innebære bl.a. forebygging, avverging, etterforskning og straffeforfølgning samt at utsatte må få tilstrekkelig oppfølging, hjelp og beskyttelse i hjelpeapparatet.

Norge har i dag forpliktelser etter Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

Stortinget har en rekke ganger behandlet og vedtatt tiltak for å forebygge og bekjempe seksuelle overgrep mot barn. Vi kan vise til bl.a. opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, for perioden 2024–2028. Samtidig er det viktig å understreke at mye fortsatt kan gjøres fra myndighetenes side.

Forslagsstillerne ønsker at det skal etableres et offentlig tilgjengelig register over dem som er domfelt for de mest alvorlige kategoriene av seksualforbrytelser mot barn. Jeg vil vise til statsrådens svarbrev, som understreker at politiet i dag har relativt vid adgang til å utlevere opplysninger fra reaksjonsregistre til både offentlige og private aktører, bl.a. dersom dette er nødvendig for å forebygge eller forhindre lovbrudd.

Det kan oppfattes som at forslagsstillerne med dette forslaget ønsker å gå enda lenger, og at det skal etableres et offentlig register. Det må påpekes at det er politiet som fører registre med opplysningene om fysiske og juridiske personer som er ilagt strafferettslige reaksjoner. Politiet har allikevel også i dag en relativt vid adgang til å utlevere opplysninger fra reaksjonsregistre, bl.a. dersom det er nødvendig for å forebygge eller avverge lovbrudd. Etter politiregisterloven § 27 kan politiet utlevere sånne opplysninger til både private og offentlige aktører for å forebygge lovbrudd.

Vi mener at man har de hjemlene man trenger i dag – man må fortsatt være på vakt, og vi som samfunn har også en oppgave med å følge med på at det skjer – og det er grunnlaget for at Senterpartiet i dag ikke støtter forslaget til forslagsstillerne og mener at dette er godt nok ivaretatt i dagens lovverk.

Tor André Johnsen (FrP) [14:31:26]: En enstemmig komité skriver at «seksualforbrytelser mot barn er blant den mest alvorlige formen for kriminalitet som kan begås».

Det er en klar, tydelig og god beskrivelse. Her snakker vi om voksne mennesker – stort sett menn, men også kvinner – som begår brutale, kyniske og stygge overgrep mot små, uskyldige og forsvarsløse barn. Det er barn som blir ødelagt for livet. Seksualforbrytelser er også generelt sett kanskje noe av det mest integritetskrenkende et menneske kan oppleve. Det gir langvarige bivirkninger og kan også gi livsvarige ettervirkninger og bivirkninger, noe man må slite med hele livet gjennom.

Vi ser at statsråden viser til den europeiske menneskerettskonvensjonen, EMK, og individets rettigheter. Det er greit nok, men hva med vernet til offeret? Hva med individets rettigheter når det gjelder vern til å kunne leve i et trygt bomiljø, og barn som skal kunne leve i et trygt bomiljø og ikke bli utsatt for overgrep? Jeg synes det er litt rart at det ikke engang skal være mulig å være med og støtte en utredning, for vi har jo ikke konkludert

om hvordan et sånt register skal være. Vi ønsker, som det står i forslag nr. 1, at vi skal «utrede avgrensnings-spørsmål for innføring av et offentlig tilgjengelig register (...) for de mest alvorlige kategoriene av seksualforbrytelser mot barn». Det gjelder mot barn og de mest alvorlige kategoriene.

Forslag nr. 2 går ut på hvordan vi da eventuelt kan tilpasse lovverket for å få det til. Statsrådens bekymring for EMK osv. må kunne hensyntas i en sånn prosess.

Da skal jeg ikke si noe mer, utover å si at jeg tar opp forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet.

Presidenten [14:33:40]: Då har representanten Tor André Johnsen teke opp dei forslaga han refererte til.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:33:50]: I Norge skal alle være trygge. Arbeidet med å forebygge og straffefølge vold og overgrep mot barn er et prioritert saksområde for regjeringen. Barn skal beskyttes mot slike overgrep.

Innsatsen er styrket betraktelig de senere årene, bl.a. gjennom etablering av flere barnehus, som først kom på plass med den rød-grønne regjeringen for mange år siden, styrking av etterforskningskapasiteten i politiet og økt satsing på det forebyggende arbeidet, som behandlingstilbudet til overgripere er en viktig del av. I desember 2023 la regjeringen fram en opptrappingsplan for perioden 2024–2028 mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Planen er en viktig del av regjeringens helhetlige arbeid for å øke tryggheten i samfunnet.

Når det gjelder forslaget om å utrede avgrensnings-spørsmål for innføring av et offentlig tilgjengelig register over dem som er domfelt for de mest alvorlige kategoriene av seksualforbrytelser mot barn, samt å fremme nødvendige lovendringsforslag for innføring av et slikt register, er mine merknader til det i det alt vesentlige de samme som jeg har gitt til Stortinget i anledning Dokument 8:140 S for 2024–2025, representantforslag om bekjempelse av økonomisk kriminalitet, som bl.a. foreslår at det skal utredes og fremmes nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av et offentlig tilgjengelig register over personer som er domfelt for gjentatte bedragerier.

Det er politiet som fører register med opplysninger om fysiske og juridiske personer som er ilagt strafferettslige reaksjoner. Opplysninger om at noen er ilagt strafferettslige reaksjoner, er personlige forhold som i utgangspunktet er taushetsbelagt. Politiet har likevel en relativt vid adgang til å utlevere opplysninger fra reaksjonsregisteret, bl.a. dersom det er nødvendig for å forebygge eller avverge lovbrudd.

Et offentlig tilgjengelig register, slik som representantene foreslår, reiser flere juridiske og prinsipielle

spørsmål, særlig knyttet til personvern og rettssikkerhet. Etableringen vil være vanskelig forenlig med internasjonale og nasjonale rammer, særlig EMK artikkel 8, Grunnloven § 102 og EUs rettsakter om personvern, som ligger til grunn for norsk lovgiving. Det vil dessuten bryte vesentlig med norsk rettstradisjon. Offentlig tilgjengeliggjøring av opplysninger om personers straffehistorikk vil også kunne motvirke hensynet til rehabilitering av domfelte.

Jeg er glad for at komiteens flertall deler min vurdering av at det ikke er grunnlag for å utrede spørsmålet om innføring av et slikt register nærmere.

Presidenten [14:36:36]: Det vert replikkordskifte.

Tor André Johnsen (FrP) [14:36:49]: Jeg er glad statsråden er tydelig på at alle skal være trygge, og at barn skal beskyttes mot overgrep. Det er en viktig presisering som vi alle er enig i, regner jeg med. Jeg er likevel litt nysgjerrig på forholdet til seksualforbryteren, den kyniske, brutale personen som har skadet, lemlestet og kanskje gjort brutale overgrep mot barn – og det som gjelder samfunnsvernet og vernet til barn kontra vernet til den kriminelle. Hvorfor kunne det ikke vært mulig å være med på en utredning og eventuelt gjort nødvendige lovtilpasninger for å bedre samfunnsvernet og rettighetene og tryggheten til barna? Jeg vil anta at statsråden også ville ha ønsket å få varsling hvis hun plutselig hadde fått inn i nabolaget en som tidligere hadde begått grove seksualforbrytelser. Av hensyn til barna kunne det vært klokt å få kjennskap til.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:37:55]: Som jeg sa i innlegget, og som også er kjent gjennom brevet komiteen fikk, er det flere juridiske og prinsipielle spørsmål som reises, og det utfordrer virkelig menneskerettighetene. Ifølge menneskerettighetene har barn krav på beskyttelse, så hvis det hadde vært slik at det ikke var riktig at menneskerettighetene lager et stengsel her, ville det jo ikke vært et problem i utgangspunktet.

Så kommer det kanskje viktigste: den forebyggende effekten av et slikt register. Det vil trolig være av begrenset betydning. Mange overgrep mot barn begås av personer som ikke tidligere er domfelt for seksualforbrytelser, ofte personer som er familiemedlemmer eller i barnets aller nærmeste krets. I tillegg begås mange av barn, altså er de selv mindreårige. Dermed mener jeg at vi heller må rette en bred innsats mot mer effektive forebyggende tiltak enn det som foreslås i dette Dokument 8-forslaget.

Tor André Johnsen (FrP) [14:39:06]: Slik jeg forstår statsråden, er det da greit at foreldre kan leve i usikkerhet og ikke ha kjennskap til at det f.eks. har blitt bosatt

en som tidligere har begått grove seksualforbrytelser, i naboileiligheten eller naboboligen, slik at de ikke eventuelt kan ta hensyn til at de kanskje må passe ekstra godt på barna sine – at de må leve i den uvissheten og usikkerheten, og at statsråden er villig til å ta risikoen ved ikke å opplyse naboene om en tidligere seksualforbryter flytter inn i nabolaget.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:39:48]: Som sagt vil det for det første bryte med det som er den norske tradisjonen, at en skal rehabiliteres. Jeg synes det er veldig viktig at man gir mulighet for bl.a. helsehjelp, slik som man gjør til innsatte som er dømt for seksualforbrytelser i dag, at man har muligheten til å komme i en posisjon hvor man ikke lenger utgjør en slik risiko.

Dessuten vil det langt på vei være en falsk trygghet hvis man skal lene seg på et slikt register. Som sagt: Mange er ikke tidligere dømt. Det som vil være viktig, er at man, som i dag, har et politi som kan både avdekke denne typen kriminalitet og forebygge ny kriminalitet. Politiet vil være klar over hvem som er dømt, og hvor de i så fall måtte befinne seg. Dessuten har vi på plass f.eks. regler om vandelskontroll i form av politiattester, så der hvor barn er sammen med voksne, vil en kunne ha en trygghet i det også.

Presidenten [14:40:52]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 32.

Sak nr. 33 [14:41:00]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Johan Aas om narkotikabekjempelse ved norske skoler (Innst. 506 S (2024–2025), jf. Dokument 8:205 S (2024–2025))

Presidenten [14:41:15]: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Else Marie Rødby (Sp) [14:41:46] (ordfører for saken): Komiteen har hatt til behandling et representantforslag fra Fremskrittspartiet om narkotikabekjempelse ved norske skoler. En samlet komité har i innstillingen understreket at skolen skal være en trygg arena for elevene, og at all bruk og omsetning av narkotika i skoletiden og på skolens område er forbudt.

Forslagsstillerne foreslår i saken å sikre at politiet har nødvendig adgang til å gjennomføre forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund ved barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler for å avdekke illegal oppbevaring og bruk av narkotika. Videre tar forslagsstillerne til orde for at det etableres flere narkotikahundekvipasjer til bruk for politiet.

Det er ikke flertall for representantforslaget i komiteen. Jeg viser ellers til statsrådens svarbrev til komiteen og går ut fra at partiene selv vil redegjøre for sine synspunkter i saken. Jeg går nå over til å redegjøre for Senterpartiets syn.

Senterpartiet støtter representantforslaget og mener at narkotikaforebyggende arbeid må ha høy prioritet og ta i bruk de tiltak som er tilgjengelige, for å kunne sikre trygge og narkotikafrie skolemiljøer. Jeg har det siste året vært på flere skoler i Akershus og andre steder i landet, og overalt hører jeg bekymring fra lærere, elever og foreldre over at narkotika er tilstedeværende i ungdomsmiljøet, helt innenfor skoleporten. Når jeg hører at det på en videregående skole i mitt valgdistrikt er utplassert faste narkotikaselgere fra nettverk i Oslo, kan jeg ikke forstå på hvilke andre måter vi skal kunne håndtere sånne tilfeller, enn å gi politiet bedre muligheter og bedre verktøy til å håndtere det.

Bruk av narkotikahund kan gjøres skånsomt. Vi tar ikke til orde for å slippe en flokk av dem løs i klasserommene i skoletiden på norske skoler, men å bruke dem etter skoletid for å avsløre oppbevaring av narkotika på skolens område, som depot for kjøp og salg i skoletiden, må etter vårt syn være mulig å få til innenfor rammene av menneskerettighetene. Det er verken spesielt inngripende eller uforholdsmessig. Åpenlys omsetning av narkotika er derimot noe som utfordrer elevenes rett til et trygt skolemiljø og gjør at elever utnyttes som salgsganter for kyniske bakmenn. Vi kan ikke ha et regelverk som tar mer hensyn til dem som bryter loven, enn til majoriteten, som ikke ønsker narkotika i sitt skolemiljø.

Vi er fullstendig klar over at vi ikke kommer til å kunne utrydde narkotika som problem i vårt samfunn generelt, men jeg håper at vi i alle fall kan jobbe for å gjøre skolene våre narkotikafrie. Det mener jeg alle de elevene som går på skolen og ikke ønsker å ha noe med narkotika å gjøre, faktisk fortjener.

Vi må sette inn de virkemidlene som er nødvendige for å sikre narkotikafrie skolemiljøer. Når vi ser hvordan situasjonen er akkurat nå mange steder, er det åpenbart at det vi gjør akkurat nå, ikke er nok. Jeg tar opp de forslagene Senterpartiet er med på.

Presidenten [14:44:34]: Då har representanten Else Marie Rødby teke opp dei forslaga ho refererte til.

Marte Eide Klovning (A) [14:44:43]: Skolen skal være en trygg arena for alle barn og unge. Det er et grunnleggende prinsipp Arbeiderpartiet står støtt ved. Vi deler bekymringen over at det foregår bruk og omsetning av narkotika på norske skoler. Dette er alvorlig, og det krever at vi som politikere tar ansvar og handler klokt.

Samtidig er det vårt ansvar å sikre at tiltakene vi iverksetter, er i tråd med rettsstaten og menneskerettighetene. Derfor er det viktig å understreke at bruk av narkotikahund rettet mot enkeltelever og deres eiendeler er et inngrep i elevens rettssfære, slik det er slått fast i Grunnloven § 113 og den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8. Det finnes allerede hjemler i straffeprosessloven som gir politiet adgang til å søke etter narkotika når det foreligger konkret mistanke, og det er adgang til å søke på skolens fellesarealer etter samtykke fra skolen, så lenge det ikke rettes mot elever eller deres eiendeler.

Arbeiderpartiet mener det er viktig å balansere behovet for trygghet med hensynet til elevens rettigheter og personvern. Vi må ikke innføre tiltak som kan bidra til stigmatisering eller svekke tilliten mellom elevene og skolen. Forebygging må skje gjennom tillit, samarbeid og kunnskap, ikke gjennom kontrolltiltak som kan virke mot sin hensikt.

Når det gjelder spørsmålet om flere narkotikahundekvipasjer, viser vi til at politiet allerede har frihet til å prioritere dette innenfor sine budsjетtrammer. Det er ikke behov for et nytt stortingsvedtak for å gjøre dette mulig.

Derfor sier vi nei til representantforslaget. Det er ikke fordi vi tar lett på narkotikaproblematikken i skolen, men fordi vi mener at løsningen må være kunnskapsbasert, retts sikker og i tråd med våre verdier som rettsstat.

Ingunn Foss (H) [14:46:50]: Som statsråden peker på i sitt svarbrev til komiteen, er bruk og omsetning av narkotika i skoletida forbudt på skolens område, akkurat som i resten av samfunnet. Det finnes allerede hjemmel i straffeprosessloven til å slå ned på dette dersom det foreligger konkret mistanke mot enkeltelever om bruk, besittelse eller salg. Uten konkret mistanke kan det etter samtykke fra skolen søkes på skolens fellesarealer, men slik at elevene eller deres eiendeler ikke risikerer å bli gjenstand for søket.

På spørsmålet om flere narkotikahunder er svaret fra statsråden at det er fritt opp til politiet selv å etablere dette innenfor tildelte budsjетtrammer. Høyre støtter dette synet og stemmer imot forslagene fra Fremskrittspartiet.

Det er bred enighet om at forebygging av rusmiddelbruk blant ungdom er viktig, og at forebygging på et tid-

lig stadium i skoleløpet gir best effekt. Etter Høyres syn er det viktig å fokusere på tiltak som virker. Forskning og evaluering fra bl.a. Folkehelseinstituttet og EUs narkotikabyrå viser at følgende prinsipper virker best.

Programmene bør ikke handle bare om rus, men om mobbing, psykisk helse, gruppepress og identitet. En må lære å si nei, sette grenser og håndtere vanskelige situasjoner. Unge må få nøktern, vitenskapsbasert kunnskap om rusmidler, slik at de sammen med lærere, foreldre og andre kan reflektere over temaet. Dette har vist seg å ha bedre effekt enn moralisme. Samspill mellom elever, lærere, foreldre og helsepersonell skaper positive relasjoner og en tryggere skolekultur og virker forebyggende i seg selv.

Politiet har virkemidler og må gjøre sin del av jobben, men det er bare sammen med andre gode krefter at vi klarer å hindre unge mennesker i å bli rusmisbrukere.

Tor André Johnsen (FrP) [14:48:56]: Denne debatten føyer seg inn i den veldig lange narkotikadebatten vi hadde tidligere i dag, om liberalisering. Dessverre ser vi igjen at de som ønsker liberalisering, ikke ønsker å gi politiet et helt elementært viktig verktøy de trenger for å kunne sørge for at ulovlige rusmidler ikke er på skolen. Politiet må få verktøy. Det kan de få ved at en bruker mer narkotikahund i skolen. Det er veldig skuffende at flertallet her tydeligvis ikke ønsker det. Det er overraskende naivt.

Jeg viser til svaret fra statsråden, der statsråden også er tydelig på at narkotika er forbudt, og at det er forbudt på skolens område. Da skjønner ikke vi i Fremskrittspartiet hva som er problemet om en søt, liten, logrende hund skal løpe rundt og kose seg på skolen. Det er ikke en aggressiv hund, det er ikke noen farlig hund. Vi snakker ikke her om en kamphund, en rottweiler eller en pitbull, som kommer til å grefse og bite på noen, opptre truende eller skremmende overfor noen elever. Vi snakker om en søt, liten hund som bare går rundt og snuser litt. At det skal være et problem, er ganske utrolig. Har man ikke med seg narkotika, vil man knapt merke at hunden er der. Har man med seg narkotika, vil hunden bare logre litt ekstra, for da er den fornøyd, da har den gjort jobben sin og funnet det den kanskje kom for å finne, og den får en liten belønning som premie.

Det er helt utrolig at flertallet i denne sal ikke forstår at man snakker om forebygging hvis ungdommen vet at det blir avslørt om de tar med seg narkotika på skolen. Den politikken som føres i dag, og som dessverre kommer til å bli videreført, er fortsatt en gavepakke til dem som selger narkotika. Det er trist, og det er veldig trist at det bare er Senterpartiet og Fremskrittspartiet som forstår dette.

At man bruker som argument at det skal være brudd på EMK, er helt uvirkelig. Det er selektiv bruk av EMK. På

mange videregående skoler og alle skoler i Innlandet har faktisk Utrykningspolitiet dukket opp og tatt alle elever ut av klasserommet, ut av undervisningen, bare fordi de kjører en ATV, bare fordi de kjører en moped, bare fordi de kjører en lett motorsykel, bare fordi de kjører en mopedbil. De har blitt stigmatisert og tatt ut av klasserommet, for å sjekke om man har slitt bakdekk, for å sjekke om man har effektpotte. At de står langs veien og tar dem som bryter loven, er helt logisk. At de kan løpe rundt på skolen og ta elever ut av klasserommet for å se om de kanskje kan ha noe feil på kjøretøyet sitt, er tydeligvis ok ifølge flertallet i denne sal, men det er ikke ok å avdekke ulovlig narkotikabruk på skolen.

Det er helt utrolig – jeg synes det er trist at forslagene våre ikke får flertall.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:52:13]: I Norge er bruk og omsetning av narkotika forbudt. Politiet skal kunne håndheve det. Enigheten som ble forhandlet fram mellom Arbeiderpartiet, Høyre, SV og Venstre her på Stortinget, har slått dette tydelig fast – som vi også har prøvd gjennom noen timer i formiddag.

Ungdataundersøkelsen fra 2024 viser at 10 pst. av norske tenåringer hadde brukt hasj og marihuana, som er de vanligste stoffene, i løpet av det siste året. De fleste som har erfaring med narkotiske stoffer, har prøvd én eller noen få ganger. Jeg vil derfor presisere at narkotikabruk er forbudt, og det er verken vanlig, akseptert eller risikofritt. Jeg er redd det kan føre til mer bruk når noen feilaktig hevder noe annet.

Arbeiderparti-regjeringen er opptatt av at skolen skal være en trygg arena for elevene som går der. Bruk og omsetning av narkotika på skolens område skal ikke tolereres. Uenigheten i denne saken går på hvilke virkemidler vi kan og bør tillate.

Søk etter narkotika rettet mot enkeltelever og deres eiendeler er et inngrep i elevenes rettssfære etter legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113 og i den enkeltes privatliv etter den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8.

Et slikt inngrep krever hjemmel. Det finnes allerede i straffeprosessloven hvis det foreligger konkret mistanke mot enkeltelever om bruk, besittelse eller salg. Hvis en ikke har konkret mistanke, kan det etter samtykke fra skolen søkes på skolens fellesarealer, men slik at elever eller deres eiendeler ikke risikerer å bli gjenstand for søket.

I de årene Fremskrittspartiet satt i forrige regjering, ble det av departementet vurdert om det var mulig å lage en hjemmel som kan legitimere bruk av hund til søk på skoleelever uten at det foreligger mistanke om bruk eller besittelse av narkotika, dvs. som et forebyggende tiltak. Etter departementets vurdering er en slik

hjemmel vanskelig å forene med de rammene som trekkes opp av EMK artikkel 8, som stiller krav om at et inngrep må være nødvendig og forholdsmessig. Som sagt er det hjemmel ved konkret mistanke.

Det er også foreslått at Stortinget bør sikre flere narkotikahundekvipasjer i politiet. Der kan jeg opplyse om at politiet innenfor de tildelte budsjettmidler står fritt til å etablere flere ekvipasjer dersom de mener det er behov for det.

Presidenten [14:54:55]: Det vert replikkordskifte.

Tor André Johnsen (FrP) [14:55:08]: Jeg er veldig glad for at vi har en skolert og dyktig jurist som statsråd. Det er interessant å høre at statsråden viser til EMK, og at representanter fra Arbeiderpartiet tidligere viste til at vi har en rettsstat. Da er det litt spesielt at det tydeligvis er ok å ta elever ut av klasserommet – som ikke har gjort noe ulovlig, og som kanskje aldri kommer til å gjøre noe ulovlig – bare fordi de eier et kjøretøy som Utrykningspolitiet har lyst til å se litt nærmere på. Det er altså ikke et inngrep i den enkeltes privatliv, selv om man blir tatt ut midt under undervisningen og ikke har gjort noe feil i det hele tatt. Hvis en hadde hatt narkotikahund, er det kun de som har med seg et ulovlig rusmiddel på skolen, som ville fått en reaksjon.

Hvor er logikken i at det ikke er brudd på EMK artikkel 8 å ta ut av undervisningen en som tilfeldigvis kjører moped, som er helt lovlig, mens det ikke er lov å ta ut en som har narkotika?

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:56:14]: Det er altfor lite med ett minutt når jeg blir bedt om å redegjøre for juss, for det er jo noe jeg interesserer meg veldig for.

Når det gjelder narkotika, er det ikke sånn at det må bevises at vedkommende faktisk har det, eller bruker det. Det skal være mistanke om det for at politiet skal kunne gå inn. Terskelen for å gå inn er en kvalifisert mistanke om befatning.

Når det gjelder representantens ATV-eksempel, kan jeg ikke gå inn og «dømme» i den saken uten å vite nærmere hva dette er. Er det sånn at eleven har samtykket til dette? Hva slags type mistanke er det som ligger til grunn? Det er veldig ofte det det er snakk om når politiet skal inn i den typen situasjoner. De må ha et klart hjemmelsgrunnlag for å kunne gjøre det.

Til den selektive bruken av EMK som representanten viste til innledningsvis: Fremskrittspartiet har sittet i regjering i hauger av år uten selv å klare å få på plass en hjemmel som står seg.

Tor André Johnsen (FrP) [14:57:18]: Jeg forstår at ministeren ikke vil fire noe på at det ikke skal være mulighet til å bruke narkohund på skolen, men jeg opple-

ver kanskje at ministeren forstår at det kan være et uforholdsmessig inngrep i den enkeltes privatliv å bli tatt ut av undervisningen bare fordi man kjører en spesiell type kjøretøy til skolen. Mitt oppfølgingsspørsmål til det er: Vil ministeren kanskje følge opp nettopp det sporet, at ungdom som liker mopeder, ATV-er, lette motorsykler og mopedbiler, ikke skal oppleve slike uforholdsmessige inngrep i framtiden – og kun bli tatt dersom de kjører for fort, eller kjører ulovlig ute i trafikken?

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:58:03]: Jeg stoler på at politiet har en lov hjemmel for det når de agerer overfor enkeltpersoner.

Presidenten [14:58:14]: Replikkordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 33. Det vert ringt til votering.

Votering

Presidenten [15:05:00]: Stortinget går til votering i sakene nr. 1–30 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 10. juni 2025

Stortingets vedtak til lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap) (Lovvedtak 46 (2024–2025), jf. Innst. 199 L (2024–2025) og Prop. 11 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram sju forslag til lovmerknader. Det er

- forslaga nr. 1–6, frå Helge André Njåstad på vegner av Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet
- forslag nr. 7, frå Ingvild Wettrhus Thorsvik på vegner av Venstre

Det vert votert over forslag nr. 7, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Lovforslaget bør henlegges.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Venstre vart med 79 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.49)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–6, frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

«Ny § 28 a skal lyde:

Overskrift: § 28 a Når fullmaktsbestemmelsene i dette kapittelet gjelder

Når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet er i fare, kan Kongen i statsråd beslutte at §§ 28 c til 28 f får anvendelse for å understøtte forsvaret av landet, beskytte sivilbefolkningen eller ivareta samfunnets grunnleggende funksjonalitet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

Ny § 28 b skal lyde:

Overskrift: § 28 b Grunnleggende krav til vedtak om sivil arbeidskraftberedskap

Forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal være nødvendige for å oppnå formål angitt i § 28 a, og de skal være forholdsmessige. De skal blant annet begrenses til de virksomhetene, bransjene, etatene og områdene der det trengs. Forskriftene skal meddeles Stortinget snarest mulig etter at de er vedtatt og kan tidligst tre i kraft 48 timer etter meddelelse, med mindre det er fare ved opphold. Forskriftene kan bare gjelde for inntil tre måneder om gangen.

Nødvendighets- og forholdsmessighetskravet gjelder tilsvarende for enkeltvedtak fattet med hjemmel i forskrifter som nevnt i første ledd. Plikter som pålegges i enkeltvedtakene, faller bort når forskriften slutter å gjelde, med mindre noe annet er fastsatt i forskriften.

Forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal forelegges partene i arbeidslivet for uttalelse før de vedtas, med mindre det er åpenbart unødvendig eller vil medføre en uforsvarlig forsinkelse.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

Ny § 28 c skal lyde:

Overskrift: § 28 c Regulering av adgangen til å etablere og avslutte arbeids- og tjenesteforhold

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å etablere og avslutte arbeids- og tjenesteforhold, blant annet krav om tillatelse fra offentlige myndigheter. Gjeldende lover eller privat regulering av betydning for etablering og avslutning av arbeids- og tjenesteforhold, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd for gjennomføring av tiltak etter første punktum.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

Ny § 28 e skal lyde:

Overskrift: § 28 e Pålegg om arbeidsplikt

Kongen kan gi forskrift om at myndige personer mellom 18 og 72 år pålegges å fortsette i eller etablere et arbeidsforhold (arbeidsplikt). Arbeidsplikt kan bare pålegges norske statsborgere og andre som har tilknytning til Norge. Stortingsrepresentanter og embetsdommere kan ikke pålegges arbeidsplikt. Det samme gjelder personer som er eller har vært statsborgere av et land Norge er i krig med.

Forskriften skal inneholde nødvendige fritak fra og begrensninger i arbeidsplikten, herunder for gravide, personer med særlige omsorgsoppgaver og personer med nedsatt arbeidsevne som følge av egen helsesituasjon. Det samme gjelder nødvendige fritak og begrensninger som følge av annen lovpålagt tjenesteplikt. Forskriften kan inneholde bestemmelser om arbeidsplikten nærmere innhold og virkninger, blant annet om forholdet til ordinær arbeidsgiver og stilling. Gjeldende lover og privat regulering som er til hinder for den konkrete reguleringen av arbeidsplikten, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd.

Personer som pålegges arbeidsplikt, skal så langt som mulig ha minst like gode vilkår som personer i ordinære arbeidsforhold i sammenlignbar stilling. Arbeidsplikten kan ikke omfatte oppgaver som etter folkeretten anses som direkte deltakelse i fiendtligheter.

Kongen i statsråd kan bestemme at arbeidsplikt etter denne paragrafen går foran annen lovpålagt tjenesteplikt, med unntak av tjenesteplikt etter forsvarsloven.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

Ny § 28 g skal lyde:

Overskrift: § 28 g Forhåndsutpeking, øvelser og registrering

For å forberede pålegg om arbeidsplikt etter § 28 e kan Kongen gi forskrift om at personer på forhånd kan pekes ut til arbeidsplikt i stillinger som vil inngå i det sivile kriseledelsesapparatet, eller i andre stillinger som vil være av betydning for ivaretagelse av formålene nevnt i § 28 a.

Forhåndsutpekte personer kan pålegges å delta på kortvarige kurs og øvelser. Forhåndsutpekte personer som vil inngå i det sivile kriseledelsesapparatet, kan pålegges å delta på kurs og øvelser av lengre varighet.

For å gjennomføre forhåndsutpekingen, tilrettelegge for arbeidsplikt eller gjennomføre øvelser kan personer pålegges å melde seg til registrering ved personlig fremmøte, og ved behov å gjennomføre nødvendige prøver og undersøkelser, herunder helseundersøkelser.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av forberedelser etter denne paragrafen, blant annet om hvem som kan forhåndsutpeke, om saksbehandling, om føring av oversikter over tilgjengelig arbeidskraft og forhåndsutpekt personell og om gjennomføring av øvelser og godtgjøring. I forskriften kan forhåndsutpekte personer pålegges begrensede plikter for å ivareta rollen som forhåndsutpekt, blant annet å møte opp på et bestemt sted ved krigsutbrudd.

Forskrifter etter denne paragrafen skal forelegges partene i arbeidslivet etter reglene i forvaltningsloven § 37 annet til fjerde ledd.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap):

Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende:

Ny § 28 h skal lyde:

Overskrift: § 28 h Opplysningsplikt

Enkeltpersoner, virksomheter og offentlige organer plikter uten hinder av taushetsplikt å gi opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak etter dette kapittelet. Dette gjelder ikke opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varslet subsidier til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Merknadene til lovvedtak 46 er dermed vedtekne. Lovvedtaket, med dei vedtekne merknadene, vil verta sett opp til tredje gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sakene nr. 2–28, debattert 10. juni 2025

Presidenten: Sakene nr. 2–28 er andre gongs handsaming av lover og gjeld lovvedtaka 91–117.

Det ligg ikkje føre noko forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godteke ved andre gongs handsaming og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Votering i sak nr. 29, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven og legemiddeloven mv. (befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk) (Innst. 518 L (2024–2025), jf. Prop. 112 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 24 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–6, frå Helge André Njåstad på vegner av Senterpartiet og Framstegspartiet
 - forslaga nr. 7–16, frå Else Marie Rødby på vegner av Senterpartiet
 - forslaga nr. 17–20, frå Helge André Njåstad på vegner av Framstegspartiet
 - forslag nr. 21–24, frå Seher Aydar på vegner av Raudt
- Det vert votert over forslaga nr. 21, 23 og 24, frå Raudt.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å fremme lovforslag som sikrer en avkriminalisering av bruk og besittelse av mindre mengde narkotika til egen bruk.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at opplysninger i reaksjonsregisteret om personer som er ilagt strafferettslige reaksjoner for bruk og besittelse av narkotika til eget bruk, sperres etter ett år. Sperring forutsetter at det ikke er registrert flere straffbare forhold i den aktuelle perioden.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å vurdere mulighet for digitalt oppmøte hos rådgivende enhet for russaker, for å legge til rette for frivillig oppmøte slik at sosiale eller geografiske forhold ikke blir et hinder.»

Votering:

Forslaga frå Raudt vart med 95 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.20)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 22, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge fram evaluering av bruken av forenklet forelegg innen to år etter ikrafttredelse, og sørge for at evalueringen inkluderer omfanget og hvem det har rammet.»

Senterpartiet og Framstegspartiet har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 64 mot 38 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.38)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 17–20, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 17 lyder:

«Straffeloven ny § 232 a skal lyde:

§ 232 a *Mindre narkotikaovertrjedelse og bruk av narkotika*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler straffes den som bruker narkotika eller erverver eller oppbevarer en mindre mengde narkotika, til egen bruk. Uaktsom mindre narkotikaovertrjedelse straffes med bot.

Kongen kan gi forskrift om hvilke mengder narkotika som kan anses som mindre mengder narkotika etter første punktum, og at erverv og oppbevaring av særlig farlige stoffer straffes etter straffeloven § 231.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en nedjustering av mengdene narkotika som anses som «mindre mengde narkotika til egen bruk» etter straffeloven § 232 a.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av relevant lovverk, for å sikre at de kommunale rådgivende enhetene for russaker benyttes i størst mulig grad der hvor det avdekkes narkotika-
bruk av barn under den strafferettslige lavalder.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige forslag til lovendringer for å sikre hjemmelsgrunnlag for ransaking av telefon og dataenheter i saker som gjelder mistanke om erverv av narkotika til egen bruk.»

Votering:

Forslaga frå Framstegspartiet vart med 89 mot 13 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.57)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 7–16, frå Senterpartiet.

Forslag nr. 7 lyder:

«Straffeloven ny § 232 a skal lyde:

§ 232 a *Mindre narkotikaovertrjedelse og bruk av narkotika*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler, straffes den som bruker narkotika, oppbevarer eller erverver en mindre mengde narkotika til egen bruk. Uaktsom mindre narkotikaovertrjedelse straffes med bot.

Er lovbrøyteren over 18 år og har et omfattende og alvorlig rusmiddelproblem, skal reaksjonen normalt være påtaleunntatelse uten vilkår etter straffeprosessloven § 69 første ledd eller straffutmålingsfravall etter § 61. Ved bedømmelsen av om gjerningspersonen er rusmiddelavhengig skal det blant annet legges vekt på

- medisinsk diagnose,
- omfang, varighet og inntaksmåte for rusmidlet,
- evne til å kontrollere rusbruken,
- funksjonsevne,
- tidligere rushistorikk, og
- generell livssituasjon.

Kongen kan gi forskrift om at erverv og oppbevaring av særlig farlige stoffer straffes etter § 231.

Kongen kan ved forskrift fastsette mengdegrensener for hvilken mengde narkotika som kan anses å være til egen bruk. Mengdegrensene kan settes til null. Befatning som nevnt i første ledd innenfor mengdegrenseverdi skal anses for å være til egen bruk med mindre et annet formål sannsynliggjøres.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift i medhold av straffeloven mengdegrensener for hva som kan anses å være mindre mengder narkotika til egen bruk. Mengdegrensene for ulike narkotiske stoffer fastsettes i tråd med tabell 4.5 i Prop. 112 L (2024–2025) med unntak av mengdegrensen for heroin, kokain og amfetamin, som settes til 1 gram.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i utarbeidelse av forskrift til mengdegrensener fastsette en øvre grense for samtidig befatning med flere narkotiske stoffer, slik at ordinær terskelverdi gjelder for ett stoff og halv terskelverdi for det/de øvrige to stoffene.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Straffeprosessloven § 170 a annet punktum skal lyde:

Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter sakens art, *inngrepets art, hensynet til rettshåndhevelse, hensynet til den inngrepet rettes mot*, og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake med forslag til endringer i straffeprosesslovens regler om ransaking slik at politiet kan sikre digitale bevis ved å undersøke mistenktes mobiltelefon.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Politi-loven ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a *Henvisning til rådgivende enhet for russaker*

Politiet kan henvise en person til frivillig oppmøte hos kommunal rådgivende enhet for russaker når det er grunn til å tro at personen har brukt narkotika eller ervervet eller oppbevart mindre mengder narkotika til egen bruk.

Henvisning etter første ledd skal være skriftlig og begrunnet. Før henvisningen skal personen, og verger for personer under 18 år, gis anledning til å uttale seg. Reglene om underretning i forvaltningsloven § 27 første ledd gjelder tilsvarende.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om skolehelsetjenesten, psykologer og andre relevante instanser bør få direkte henvisningsrett til de kommunale rådgivende rusenhetene.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Legemiddel-loven § 24 første ledd skal lyde:

Det er forbudt uten lovlig adkomst å *erverve, oppbevare eller* bruke narkotika og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn.»

Forslag nr. 15 lyder:

«I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 3-9 c første ledd nytt tredje punktum lyde:

Enheten skal også ha ansvar for å møte personer som er henvist til enheten etter politi-loven § 9 a.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med etaten påse at politiets innsats når det gjelder forebyggende arbeid overfor ungdom, gis økt prioritet.»

Kristeleg Folkeparti har varslet støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga fra Senterpartiet vart med 81 mot 20 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.15)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–6, frå Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Straffeprosessloven ny § 157 b skal lyde:
§ 157 b

Den som med rimelig grunn mistenkes for overtredelse av straffeloven § 232 a, kan av polititjenesteperson undersøkes for tegn og symptomer på bruk av narkotika, dersom undersøkelsen antas å være av betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Etter beslutning fra påtalemyndigheten kan mistenkte på samme vilkår testes for bruk av narkotika, blant annet ved innhenting av spyttprøve, urinprøve eller blodprøve. Beslutningen skal være skriftlig og grunnlagt. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men den skal da snarest mulig nedtegnas.

Reglene i § 157 femte ledd gjelder tilsvarende for undersøkelser etter denne paragrafen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Straffeloven § 37 første ledd bokstav j skal lyde:

j. møte *inntil tre ganger* hos rådgivende enhet for russaker etter innkalling *i løpet av en periode på inntil tre måneder*, forutsatt at domfellelsen gjelder bruk, *erverv* eller oppbevaring av narkotika til domfeltes egen bruk etter § 231 eller § 232 a, eller»

Forslag nr. 3 lyder:

«Straffeloven § 53 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder når en lovbrøyer har *brukt, ervervet* eller oppbevart narkotika til egen bruk etter § 231 eller § 232 a.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Legemiddel-loven kapittel X overskriften skal lyde:

Kap. X. Straff og inndragning.»

Forslaget nr. 5 lyder:

«Legemiddel-loven § 31 andre ledd skal lyde:

Erverv, besittelse og bruk av *dopingmidler* straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler. *Erverv, oppbevaring og bruk av narkotika straffes etter straffeloven §§ 231 og 232 a.*»

Forslag nr. 6 lyder:

«Straffeprosessloven § 171 andre ledd skal lyde:

Det samme gjelder den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av straffeloven § 232 *a eller § 323.*»

Kristeleg Folkeparti har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet og Framstegspartiet vart med 70 mot 32 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.35)

Komiteen hadde tilrådd til Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i straffeloven og legemiddeloven mv. (befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 171 andre ledd lyde:

Det samme gjelder den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av straffeloven § 323 *eller legemiddeloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd.*

II

I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer:

§ 24 første ledd skal lyde:

Det er forbudt uten lovlig adkomst å *erhverve, oppbevare eller bruke* narkotika og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn.

Kapittel X overskriften skal lyde:

Kap. X. Straff, inndragning og bevissikring.

§ 31 andre og tredje ledd skal lyde:

Erverv og oppbevaring av en mindre mengde narkotika til egen bruk og bruk av narkotika straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. Kongen kan gi forskrift om at erverv og oppbevaring av særlig farlige stoffer straffes etter straffeloven § 231.

Erverv, besittelse og bruk av *dopingmidler* straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir fjerde og nytt femte ledd.

Ny § 31 a skal lyde:

§ 31 a

Kongen kan bestemme at bøteleggelse på stedet eller i ettertid for lovbrudd av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slikt forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på liknende måte.

Forelegget kan omfatte inndragning i tillegg til bot.

Forelegg utskrevet på stedet faller bort dersom det ikke straks vedtas. For forelegg utskrevet i ettertid gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Kongen kan gi nærmere regler om framgangsmåten når forelegget utskrives i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve vedtatt forelegg.

Polititjenesteperson som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Kongen gir nærmere regler om bruk av forenklet forelegg og fastsetter bøtesatser og subsidær fengselsstraff for de forskjellige lovbrudd som ordningen skal omfatte.

Ny § 33 skal lyde:

§ 33

Den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd, kan av polititjenesteperson undersøkes for tegn og symptomer på bruk av narkotika, dersom undersøkelsen antas å være av betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd, kan etter kjennelse fra retten testes for bruk av narkotika, blant annet ved innhenting av spyttprøve, urinprøve eller blodprøve, dersom undersøkelsen antas å være av vesentlig betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Dersom formålet med undersøkelsen ellers kunne forspilles, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Ordren skal være skriftlig og grunngitt. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men den skal da så snart mulig nedtegnes.

Reglene i straffeprosessloven § 157 femte ledd gjelder tilsvarende for undersøkelser etter denne paragrafen.

III

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal ny § 9 a lyde:

§ 9 a *Henvisning til rådgivende enhet for russaker*

Politiet kan henvise en person til frivillig oppmøte hos kommunal rådgivende enhet for russaker når det er

grunn til å tro at personen har brukt narkotika eller ervervet eller oppbevart en mindre mengde narkotika til egen bruk.

Henvisning etter første ledd skal være skriftlig og begrunnet. Før henvisningen skal personen, og verger for personer under 18 år, gis anledning til å uttale seg. Reglene om underretning i forvaltningsloven § 27 første ledd gjelder tilsvarende.

IV

I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver skal § 17 a fjerde ledd første punktum lyde:

Overtredelse av første ledd andre punktum straffes etter legemiddeloven § 31 *tredje* ledd.

V

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 37 første ledd bokstav j skal lyde:

j. *møteinntil tre ganger* hos rådgivende enhet for russaker etter innkalling *i løpet av en periode på inntil tre måneder*, forutsatt at domfellelsen gjelder bruk, *erverv eller* oppbevaring av narkotika til domfeltes egen bruk etter § 231 eller legemiddeloven § 31 *annet ledd*, jf. § 24 første ledd, eller

§ 53 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder når en lovbryster har *brukt, ervervet eller oppbevart* narkotika til egen bruk etter § 231 eller legemiddeloven § 31 *annet ledd*, jf. § 24 første ledd.

§ 231 nytt tredje ledd skal lyde:

Erverv og oppbevaring av en mindre mengde narkotika til egen bruk straffes etter legemiddeloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd.

VI

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 3-9 c første ledd nytt tredje punktum lyde:

Enheden skal også ha ansvar for å møte personer som er henvist til enheten etter politiloven § 9 a.

VII

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det vert votert over A, III og VI.

Raudt har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 82 mot 19 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.06)

Presidenten: Det vert votert over resten av A.

Raudt har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

Senterpartiet, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 70 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.33)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Senterpartiet, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 70 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.55)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

I

Stortinget ber regjeringen, innen våren 2026, utrede og sende på høring et lovforslag som sikrer at politiet ikke straffefølger narkotikaovertridelser etter legemiddeloven og mindre alvorlige overtridelser av straffeloven § 231, der lovbryster yter assistanse, er til stede eller tilkaller nødetater i akutte nødsituasjoner, eller der en slik overtridelse avdekkes hos fornærmede ved anmeldelse av andre straffbare forhold, med sikte på deretter uten unødig opphold å komme tilbake til Stortinget med et lovforslag.

II

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringer slik at relevante offentlige etater har hjemmel til henvisning til frivillig oppmøte hos rådgivende enhet for russaker, og at rådgivende enhet har ansvar for å møte personer som er henvist av slike etater.

III

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om å endre helse- og omsorgstjenesteloven § 3-9 c første ledd, slik at vilkår om ruskontroll i medhold av straffeloven § 37 første ledd bokstav d, ikke kan gjennomføres hos rådgivende enhet for russaker.

IV

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre regelverket om tilbakekall av førerrett på grunn av rusmiddelbruk og gi veiledning om praksis for å sikre at hensynet til rettssikkerhet og forholdsmessighet ivaretas.

V

Stortinget ber regjeringen gjennom tildelingsbrev legge til rette for at Den høyere påtalemyndighet følger med på politiets tvangsmiddelbruk i mindre alvorlige narkotikasaker, herunder ved å føre åpen statistikk over omfanget og resultatene av narkotikatesting. Videre ber regjeringen legge til rette for at Den høyere påtalemyndighet gjennomfører en undersøkelse av tvangsmiddelbruk, tilsvarende den som ble gjennomført i 2022, etter at de foreslåtte endringene i legemiddeloven har virket i ett år.

Presidenten: Det vert votert over B, III–V.

Senterpartiet, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 69 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.23)

Presidenten: Det vert votert over B, I og II.

Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 83 mot 17 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.42)

Votering i sak nr. 30, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein, Kjell Ingolf Ropstad om å ta i bruk Rushåndhevingsutvalgets anbefaling (Innst. 317 S (2024–2025), jf. Dokument 8:71 S (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd til Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:71 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å ta i bruk Rushåndhevingsutvalgets anbefaling – vedtas ikke.

Presidenten: Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 95 representantar hadde røysta for tilrådinga frå komiteen og 2 representantar hadde røysta mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.15)

Presidenten: Fleire røyster vart ikkje registrerte, og då får me røysta ein gong til.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 100 mot 2 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.56)

Presidenten [15:12:01]: Då går me tilbake til handsaminga av sakene på dagens kart.

Sakene nr. 34 og 35 vert behandla under eitt.

Sak nr. 34 [15:12:12]

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 68/2025 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2021/2118 (Innst. 474 S (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))

Sak nr. 35 [15:12:31]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i bilansvarslova (gjennomføring av endringsdirektiv til motorvognforsikringsdirektivet i norsk rett) (Innst. 475 L (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))

Presidenten [15:12:40]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 36 [15:12:59]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre digital beredskap i urolige tider (Innst. 433 S (2024–2025), jf. Dokument 8:227 S (2024–2025))

Presidenten [15:13:14]: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Odd Harald Hovland (A) [15:13:38] (ordførar for saka): I dette representantforslaget viser forslagsstillarane til at den digitale infrastrukturen i Noreg er tett samanvevd med globale selskap og tenester som i aukande grad er utsette for geopolitisk usikkerheit. Representantforslaget legg til grunn at med Trump-administrasjonens tiltreding i USA, svekking av personvernråd og rettsstatlege institusjonar og tidlegare avhengigheit til leverandørar frå Kina er det avgjerande at Noreg gjenomgår si digitale sårbarheit og forbereder seg på auka grad av digital suverenitet. Til saman vert det føreslått ti tiltak for å oppnå dette og styrkje feltet.

Etter behandlinga i komiteen ligg det føre fleire mindretalsforslag, og eg legg til grunn at dei respektive partia gjer greie for og eventuelt fremjar desse. Eg vil no gjere greie for synet til Arbeidarpartiet.

For det første: Det er grunn til å vere bekymra over utviklinga i USA. Det er det ikkje berre forslagsstillarane som er. Samtidig er det området dei peikar på, digital infrastruktur, eit område som ikkje har vore i eit vakuum dei siste åra. Dette har det vore jobba med frå regjeringa si side. Digitaliseringsstrategien til regjeringa legg til grunn at me fram mot 2030 vil styrkje nasjonal digital sikkerheit og beredskap, slik at kritiske samfunnsfunksjonar og grunnleggjande nasjonale funksjonar vert varetekne. Strategien har ei rekkje tiltak som skal bidra til å nå dette målet.

Totalberedskapsmeldinga, som me nyleg behandla, har fleire strategiske prioriteringar, bl.a. for å styrkje digital motstandskraft og nasjonal kontroll over kritisk infrastruktur og strategisk viktige verksemdar, naturressursar, eigedomar og verdier. Auka kompetanse innanfor digital sikkerheit er eit tiltak som er føreslått der.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet har i regjering lagt ned eit betydeleg arbeid for å styrkje digital sikkerheit og beredskap dei siste åra. Digital sikkerheit er ein avgjerande føresetnad for ei vellukka digitalisering i samfunnet. Å redusere digital sårbarheit i samfunnet og i den enkelte verksemd er ein viktig del av beredskapsarbeidet. Arbeidarpartiet og Senterpartiet har i regjering sett dette på dagsordenen gjennom ulike initiativ og tiltak i denne stortingsperioden. Ikkje minst er behovet for ei heilskapleg og langsiktig tilnærming til nasjonal sikker-

heit i heile samfunnet, deriblant behovet for ei strategisk retning for særskilt å styrkje nasjonal og digital sikkerheit, prioritert og drøfta i ei eiga stortingsmelding.

Oppsummert meiner me at intensjonen i representantforslaget er vareteken i det arbeidet som regjeringa gjer og har gjort, og me støttar difor ikkje forslaga i saka.

Ingunn Foss (H) [15:16:44]: Statsråden skriver i sitt svar til komiteen at dagens sammensatte trussel- og utfordringsbilde berører alle samfunnssektorer, og at hybride angrep er en større del av trusselbildet enn før. Den skjerpede sikkerhetspolitiske situasjonen i verden gjør at arbeidet med digital sikkerhet og beredskap blir viktigere. Dette arbeidet er avgjørende for å ivareta kritiske samfunnsfunksjoner og grunnleggende nasjonale funksjoner. Det er behov for økt samarbeid og digital samhandling innenfor rammen av totalforsvaret og med allierte i NATO og EU. Høyre deler fullt ut denne beskrivelsen.

Høyre er også enig med Miljøpartiet De Grønne i at digital beredskap er viktig, og viser til at justiskomiteen nettopp har behandlet totalberedskapsmeldingen, der digital motstandskraft, cyberberedskap, cybersikkerhet, telefon og internett var sentrale temaer.

Høyre har over tid vært tydelig på at vi ønsker et tettere samarbeid med EU også når det gjelder digital sikkerhet. Det handler om at vi står sterkere sammen mot det økte trusselbildet. EU har lansert en rekke initiativer som Norge må forholde seg til gjennom EØS-avtalen, men det går for sent med implementeringen.

Jeg tar med dette opp forslaget Høyre er med på, om å be regjeringen delta aktivt i EU-initiativer for digital suverenitet, inkludert finansiering av europeisk skytjenestekapasitet og regnekraft, og sikre norsk deltakelse i et felleseuropeisk rammeverk for digital infrastruktur.

Presidenten [15:18:09]: Representanten Ingunn Foss har teke opp det forslaget ho refererte.

Sandra Borch (Sp) [15:18:31]: Dette forslaget viser at den digitale infrastrukturen i Norge er tett sammenvevd med globale selskaper og tjenester som i økende grad er utsatt for geopolitisk usikkerhet. Digitaliseringsstrategien som regjeringen la fram, peker på at regjeringen fram mot 2030 styrker nasjonal digital sikkerhet og beredskap slik at kritiske samfunnsfunksjoner og grunnleggende nasjonale funksjoner blir ivaretatt. Strategien har også en rekke tiltak som skal bidra til at vi skal nå dette målet.

Da Senterpartiet satt i regjering, satte vi dette på dagsordenen gjennom ulike initiativer og tiltak i denne stortingsperioden. Ikke minst er behovet for en helhetlig og langsiktig tilnærming til nasjonal sikkerhet i hele samfunnet – og da også behovet for en strategisk retning

for særskilt å styrke nasjonal digital sikkerhet – prioritert og drøftet i en egen stortingsmelding. Sentrale tiltak i denne meldingen omfattet regulering, nasjonalt eierskap og ikke minst kontroll, bedre oversikt over verdier og økt kompetanse og kunnskap.

I tillegg har Stortinget akkurat behandlet totalberedskapsmeldingen. Meldingen har flere strategiske prioriteringer, bl.a. å styrke digital motstandskraft og nasjonal kontroll over kritisk infrastruktur og strategisk viktige virksomheter, naturressurser, eiendom og verdier, hvor økt kompetanse innenfor digital sikkerhet er et foreslått tiltak. Totalberedskapsmeldingen, som heter «Forberedt på krise og krig», omhandler disse temaene.

Begge meldingene har fått bred tilslutning i Stortinget, og flere tiltak er allerede under oppfølging. Blant annet har Senterpartiet i regjering fremmet forslag til landets første lov om digital sikkerhet, der formålet er å styrke den digitale sikkerheten i virksomheter som har særlig betydning for samfunnet. Det er lagt ned et betydelig arbeid for å styrke den digitale sikkerheten, også med tanke på beredskap, de siste årene.

Det er som sagt satt i gang mye arbeid på dette området, som er viktig. Vi deler samtidig forslagsstillernes bekymring, men mener at det er ivarettatt av det Stortinget allerede har vedtatt, og Senterpartiet vil følge med på at dette blir fulgt opp i kommende periode.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:21:37]: Noreg er ei digital stormakt i kvardagen, men ein småstat i cyberspace. Spørsmålet vi må stille oss, er: Kven eig eigentleg infrastrukturen vi byggjer samfunnet vårt på? Kven kontrollerer dataa våre, og kven kan trekkje ut kontakten?

Sanninga er at mykje av det vi tar for gitt, frå helse-system til energiberedskap, kviler på plattformer eigde og kontrollerte av nokre få utanlandske teknologigigantar. Vi har ikkje berre outsourca datasystema, vi har òg outsourca styringa.

Difor må vi vere ærlege med oss sjølve: Når vi legg kritiske funksjonar til amerikanske skytenester, er det ikkje våre lover som gjeld. Det er CLOUD Act, det er Patriot Act – amerikansk lov som gir deira myndigheiter potensielt innsyn i norske data. Kina har tilsvarande lovgiving, og EU åtvarar – gong på gong.

Dette er ikkje hypotetisk lenger. Dette handlar om digitalt sjølvråd, om evna vår til å styre oss sjølve, òg når kriser rammar. Ukraina-krigen har vist oss at det første som blir angripen i moderne krigføring, er det digitale. Dersom nokon kan lamme infrastrukturen din med eit tastetrykk, kor suveren er du eigentleg då?

Mens Europa har begynt å vakne, med Gaia-X, Digital Services Act og felles investeringar i digital infrastruktur, søv framleis Noreg. Ja, det går føre seg eit arbeid med

både digitaliseringsstrategi fram mot 2030 og ulike grep som er sette i gang i kjølvatnet av totalberedskapsmeldinga. Felles for alle desse prosessane er likevel at det går veldig langsam, samtidig som den geopolitiske utviklinga gir grunn til å vere endå meir bekymra. Det hastar meir for kvar dag som går, verkar det som.

Digital suverenitet handlar ikkje berre om teknologi. Det handlar om fridom, om tryggleik og om at demokratia må kunne stå på egne bein i møte med stormaktene, òg på nett. Vi treng difor å setje fart på arbeidet med ein nasjonal strategi for digital uavhengigheit. Vi må raskare byggje egne alternativ der det er mogleg, samarbeide europeisk der det er smart, og stille krav til teknologien vi bruker – krav om openheit, sikkerheit og verdiforankring.

Suverenitet er ikkje noko ein får, det er noko ein byggjer – bit for bit, system for system – og vi må begynne no. Difor har SV valt å støtte forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne i denne saka, og med dette fremjar eg både dei og det forslaget vi har saman med Venstre.

Presidenten [15:24:17]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har teke opp dei forslaga han refererte til.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [15:24:35]: Lenge trudde me at Facebook, Microsoft, Amazon og dei andre tekgigantane jobba med eit mål om å knyta folk og verda tettare saman. I dag veit me at det motsette skjedde. Dei har løpt ærend for autoritære regime, aktivt støtta autoritære politikarar, dei har selt persondataa våre til høgstbydande og laga algoritmar som bevisst splittar oss og øydelegg livet vårt. Det har mildt sagt ikkje vorte noko av det globale paradiset av gratis og fri informasjon som nokon trudde me skulle få.

Heile businessmodellen til desse selskapa handlar om å samla inn, ta kontroll over og selja data om oss. Til saman kontrollerer Google, Microsoft og Amazon to tredelar av all skylagring i verda. Dei tener store pengar på å lenka folk, statar og bedrifter fast i deira digitale infrastruktur.

Datalagring er no grunnleggjande infrastruktur som me må ha demokratisk kontroll over, på same måten som me har det over vegane våre, kraftnettet og vassforsyninga.

I år er det valår, og den russiske påverknaden på demokratiet vårt som me veit føregår, finn stad på plattformer alle brukar i kvardagen sin i time etter time. Den siste tida har me òg fått eksempel på at tekologiskar i USA brukar den rå makta si til å påverka val hos våre allierte i Europa.

Det er på overtid å laga ein heilskapleg digital beredskapsplan som bringar den nye digitale infrastrukturen inn under demokratisk kontroll. Miljøpartiet Dei Grøne

ber difor om at regjeringa utarbeider ein digital beredskapsplan for å redusera Noregs teknologiske avhengigheit til USA og Kina, i samarbeid med sivilsamfunn og næringsliv. Me kan ikkje risikera at heilt kritiske delar av samfunnsstrukturen vår vert selde og kjøpte på verdas børser av aktørar me har null styring på. Me kan ikkje godta situasjonen der framande aktørar når som helst kan skru av lyset vårt. Me må eiga og styra det viktigaste sjølve – det er heilt grunnleggjande – og politikarane har for lenge sove i timen. Me kan ikkje vera så naive at me skal belaga oss på at nokre snille kapitalistar skal halda president Trump eller president Xi unna dersom dei ser seg tente med å bruka vår avhengigheit av amerikanske og kinesiske tenester mot oss.

Eg er glad for at det i denne innstillinga vert uttrykt forståing for og delvis støtte til dei forslaga som Miljøpartiet Dei Grøne har fremja i representantforslaget. Forslaga vert kanskje røysta ned i dag, men problema forsvinn ikkje. Snarare vert dei meir prekære for kvar dag som går. Det norske stortinget må finna saman på tvers av partiliner og -blokker for å sikra den grunnleggjande norske infrastrukturen, vårt demokrati og vår offentlegheit og finna løysingar for at me i størst mogleg grad kan riva oss lause frå aktørar som ikkje deler korkje våre interesser eller våre demokratiske ideal.

Statsråd Karianne O. Tung [15:27:57]: Norge er et av verdens mest digitaliserte land. Digitalisering er et viktig verktøy for å realisere nye muligheter og løse mange av de store utfordringene vi som samfunn står overfor.

Det er viktig å styrke den digitale sikkerheten og beredskapen, slik det slås fast i Nasjonal sikkerhetsstrategi. Dette er høyt prioritert, og regjeringen har nedlagt et betydelig arbeid for å styrke nasjonal sikkerhet. Det gjen-speiles også i bl.a. totalberedskapsmeldingen.

Digitalisering er avgjørende for den nasjonale sikkerhets- og beredskapsevnen. Effekter som kan oppnås med digitalisering, er bl.a. forbedret samhandling i totalforsvaret og med andre allierte.

Sikkerhetsloven og ekomloven stiller strenge krav til sikkerhet og beredskap, digital infrastruktur og til digitale tjenester som er viktige og kritiske for samfunnet.

Digitaliseringsstrategien peker på at regjeringen vil styrke nasjonal digital sikkerhet og beredskap, slik at kritiske samfunnsfunksjoner og grunnleggende nasjonale funksjoner blir ivaretatt. Strategien har en rekke tiltak som skal bidra til å nå nettopp dette målet.

Regjeringen jobber med en sikkerhetsplan for digital kommunikasjonsinfrastruktur, som samler og styrker arbeidet med sikkerhet og beredskap for å styrke motstandsdyktigheten til mobil- og bredbåndsnett i

krise og krig. Vi er i gang med regionale risiko- og sårbarhetsanalyser og iverksetter tiltak ved behov.

Videre følger vi opp Lysne-utvalgets rapport om nasjonal kontroll. Regjeringen piloterer også konseptet for en nasjonal skytjeneste gjennom anskaffelsen av ny felles IKT-plattform til departementene og regjeringen. Dette sørger for viktig kompetanseoverføring i det videre arbeidet med å etablere en nasjonal skytjeneste.

Når det gjelder behandling av persondata, mener jeg vi har gode regler for overføring av personopplysninger til land utenfor EØS-området. Personvernforordningen oppstiller ulike typer overføringsgrunnlag, bl.a. adekvansbeslutninger. Datatilsynet har blitt styrket siden personvernforordningen ble gjennomført i norsk rett i 2018. Tilsynet bidrar aktivt i det felleseuropeiske personvernarbeidet, og arbeidet med å trygge barns personvern er styrket. Regjeringen arbeider også med en strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon som planlegges lagt fram før sommeren.

Sikkerhet og personvern er høyt prioritert og godt ivarettatt i offentlige digitale løsninger og tjenester.

Presidenten [15:30:33]: Det vert replikkordskifte.

Sandra Borch (Sp) [15:30:56]: Dette er en langt viktigere debatt enn det kanskje veldig mange engasjerer seg i. Vi har sett ulike saker tidligere, som Bergen Engines, som har vært utsatt for russisk makt. Nå har vi vedtatt en langtidsplan for Forsvaret, og vi har vedtatt en totalberedskapsmelding i Stortinget med et bredt forlik. Her er det også sagt at eiendommer tilknyttet forsvarsinstallasjoner skal sikres på en bedre måte, også med tanke på digital sikkerhet. Mitt spørsmål til statsråden er hvordan man ivaretar de vedtakene som Stortinget har gjort, i tilknytning til både langtidsplanen for Forsvaret og totalberedskapsmeldingen.

Statsråd Karianne O. Tung [15:31:48]: Den skjerpede sikkerhetspolitiske situasjonen i verden gjør at arbeidet med digital sikkerhet og beredskap er viktigere enn noen gang. Tidligere i år fikk vi framlagt en rapport fra Lysne-utvalget, som så på nasjonal kontroll over kritisk viktig digital infrastruktur. Den NOU-rapporten er vi nå i ferd med å følge opp fra departementets side for å sørge for at digital infrastruktur blir godt og sikkert ivarettatt. Noe av oppfølgingen kommer i den nye nasjonale planen for digital infrastruktur, som kommer etter sommeren. I tillegg har denne regjeringen også lagt fram en ny lov om elektronisk kommunikasjon, hvor vi stiller strengere krav til sikkerhet og beredskap i hele verdikjeden for digital infrastruktur. Sikkerhetsloven er også gjeldende for flere av disse selskapene.

Sandra Borch (Sp) [15:32:48]: Takk for svar. Det er bra at regjeringen følger det opp. Jeg er kanskje litt mer utålmodig med tanke på det som skjer, når vi ser det som skjer i verden rundt oss, så neste spørsmål er: Er man fra regjeringens side trygg på at den digitale sikkerheten, særlig rundt forsvarsinstallasjoner, er god nok i dag?

Statsråd Karianne O. Tung [15:33:06]: Nå sitter også forsvarsministeren i salen, og jeg skal ikke gå langt inn på forsvarsministerens område, men det er klart at når et enkelt tastetrykk kan true oss, enten det er det sivile samfunnet eller det er det militære samfunnet, må vi gjøre alt vi kan for å trygge oss. Samtidig må vi alltid leve med en akseptabel risiko for den digitale infrastrukturen. For offentlig sektor og forvaltningen sin del har vi nå satt høyere mål for å styrke informasjonssikkerheten i statlige virksomheter. Flere skal både evaluere og gjennomgå sine systemer, og vi jobber hardt med å øke den nasjonale kontrollen over den digitale infrastrukturen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:34:02]: Eg beit meg merke i ein ting som statsråden sa om at ein hadde fått utvikla ein rapport av NORA om korleis ein skal forhalde seg til kritisk digital infrastruktur, og at ein gjennomgår den rapporten og skal følgje han opp. Det vi i SV har tatt til orde for i fleire år, er at det vi manglar i Noreg i dag, er ein eigen lov om kritisk digital infrastruktur. Samanlikna med oss har våre naboland Sverige og Finland eit mykje meir autonomt system og meir kontroll, mens Noreg er veldig opent. Ein ser av utviklinga i USA at det vil ingen ende ta kva type autoritær retning det landet er i ferd med å gå i. Når vi ser kor innbakte våre system er i dei amerikanske, gir det ein veldig hast med dette arbeidet. Kan statsråden seie korleis dette har påverka arbeidet med oppfølging av NORA og andre? Er det ein annan type hast no, berre dei siste månadane?

Statsråd Karianne O. Tung [15:35:11]: Jeg er veldig stolt over å være en digitaliseringsminister som for første gang på 20 år får revidert ny lov om elektronisk kommunikasjon. Det var på høy tid at Stortinget fikk vedtatt den nye loven her på nyåret. Teknologiutviklingen har gått fort i løpet av de 20 årene, så å få oppdatert lovverket var helt nødvendig. En av de viktigste endringene i den loven er å stille økte krav til forsvarlig sikkerhet og beredskap i alle deler av den digitale infrastrukturen, enten det gjelder basestasjoner, fiber i bakken eller datasentre, som ble regulert for første gang. Dette er noe som er høyt på agendaen for regjeringen. Det viser også framleggelsen av den nye nasjonale sikkerhetsstrategien, som statsministeren la fram 8. mai, hvor di-

gital infrastruktur og teknologi utgjør en betydelig del. Selvfølgelig vil undertegnede også legge fram den nye nasjonale sikkerhetsplanen for digital infrastruktur over sommeren. Det er en oppfølging av den geopolitiske situasjonen vi befinner oss i.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:36:15]: Det siste blir spennende å sjå. Forsvarsministeren er jo her og står fritt til å be om ordet i denne saka for å oppklare bl.a. dei spørsmåla som statsråden fekk frå førre replikant.

Det eg trur Stortinget, iallfall eg, er opptatt av å høyre, er om statsråden kan beskrive kva slags tempoplanar ein ser føre seg her, gitt den nye situasjonen vi står i, der utviklinga går så raskt, og kor vi ikkje anar kor kritisk sårbare vi er. Dette er eit område som til no ikkje har hatt den store merksemda i ulike regjeringar, og som ikkje har mottatt den same satsinga som andre delar av nasjonal sikkerheit. Samtidig er dette noko som verkeleg gjer oss sårbare, og som påverkar handlingsrommet utanrikspolitisk, sikkerheitspolitisk, osv. Er det ei anna stemning no for å diskutere dei tinga som statsråden har ansvar for?

Statsråd Karianne O. Tung [15:37:20]: Jeg deler representantens ønske om tempo i denne saken. Vi har fullt trykk for å få implementert de nye EU-forordningene – DSA-, DMA- og KI-forordningene – nettopp fordi vi ønsker å øke sikkerheten på norsk jord, som disse forordningene er veldig viktige for. Vi skal snart legge fram en ny datasenterstrategi, og vi skal legge fram en nasjonal sikkerhetsplan for digital infrastruktur. Her jobbes det fort, i tillegg til de ordinære budsjettprosessene.

La meg bare ta et eksempel: Basert på den nye sikkerhetsplanen skal vi gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser for hele landet. Vi har gjort det for litt over halvparten av landet. I de analysene finner vi svakheter i den digitale infrastrukturen som vi tetter. For eksempel bevilget Stortinget i nysalderingen i desember 50 mill. kr til å gjøre den digitale infrastrukturen i Trøndelag mer robust og redundant fordi vi fant sårbarheter i systemene våre.

Presidenten [15:38:20]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikkje bedt om ordet til sak nr. 36.

Sak nr. 37 [15:38:27]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven (Innst. 440 L (2024–2025), jf. Prop. 127 L (2024–2025))

Presidenten [15:38:38]: Etter ynske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Even Eriksen (A) [15:39:04] (ordfører for saken): Jeg vil med dette redegjøre for komiteens behandling av Forsvarsdepartementets forslag om lov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven samt de foreslåtte justeringene i lov om militær politimyndighet. La meg aller først få takke komiteen for et godt samarbeid i saken. Det er en samlet komité som står bak alle merknader og tilrådingen.

Formålet med lovforslaget er klart: Utvalget som er nedsatt for å evaluere etterretningstjenesteloven, må ha tilgang til den informasjonen som er nødvendig for å kunne gjennomføre sitt arbeid i tråd med Stortingets vedtak og intensjoner. Det dreier seg om et arbeid som fordrer adgang til sikkerhetsgradert og annen taushetsbelagt informasjon.

Forslaget innebærer at utvalget uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal kunne motta relevante opplysninger fra norske myndigheter, personer og private virksomheter. Samtidig foreslås det en særskilt taushetspliktsbestemmelse for utvalgets medlemmer og øvrige involverte.

Komiteen understreker viktigheten av at utvalget har tilgang til informasjon fra bl.a. domstolene, EOS-utvalget og Etterretningstjenesten – også når denne informasjonen er underlagt sikkerhetsloven eller annen taushetsplikt. Samtidig presiseres det at tilgangen til informasjon er begrenset til det som er strengt nødvendig for evalueringen, i tråd med formålsbestemmelsen i lovproposisjonen.

Komiteen merker seg bred støtte til lovforslaget blant sentrale høringsinstanser, inkludert Nkom, Domstoladministrasjonen og presseorganisasjoner. Vi merker oss samtidig at enkelte har uttrykt bekymring for kildevernet. Til dette vil komiteen bemerke at hensynet til kildevernet i mindre grad gjør seg gjeldende i denne konteksten, sammenlignet med selve etterretningstjenesteloven, og at det er lagt til rette for et tydelig rettsgrunnlag for eventuell behandling av personopplysninger.

La meg også kort berøre de foreslåtte justeringene i lov om militær politimyndighet. Disse endringene er tekniske, men like fullt nødvendige. De retter opp util-

siktede formuleringer i §§ 16 og 22, som oppstod etter lovens vedtakelse, og som i sin nåværende form svekker militærpolitiets adgang til å reagere i gitte situasjoner.

Komiteen støtter regjeringens forslag om å tydeliggjøre bestemmelsen i § 16, slik at det framgår at militært personell med politimyndighet kan gripe inn når «lovlig ferdsl» forstyrrer på en måte som utgjør en sikkerhetsrisiko. Videre støttes forslaget om å tydeliggjøre tjenestetilknytningen i § 22.

Med dette anbefaler komiteen Stortinget å vedta de foreslåtte lovendringene, i samsvar med proposisjonen.

Ingrid Fiskaa (SV) [15:42:17]: SV støttar dei konkrete lovendringane som blir lagde fram her, sånn at utvalet som skal evaluera etterretningstenestelova, får tilgang til nødvendige opplysningar.

Eg vil òg bruka moglegheita til å leggja til eit par ting. Eg merkar meg at EOS-utvalet i høyringsinnspelet sitt skriv om mandatet for utvalet at det ville vera fornuftig om mandatet òg omfattar eit tydeleg oppdrag om å kunna identifisera behov for eventuelle lovendringar eller justeringar i den nye etterretningstenestelova. EOS-utvalet meiner at dette vil bidra til å oppfylle forventinga til Stortinget om å evaluera virket til lova. Dei meiner mandatet bør inkludera eit klart oppdrag om å identifisera behov for lovendringar, og at mandatet bør klargjera forholdet til Grunnlova og menneskerettane.

Eg merkar meg at departementet ikkje utan vidare sluttar seg til dette, men departementet skriv òg i proposisjonen at utvalet står fritt til å vurdere om det rettslege rammeverket og dei spesifikke lovbestemmingane oppfyller føremålet sitt, og at mandatet ikkje hindrar utvalet i å identifisera behov for lovendringar. Det synest eg det er verd å merka seg.

Bakgrunnen for denne evalueringa er særleg debatten knytt til såkalla tilrettelagd innhenting og kontrollen av dette. Eit hovudspørsmål i så måte er om rettssikkerheita og personvernet er ivareteke med denne sterkt utvida tilgangen til masselagring av data og kommunikasjon.

SV var imot tilrettelagd innhenting då lova blei vedteken i 2020, med god grunn. E-tenesta fekk då tilgang til å lagra metadata frå grenseoverskridande informasjon som blir kommunisert gjennom kablar inn og ut av Noreg. Det omfattar òg store delar av kommunikasjonen mellom norske borgarar. Mange høyringsinstansar frykta at det ville gje ein nedkjølingseffekt på utøving av ytringsfridomen, og mange frykta ein negativ effekt på kildevernet, som særleg presseorganisasjonane var opptekne av.

SV meinte – og meiner for så vidt enno – at personvernet må vega tyngre, og at omsynet til sikkerheit ikkje skal gripa for langt inn i fridomen til den enkelte. Masse-

lagring av data er heller ikkje nødvendigvis den beste måten å få tak i informasjonen som er viktig for rikets sikkerheit, på.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [15:45:22]: Lovforslaget som behandles i dag, skal sikre at utvalget som skal evaluere den nye etterretningstjenesteloven, får tilstrekkelig innsyn i sikkerhetsgradert og annen taushetsbelagt informasjon som er nødvendig for å gjennomføre evalueringen. Jeg vil i den forbindelse takke utenriks- og forsvarskomiteen for deres tilråding i Innst. 440 L. Lovforslaget inneholder også endringer i to bestemmelser i militærpolitiloven fra 2023, som følger av at bestemmelsene har fått en utilsiktet ordlyd.

Etterretningstjenesteloven ble vedtatt av Stortinget i 2020 etter omfattende offentlig debatt, særlig knyttet til reglene om innhenting av tilrettelagt informasjon fra ekomtilbydere. Krav om evaluering av etterretningstjenesteloven springer ut av debatten knyttet til kontroll av tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon, særlig EOS-utvalgets løpende kontroll av tilrettelagt innhenting.

Etter anmodning fra Stortinget vil derfor et utvalg med bred og relevant faglig bakgrunn evaluere etterretningstjenesteloven. Arbeidet er allerede godt i gang, men utvalget vil ikke kunne få tilgang til taushetsbelagt informasjon før denne loven er vedtatt. Formålet med evalueringen er i henhold til anmodningsvedtaket å sørge for en uavhengig gjennomgang av lovens virke og mulighet for kontroll av dens bestemmelser.

For å følge opp Stortingets anmodning og for at utvalget skal kunne utføre sitt oppdrag i tråd med mandatet, må det kunne innhente nødvendig informasjon fra domstolene, EOS-utvalget, Etterretningstjenesten og andre relevante norske myndigheter og private virksomheter. Disse er underlagt en streng lovbestemt taushetsplikt, og unntak krever særskilt lovhjemmel. Det finnes ingen generell adgang til å fravike taushetsplikten for å bidra med nødvendig informasjon til slike utvalg eller kommisjoner. Det medfører at særlover må vedtas for hvert tilfelle.

Lovforslaget som presenteres her i dag, gir et slikt unntak. Samtidig foreslås en egen hjemmel for at utvalget kan behandle personopplysninger, samt en bestemmelse om at utvalget og andre som arbeider for utvalget, har taushetsplikt om sensitiv informasjon som de får tilgang til.

Jeg er trygg på at denne loven vil bidra til å styrke både tilliten til regelverket som styrer vår etterretning, og de demokratiske prinsippene som ligger til grunn for en åpen og rettssikker stat.

Presidenten [15:47:43]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 37.

Sak nr. 38 [15:47:50]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Mímir Kristjánsson og Marie Sneve Martinussen om å styrke veteranenes rettigheter og innføre en veteranlov i Norge (Innst. 448 S (2024–2025), jf. Dokument 8:253 S (2024–2025))

Presidenten [15:48:07]: Etter ønske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Ola Borten Moe (Sp) [15:48:38] (ordfører for saken): Jeg har gleden av å legge fram denne innstillingen på vegne av utenriks- og forsvarskomiteen. Den har utgangspunkt i et representantforslag fra Rødt som går på å styrke veteranenes rettigheter i Norge.

Rent generelt vil jeg si at det er bred tilslutning i komiteen, og jeg antar at det også er det i Stortinget, til at vi skal ha skikkelige erstatningsordninger for norske veteraner. Det er viktig. Noe av det mest inngripende et land kan be egne borgere om, er å sende dem enten til fredsbevarende operasjoner eller sågar til skarpe operasjoner i andre land.

Det er også verdt å bemerke at dette er et dynamisk bilde. Det gis det også uttrykk for i tilsvaret fra statsråden. Selv om det er gjort mye over lang tid fra flere regjeringer, varsler departementet at man ser på å forbedre både eksisterende ordninger og systemet rundt på en sånn måte at det blir bedre tilpasset de behovene som norske veteraner opplever i dag.

Komiteen uttrykker også samlet støtte til den bekymringen som er presentert i Dokument 8-forslaget, nemlig det økende fokuset og det økende problemet knyttet til ivaretagelse av senskader knyttet til psykiske utfordringer og psykiske problemer.

Så er det noe ulike syn på hvordan man håndterer dette i praksis. Det er fremmet i alt fire forslag. Tre av dem er avvist av et flertall i komiteen. Det siste har en enstemmig komité innstilt på å vedta.

Jeg skal bruke tiden min på det siste. Det handler om å få satt ned et utvalg som skal gjennomgå hvordan vi eventuelt kan innføre en egen veteranlov i norsk lovverk. Intensjonen der er selvsagt både å samle alt relevant lovverk på ett sted, å få strømlinjeordnet ordningene og – hvis man følger intensjonen – å få lagt på plass et system som gjør det lettere å håndtere både for vete-

ranene og forhåpentligvis også for offentlig forvaltning. I neste omgang bes det om at forslaget legges fram for Stortinget.

Det er med stor glede jeg kan melde om et godt samarbeid i komiteen, og at vi legger fram en delvis enstemmig innstilling.

Nils-Ole Foshaug (A) [15:51:46]: Arbeiderpartiet er stolt av innsatsen til våre veteraner. Norske kvinner og menn har blitt sendt ut i verden til svært krevende operasjoner på vegne av fellesskapet, ofte med fare for eget liv og egen helse. Deres innsats skal derfor aldri tas for gitt. De har gjort sin plikt, og vår plikt er å stille opp for dem.

Veteranarbeidet i Norge har over flere regjeringer stadig blitt forbedret. Kunnskap, forskning og erfaring er brukt for å bedre ivaretagelsen av veteranene og deres familier. Arbeiderpartiet har alltid stått på for å styrke rettighetene og oppfølgingen av våre veteraner. Derfor lanserte også Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen en ny tiltaksplan for 2024–2028 med konkrete tiltak for å bedre oppfølgingen, særlig på det psykiske området. Vi har etablert en egen tilskuddsordning for veteranforskning, og vi jobber med et nytt program for psykisk oppfølging etter særlig belastende hendelser.

I tillegg til forslag fra nåværende regjering og tidligere regjeringer har det blitt fremmet mange forslag i denne salen med formål om å forbedre vilkårene for veteranene, så også dette forslaget fra Rødt. Arbeiderpartiet støtter forslaget om å utrede en egen veteranlov. Det er et godt forslag som vil være et viktig skritt for å sikre forutsigbare og rettfærdige rammer for oppfølgingen av både veteranene og deres pårørende, samtidig som det vil styrke deres anerkjennelse for den innsatsen de har gjort. Jeg er derfor glad for at et samlet storting nå vil vedta at det skal nedsettes et utvalg for å utrede en veteranlov som styrker og lovfester rettighetene til veteraner og deres pårørende og etterlatte.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke Rødt for forslaget og takke arbeidstakere og veteranorganisasjoner for å være konstruktive pådrivere for å bedre ivaretagelsen av veteranene. Å samle alle bestemmelsene knyttet opp mot veteraner i en veteranlov vil kunne innebære å hente ut regler fra det generelle regelverket og inn i en særlovgivning. Dette kan ha både fordeler og ulemper – derfor er det viktig med en utredning. I dette arbeidet vil det være svært viktig at regelverket blir tilgjengelig og lett å forstå, slik at rettigheter og plikter blir klargjort for alle involverte. Dette er viktig for alle som tjenestegjør i internasjonale operasjoner, og ikke minst for dem som har blitt skadet i tjeneste, og de etterlatte.

Vi takker våre veteraner – med respekt, med handling og med ansvar.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Hårek Elvenes (H) [15:55:01]: Ulike regjeringer har de siste 10–20 årene behandlet forskjellige veteransaker. La meg nevne noen av disse.

Den siste veteranmeldingen, Også vi når det blir krevet – Veteraner i vår tid, vedtatt av Stortinget høsten 2020, var den første på ti år og et viktig skritt i det systematiske arbeidet med å bedre veteranenes situasjon og rettigheter. Meldingen fulgte opp ambisjonene i stortingsmeldingen fra 2009.

Meldingen er også fulgt opp av ulike handlingsplaner. I 2011 kom handlingsplanen I tjeneste for Norge, med 126 tiltak, og i 2014 kom en oppfølgingsplan med 27 tiltak. I 2024 la regjeringen fram en ny tverrsektoriell tiltaksplan, som oppfølging av veteranmeldingen som ble vedtatt av Stortinget høsten 2020. Denne tiltaksplanen har en tidshorisont fram til 2028. Forsvarsdepartementet og Forsvaret har fått ansvar for å iverksette og gjennomføre en rekke av tiltakene.

Stortinget vedtok ved behandlingen av den siste veteranmeldingen i 2020 en rekke tiltak som hver for seg og i sum bedret veteranenes situasjon. Tiden tillater ikke å nevne hvilke tiltak som da ble vedtatt, men det ble vedtatt en rekke tiltak som har forbedret veteranenes situasjon, og som har falt i god jord i veteranorganisasjonene.

De fleste veteraner har klart seg godt i tjeneste – og også etter endt tjeneste. Men noen har fått psykiske og fysiske skader etter tjenesten. Tiltak som ivaretar anerkjennelse og oppfølging av veteraner, er et kontinuerlig forbedringsarbeid. Veteraner fra internasjonale operasjoner skal ivaretas, og nærstående skal sikres god oppfølging. Det er statens plikt.

Etter at veteranbegrepet er blitt utvidet av forsvarsjefen til å omfatte flere personellkategorier i Forsvaret, er det behov for en gjennomgang av ulike ordninger og rettigheter i de forskjellige veterankategoriene, for å si det slik.

På denne bakgrunn støtter Høyre derfor forslaget om å sette ned et utvalg med mandat til å utrede en ny veteranlov.

Morten Wold (FrP) [15:57:55]: Det er i dag ca. 60 000 veteraner i Norge. De fortjener stor anerkjennelse for sin innsats. Mange har ofret helse, familie og dessverre også noen livet i sin tjeneste for Norge. Politikerne som sender våre soldater ut i tjeneste, bærer et stort ansvar for å ivareta dem som tjenestegjør, og dem som har tjenestegjort. Vi må spørre oss: Hva er hensikten med deployeringen, hva oppnår vi med deltakelse i operasjonen, og hvor lenge vil det vare?

Veteranene er en ressurs som er for dårlig utnyttet av Forsvaret og samfunnet for øvrig. Den erfaringen og ekspertisen veteranene har, bør benyttes aktivt av Forsvaret i opplæringen av nye soldater for tjeneste både i Norge og i utlandet.

Dagens sikkerhetspolitiske situasjon med Russlands angrepskrig på Ukraina minner oss daglig på at vi har behov for et sterkt og kompetent forsvar. Forsvaret har behov for kvalifisert mannskap, og det er derfor uforståelig at Forsvaret ikke mer aktivt rekrutterer veteraner til tjeneste.

Dessverre har for mange veteraner pådratt seg skader som skyldes utenlandstjeneste. Norge har deltatt med soldater i mange ulike operasjoner i mange ulike land. Det er derfor et stort spenn i hvilke skader som har oppstått.

Reglene for erstatning har endret seg en rekke ganger, men har fortsatt mangler. For å få en tydelig avklaring av rettighetene for veteranene er det på tide med en egen veteranlov. En ny veteranlov må bidra til å gi bedre rammer for veteranene. I dag er det for stor usikkerhet og frustrasjon knyttet til rettigheter og oppfølging.

Loven må utdype og inneholde kriterier for erstatninger, både type skader og foreldelsesfrister. Det er viktig at loven klargjør rettigheter om oppfølging og plassering av ansvar for dette. Loven må også inneholde rettigheter for pårørende og etterlatte. Loven må klargjøre hele løpet for oppfølging og støtteordninger. I dag er dette veldig fragmentert og vanskelig å forholde seg til for brukerne. Det er derfor svært gledelig at det i dag vedtas at regjeringen skal sette ned et utvalg med mandat til å utrede en egen veteranlov. Denne skal styrke og lovfeste rettighetene til veteranene og deres pårørende og etterlatte.

Fremskrittspartiet håper at veteranorganisasjonene tas med i arbeidet med ny veteranlov – det er deres medlemmer som har erfaringer med dagens regelverk.

Ved en inkurie er ikke Fremskrittspartiet kommet med i mindretallsforslag nr. 1 i innstillingen, selv om vi forsøkte å melde det inn under avgivelsesmøtet i komiteen. Det dreier seg om omvendt bevisbyrde, og Fremskrittspartiet støtter forslaget.

Ingrid Fiskaa (SV) [16:00:47]: Det er ein gledesdag når me i dag får einstemmig tilslutning til å få ein eigen veteranlov, og eg vil særleg gratulera dei mange veteranane og veteranorganisasjonane som har kjempa for dette.

Gjennom åra har eg møtt og blitt kjent med mange veteranar som har tenestegjort i internasjonale operasjonar. Mange av dei snakkar ikkje mykje om det, kanskje ikkje eingong med sine nærmaste, men etter kvart kjem det fram. Eg har slektningar, som den gongen var

unge gutar, som blei sende til Libanon rett frå første-gongstenesta. Dei såg og opplevde mykje som dei ikkje var forberedt på, og som dei strevar med å setja ord på i ettertid.

Mykje har endra seg sidan dei første kulla med soldatar blei sende på utanlandsoppdrag. Mykje har endra seg til det betre, men verknadene kjem gjerne for alvor lenge etterpå. Dei fysiske skadane kan alle sjå, men skadane på sinnet kan pakkast inn og gøymast, heilt til det ikkje går lenger. I begge tilfella, anten det er fysiske eller psykiske skadar, er det altfor mange eksempel på veteranar som ikkje blir ivaretekne når dei er vel heime igjen. Kostnadene dei er påførte, må dei i mange tilfelle ta sjølve, anten indirekte, i form av redusert arbeidsinntekt, eller meir direkte, gjennom helseutgifter. Påkjenninga med å ikkje bli trudd er særleg tung.

Ja, det finst ei særskilt kompensasjonsordning for psykiske skadar som har oppstått som følge av utanlandstenesta, men det er utanlandsveteranane sjølve som må bevisa den direkte årsakssammenhengen mellom skaden og det å vera arbeidsufør, som er nødvendig for å få erstatning.

Lang saksbehandling forverrar helsesituasjonen. Prosessen har i enkelte saker teke over ti år, og spesialisterklæringar blir framleis sette til side. Difor støttar SV ei ordning med omvendt bevisbyrde, som òg veteranorganisasjonane ber om. Då er det staten som må sannsynleggjera at den påviste skaden ikkje er eit resultat av utanlandstenesta, og at arbeidsuførleik ikkje kjem av skaden derifrå. Dette vil letta både på saksmengda og på trykket for den enkelte veteranen.

Med det tek eg opp forslaga SV er med på.

Presidenten [16:02:50]: Da har representanten Ingrid Fiskaa tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:03:48]: Den 8. mai i år feiret vi 80-årsdagen for frigjøringen av Norge og hedret også dem som ofret alt i kampen for vår frihet, selvstendighet og demokrati for 80 år siden. En skygge på den feiringen var at skadde veteraner i Norge i dag fortsatt sviktes, og det rammer særlig dem som har pådratt seg alvorlige psykiske skader under militære oppdrag i utlandet, og som nektes erstatning og relevant helsehjelp.

Statens vilje til å sende soldater i strid utenfor landets grenser, om det er til Libanon, Balkan eller Afghanistan, har vist seg større enn viljen til å ta vare på dem etterpå. I Norge lever det 39 000 mennesker som har deltatt i militæroperasjoner i utlandet, og 15 pst. av dem som tjenestegjorde i Afghanistan, sliter i dag med psykiske helseplager. Det er kriger Rødt har vært imot, men vi er for veteranene, og i 2020 fikk vi samlet et flertall på Stortinget for at Statens pensjonskasse ikke lenger skal

kunne sette spesialisterklæringer til side og avslå erstatning uten å ha hentet inn en ny spesialisterklæring.

Dagen i dag vil skrive seg inn i historiebøkene som den dagen da hele Stortinget samlet seg om at vi trenger en veteranlov for å sikre at veteranene og de pårørende ikke faller mellom to stoler i velferdsstaten. Dette hadde ikke skjedd uten innsatsen fra veteranmiljøene, fra Veteranforbundet SIOPS og fra NVIO, og fra arbeidstakerorganisasjonene i Forsvaret, Norsk Reservistforbund, Norges offisers- og spesialistforbund og Befalets Fellesorganisasjon – så på vegne av Rødt og Bjørnar Moxnes: en stor takk. En stor takk også til alle partiene, som har samarbeidet godt i denne saken.

Rødt forventer nå at regjeringen legger fram et forslag til lov som sikrer bedre erstatningsregler og helsehjelp, og som generelt strammer opp statens forpliktelser overfor veteranene, pårørende og etterlatte. Vi kommer til å følge nøye med når utvalget blir oppnevnt og mandatet blir laget, om det da leverer på den marsjorden som Stortinget gir i dag.

Rødt har også tre andre forslag som ikke fikk flertall i komiteen. For det første ønsker vi å snu bevisbyrden, sånn at det er opp til staten å bevise at en skade ikke skyldes tjenesten, som i Danmark, og jeg ber regjeringen spesielt merke seg at en enstemmig komité ber ministeren følge utviklingen i Danmark tett og vurdere om Norge skal gjøre det samme. For det andre foreslår vi at veteraner som får avslag på kompensasjon eller erstatning, kan få dekket en ny spesialisterklæring fra staten. For det tredje foreslår vi at soldater som skades i krig, krigslignende situasjoner eller andre militæroperasjoner i Norge eller på alliert territorium, får samme rettigheter som veteraner fra operasjoner utenfor NATOs område.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:06:59]: Å sende personell ut i belastende og risikofylt tjeneste i krigs- og kriseområder er en av de alvorligste beslutningene en regjering kan fatte. Ivaretagelse og oppfølging av veteraner er et samfunnsansvar regjeringen er meget opptatt av.

I norsk rett har vi en rekke særregler som er begrunnet i de spesielle forholdene i saker om psykiske belastningsskader som følger av tjeneste i internasjonale operasjoner. Samlet har vi et meget godt erstatningsvern for denne gruppen.

Representantene foreslår å innføre omvendt bevisbyrde i tråd med en avtale mellom den danske regjeringen og et flertall i Folketinget. Det er foreløpig ikke avklart hvordan avtalen vil omsettes i lov og praksis. Forsvarsdepartementet vil følge med på utviklingen i Danmark og vurdere om dette kan forbedre det norske regelverket i tråd med det komiteen ber om.

Representantene foreslår at staten skal bekoste en ny spesialisterklæring dersom veteranen får negativ spesialisterklæring. Jeg mener forslaget ikke vil bidra til materielt riktig vedtak eller være riktig bruk av begrensede spesialistressurser. Jeg er glad for at et flertall i komiteen støtter min vurdering.

Representantene foreslår å utvide virkeområdet for INTOPS-ordningene. Utvidelsen som foreslås, åpner for vanskelige grensedragninger. En begrunnelse for at det er gitt bedre erstatningsvern for personell i internasjonale operasjoner, er at de sendes ut i belastende og risikofylt tjeneste. I dag ser vi at situasjonen også for personell i annen internasjonal tjeneste kan være risikabel. Forsvarsdepartementet ser på om erstatningsordningene som gjelder ved tjeneste i utlandet, gir en riktig dekning for dagens og framtidige aktiviteter i utlandet.

Når det gjelder forslaget om å sette ned et utvalg med mandat til å utrede og legge fram forslag til en egen veteranlov, var min umiddelbare vurdering at vi i Norge har en ordning der veteranene er en del av det generelle velferdssystemet, i tillegg til at de er gitt rettigheter etter særskilt regelverk. Det viktigste for meg og regjeringen er likevel at veteraner og deres familier opplever at deres rettigheter er tilgjengelige og oversiktlige. En veteranlov vil kunne bidra til å tydeliggjøre myndighetenes ansvar overfor den gruppen.

Jeg vil følge opp et vedtak om ny veteranlov i tråd med føringene fra komiteen. Arbeidet vil skje i nært samarbeid med veteranorganisasjonene.

Presidenten [16:09:19]: Det blir replikkordskifte.

Hårek Elvenes (H) [16:09:33]: Det er vel å ta litt for sterkt i å si at regjeringen og Forsvarsdepartementet har vært en primus motor i arbeidet med å få til å sette ned et utvalg som skal utrede en ny veteranlov, men Stortinget fatter altså nå sitt vedtak om å sette ned et slikt utvalg. Jeg la merke til at forsvarsministeren i slutten av sitt innlegg kom inn på hvordan han skulle følge dette opp, og det var derfor jeg tok en replikk. Hvilken tidsplan ser forsvarsministeren for seg i dette arbeidet, og hvordan har forsvarsministeren tenkt å organisere arbeidet, også hva gjelder utvalgets sammensetning?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:10:14]: Utvalgets sammensetning må vi komme tilbake til. Det som er helt sikkert, er at vi skal gjøre dette i tett samarbeid med veteranorganisasjonene, som har bedt om en slik lov, og som har innspill til den loven. Vi vil starte det arbeidet umiddelbart, så vi kommer i gang. Vi har mye å bygge på, bl.a. tiltaksplanen og en rekke av de vedtakene som tidligere har vært gjort i Stortinget, og som har blitt drevet fram av ulike regjeringer, som også representanten Elvenes viste til i sitt innlegg.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:10:51]: Jeg håper regjeringen merker seg den store og brede beskjednen som kommer fra Stortinget i dag. Det er ikke så ofte man klarer å samle alle partiene på Stortinget rundt en sak. Utvalget og hvem som sitter i utvalget, får veldig mye å si. Jeg har et spørsmål som for så vidt konkretiserer det representanten Elvenes spør om. Det er alltid sånn at de som har skoen på, vet best hvor den trykker. Jeg vil utfordre regjeringen på om man skal sørge for at veteranorganisasjonene blir representert i utvalget, altså ikke bare få lov til å komme med innspill, men faktisk være representert i utvalget.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:11:33]: Jeg vil ikke avvise det, men det første vi nå skal gjøre, er å gå i dialog med veteranorganisasjonene for å få deres syn på hvordan vi best mulig følger opp det vedtaket som Stortinget nå enstemmig vil gjøre. Det viktigste for oss og for meg er at vi får i gang et arbeid som er grundig og bredt, og som imøtekommer det som har vært behovene satt fram av veteranorganisasjonene ved ulike anledninger. Vi får komme tilbake til hvordan sammensetningen av utvalget blir, så det blir en helhet som gjør arbeidet både effektivt, bredt og godt nok og imøtekommer de behovene som er beskrevet, både fra Stortinget i dette vedtaket og ikke minst fra veteranene selv.

Marie Sneve Martinussen (R) [16:12:12]: Det å spørre ut statsråden om et mandat som ikke er laget, og et utvalg som ikke er satt ned, er sannelig en vanskelig øvelse, men statsråden var selv innom det med motsatt bevisbyrde i sitt innlegg. Statsråden avviser for så vidt det i sitt svar til Stortinget og komiteen og argumenterer mot det. Det som er foreslått av bl.a. Rødt og støttet av flere, er at man skal følge med på situasjonen i Danmark. For min del vil jeg tenke at det var naturlig at et sånt utvalg fikk mandat til nettopp å gå nærmere inn i både forarbeidet til loven de har i Danmark, og også hvordan den fungerer i praksis. Vil det være en del av utvalgets mandat å få lov til å gjøre det?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:12:58]: Det vil være naturlig i oppfølgingen å følge med på hva som skjer i Danmark, og å vurdere om det skal være en del av dette utvalgets mandat og gjennomføring. Situasjonen er litt annerledes i Norge enn i Danmark, også i lovverket. Det første er å følge med på hvordan utviklingen blir i Danmark. Den danske modellen er fortsatt ikke iverksatt. Derfor er det ikke helt klart hvordan den vil omsettes i lov og praksis, men det er all grunn til å følge med på det, også å innhente ytterligere opplysninger om det.

Presidenten [16:13:28]: Replikskordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mahmoud Farahmand (H) [16:13:55]: Som én av få veteraner i salen føler jeg et ansvar for å ta ordet i denne saken. Mye kan sies om det å være veteran, men la oss være klar over at veteranene vi snakker om, er soldater og offiserer – kvinner og menn – vi har sendt ut for å gjøre en arbeidsoppgave på våre vegne. Dette er kvinner og menn som har reist ut for å gi oss et sikkerhetspolitisk overskudd som vi kan veksle inn hos våre allierte i en annen sikkerhetspolitisk garanti.

Mange her hjemme vil nok slite med å forstå hvordan hverdagen er ute i en operasjon. Noen av representantene som har stått her oppe, har uttrykt at veteranene ikke snakker om hverdagen sin. Ja, det er fordi det er vanskelig for verden der ute å forstå hvordan det er å være fire–åtte måneder ute i en operasjon, hvordan det er å dele skyttergrav med kolleger, hvordan det er å forlate ektefelle og barn for å reise til en operasjon, hvordan det er å komme hjem to uker før guttungen blir født, og hvordan det er å hente sin datter i barnehagen når hun allerede har vært der i tolv måneder. Dette er hverdagen til soldater og offiserer.

Jeg vil påpeke noe, og vi kan godt snakke om staten. Det høres så ansiktsløst ut, men staten for disse er den hjemmeavdelingen man tilhører – skvadronen, bataljonen eller regimentet. De avdelingene har også et ansvar for oppfølgingen av soldatene de sender ut. Jeg skal ikke gjøre dette til et politisk ordskifte som sådan, men den situasjonen endret seg ganske betydelig i løpet av årene 2010–2020. Vi fikk profesjonelle avdelinger, profesjonelle offiserer og profesjonelle avdelingsledere som bedre kunne forstå hvordan det var å sende folk ut, og som ivaretok dem bedre når de kom hjem. Det har i seg selv en forebyggende effekt. De som forstår hvordan det er å være ute, og hvordan det er å forlate familien sin, har også lettere for å forstå de historiene man forteller. Der ligger mye av forebyggingen.

Jeg vil takke både de veteranorganisasjonene som er her i dag, og de som ikke er her i dag. Det er mange veteranorganisasjoner, av ulik valør, som bidrar til at soldater som har kommet hjem, og som kanskje er ferdig i Forsvaret, opplever et fellesskap. Det er dette fellesskapet som har forebyggende effekt.

Even Eriksen (A) [16:16:44]: Jeg har umåtelig stor respekt for den innsatsen våre veteraner har lagt ned for konge og fedreland, og den prisen mange har betalt for det. De har risikert livet sitt for ditt og mitt liv og for vår felles sikkerhet. Derfor fortjener veteranene våre en god og trygg oppfølging og et rettferdig sikkerhetsnett. Det er faktisk en plikt for samfunnet.

Jeg har lyst til å takke forslagsstillerne for å sette saken på dagsordenen. Vi lever i en ny sikkerhetspolitisk tid som krever at vi prioriterer de store pengene på bl.a. en opprusting av Forsvaret. Da er det viktig å huske på at den viktigste ressursen i vår felles forsvarsevne er folkene. Da må vi kunne se alle tjenestepersoner i øynene og si at Forsvaret og samfunnet tar vare på deg hvis det blir behov for det.

I tiden fram til denne stortingsbehandlingen har vi hørt en rekke stemmer som taler for at situasjonen ikke er slik i dag. Vi hørte det da veteranorganisasjonene SIO-PS og NVIO inviterte til en viktig veterandebatt for noen uker siden, og vi har kunnet lese om det gjennom gripende artikler i Østlendingen den siste uken. Representanten Farahmand holdt også et godt innlegg nettopp. Derfor er det viktig og bra at det ligger an til at et enstemmig storting slutter seg til regjeringens arbeid, som nå skal påbegynnes, om en helhetlig gjennomgang av regelverket og en utredning av en veteranlov.

Det er viktig å huske på at vi ikke starter på startstreken. Det har over lang tid blitt gjort et betydelig arbeid for å ivareta veteranene våre og deres pårørende. Dette er et arbeid som fortsetter, og som krever oppfølging og tilpassing i takt med samfunnsutviklingen, Forsvarets endringer og det sikkerhetspolitiske landskapet. Et viktig tiltak i denne sammenheng er regjeringens tiltaksplan. Planen framhever viktigheten av å sikre helhetlig støtte både før, under og etter tjeneste og legger vekt på at planen skal være et levende dokument som tilpasses behovene. Mye taler for at behovene er der, og jeg har tillit til at regjeringen gjør en skikkelig jobb som følge av de vedtakene som blir fattet i denne saken.

Jeg er glad for at det nå settes ned et utvalg med mandat til å utrede en egen veteranlov. Det er et positivt skritt på veien til å sikre et mål vi alle er enige om: en styrket rettsstilling, rettferdige ytelser og rettigheter til våre veteraner. Det fortjener Maria, Michael og André, som vi har lest om i avisen, og alle andre som har pådratt seg skader i tjeneste for landet sitt.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [16:19:46]: Jeg har deltatt i ganske mange debatter i salen om veteraner og ønsket om kompensasjon. Det er for så vidt greit nok, og vi skal være stolte av de veteranene vi har hatt og har. Det har vært 39 000 veteraner ute i internasjonale operasjoner. 2 pst. av disse har søkt om kompensasjon, 60 pst. av dem har fått innvilget sin kompensasjon. Totalt har man brukt 2,1 mrd. kr på kompensasjon til veteraner.

Man må også være klar over at de soldatene som drar ut på vegne av Norge, gjør det frivillig. Det er ingen som blir tvunget ut. Det er en del av hele den samtalen vi må ta. Jeg håper dette utvalget også diskuterer det. Hva

er ordinær tjeneste, hva er ekstraordinær tjeneste, og hva er egentlig en veteran? Det er de grunnleggende spørsmålene. Det er ikke bare å definere, som Rødt gjør i dette forslaget, at alle som bevarer freden i Norge, også er veteraner. Da er jo politiet også veteraner. Vi kan ikke ha det slik at absolutt alle som på et eller annet vis bidrar til fred og opprettholder ro i Norge, er veteraner. Da blir vi alle veteraner, og vi kan alle gå på Nav. Vi bidrar alle i en eller annen grad, både politikere og menigmenn, til å opprettholde fred, ro og orden i dette landet. Vi bør være litt forsiktige når vi gjør dette.

Jeg håper statsråden i denne utredningen ikke bare lytter til veteranorganisasjonene, men gjør en mer intellektuell og akademisk vurdering av hele spekteret. Dette har blitt gjort før av ulike regjeringer, og man har kommet frem til ulike standpunkt. Nå skal man gå litt lenger – og litt lenger og litt lenger. Slik kan vi ikke ha det. Vi er nødt til å se på dette i et bredere perspektiv og tørre å si at det ikke er den som gir mest, som er best – slik er det faktisk ikke. Det er den som gjør de mest reflekterte vurderingene over hva en veteran er, man må høre på. Det er psykiske belastninger som sannsynligvis er det mest fremtredende. Slik var det også i de kompensasjonene som er gitt – det er psykiske belastninger. De fysiske er åpenbare. Vi bør imidlertid være forsiktige med bare å si ja – vi blir ikke bedre politikere av den grunn.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:22:33]: Den debatten vi har i dag, er viktig. Det å styrke rettighetene til våre veteraner er viktig. Vi i Senterpartiet anerkjenner den betydelige innsatsen som utrolig mange norske kvinner og menn har gjort i internasjonale operasjoner siden 1947. Deres bidrag til menneskerettigheter og demokrati er uvurderlig, for det er egentlig det det er. Vi skylder dem vår store takknemlighet.

Det er helt avgjørende at vi sikrer våre veteraner en sømløs overgang fra tjeneste i krevende internasjonale operasjoner til en trygg hverdag hjemme, for alle kommer hjem til sin egen hverdag. Vi må sørge for at de får den støtten de trenger, både fysisk og psykisk, og at deres rettigheter blir godt ivare tatt. Dette inkluderer også deres pårørende og etterlatte, som ofte bærer en stor del av byrden.

Senterpartiet støtter forslaget om å utrede en egen veteranlov. En slik lov vil kunne gi et samlet rettighetsvern og tydeliggjøre statens forpliktelser overfor veteranene. Det er viktig at vi har et system som er lett å navigere i, og som gir veteranene den tryggheten de fortjener. Uklare ansvarsforhold vil i en slik prosess kunne bli tydeliggjort, og grensesnittet til andre erstatningsordninger i Forsvaret vil også kunne bli ivare tatt i en slik prosess.

Da vi satt i regjering, styrket vi oppfølgingen av veteraner og deres pårørende – en oppfølging av et arbeid

som skiftende regjeringer har gjort med gode intensjoner. Vi la fram en tiltaksplan som har til hensikt å sørge for at veteraner og deres familier gis bedre ivaretagelse og oppfølging før, under og etter tjenesten. Arbeidet er likevel på ingen måte fullkomment, og det kommer det heller aldri til å bli. Det må jobbes kontinuerlig med forbedringer. Vi må anerkjenne, vi må ivareta, og vi må følge opp veteraner. Oppdragene vil komme også i framtiden. Oppdragenes karakter vil være avgjørende for det arbeidet vi må gjøre med oppfølgingen når de kommer hjem. Vi forventer selvfølgelig at regjeringen gjør dette i dialog med veteranorganisasjonene.

Jeg vil til slutt presisere at en egen lov på ingen måte må forringe den tverrsektorielle stats ansvar. Tvert om bør det presiseres ytterligere hvis man kommer fram til at man skal ha en egen lov for veteraner.

Presidenten [16:25:28]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 38.

Sak nr. 39 [16:25:32]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde om å kartlegge ubalansen mellom Forsvarets kampkraft og utholdenhet (Innst. 447 S (2024–2025), jf. Dokument 8:266 S (2024–2025))

Presidenten [16:25:54]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Fiskaa (SV) [16:26:23] (ordfører for saka): Saka me behandlar, er eit forslag om å kartlegga ubalansen mellom Forsvaret si kampkraft og evne til å halda ut, nærmare bestemt at Riksrevisjonen skal gjera ein gjennomgang av Forsvaret sin beredskap for hovudvåpensystem, vedlikehaldskapasitet og bemanning i alle forsvarsgreinene.

Ubalansen mellom investeringar og drift er eit vedvarande problem i Forsvaret. Det var òg tema då Stortinget behandla langtidsplanen for Forsvaret på denne tida i fjor. Fleirtalet i komiteen rår Stortinget til å vedta å be regjeringa straks leggja fram den årlege stortingsmeldinga som rapporterer om status, framdrift, utfordringar og risiko knytte til gjennomføringa av langtidsplanen. Då passsar det jo bra at regjeringa har lagt fram denne meldinga i dag. Statsråden kan sikkert sjølv seia noko

om innhaldet i meldinga som er relevant for denne saka. Eg skal i det vidare gjera greie for SV sitt syn.

Ubalansen mellom investeringar og drift har heldigvis blitt eit tema som alle no ser ut til vera opptekne av. Erkjenninga av problemet er omsider etablert. Enn så lenge ser det dessverre ikkje ut til at denne erkjenninga leier til konkret handling for fleirtalet i denne salen. I alt snakket om å styrkja forsvarsevna er det den totale pengebruken på militære formål som får all oppmerksomda. Snart ser det ut til at NATO vedtek eit mål om 5 pst. av BNP til forsvarsutgifter, på initiativ frå USAs president, og at regjeringa sluttar seg til denne målsetjinga. Paradokset er likevel at høg pengebruk ikkje er nokon garanti for styrkt forsvarsevne. Det kan til og med bli tvert imot. Den relative overinvesteringa i materiell som har prega norsk forsvarspolitikkk i ei årrekke, kan no bli forsterka i åra som kjem. Innkjøp av dyrt materiell er jo den enklaste måten å nå prosentmålet på, men utan ei tilsvarende satsing på personell, drift og vedlikehald kan me ikkje fullt ut dra nytte av desse materiellinvesteringane. Dei kan i verste fall gå ut over drifta, og det er det me har sett i fleire år allereie.

Personellflukta i Forsvaret har ikkje stoppa opp trass i rekordstor satsing på forsvar, og det blir framleis kutta i øving og trening. Særleg paradoksalt er det at dei pålagde effektiviseringskrava, som offisielt skal føra til langsiktige grep for betre organisering i Forsvaret, framleis blir gjennomførte som kortsiktige kutt i drift og aktivitet. SV føreslår difor å sørgja for at denne praksisen opphøyrer. Med det tek eg opp forslaget frå SV.

Presidenten [16:29:23]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Even Eriksen (A) [16:29:39]: Norges forsvarsevne er en grunnleggende del av vår felles og nasjonale trygghet. Derfor er det viktig at Stortinget får jevnlig innsikt og oppdateringer i hvordan langtidsplanen for forsvarssektoren faktisk gjennomføres, og at vi har en god og åpen dialog mellom Stortinget og regjeringen.

Representantforslaget reiser viktige spørsmål om balansen mellom investering og drift og setter søkelys på hvordan vi sikrer et forsvar som har både kampkraft og utholdenhet. Dette er spørsmål som Arbeiderpartiet tar på det største alvor. Det er noe vi har jobbet målrettet med siden vi kom i regjering. Det begynte med at vi kort tid etter tiltredelse nedsatte den første forsvarskommisjonen på 30 år. Kommisjonen avdekket store, kritiske mangler i Forsvaret. Dette er mangler vi er i full gang med å utbedre, samtidig som vi styrker alle forsvarsgrener i tråd med langtidsplanen.

Jeg vil framheve at det i forbindelse med behandlingen av Forsvarets langtidsplan i fjor ble vedtatt en ny ordning for årlig rapportering til Stortinget om status for

gjennomføring. Regjeringen følger opp, meldingen ble lagt fram i dag. Derfor er det ikke nødvendig å vedta forslaget som ligger i tilrådingen fra komiteen. Det nye rapporteringsregimet vil sikre forutsigbarhet og oppdatert informasjon til Stortinget og bidra til å styrke den demokratiske forankringen av forsvarspolitikken og ikke minst kontrollen av at regjeringen følger opp stortingsvedtak.

Til forslaget fra Tybring-Gjedde: Riksrevisjonen har og får tilgang til både offentlig og gradert informasjon i sin kontrollvirksomhet og har også flere pågående undersøkelser innen forsvarssektoren. Etter vår vurdering er det derfor ikke behov for å iverksette ytterligere gjennomganger fra Riksrevisjonen nå.

Når det gjelder forslaget fra SV og Rødt om at effektiviseringskrav ikke blir gjennomført som kutt i drift og aktivitet, støtter vi intensjonen i det. Drift og aktivitet i forsvarssektoren skal opp, i tråd med langtidsplanen.

Langtidsplanen trådte i kraft ved årsskiftet. Det er viktig at den nå får virke. Samtidig skal Stortinget ha god oversikt over utviklingen. I dag kom den årlige stortingsmeldingen med oppdatert og relevant styringsinformasjon. Flere viktige beslutninger skal tas i årene framover, og da vil dialogen mellom Stortinget og regjeringen være avgjørende. Arbeiderparti-regjeringen har levert på en historisk forsvarssatsing og vil fortsette å levere i tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren. Vi trygger Norge og styrker Forsvaret i en urolig tid.

Ine Eriksen Søreide (H) [16:32:55] (komiteens leder): Det er kanskje ikke tilfeldig at stortingsmeldinga som Stortinget nå har bedt om i flere måneder, kommer akkurat i dag. Det er jo fint at den kommer, men det er noe regjeringa har strittet imot i ganske lang tid, der Stortinget har ønsket å følge opp Stortingets enighet om langtidsplanen.

Forslagsstilleren peker på en avgjørende problemstilling i forsvarssektoren, nemlig ubalansen mellom investeringer og drift. Den er et tilbakevendende problem, og det er derfor veldig viktig at Stortinget nå blir klar over hvordan det står til f.eks. med øving og annen aktivitet i Forsvaret.

I stortingsmeldinga som kom i dag, skriver statsråden at han ønsker å ha tett dialog med Stortinget når Stortinget igjen samles, det vil altså si i oktober. Det er litt hult når vi fra opposisjonens side har forsøkt i lang tid å få til den dialogen som skulle bidra til at vi viderefører den gode ånden vi hadde i forliket som vi i morgen vedtok for nøyaktig ett år siden. Det er også utrolig viktig at de tilbakemeldingene som nå kommer, dreier seg om at det ikke er nok hast, at det ikke er nok kriseforståelse, og at de forslagene som opposisjonen har ønsket å diskutere, f.eks. framskynding av prosjekter, ikke er der.

Det står også i stortingsmeldinga som kom i dag, at regjeringa vil jobbe videre med å øke produksjonskapasiteten i norsk forsvarsindustri. Som de sier, er produksjonskapasiteten i dag langt unna å dekke Norges og alliertes behov. De skriver også at man i parallell skal etablere en søkbar tilskuddsordning for økt produksjonskapasitet og utrede konkrete finansieringstiltak, f.eks. kapitaltilskudd. Det er ikke mer enn åtte dager siden regjeringa stemte ned de samme forslagene fra Høyre i Stortinget. Jeg syns det blir litt rart når regjeringa ikke viser større vilje til å diskutere med Stortinget i den gode ånden vi hadde da alle partier på Stortinget, fra Rødt til Fremskrittspartiet, samlet seg om et bredt politisk forlik. Det var ingen av partiene som hadde særmerknader, ingen av partiene hadde avvikende forslag. Vi skrev felles merknader om alt, og det var nettopp fordi Stortinget ønsket å signalisere det alvorret som faktisk er over Europa nå, med krig på kontinentet og et stort ansvar for alle politiske partier for å jobbe sammen. Da mener jeg at den forvaltningen regjeringa nå gjør av forliket, ikke er god, og vi risikerer å komme i en situasjon hvor det blir uenighet om flere saker i Stortinget. Det er i alle fall ikke Høyres ønske, og jeg håper regjeringa kan være mer imøtekommande ved neste korsvei.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:36:18]: Senterpartiet deler intensjonene bak representantforslaget om å kartlegge ubalansen mellom Forsvarets kampkraft og utholdenhet. Det er avgjørende at vi har et forsvar som er både sterkt og utholdende, og et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for styring av forsvarssektoren.

Samtidig vil Senterpartiet understreke at mange av de tiltakene som foreslås, allerede er godt ivarettatt. I regjering la vi fram en ambisiøs langtidsplan for Forsvaret, en plan som et samlet storting stilte seg bak. Denne langtidsplanen, som trådte i kraft ved årsskiftet, er basert på omfattende innsikt og analyser fra bl.a. forsvarskommisjonen, totalberedskapskommisjonen, FFI, ulike fagmiljøer i Forsvaret m.m. Planen er tydelig på retning og prioriteringer, men jeg vil presisere at den samtidig gir rom for betydelig fleksibilitet.

Forutsetningene for den årlige rapporteringen var i stor grad at Stortinget skulle bli orientert om framdrift, kommende beslutningspunkter, endring i forutsetninger og hvilke delmål som er nådd. I dag kom Meld. St. 33, og jeg går ut fra at de målsettingene vil bli ivarettatt der.

Nå er vi fem måneder inne i en ny planperiode. Den sikkerhetspolitiske situasjonen er i stadig endring, og det vil utvilsomt bli behov for justeringer underveis. Det er også viktig å gi planen rom til å virke. Vi må følge tett med på utviklingen og være klar til å gjøre nødvendige tilpasninger når det er hensiktsmessig.

Ordningen med den årlige rapporteringen, Meld. St. 33, som ble lagt fram i dag, skal være og er en grundig statusrapport om framdrift, utfordringer og risiko ved gjennomføring av planen. Det var svært viktig for komiteen at dette er noe som skal komme årlig, og at den er tydelig og detaljert. Det vil gi oss et solid grunnlag for å vurdere eventuelle behov for justeringer. Vi vil oppfordre både regjeringen og forsvarsminister Sandvik til å holde Stortinget orientert og forvalte det brede forliket klokt.

Det er også viktig at Forsvarsdepartementet får oppdatert informasjon om status i sektoren fire ganger i året, og at Riksrevisjonen får kopi av denne rapporteringen. Det er rutine, men dette sikrer likevel en kontinuerlig oversikt over situasjonen og muligheten til å handle raskt dersom det skulle oppstå behov for det. Det er da svært viktig at forsvarsministeren kommer raskt tilbake til Stortinget og orienterer hvis det skulle skje.

Det er en dynamisk og fleksibel langtidsplan som kan tilpasses endrede forutsetninger, samtidig som vi har en god dialog med Stortinget og regjeringen om gjennomføringen av planen, slik at vi sammen kan sikre et sterkt, utholdende forsvar av Norge.

Guri Melby (V) [16:39:40]: Vi kan ikke diskutere forsvaret av Norge uten å adressere den endrede sikkerhetspolitiske virkeligheten vi står overfor. Det er ikke like sikkert som før at USA vil være Europas sikkerhetsgaranti, og det er uansett en stadig sterkere amerikansk forventning om at Europa må ta større ansvar for egen sikkerhet.

Samtidig pågår det en brutal krig i Ukraina, en krig som ikke bare handler om Ukrainas frihet, men om hele Europas frihet. Det er derfor vi må ruste opp forsvaret vårt, og det er derfor det haster. Norge kan ikke lene seg på at andre alltid vil stille opp. Vi må være i stand til å forsvare oss selv og til å bidra til å forsvare våre allierte.

Jeg er stolt over at vi har klart å få til et historisk forsvarsforlik i Norge. I mange land ser vi at splittelse, populisme og polarisering er på frammarsj. Enigheten om en satsing på Forsvaret er et bevis på at det ikke er sånn i Norge. Vi har en politisk kultur der vi greier å samarbeide, også når det gjelder store og vanskelige saker. Det synes jeg vi alle skal være stolt av.

Denne enigheten forplikter, og den må forvaltes med vilje til samarbeid og gjensidig respekt og tillit. Her mener Venstre at regjeringen svikter. Regjeringen har i liten grad sørget for å holde Stortinget løpende orientert. Den årlige rapporteringen om langtidsplanen, som skulle være et verktøy for oss til å følge opp framdriften, kom først i dag. Det gjør det vanskelig for oss som folkevalgte å gjøre jobben vår, nemlig å føre kontroll, stille spørsmål og om mulig justere kursen når det trengs.

Vi har, som komitélederen nevnte, også sett eksempler på at regjeringen har vært lite lydhør overfor forslag fra opposisjonen, f.eks. når det gjelder tiltak for å styrke forsvarsindustriens kapasitet. Hvis vi skal få til det løftet som det norske forsvaret trenger, er vi nødt til å jobbe sammen. Det er veldig bred enighet i Stortinget om behovet for å styrke Forsvaret. Det er faktisk en historisk mulighet til å få til et løft som vi trenger. Da må også oppfølgingen av langtidsplanen være forankret i åpenhet, samarbeid og tydelig framdrift. Det er ikke nok at vi vedtar store ambisjoner. De må følges opp med handling, og Stortinget må få muligheten til å følge utviklingen tett.

Vårt ønske var å få en stortingsmelding på et sånt tidspunkt at vi kunne ha behandlet den parallelt med revidert nasjonalbudsjett og dermed ha en reell mulighet til å gjøre endringer hvis det var behov for det. Nå har vi mistet den muligheten, og det synes jeg er synd. Det er helt nødvendig at vi greier å holde tempoet oppe, og at vi bygger et forsvar som faktisk er rustet for den tiden vi lever i.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [16:42:43]: Regjeringen hadde en unik mulighet til å få de samme politikerne, den samme utenrikskomiteen, som fremforhandlet langtidsplanen, til å se på hvordan det gikk med langtidsplanen og de intensjonene som komiteen hadde. Det valgte regjeringen å se bort ifra, den valgte å kjøre sitt eget løp. Nå kommer det en ny forsvars- og utenrikskomité som skal se på dette, som blir litt distansert med tanke på det som faktisk ble vedtatt, og som ikke var den som fremforhandlet løsningen. Det er uklokt, og det tror jeg også statsråden innerst inne forstår, men ok, nå er vi der vi er. Man snakker litt forbi hverandre, men man arbeider også litt forbi hverandre – bevisst eller ubevisst. Jeg tror det er mest bevisst.

Saksordføreren var inne på dette med høyt pengeforbruk. Høyt pengeforbruk gir ikke bedre kampkraft eller forsvarsevne. Vi har nok av penger i dette landet. Vi kan kjøpe inn så mye forsvarssystemer vi bare vil – og delsystemer og undersystemer og alt mulig rart – men vi kan ikke kjøpe krigere, vi kan ikke kjøpe soldater. Vi trenger mennesker. Når vi trenger mennesker, soldater, instruktører og spesialister, trenger vi å ta bort noen fra et annet sted. Det er det som er så vanskelig i dette landet, for vi har ikke nok folk, og da må vi prioritere. Da må vi prioritere ned politi og prioritere ned helse, men vi trenger mennesker der også. Siden vi sier at dette er det aller viktigste, er regjeringens oppgave å prioritere dette først og fortelle hva den skal prioritere ned. Nettopp derfor fremmet jeg dette representantforslaget – ikke for å få Riksrevisjonen til Forsvarsdepartementet og så hit. Jeg vil ha Riksrevisjonens rapport direkte til oss og se

hvordan dette er mulig å gjøre. Er det mulig å gjøre, eller er det ikke mulig å gjøre, og hvordan skal vi få tak i det personellet vi trenger for å få den forsvarsevnen vi har vedtatt at vi skal ha?

Når det første forslaget, fra Høyre og Venstre i utgangspunktet, nå ikke blir fremmet – antar jeg, siden regjeringen kom i grevens tid for å komme seg unna et nederlag i Stortinget – mener jeg det er veldig viktig at vi vedtar forslaget som jeg har fremmet, for det gir Riksrevisjonen mulighet til å se på dette og komme tilbake igjen til høsten. Da får vi en reell rapportering på de faktiske forholdene, og ikke en slik tåkelegging som regjeringen har holdt på med til nå. Jeg håper at de andre partiene kan støtte dette forslaget, så vet vi at vi får det vi spør om.

Jeg tar med dette opp forslaget mitt.

Presidenten [16:44:52]: Representanten Christian Tybring-Gjedde har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:45:07]: Riksrevisjonen har til enhver tid en rekke undersøkelser om tilstanden i sektoren. Min vurdering er at det ikke er behov nå for å iverksette en slik omfattende gjennomgang i regi av Riksrevisjonen som dette forslaget innebærer. Jeg er derfor tilfreds med utenriks- og forsvarskomiteens tilråding om ikke å sette i gang en gjennomgang av forsvarssektoren i regi av Riksrevisjonen slik det er foreslått. Jeg håper også at Stortinget slutter seg til dette under dagens behandling.

Det er omtalt at Meld. St. 33 for 2024–2025 kom i dag. Meldingen blir viktig som grep for å sammenstille og systematisere informasjon på tvers av flere kilder om status i forsvarssektoren underveis i planperioden.

Jeg vil samtidig minne om at vi fortsatt er helt i starten av langtidsplanperioden, og at mange satsinger fortsatt er i en tidlig fase eller ligger lenger fram i tid. Selv om den sikkerhetspolitiske situasjonen har endret seg siden i fjor, var også mye kjent fra før. De store investeringsprosjektene er fortsatt ikke avklart, og de vil kunne påvirke balansen i planen, gitt den generelle kostnadsveksten vi opplever innenfor sektoren. Med satsingen på over 1 600 mrd. kr som ligger i Forsvarsløftet, er innsikt i status og utvikling i sektoren helt avgjørende.

Jeg minner om at vi allerede vet mye om status som fortsatt står seg, bl.a. gjennom de to NOU-ene fra forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen som ble framlagt i 2023. Samtidig har det skjedd vesentlige endringer i de sikkerhetspolitiske omgivelsene siden planen ble vedtatt – men de overordnede strategiene står seg. I tillegg kommer den løpende rapporteringen fra etatene om status for gjennomføringen. Det gir et godt informasjonsgrunnlag for departementets opp-

følgning av etatene og gjennomføringen av langtidsplanen. Essensen av dette skal formidles til Stortinget i den årlige meldingen.

Avslutningsvis vil jeg gjenta min støtte til ikke å iverksette en gjennomgang i regi av Riksrevisjonen. Vi har per i dag god tilgang på innsikt om forsvarssektoren, og jeg mener det viktigste nå er å samle kreftene om å sette langtidsplanen ut i livet.

Presidenten [16:47:14]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [16:47:28]: Statsråden er i sitt innlegg inne på at vi nå er helt i startfasen av implementeringen av langtidsplanen, og det er for så vidt helt riktig. Samtidig har det jo skjedd veldig mye i det året som har gått siden Stortinget vedtok langtidsplanen, og i den meldinga som er lagt fram i dag, peker regjeringa selv på fire helt sentrale endringer: Det ene er den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen. Det andre er at langtidsplanen må tilpasses nye kapabilitetsmål fra NATO. Det tredje er at realisering av planens satsinger og tiltak må vurderes i lys av prisvekst og lange ledetider på militært materiell. Det siste er at det er en endring i det transatlantiske forholdet som gjør at Europa må gjøre mer. Det siste er for så vidt godt kjent fra tidligere og sånn sett ingen overraskelse.

Med alle disse endringene: Hvorfor synes ikke statsråden at det har vært nødvendig å involvere Stortinget mer tidligere, sånn at man kan gjøre ting før det neste stortinget samles i oktober?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:48:34]: Stortinget har allerede fattet en rekke vedtak i langtidsplanen og i forrige års statsbudsjett som imøtekommer mye av den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen, for det ble tatt opp i behandlingen av den forrige langtidsplanen gjennom NOU-ene og prosessen i forkant av det.

Revidert budsjett er en revidering av årets budsjett, og der ligger det opplysninger knyttet til å korrigere kurs, der man nå overfører fra investering til drift etter innspill fra Forsvaret, for å opprettholde aktiviteten, noe som påvirker årets budsjett.

Vi er kort tid inn i den nye langtidsplanen. De budsjettmessige endringene og de kapasitetene som mest kommer til å påvirke planen i årene framover, er de store investeringsprosjektene. Jeg vil tro at disse, i forhold til de store kostnadsøkningene, vil slå hardt inn og påvirke balansen i planen, så den diskusjonen må komme når vi vet mer om det.

Denne meldingen, som vi har framskyndet til før sommeren, sier noe om retningen, men fortsatt vil det være mye uklart knyttet til langtidsplanen, som det også må tas hensyn til i de neste årene.

Ine Eriksen Søreide (H) [16:49:39]: Et av de temaene som løftes fram i stortingsmeldinga som kom i dag, er tiltak for økt produksjonskapasitet. Der skriver regjeringa at «i det videre arbeidet prioriterer regjeringen (...) og sammen med Chemring Nobel se på muligheten for å etablere et nytt produksjonsanlegg for avansert sprengstoff i Norge.»

Det er en vurdering Høyre deler nødvendigheten av.

Er det sånn å forstå at det i løpet av de neste dagene er ventet en beslutning på om det skal legges til rette for økt produksjonskapasitet, og at det er tatt en beslutning om lokalisering?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:50:14]: Den saken er fortsatt i prosess, og som Eriksen Søreide vet fra tidligere diskusjoner, må vi også følge regelverk, slik at vi ikke får tilbakeslag og risikerer at dette tar lengre tid.

Vi samarbeider godt med alle impliserte parter. Vi gjør en ekstraordinær innsats for å samarbeide med det selskapet som skal etablere fabrikk. Vi har foretatt en stor investering allerede for å støtte dem, for å øke eksisterende produksjon, og vil ha framgang også i lokalisering av fabrikk for å gjøre det så raskt som mulig. Da må vi gjøre det skikkelig, og vi må ta de skrittene som følger av norsk forvaltningslov, og også i samarbeid med kommunen der det skal lokaliseres. Men vi jobber med fullt trykk for å få til det.

Vi jobber også for å øke kapasiteten i forsvarssektoren gjennom direkte kapitaltilskudd, og vi er i dialog med sektoren om vi kan øke produksjonen ytterligere på ulike deler.

Ingrid Fiskaa (SV) [16:51:27]: Eg vil gjerne ta opp dei såkalla effektiviseringskrava som Forsvaret er pålagt. Eg seier «såkalla», for det som kanskje var tenkt som langsiktige grep for å forbedra organiseringa i Forsvaret, noko sikkert alle etatar og delar av samfunnet kan ha godt av, blir ikkje praktisert sånn. Det blir praktisert som kortsiktige kutt i drift og aktivitet. Det går ut over øving og trening, får me rapportar om. Dette er etter mi meining destruktivt, særleg i den tida me står i no, når me vil styrkja den nasjonale forsvarsevna. Det tærer på motivasjonen til dei forsvarstilsette.

No får kanskje ikkje SV fleirtal for forslaget vårt om å gjera noko med dette, men vil statsråden likevel sørgja for at denne praksisen opphøyrer?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:52:27]: Vi må ha effektiviseringskrav også i Forsvaret. Det er helt nødvendig når vi skal bruke så mye mer penger. Jeg vil bare minne om at hvis vi bruker mer penger på én sektor, må vi ta fra en annen innenfor Forsvaret, så vi må hele tiden balansere. Det må også ligge et effektiviseringskrav, ikke først og fremst for å spare penger, men for å

øke kvaliteten og få mest mulig effekt ut av pengebruken. Det vil være en av de store utfordringene for Forsvaret i årene framover.

Det er også sånn at man ofte må bruke penger for å kunne spare penger, bl.a. ved å kjøpe mer effektivt utstyr, ved å utbedre EBA, ved å kjøpe mer effektivt materiell, osv., men vi må ha effektiviseringskrav. Gevinstrealiseringen er nå utvidet også i definisjonen at en ikke bare skal spare penger og frigjøre kapital, men også øke kvaliteten. Da er det imidlertid viktig at motivasjonen er på plass, slik at man, når man greier å realisere gevinster, også kan øke kvaliteten og frigjøre kapasitet til å gjøre andre ting som det er behov for.

Ingrid Fiskaa (SV) [16:53:27]: Spørsmålet mitt var altså ikkje om det framleis skal vera effektiviseringskrav til Forsvaret, men om praktiseringa av desse såkalte effektiviseringskrava skal gjerast på same måten som i dag, som kutt i drift og aktivitet, noko som går ut over den aktiviteten som Forsvaret faktisk skal ha, ved at dei forsvarstilsette øver og trener osv. Vil forsvarsministeren framleis at det skal praktiserast på denne måten, i form av kutt i drift og aktivitet?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:54:08]: Effektiviseringskravet må nødvendigvis også omfatte de budsjetttrammene man har tilgjengelig, og jeg som forsvarsminister er opptatt av at effektiviseringskravet gjennomføres på en måte som gjør at det frigjør muligheter for økt aktivitet, frigjør muligheter for nye investeringer, frigjør økt forsvarsevne. Det er det som er det bakenforliggende her. Så er det sånn at hvis man skal slippe opp på effektiviseringskravet og dermed bruke mer penger, må de pengene tas fra en annen del av sektoren, fra en annen del av grenene, eller fra en annen del av det systemet man er en del av.

Vi vil alltid se på hvordan vi kan bruke gevinstrealiseringsdefinisjonen til å øke kvaliteten, men vi må også holde oss innenfor de budsjetttrammene som er satt. Med mindre man ønsker å øke forsvarsbudsjettet enda mer enn i dag, må vi ha et effektiviseringskrav som gjør at vi får mer igjen for pengene, dvs. at vi øker effekten av de pengene vi bruker på Forsvaret.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [16:55:15]: I representantforslaget heter det:

«Stortinget ber Riksrevisjonen foreta en grundig gjennomgang av Forsvarets beredskap for hovedvåpensystemer (inkludert reservedels- og ammunisjonsbeholdninger), vedlikeholdskapasitet og bemanning innen alle forsvarsgrener. Stortinget ber om at Riksrevisjonens funn legges frem for Stortinget snarest mulig og senest i løpet av høstsesjonen 2025.»

I innlegget sitt sa statsråden at det var det ikke noe behov for – det var det første han sa da han kom på talerstolen: at det ikke var noe behov for dette. Da vil jeg gjerne vite: Hva av dette er det ikke behov for?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:55:52]: Det behovet som representanten Tybring-Gjedde spør om, ivaretas jo av det Forsvaret gjennomfører. Vi trenger ikke Riksrevisjonen inn for å gjøre en slik særskilt gjennomgang i tillegg til de andre rapportene og undersøkelsene deres. Det er bl.a. det som gjør at forsvarssjefen nå ønsker å balansere dette og sier at vi må fylle opp med tanke på beredskap – man må bruke mer penger på å fylle de lagrene som også Stortinget i langtidsplanen har sluttet seg til at vi skal fylle. Første del av langtidsplanen er nemlig å få det Forsvaret vi har, til å fungere bedre. Vi må etterfylle lager, vi må etterfylle materiell, vi må sørge for at vi har nok ammunisjon, slik at vi, når vi får de mannskapene vi trener, ut i aktiv strid – om det skulle bli nødvendig – har nok å følge opp med.

Alt det som representanten Tybring-Gjedde etter spør, er ting som følges opp internt, knyttet til oppfølgingen av langtidsplanen, for å få det Forsvaret vi har, til å fungere. Det er alltid sann at Riksrevisjonen skal gå Forsvaret og departementet etter i sømmene, men en særskilt rapport om det, i tillegg til det de gjør, synes jeg ikke er nødvendig.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [16:56:55]: Komiteen vet hva den har vedtatt. Det er ikke det vi diskuterer. Vi vet også hva som står hos forsvarssjefens fagmilitære råd, FMR, vi vet hva som står i beredskapsrapportene, vi vet om alle de forutsetningene vi har for å vedta langtidsplanen for Forsvaret. Jeg antar også at statsråden har lest langtidsplanen, slik at han vet hva vi faktisk har vedtatt. Det vi diskuterer nå, er hvorvidt det har skjedd endringer som gjør at Riksrevisjonen trenger å se gjennom det vi faktisk har vedtatt.

Det har, som vi alle vet, vært betydelige endringer sikkerhetspolitisk: det som gjelder Ukraina, USAs engasjement i Europa osv. Dette har skjedd etter at vi vedtok langtidsplanen. Det er nettopp derfor vi trenger Riksrevisjonen, ikke minst på grunn av bemanningen. Det hjelper ikke å si at Forsvarsdepartementet har full kontroll når man legger frem en rapport i dag, og vi har bedt om den for lenge siden. Hva slags full kontroll er det statsråden egentlig snakker om? Jeg ber igjen statsråden svare på: Forstår han ikke Riksrevisjonens rolle, slik at vi i Stortinget kan få dette direkte fra Riksrevisjonen, ikke via Forsvarsdepartementet?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:57:53]: Den meldingen jeg har lagt fram i dag, er jo nettopp en gjennomgang av de forholdene som Tybring-Gjedde spør

om. Riksrevisjonen vil uansett fylle sin rolle for kontroll av den virksomheten og komme tilbake til Stortinget, enten på eget initiativ eller på andre måter. For undertegnede er den meldingen vi har lagt fram i dag, en gjennomgang av nettopp de forholdene. Det er det som er hele formålet med at Stortinget har vedtatt at vi ønsker å ha en fleksibel gjennomgang av langtidsplanen, sånn at man hvert år kan tilpasse den til virkeligheten. Da går man gjennom personellsituasjonen, og da går man gjennom materiellsituasjonen. Det er også mye som ikke er klart fordi de store investeringene fortsatt ikke er gjennomført. 30 pst. av investeringene i langtidsplanen er vedtatt, 70 pst. gjenstår. Når de nye store investeringene kommer, vil det kunne påvirke hvordan balansen er mellom etterfylling av materiell, personellsituasjon og annet, knyttet til langtidsplanen.

Presidenten [16:58:47]: Replikskordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Hårek Elvenes (H) [16:59:10]: Denne meldingen kunne med fordel ha vært lagt fram tidligere, slik at Stortinget basert på et faktagrunnlag kunne ha gjort nødvendige korreksjoner i revidert nasjonalbudsjett. Når meldingen kommer så sent og ikke kan få en politisk behandling i denne sesjonen, avskjæres Stortinget fra den muligheten.

Da vi behandlet langtidsplanen for forsvarssektoren, stilte komiteen nærmere 100 spørsmål til departementet. Veldig mange av disse spørsmålene var knyttet til balansen mellom investeringer og drift. To måneder etter at planen begynte å virke, kom forsvarsanalysen fra Forsvarets forskningsinstitutt, der FFI mener at denne planen er underfinansiert med 75 mrd. kr fram til 2036. I dag kom meldingen som skal fortelle oss hva som er status p.t. Der står det å lese at balansen forrykkes mellom investering og drift på grunn av driftsrelaterte merbehov. Da er mitt spørsmål til forsvarsministeren: Hva er disse driftsrelaterte merbehovene?

Videre står det: «Dersom denne utviklingen fortsetter, vil det redusere det økonomiske handlingsrommet for den planlagte strukturutviklingen og det vil bli nødvendig å vurdere reprioriteringer innenfor de vedtatte politiske ambisjonene (...)». I mitt hode er de politiske ambisjonene og strukturutviklingen to sider av samme sak, og så kommer driften i tillegg.

Er det slik å forstå at det kan leses ut av denne meldingen at vi har en langtidsplan som rett og slett ikke er gjennomførbar slik Stortinget har vedtatt den? Dette vil jeg gjerne høre statsrådens tanker om. Er det tilfelle, er det en ganske så alvorlig situasjon, sett i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står overfor, og det Forsvaret vi har til hensikt å dimensjonere for vår framtid.

Det er slutt på den tiden da vi kunne dimensjonere Forsvaret opp og ned alt etter om det blåser kaldt eller varmt fra øst. Poenget nå er å få opp et forsvar som kan stå imot den verst tenkelige situasjon, og da vil ikke nedjustering av ambisjonene resultere i et slikt forsvar.

Nils-Ole Foshaug (A) [17:01:46]: Jeg følte behov for å komme med noen kommentarer etter hvert som denne debatten gikk framover. Vi lever i det mest usikre sikkerhetspolitiske landskapet etter annen verdenskrig. Om man påstår at dagens regjering mangler kriseforståelse, er jeg slett ikke enig. Jobben statsministeren, utenriksministeren og forsvarsministeren gjør – og jeg vil legge til både finansministeren og næringsministeren – viser absolutt at denne regjeringen har kriseforståelse. Påstanden om manglende kriseforståelse faller på sin egen urimelighet.

Til dette med manglende dialog med Stortinget: Vel, forsvarsministeren inviterte seg til oss og kom og deltok. Han hadde også deltatt på flere møter dersom komiteen hadde ønsket det, men vi takket nei.

Til det med å være løpende orientert: Ja, meldingen skulle leveres i løpet av 2025. Den er her i dag. Den er framskyndet i forhold til når den skulle komme. Skulle vi hatt denne meldingen en måned tidligere, tror jeg innholdet hadde vært dårligere enn når man får en måneds mer erfaring på seg.

Jeg er i utgangspunktet utrolig stolt over at denne komiteen har jobbet ufattelig godt i fire år med faktisk å utfordre hverandre til å finne de beste løsningene når det gjelder forsvaret av Kongeriket Norge, men som gammel dansekunstner vet jeg også at det trengs to for å danse tango, og hvis den man byr opp, ikke vil, blir det veldig lite pardans. Jeg er ganske trygg på at den neste utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget kommer til å behandle denne meldingen på en særdeles god måte. Jeg har tillit til at mine etterfølgere kommer til å klare det, og de som kommer etter det igjen, i en langtidsplan som strekker seg over tolv år. Jeg tror framtidige komiteer kommer til både å hjelpe og å støtte den til enhver tid sittende regjering i det behovet vi har for å lykkes med denne planen.

Bengt Fasteraune (Sp) [17:04:28]: Det er en spesiell smørbrødsliste av forslag vi tar stilling til i denne saken, og det mest alvorlige er at halvparten av forslagene må kunne sies å gjøre Norge til en mindre solidarisk og troverdig alliert. Slike forslag er det uaktuelt for Senterpartiet å støtte. Det er en svært alvorlig situasjon vi befinner oss i, der behovet for allierte er viktigere enn på mange tiår.

Det må ikke bli slik at Norge slipper grepet selv om vi lever i en uforutsigbar verden. Det uforutsigbare er vår sikkerhetspolitiske hverdag og vil mest sannsynlig være

det i lang tid framover. Når det uforutsigbare blir hverdagen, kreves det en ledelse som til enhver tid er oppdatert og handlekraftig.

En ting er sikkert: Vi må styrke vår egen beredskap. Et utsagn som har blitt gjentatt mange ganger, er at utenrikspolitikk er å gjøre innenrikspolitikk mulig. I dagens situasjon er det vel så viktig å slå fast at nasjonal kontroll og en forutsigbar innenrikspolitikk er viktig for en god utenriks- og sikkerhetspolitikk. Vi må starte med oss selv. Vi må som et minimum ordne opp i eget bo. Det er egentlig hovedmålsettingene i den langtidsplanen vi har vedtatt.

Den andre halvparten av forslagene her er egentlig i kategorien å slå inn åpne dører.

Vi ønsker nok alle at tiltakene i totalberedskapsmeldingen eller langtidsplanen for Forsvaret kunne gått raskere. Her er også vi i Senterpartiet utålmodige. Vi har mye penger, men dårlig tid. Det kreves politisk gjennomslagskraft, ikke gjentakende analyser. Et utålmodig storting må føre til at regjeringen raskt kommer fram til beslutninger. Et utålmodig storting er vel bare et resultat av det alvorlig som står foran oss, og som vi er midt inni i dag. At regjeringen ikke benytter seg av EØS-avtalens unntaksbestemmelse for sikkerhetshensyn liberalt, er et underliggende, gjentakende problem i så måte. Ting må gjøres effektivt.

Framdrift er helt avgjørende i den situasjonen vi er i nå, og forslagene i denne saken, som det er bred enighet om, og som allerede følges opp gjennom vedtak i denne sal, som nordisk samarbeid og økt beredskap, har vi på nåværende tidspunkt ikke grunnlag for å si at regjeringen ikke leverer på. Videre tar de heller ikke stilling til konkrete problemstillinger. Vi kommer altså ikke til å stemme for noen av forslagene i denne saken, men jeg vil presisere at utålmodighet er et pre i denne saken fra Stortingets side.

Ine Eriksen Søreide (H) [17:07:20]: Jeg vil begynne med å si meg helt enig i det representanten Foshaug sier om viktigheten av det arbeidet Stortinget har gjort – og jeg vil legge til: sammen med regjeringa. Jeg må si at jeg syns den prosessen vi hadde med langtidsplanen, var veldig god. Den bidro ikke bare til en dybdeforståelse hos både Stortinget og regjeringa av hva ønskene var, og hva som var mulig å få til, men selvfølgelig også en forpliktelse som var viktig for Høyre og andre opposisjonspartier, nemlig at Stortinget nå har forpliktet seg – på tvers av regjeringer og stortingsperioder – til noe vi ikke kan stoppe med halvveis. Når vi først er i gang med denne forpliktelsen, som er helt avgjørende for vår egen forsvarsevne, må vi også stå den løpet ut.

Det jeg derimot ikke er enig i, er beskrivelsen av dialogen med regjeringa. Til det at det hadde blitt flere mø-

ter dersom komiteen hadde ønsket det: Vel, på et tidspunkt kom vi til det punktet hvor regjeringa tydelig signaliserte, til tross for at alle opposisjonspartiene på ulike måter ga beskjed om det, at den ikke ønsket – eller ikke ville eller ikke kunne – å legge fram denne stortingsmeldinga tidligere. Det er altså ikke lenge siden det var helt umulig for regjeringa å legge fram denne meldinga fordi de mente de ikke hadde nok datagrunnlag fra Forsvaret, de mente at de ikke hadde gjort vurderingene.

Nå ligger meldinga der. Jeg er glad for at den kom i dag, men jeg skulle veldig gjerne ha hatt den tidligere, slik at den kunne informert beslutninger og eventuelle endringer Stortinget og regjeringa kunne gjort i fellesskap på det produktet langtidsplanen – eller innstillinga om langtidsplanen – er. Jeg mener det ville styrket oppfølgingen, rett og slett fordi vi var avhengig av det tette og gode samarbeidet da vi kom fram til innstillinga, og jeg mener at det ville vært en styrke for det videre arbeidet.

Jeg siterer for så vidt også Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening, som i høringen i Stortinget i forbindelse med investeringsproposisjonen sa at de opplever manglende kriseforståelse i Norge når det gjelder behovet for økt produksjonskapasitet, og at regjeringene i andre land har betydelig større kriseforståelse og leverer mer på opptrapping av forsvarsindustriens produksjonskapasitet.

Det enkle ønsket opposisjonen har hatt, er at vi skal kunne fortsette det konstruktive og gode samarbeidet til beste for både norsk og alliert forsvarsevne, evnen Ukraina har til å stå imot de stadig mer brutale angrepene fra Russland, og det som er det langsiktige og forpliktende i langtidsplanen, nemlig tolv år framover hvor vi skal gjøre store investeringer og betydelige endringer, og hvor vi skal trappe opp på personell. Alt dette må komme riktig ut fra hoppkanten. Det er nettopp derfor Stortinget har ønsket en tett oppfølging.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [17:10:36]: Norge er et land med stor, avgjørende geostrategisk geografi, men vi er et lite folk. Det er en grunnleggende styrke at Stortinget er enstemmig om satsingen på Forsvaret og langtidsplanen. Det ønsker regjeringen å ta vare på og videreutvikle. Derfor inviterte vi oss til komiteen for å gå gjennom det som var vesentlige utviklingstrekk, men også styringsmodellen for Forsvaret, i oppkjøringen til underveismeldingen om oppfølging av langtidsplanen.

Vi har fortsatt kommet veldig kort i langtidsplanen, men som det står i meldingen, leverer vi på de fire hovedpunktene. Vi bygger bedre situasjonsforståelse i nord, og vi er i ferd med å styrke Sjøforsvaret. Der er det lange prosesser og store investeringsprosjekter. De er

underveis. Vi utvider, og vi skaper dybde. Vi har i behandlingen av investeringsproposisjonen også styrket Hæren, ikke minst i nord, vi har i dag utnevnt ny sjef for Finnmarksbrigaden, og vi er i prosesser knyttet til å styrke luftvernet. Vi er underveis. Det Stortinget har vedtatt, betyr noe, det gir endringer, og det norske Forsvaret er fullt ut operativt.

Det er utfordringer. De største utfordringene kommer med de største investeringsprosjektene. Det blir også mitt svar til representanten Elvenes: Nei, det er ingen fare for at vi har en langtidsplan som er utdatert, men det kommer til å komme store utfordringer knyttet til kostnadsutvikling og avveininger vi må stå sammen om, og som vi må diskutere dilemmaene i – felles og bredt i Stortinget – knyttet til fregatter, ubåter, standardfartøyer og luftvern, fordi prisene stiger. Det blir en lengre debatt, og det blir også en lengre debatt fordi vi kommer inn i de utfordringene når vi skal fatte beslutningene.

Som jeg sa tidligere, i replikkordskiftet med representanten Tybring-Gjedde, er 30 pst. av investeringene forpliktet, det står 70 pst. igjen. Noen av de 70 prosentene kommer til å legge føringer for handlingsrommet i resten av planen.

Vi lykkes nå med rerekuttering av tidligere ansatte i Forsvaret – over 700 i fjor. Det var kanskje de lavest hengende fruktene. Utfordringene økes framover, men vi er i ferd med å øke attraktiviteten med å komme tilbake til Forsvaret og å bli lenger i Forsvaret etter førstegangstjenesten, og med å utvide repetisjonstjenesten. Det kommer til å bli tøft, for vi konkurrerer med andre samfunnssektorer som har stort behov for arbeidskraft, som har betalingsevne, og som også har interessante og utfordrende arbeidsoppgaver.

Vi må fortsatt ha som ambisjon å stå samlet om dette, for det kommer til å bli tøft. Vi kommer også til å få tøffere krav fra NATO knyttet til det. Det blir tøffe prioriteringer for flere enn dem som sitter i utenriks- og forsvarskomiteen – også andre komiteer må gi for å lykkes med det store forsvarsløftet framover.

Guri Melby (V) [17:13:51]: Jeg synes egentlig den debatten vi har nå, illustrerer hvorfor det var så viktig for oss å få en stortingsmelding på et sånt tidspunkt at det var mulig for oss i komiteen og i denne sal faktisk å behandle den.

Dette er en veldig, veldig viktig sak. Jeg mener at framdriften i og oppfølgingen av denne saken bør diskuteres i denne sal. Hele poenget er at vi har en historisk enighet vi vel knapt noensinne har hatt før: Alle partier står bak en historisk sterk satsing på Forsvaret. Jeg tror det er viktig at vi tenker gjennom at vi ikke skal ta for gitt at den enigheten er der etter at vi har satt et nytt storting.

Venstres hovedkritikk da vi behandlet langtidsplanen i fjor vår, var at det var en god langtidsplan, men en dårlig akuttplan. Når jeg hører på både statsråden og representanter fra regjeringspartiet her, sitter jeg igjen med en følelse av at man har fryktelig god tid. Jeg er heller ikke i tvil om at neste storting og neste komité kommer til å behandle denne saken veldig bra, men poenget er at hvis vi nå venter til oktober, betyr det i praksis at vi venter til neste års statsbudsjett, og det betyr egentlig at ingen større endringer kan gjøres før januar. Da har det gått et halvt år. Når en har perspektivet 2036, er det ikke sikkert at et halvt år har noe å si, men spørsmålet er: Er det viktigst å oppfylle vår egen langtidsplan, eller er det viktigst å trygge Norge mest mulig, raskest mulig, slik at vi står bedre rustet i en mer urolig tid?

Svein Harberg hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [17:15:44]: Alt er såre vel, vi har kontroll, og vi er underveis. Det var ordne statsråden brukte. Likevel mener statsråden at vi skal stå sammen om utfordringene. Det var neste setning. Vi kan gjerne stå sammen om utfordringene, men da må vi faktisk vite hva disse utfordringene er. Det er det dette forslaget er: å få dokumentert hva utfordringene er.

Representanten Fasteraune sier at dette ikke var noe konkret. Finnes det noe mer konkret enn det som står i dette forslaget? Det skal man lete lenge etter. Her står det:

«Stortinget ber Riksrevisjonen foreta en grundig gjennomgang av Forsvarets beredskap for hovedvåpensystemer (inkludert reservedels- og ammunisjonsbeholdninger), vedlikeholdskapasitet og bemanning innen alle forsvarsgrener. Stortinget ber om at Riksrevisjonens funn legges frem for Stortinget snarest mulig (...)».

Noe mer konkret enn det er vel ikke mulig å finne når vi snakker om langtidsplanen og hvordan fremdriften på den skal være, så det er i hvert fall feil. Det er mulig at man ikke vil stemme for det – det tror jeg ikke representanten Fasteraune kommer til å gjøre – men dette er likevel et viktig forslag som gjør at Stortinget faktisk får den kontrollen og det samarbeidet med regjeringen som regjeringen og statsråden selv sier at de ønsker. Når en ikke stemmer for dette, og ikke vil ha dette, tror jeg faktisk ikke på statsråden når han sier at de vil ha et tett samarbeid med Stortinget. Da blir det på departementets premisser, uten Riksrevisjonen, som har ansvaret for å se om departementet leverer. Da tror jeg ikke at dette kommer til å skje, og jeg er redd for at neste utenriks- og forsvarskomiteé ikke vil ha den samme inngående kunnskapen om det vi har vedtatt. Det gjør at en hel-

ler ikke får den samme kontrollen vi hadde ønsket. Vi hadde muligheten til å gjøre det nå.

Det er veldig synd at regjeringen ikke er med. Vi kunne ha fortsatt det gode samarbeidet vi har hatt til nå, men nå får vi ikke det. Neste komité blir i hvert fall uten meg, men lykke til til den neste komiteen.

Presidenten [17:17:32]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 39.

Sak nr. 40 [17:17:36]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie og Marian Hussein om å gjera Noreg tryggare (Innst. 446 S (2024–2025), jf. Dokument 8:267 S (2024–2025))

Presidenten [17:17:59]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Wold (FrP) [17:18:29] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for samarbeidet rundt denne saken.

I dette representantforslaget fremmes det totalt 18 forslag. Forslagenes formål er å gjøre Norge tryggere for å kunne møte ulike former for kriser. Jeg går ikke inn på de enkelte forslagene. De ligger i innstillingen, og statsråden har i svarbrev til komiteen kommet med en utfyllende vurdering av forslagene i representantforslaget.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at de norske sikkerhetsutfordringene er tidløse og definert av Norges geografiske plassering. Komiteen ser også viktigheten av at nordområdene ikke må bli en geopolitisk konfliktsone der stormakter tar seg til rette, og at lav spenning i nord er i Norges kjerneinteresse som stat og nasjon.

Komiteen anerkjenner at Forsvaret har vært bygget ned gjennom flere tiår, og at det vil ta tid å bygge det opp igjen. Mangelen på personell er utfordrende, og det er viktig at Forsvaret beholder erfarent personell, samtidig som det rekrutteres aktivt for å bygge opp mannskapsbasen.

Komiteen viser til innstillingen fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forsvarsløftet – for Norges trygghet, langtidsplan for forsvarssektoren, hvor det legges opp til en opptrapping av personell parallelt med innføringen av nye materiellkapasiteter.

Videre vil jeg redegjøre for Fremskrittspartiets syn på deler av forslagene. Fremskrittspartiet mener at flere forslag bygger på feilaktige premisser og fremstillinger. Det gjelder forslagene nr. 1, 2, 6, 17 og 18. Andre forslag ville ført til en umiddelbar svekkelse av norsk kampkraft og/eller alliansetilknytning. Det gjelder forslagene nr. 3, 4, 5, 12 og 16. En tredje gruppe forslag er så overordnede og/eller uspesifiserte at det reelle politiske innholdet synes uklart. Det gjelder forslagene nr. 7, 8, 9, 10 og 11. En fjerde gruppe forslag tar til orde for et intensivert nordisk forsvarssamarbeid, noe som allerede finner sted innenfor rammene av NATO, EU og NORDEFCO – forslagene nr. 13, 14 og 15.

Fremskrittspartiet mener det er helt nødvendig å videreutvikle tett militært og forsvarsindustrielt samarbeid med allierte land. Samarbeid innenfor NATO og innenfor EUs forsvarsindustrielle og forsvarsmaterielle organer vil være med på å styrke norsk sikkerhet og forsvaresevne.

Nils-Ole Foshaug (A) [17:21:09]: I en urolig verden der de sikkerhetspolitiske truslene kommer stadig tettere på, er det viktigere enn noen gang at vi holder fast på en bærekraftig og ansvarlig sikkerhetspolitikk. Arbeiderpartiet mener at tryggheten til Norge blir best sikret gjennom tett internasjonalt samarbeid, en sterk allianse i NATO og en styrket nasjonal forsvaresevne. Derfor sier vi tydelig nei til forslagene fra SV og Rødt om å svekke samarbeidet vårt med USA og våre andre allierte.

For Arbeiderpartiet er det en selvfølge at Norge skal ha nasjonal kontroll over egen etterretning og infrastruktur og eget forsvar. Dette blir i dag sikret gjennom lover, tilsyn og en helhetlig forsvarspolitik som kombinerer nasjonal styring med forpliktende internasjonalt samarbeid. Etterretningstjenesten er underlagt norsk lov og kontroll, og vi har en sterkt demokratisk forankret basepolitikk, som ligger fast. Det er ingen amerikanske baser på norsk jord, og ingen utenlandsk makt kan operere her uten norsk godkjenning.

Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen la fram en historisk langtidsplan for Forsvaret – Forsvarsløftet – som styrker kapasitetene våre på både personell og materiell, med tilslutning fra et enstemmig storting. Vi øker utdanningskapasiteten, styrker forsyningslinjene, fyller lagrene og etablerer forsvarsindustriell aktivitet i hele landet. Dette er konkret politikk for å bygge norsk trygghet.

Å kutte de tette båndene til USA og NATO, slik forslagsstillerne foreslår, vil gjøre Norge mindre trygt. Det vil svekke muligheten for å ta imot alliert forsterkning i krise og krig og undergrave investeringer i viktig infrastruktur. Det er en politisk linje som ligger langt fra det

Arbeiderpartiet står for, og det en liten stat som Norge er helt avhengig av.

Det er derfor viktig for oss å være en god og ansvarlig alliert. Derfor er vi for et tettere samarbeid i Norden, Baltikum og Nord-Europa, gjennom både NORDEFCO, Joint Expeditionary Force og NATO. Vi legger vekt på lavspenning i nord og en utenrikspolitikk som balanserer avskrekking og dialog.

Trygghet kan ikke bygges på mistillit og isolasjon. Den må bygges gjennom kloke valg, langsiktig innsats og samarbeid. Arbeiderpartiet vil fortsette med å styrke totalforsvaret vårt, holde fast ved forpliktende allianser og sikre at Norge forblir trygt og selvstendig i en urolig verden. Det er en ansvarlig linje. Det er Arbeiderpartiets sikkerhetspolitikk.

Hårek Elvenes (H) [17:24:20]: Russland har alltid uttrykt misnøye med alliert aktivitet i Norge og tilrettelegging for alliert aktivitet. Det samme har Rødt og SV historisk sett gjort.

I forslaget kan vi lese om USA-baser. Tolv norske baser er altså blitt amerikanske baser i SV og Rødts verden. Det stemmer ikke. Dette er norske militære baser der Norge og USA har inngått en tilleggsavtale om forsvarssamarbeid, en avtale ønsket av begge nasjonene. I motsetning til andre land med grense til Russland har Norge ikke bedt om et framskutt permanent alliert militært nærvær i Norge.

Jeg legger merke til at SV og Rødt også foreslår at Norge skal trekke tilbake fregatten som nå seiler i en operasjon i Indo-Stillehavet. I disse tider, når den regelbaserte verdensordenen er under kraftig press, er det svært viktig å stå opp for den frie navigasjonsretten på verdenshavene. Når Kina gjør krav på 80 pst. av arealet i Sør-Kina-havet, er det i strid med folkeretten. Norge er en liten nasjon. Folkeretten er vårt førstelinjeforsvar, og havretten er helt fundamental for at vi som en sjøfartsnasjon skal kunne seile på alle verdenshav. Når vi i tillegg kjenner skipsfartens betydning for velstandsutviklingen i dette landet over mange, mange år, er det rett og slett fornuftig at vi i den rådende sikkerhetspolitiske situasjonen opptrer sammen med Storbritannia i denne operasjonen. I tillegg får man erfaringer her som kan brukes i fellesoperasjoner i nordområdene der både Storbritannia og Norge har sammenfallende strategiske interesser.

Jeg legger også merke til at et av forslagene går ut på at de nordiske landene skal arbeide for en gjensidig felles sikkerhetsgaranti, uavhengig av NATO. Finland og Sverige meldte seg inn i NATO – ikke i Norden, der var de fra før av – nettopp for å bli omfattet av NATOs kollektive sikkerhetsgaranti. Norge, Sverige og Finland har hatt et forsvarssamarbeid før disse to landene meldte seg inn

i NATO, men det var sikkerhetsgarantien som var avgjørende for at de meldte seg inn. Derfor blir det nærmest komplett uforståelig hva SV og Rødt mener i denne sammenhengen. Nå har de alltid argumentert for at et nordisk forsvarssamarbeid skulle være et alternativ til NATO, men det må jo være et tankekors med hensyn til disse to partienes tankesett at når disse to landene melder seg inn i NATO, er det rett og slett et uttrykk for at et nordisk forsvarssamarbeid ikke kan erstatte et NATO-medlemskap.

Ingrid Fiskaa (SV) [17:27:40]: Rammevilkåra for norsk sikkerheit har endra seg, men dette er i liten grad reflektert i norsk sikkerheitspolitikk. Den sikkerheitspolitiske debatten går i vande spor, men med fleire milliardar til Forsvaret. Spørsmålet er om denne vane-tenkinga gjer oss tryggare. SV meiner ikkje det.

Dette representantforslaget er eit bidrag til å opna opp og tenkja nytt. Forslaga me kjem med, kan grupperast i fire typar. For det fyrste er det tiltak for å gjera oss mindre avhengige av USA og styrkja den nasjonale, demokratiske kontrollen over forsvarsmakta, slik at me unngår å vera ei brikke i andre sitt spel og i større grad kan følgja norske interesser.

For det andre er det tiltak for å styrkja den nasjonale forsvarsevna og den delen av totalberedskapen som er nærast knytt til forsvaret av landet. Der fjorårets forsvarsforlik viser ei samla forståing av å bruka meir ressursar på Forsvaret, var det i mindre grad einigheit om å forbedra styringa, satsa på personell og sikra kontroll over Forsvarets IKT-drift og datalagring, for å nemna noko.

For det tredje er det tiltak for ytterlegare å styrkja det nordiske og nordeuropeiske samarbeidet, altså samarbeidet med dei landa Noreg i størst grad deler sikkerheitsinteresser med.

Den fjerde gruppa av tiltak er dei som framhevar at tryggleiken vår ikkje blir sikra gjennom avskrekking aleine. Me treng òg det som heiter «beroligelse» på godt dansk eller demping på norsk. Det er klokt å halda på og bruka dei verkemidla som kan halda spenningsnivået nede og løysa konflikhtar på lågast mogleg nivå og på fredeleg vis, ikkje minst i ein endra sikkerheitssituasjon.

Eit av forslaga er særleg aktuelt akkurat i dag, og det er forslaget om å henta heim det norske styrkebidraget i Indo-Stillehavet. Ein av dei svært få norske fregattane er allereie på veg dit, og i dag kom nyheita om at òg seks F-35-kampfly og eit transportfly med 150 personell skal delta i det som blir ei gigantisk militærøving under leiding av USA. Éin ting er at dette vil vera med på å auka spenninga mellom USA og Kina i Stillehavs-regionen. Det er ikkje i norsk interesse. Samtidig svekkjer det beredskapen her heime. Ein stor del ressursar, særleg av

Sjøforsvaret sine, i 2025 blir altså brukt i Stillehavet og ikkje i Barentshavet. Me blir stadig fortalde at fordi USA vender nasen i retning Kina, må europeiske land ta eit større ansvar for eiga sikkerheit. Dette heng ikkje saman med at me i tillegg må bruka ressursane på å dilta etter USA, der dei til kvar tid vil ha oss.

Med det tek eg opp forslaga frå SV.

Presidenten [17:30:42]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [17:30:58]: Regjeringen deler forslagsstillernes grunnleggende mål om å styrke Norges sikkerhet. Sikkerhetspolitikken må ta utgangspunkt i de strategiske realitetene vi står overfor, som småstat med lang kystlinje, stor økonomisk sone og en krevende geostrategisk posisjon i Nord-Atlanten og Arktis. Dette innebærer en erkennelse av at norsk sikkerhet er tett knyttet til og best ivaretatt gjennom vårt medlemskap i NATO og samarbeidet med nære allierte.

Regjeringen har gjennom langtidsplanen for forsvarssektoren og totalberedskapsmeldingen lagt fram en historisk satsing på beredskap og forsvar. Forsvaret styrkes med økt bemanning, moderne materiell og nye operative kapasiteter, basert på et bredt forlik i Stortinget.

Kritikken fra SV og Rødt bærer preg av svekket tillit til våre allierte og undervurderer den sikkerheten NATO og spesielt USA gir til Norge. Forslaget om å si opp tilleggsavtalen med USA er en dårlig idé sett opp mot realitetene i dagens sikkerhetspolitiske bilde. Å sette byggeprosjekter på pause eller svekke dette samarbeidet vil kun redusere vår troverdighet i NATO og dermed vår sikkerhet.

SV og Rødt foreslår å redusere etterretningssamarbeidet og svekke båndene til amerikansk våpenteknologi. Et svekket etterretningsfelleskap vil gjøre Norge mindre informert og dermed mindre trygt. Tilsvarende vil krav om å vrake amerikansk forsvarsteknologi skape kapasitetsmangler og svekke vår evne til forsvar og samvirke.

Når det gjelder det nordiske forsvarssamarbeidet, finner det sted i NORDEFCO-strukturen, hvor vi har formannskapet neste år. Det nordiske forsvarssamarbeidet er nå tilpasset at alle er NATO-medlemmer. Å etablere alternative samarbeidsstrukturer for kollektivt forsvar ved siden av NATO vil ikke innebære økt forsvarsevne eller mer sikkerhet for Norge, men tvert imot kunne bidra til uklarhet og virke destabiliserende.

Regjeringen står for en ansvarlig, realistisk og framtidsrettet politikk. Vi styrker den nasjonale evnen, investerer i totalberedskap og bygger sikkerhet sammen

med våre allierte. Vi deler dermed komiteens tilråding om ikke å vedta representantforslaget.

Presidenten [17:33:19]: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Fiskaa (SV) [17:33:36]: Statsråden viser i sitt innlegg ein rørande tillit, vil eg seia, til eit USA som altså er leia av ein ytterleggåande, høgreekstrem president, som har truga sjølv allierte med bruk av militærmakt. Lista er lang.

Eg skal ikkje ta den diskusjonen i eit replikkordskifte, men eg vil gjerne spørja om dette med ressursbruken – når ein så stor del av Forsvarets ressursar i inneverande år blir brukte på ei svær militærøving i Stillehavet. Ein av veldig få fregattar som i det heile er operative, blir altså brukt i Stillehavet og ikkje i våre nærområde. Meiner statsråden at dette er rett bruk av ressursane til Forsvaret i den situasjonen me no står i?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [17:34:32]: Norge er verdens femte største skipsfartsnasjon. Det å ta ansvar og bidra til navigasjonsfrihet er i norsk interesse. Vi seiler sammen med nære allierte venner som vil komme oss til unnsetning i en krisesituasjon i våre nærområder. Vi øver sammen i den britiske hangarskipgruppen. Vi øver sammen med flere kapabiliteter og allierte. Det er med på å styrke samholdet med dem som vil ofre både liv og ressurser for å forsvare Norge i en krisesituasjon. Ja, dette er god bruk av ressurser.

Beredskapen i Norge er godt ivaretatt, også i samarbeid med allierte. Vi vil gjennom denne øvelsen i Stillehavet vise at vi er en del av byrdefordelingen i NATO. Vi er en del av fellesskapet i NATO, vi tar vare på hverandres sikkerhet. De som beskytter oss i våre nærområder, beskytter oss også av egeninteresse, men de beskytter oss i vår interesse.

Ingrid Fiskaa (SV) [17:35:29]: Eg takkar for svaret.

Då vil eg gå nærmare inn på den delen av svaret som handlar om beredskapen her heime. Statsråden er altså heilt sikker på at beredskapen i våre nærområde er godt ivareteken, sjølv om ein så stor del av ressursane til Sjøforsvaret er dedikert til ein veldig annan del av verda i ein lang periode. På kva måte blir då fråværet av desse ressursane kompensert – sidan statsråden kan stå her i Stortinget og seia at beredskapen er tilstrekkeleg?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [17:36:08]: Som sagt i det forrige svaret innebærer deltakelsen i Indo-Stillehavet ikke å flytte kjernen av vårt forsvar ut av landet og ut av alliert område, men å vise solidaritet og støtte til en regelbasert verdensorden, noe som er i Norges interesse. I tillegg øver vi sammen med våre allierte, noe som gjør oss bedre rustet til å operere sammen i forsvaret av Norge.

I perioden fartøyet er borte, vil vi fortsatt ivareta beredskapen i våre egne nærområder. Forsvaret vil opprettholde tilstedeværelse og situasjonsforståelse i våre nærområder i den perioden seilassen pågår – selvsagt også sammen med våre allierte, vil jeg legge til.

Presidenten [17:36:46]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [17:37:08]: Dette er min siste gang på Stortingets talerstol, og jeg vil benytte anledningen til å takke for meg. Jeg ønsker å takke komiteens tre statsråder, våre eminente komitésekretærer, mine gode komitékollegaer, Stortingets sekretariat, Stortingets direktør, presidentskapet og alle hyggelige ansatte som jobber hver dag for å gjøre vår hverdag bedre og enklere, og ikke minst holder våre ganger og kontorer rene.

Jeg vil også takke representantene fra mediene og journalistene som har fylt sin rolle, ofte med protester fra sanne som meg. Og ikke minst vil jeg takke Oslos velgere, som har vist meg tillit ved å stemme meg inn på Stortinget fem ganger. Det har vært et privilegium å få muligheten til å delta i det offentlige ordskiftet. Jeg liker å tro at jeg enkelte ganger har vært litt i forkant av samfunnsutviklingen. Alt det er nå historie. Nå er det opp til dere andre å kjempe for medienes og velgernes oppmerksomhet og forhåpentligvis gjøre Norge tryggere og nordmenn gladere.

Ine Eriksen Søreide (H) [17:38:38] (komiteens leder): Jeg vil benytte anledningen til å takke representanten Tybring-Gjedde for et usedvanlig godt samarbeid i komiteen.

Jeg hadde tegnet meg først og fremst for å si noe om representantforslaget. Jeg syns for så vidt det har blitt godt debattert og også godt korrigert fra andre medlemmer. Jeg vil allikevel si at det som ligger til grunn for forslagene SV fremmer, er en slags grunnleggende mistillit. Det framstilles som om vi ikke har nasjonal kontroll over Etterretningstjenesten. Det framstilles som om vi har amerikanske baser på norsk jord. Selv om det gjentas mange ganger, blir det ikke mer sant av den grunn.

Jeg har også lyst til å kommentere spørsmålet om å etablere en gjensidig nordisk sikkerhetsgaranti, uavhengig av NATO. Det nordiske forsvarssamarbeidet har nå for alvor skutt fart, nettopp fordi Sverige og Finland har gått med i NATO. Som om ikke det er nok, har Sverige, Finland, Danmark og Island nå inngått forsvarssamarbeidsavtaler med USA etter modell av den avtalen vi inngikk, noe som også gjør at Norden nå er ett felles operasjonsområde.

La meg også kommentere forslag nr. 17, at man skal sørge for at Svalbard ikke blir militarisert. Jeg tror ikke det er noen som har et ønske om at det skal være stor militær aktivitet på Svalbard, men det er viktig å understreke at Svalbard ikke er demilitarisert. Det er et viktig signal, ikke bare til våre allierte, men selvfølgelig også til Russland.

Så skal jeg bruke det siste minuttet på det jeg egentlig også planla å si noe om, og det er at dette er den sitende utenriks- og forsvarskomiteens siste debatt i plenum – de siste sakene. Det gir en veldig god anledning til å takke en helt utmerket komité for veldig, veldig godt samarbeid. Jeg har hatt gleden av å lede denne komiteen med mange skifter underveis også. Det har vært mange som har kommet inn, til stor glede for komiteen. Vi har hatt helt strålende komitéråder i perioden. Vi har hatt veldig gode statsråder, og vi har hatt et veldig godt samarbeid med statsrådene våre. Jeg vil benytte denne anledningen til å si tusen takk til alle. Det har vært en sann glede, og jeg syns det er fint at vi får denne anledningen til å ta en siste runde med diskusjon for komiteen som sådan.

Presidenten [17:41:16]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 40.

Sakene nr. 41–43 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 41 [17:41:26]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Klimamelding 2035 og fem representantforslag som omhandler reduksjon av utslipp (Innst. 520 S (2024–2025), jf. Meld. St. 25 (2024–2025), Dokument 8:142 S (2024–2025), Dokument 8:177 S (2024–2025), Dokument 8:195 S (2024–2025), Dokument 8:226 S (2024–2025) og Dokument 8:270 S (2024–2025))

Sak nr. 42 [17:42:06]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimakvoteloven (utvidet virkeområde – nytt klimakvotesystem m.m.) (Innst. 527 L (2024–2025), jf. Prop. 104 L (2024–2025))

Sak nr. 43 [17:42:24]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimaloven (klimamål for 2035) (Innst. 519 L (2024–2025), jf. Prop. 129 L (2024–2025))

Presidenten [17:42:41]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Mani Hussaini (A) [17:43:15] (ordfører for sakene): I disse sakene behandler vi Meld. St. 25, Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet, fem omfattende representantforslag og to lovproposisjoner, Prop. 104 L, som omhandler klimakvoteloven og Prop. 129 L, om klimaloven.

Jeg har lyst til å starte med å takke komitésekretariatet, som har vært veldig tålmodig med oss og sørget for at alle forslag og merknader har kommet inn der de skal.

Vi har en klima- og naturkrise, og den ene forsterker den andre. Derfor har det vært viktig for verdenssamfunnet å bli enige om å redusere klimagassutslippene. Det har resultert i Parisavtalen, som Norge har forpliktet seg til å levere på. Parisavtalen er en forutsetning for en forutsigbar, ansvarlig og effektiv klimapolitikk. Klimameldingen som Arbeiderparti-regjeringen har lagt fram, peker på hvordan vi skal få ned utslippene fram mot 2035 og videre mot 2050.

Hvert femte år må vi sende inn nye oppdaterte klimamål til FN. Nå må Norge sende inn Norges mål for 2030–2035. Jeg er glad for at regjeringen har lagt seg på en ambisiøs og realistisk linje med minst 70–75 pst. kutt innen 2035. Når Stortinget nå vedtar dette målet, vil det være det nest høyeste et industriland har meldt inn til FN.

Poenget med klimapolitikken kan ikke være høyest mulig mål, men det må være konkret klimapolitikk som viser hvordan vi skal nå målene. Regjeringen legger til grunn at vi i klimameldingen er på vei til å kutte med 67 pst. fra 1990-nivå gjennom nasjonale kutt og klimasamarbeidet med EU. Derfor er et mål på minst 70–75 pst både realistisk og noe vi kan få til.

Vi i Arbeiderpartiet er opptatt av at folk og næringsliv skal ha tillit til klimapolitikken. Næringslivet må ha tillit til rammevilkår som står seg over tid for å kunne ta investeringer i en krevende omstilling. Folk må oppleve at myndighetene leverer på de målene man setter seg, og at byrden forbundet med tiltakene har en rettferdig fordeling. Derfor er jeg glad for at et bredt flertall på Stortinget har funnet sammen om forslag som skaper forutsigbarhet for næringslivet, som forsterker klimapolitikken, og som konkretiserer hvordan vi skal nå våre klimamål.

Vi har bl.a. blitt enige om at vi skal videreføre klimasamarbeidet med EU også etter 2030. EU er vår viktigste handelspartner, og for norsk næringsliv er det avgjørende at vi konkurrerer på like vilkår. Likevel mener vi at

man i disse rundene burde ta høyde for de utfordringene skogrike land, som Norge, står i. Vi har også blitt enige om industrivekstavtaler.

Tilgang på fornybar kraft til konkurransedyktige priser blir avgjørende for grønn omstilling og utslippskutt i eksisterende industri. I Norge har vi hatt en lang tradisjon for å bygge kraft og industri sammen. Det blir det mer av gjennom disse industrivekstavtalene. Vi har også blitt enige om at det skal forelegges Stortinget en stortingsmelding som ser klimaambisjoner og kraftbehov i sammenheng. Disse to tingene henger tett sammen, og Stortinget får i større grad anledning til å diskutere hvordan vi kan bygge mer fornybar kraft for å nå våre klimamål.

Til slutt vil jeg takke alle partier som har vært med og diskutert og forhandlet i flere uker. Det har vært krevende, men konstruktive samtaler. Jeg har respekt for at vi i noen saker ligger langt fra hverandre, og at det i klimapolitikken tidvis kan være vanskelig å forene alle partier. Likevel er jeg glad for at vi i klimameldingen og de to tilhørende proposisjonene er enige om det som er fundamentet i klimapolitikken. Det bidrar til forutsigbarhet og er helt avgjørende for å ha en konkurransedyktig industri i framtiden. Til syvende og sist er det det klimapolitikken bør bidra med – å kutte utslipp og å skape jobber.

Bård Ludvig Thorheim (H) [17:48:11]: Det er en viktig sak vi behandler i Stortinget i dag – klimamålene for 2035, klimameldingen og også klimakvoteloven. Dette er politikk som ser langt inn i framtiden, og som også har lange linjer tilbake i tid til hva Norge forpliktet seg til for ti år siden. Det er viktig å ikke bli grepet av de strømningene som er i samfunnet til enhver tid, men å ha stå kurs i slik langsiktig politikk.

Hvis jeg skal peke på ett viktig bidrag fra Høyre i klimapolitikken i Norge, har det vært at vi skal gjennomføre den sammen med EU. Det gir mening, for det er tross alt de nordiske landene og de andre landene på kontinentet i Europa vi samarbeider og handler mest med. Det er naturlig å gjennomføre tiltak samtidig med dem og også sette like målsettinger, så det ikke blir en konkurranseulempe for noen som setter andre mål.

Jeg er redd for at klimadebatten altfor ofte handler om mål, at vi hele tiden skal konkurrere om å sette høyere mål, istedet for at den handler om hvordan vi skal nå de målene. Det er veien dit som er det aller viktigste for Høyre i klimapolitikken, for det nytter ikke å sette et lave mål hvis det er fryktelig dyrt for samfunnet å nå de lave målene. Det er heller ikke vits å sette stadig høyere mål hvis vi ikke klarer å nå dem. Sånn sett er også omstillingsmålet som ble satt for 2030, et eksempel på noe som kanskje var litt vel ambisiøst.

Når vi snakker om veien til å nå de målene, er jeg glad for at vi har fått mange gjennomslag i klimameldingen, særlig. Det går på at vi ønsker å vri klimapolitikken til mer kostnadseffektive tiltak, at det koster mindre for bedriftene og for samfunnet å nå de målene. Derfor er jeg glad for at vi fra Høyres side har fått gjennomslag for en plan for opptak av CO₂ fra skog, en langsiktig plan, helt fram til 2100. Det å jobbe i skognæringen betyr at en må ha et veldig langsiktig perspektiv på det en gjør, og det er altså kostnadseffektive tiltak å sørge for at man har bra opptak fra skog.

Det gjelder også vårt forslag om biogass. Det gjelder ikke minst kraft, som jeg kommer nærmere inn på. Det gjelder en industrivekstavtale, som jeg forsto veldig mange var enig i, at vi ved ny kraftproduksjon også må sørge for at man får industri i de lokalsamfunnene som står for ny kraftproduksjon. Og det gjelder sirkulærøkonomi.

Et par ord om kraft, for det er så grunnleggende for nettopp kostnadseffektive tiltak. Vi har i dag nærmere 300 bedrifter som står i kø for å få tilgang på kraft og nett. De fleste av disse bedriftene ønsker å skape verdier og arbeidsplasser uten subsidier, og de aller fleste vil kutte en rekke utslipp ved å få tilgang på kraft. Dessverre er det sånn at man får veldig lite tilgang til den kraften i dag, fordi vi ikke produserer så mye ny kraft, og vi har en del trege konsesjonsprosesser. Det er ikke alt vi har fått gjennomslag for i behandlingen av denne meldingen, men et av gjennomslagene, som for så vidt et annet parti foreslo, er at vi skal ha en stortingsmelding som ser kraft- og klimapolitikk i sammenheng. Det er veldig viktig for oss, for det handler nettopp om de kostnadseffektive kuttene.

Så om målet: For oss har det vært viktig at klimamålet ikke skal overstige EUs klimamål, men være på linje med det, for det er naturlig i forhold til dem vi samarbeider med. Jeg er på Norges vegne veldig glad for at vi har fått gjennomslag for det, og at det er flertall for det klimamålet.

Jeg tar til slutt opp Høyres forslag.

Presidenten [17:53:11]: Representanten Bård Ludvig Thorheim har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marit Arnstad (Sp) [17:53:36]: Norsk klimapolitikk er preget av mange store ord – det kommer vi til å få høre her i dag også – og av urealistiske kapplop om å sette høyest mulig mål, og helst nasjonale mål, uten at det følger noen form for realistiske planer med for å kunne nå disse målene. Det er synd for klimapolitikken, for den mister troverdighet og legitimitet med slike kapplop. Realiteten er at de som kommer med slike overbud som vi kommer til å høre i dag, ikke så gjerne

snakker høyt om hvilken byrde slike mål kommer til å påføre folk og næringsliv i Norge. De snakker heller ikke om hva kostnaden kommer til å være ved ulike tiltak. Derfor framstår klimapolitikk i dag som en øvelse i dobbeltkommunikasjon. Mange av de tiltakene som virkelig ville vært nødvendige, har ikke støtte verken i folket eller på Stortinget.

Senterpartiet mener at vi må sette oss et realistisk klimamål, som vi faktisk har mulighet til å nå. Vi må ta i bruk de rimeligste klimatiltakene først, og vi må kjøpe kvoter når det er nødvendig. Når det skal meldes inn et mål under Parisavtalen, må det sjølsagt være mer ambisiøst enn dagens mål, men målet må samtidig være oppnåelig. Det er bakgrunnen for at Senterpartiet foreslår at det meldes inn en lineær opptrapping av klimamål for 2035, sett i forhold til 2050-målet. Det innebærer et intervall på 63,75–65 pst. Det er et godt og oppnåelig mål.

En prosentvis likhet med EU, som regjeringen, Høyre og Venstre nå legger opp til, betyr i realiteten at Norge får en større omstillingsbyrde enn EU. Norge hadde i 1990 kommet lenger enn EU i omstillingen til et fornybart energisystem, og Norges gjenværende utslippskilder er både dyrere og mer teknologisk krevende enn det er for EU-landene.

Et eksempel på det er at Polen alene kan kutte sine klimagassutslipp med 70 mill. tonn per år bare ved å importere gass fra Norge for å erstatte kullkraftverkene sine. Norge, derimot, har vært fornybar siden 1990.

Videre er det sann at et likt måltall med EU betyr at vi i realiteten har et høyere mål enn EU, fordi EU allerede har inkludert opptak fra skog i sitt mål, og det utgjør om lag 5 pst. av målet. Men vi valgte i 2020 å melde inn norsk klimamål til Parisavtalen uten skog, pussig nok. På toppen av det hele skal vi altså avgjøre mål før EU har bestemt seg, og vi vet at det foregår en stor debatt innad i EU om konkurransekraft og om klimapolitikk. Risikoen er derfor at vi nok en gang låser oss til et høyere ambisjonsnivå enn det EU har.

I tillegg har vi nå fått de nye klimakameratene, Venstre, Arbeiderpartiet og Høyre – det høres godt ut. De har bestemt seg for en klimapolitisk linje som ikke vil være kostnadseffektiv, og som går i motsatt retning av det store EU-land som Tyskland og Frankrike gjør. I Tyskland har de nettopp bestemt at de skal ta i bruk kvotesystemet, også med FN-kvoter. Det samme har Frankrike. Vi kan faktisk risikere at EU også gjør det, mens vi her hjemme skal stenge den døra.

Senterpartiet mener at de rimeligste tiltakene i klimapolitikken må tas først. Det er ikke tvil om at det er skog. Tiltak i skog koster om lag 50 kr per tonn CO₂. Likevel er det nesten ingen vilje hos flertallet til å sette seg et klart, tydelig og langsiktig mål for økt binding i skog. Det er uforståelig, særlig fra Høyre, som kaller seg et næ-

ringsparti, og fra Kristelig Folkeparti som har hatt en tradisjon når det gjelder skog og skognæringen.

For Arbeiderpartiet og Høyres del er det åpenbart sånn at vi kan hoppe inn i ethvert klimasamarbeid med EU. Kan vi det, så gjør vi det. Ukjente eller negative konsekvenser betyr ingenting. Det gjaldt LULUCF-samarbeidet for 2020, som vi trodde skulle bli positivt for oss, men som i realiteten har påført oss teoretiske utslipp på 34 mill. tonn CO₂, som ingen, absolutt ingen, aner hvordan vi skal komme oss ut av. Noen håper at vi skal betale noen milliarder i skogkreditter, men det er langt fra sikkert at det finnes slike kreditter å få kjøpt.

Men det er ikke det hele, for nå skal en også gå gjennom endringer i klimavoteloven og inngå et nytt samarbeid med EU, noe en heller ikke har noen anelse om hvordan vil slå ut. Det kan påføre oss drivstoffavgifter på mellom 6 og 7 kr, men ingen vet, egentlig. Det vil også påføre oss milliardutgifter til et nytt felles klimafond. Men pytt, pytt, det kommer jo til EU, og da er det ikke måte på hva vi vil være villig til å betale.

Senterpartiet foreslår et ansvarlig klimaopplegg fram til 2035. Det oppfyller våre forpliktelser etter Parisavtalen, samtidig som det er realistisk og jordnært. Med det vil jeg fremme de forslagene Senterpartiet står bak.

Presidenten [17:58:44]: Da har representanten Marit Arnstad tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marius Arion Nilsen (FrP) [17:59:03]: Norge har kuttet 12,4 pst. av klimautslippene siden 1990. Vi er altså milevis unna 55-prosentmålet for 2030. Norge er grønt. Vi har vært gjennom det grønne skiftet lenge før andre, og vi startet vesentlig bedre enn alle andre sammenlignbare land. Det er både urealistisk, konkurransehemmende og svært kostbart å føre klimapolitikk i Norge. Vi har ikke forurensende gasskraftverk å stenge ned. Vi har grønn energi. Regjeringen pleier vanligvis å dilte etter EU i ett og alt, men de løper nå foran, sammen med Høyre og Venstre, for å briske seg for EU. Vi hører her fra talerstolen at det er de nest høyeste klimamålene i verden som er meldt inn. Regningen kommer til å sendes til folk og næringsliv over hele landet.

Klimaenigheten mellom Arbeiderpartiet, Høyre og Venstre er dårlig nytt for hele Norge. Ikke bare vedtas det høye og urealistiske mål, men man vedtar også at kuttene ikke skal gjøres mest mulig kostnadseffektive. Det å melde inn klimamål til EU før EU kommer med sine mål, og med uavklarte rammebetingelser, er direkte uansvarlig. Konkurransekraft og tilgang på rimelig kraft er tydeligvis ikke noe denne klimatreenigheten prioriterer.

Etter snart fire tapte år for vanlige folk og norske bedrifter med Støre-regjeringen burde fokuset også for Høyre være hvordan vi kan styrke norsk konkurranse-

kraft, og ikke gå i kameratskap med Arbeiderpartiet om å sette stadig mer urealistiske klimamål som vil koste skattebetalerne og norsk næringsliv dyrt.

Når vi har kuttet 12 pst. fra 1990 til i dag, sier det seg selv hvor radikalt annerledes samfunnet må bli for at vi skal lykkes med å kutte 70–75 pst. innen 2035. Det er vanskelig å forstå hva de såkalte styringspartiene holder på med. Er det styrt avindustrialisering? Er det styrt energifattigdom? Er det styrt konkurransevekkelse? EU holder faktisk mest sannsynlig på å realitetsorientere seg, så man risikerer altså at målet man setter, ytterligere svekker norsk konkurransekraft ved å være høyere enn EUs eget. Skogen regnes ikke med, slik at man i tillegg får en stor ulempe overfor EU og andre land der.

Når Arbeiderpartiet og Høyre gir Venstre innrømmelser i tråd med at det ikke bare vedtas høyere og urealistiske mål, men også at kuttene ikke skal gjøres mest mulig kostnadseffektivt, er det enda mer uforståelig. Ifølge avtalen åpnes det for kjøp av kvoter utenfor EU dersom det blir nødvendig, fordi planlagte nasjonale tiltak ikke gir forventet effekt. Høyres forsøk her på å stagge kritikken mot at man melder inn mål før EU har kommet med sine, med at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget dersom det er avvik mellom Norges og EUs klimamål, med en anbefaling om hvordan det skal følges opp, har liten verdi. Da regjeringen med Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti kom med klimamål i 2020, gikk de ikke tilbake og meldte inn og tok med skogen slik EU gjorde, så Fremskrittspartiet har liten tro på at det kommer til å skje nå. Skog har en tiltakskost på 50 kr per tonn CO₂. Det er de mest effektive klimatiltakene man kan ha, og det ønsker man ikke å regne med, tilsvarende andre land.

I prosessen med nytt klimamål kom Statistisk sentralbyrå med en analyse av hvor mye det kunne koste å oppfylle 2035-målet med ulike ambisjonsnivå. Analysen viste en klimakostnad for norske husholdninger og bedrifter på 45 mrd. kr i enkeltåret 2035, og det er altfor snilt. Prognosene som føres, prognosene som kommer med klimamåloppfyllelse og klimamålgjennomføring, er altfor optimistiske, og vi har ingen tro på at de kommer til å nå fram. Kraftbehovet fram til 2030 for å nå 55-prosentmålet innen 2030 er ifølge Miljødirektoratet 34 TWh. Politikken man legger opp til nå, kommer til å medføre enorme investeringer i kraft, enorme utbygginger av både kraft og nett, og dette kommer til å koste folk og næringsliv dyrt.

Det som hadde vært fornuftig, er å ta inn over seg at vi er langt unna å nå målet. Det vi burde gjort, er å realitetsorientere klimapolitikken og ta inn over oss at verden endrer seg. Det er en urolig verden der ute, vi trenger fokus på energisikkerhet, forsyningssikkerhet og beredskap. Ikke minst burde man gått inn for Fremskrittspar-

tiets løse forslag som vi fremmer i dag, om at Stortinget ber regjeringen utsette og avvente fastsettelsen av Norges klimamål til EUs klimamål er fastsatt og kjent. Det hadde vært det eneste fornuftige, slik at vi i det minste hadde det samme målet, eller ideelt sett – som Fremskrittspartiet mener – et vesentlig lavere mål siden vi er i en vesentlig bedre tilstand enn EU. Men det ser heller ikke ut til å få flertall. Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [18:04:09]: Da har representanten Marius Arion Nilsen tatt opp de forslagene han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [18:04:26]: Hver måned og hvert år setter vi nye varmerekorder. Situasjonen for klimaet er svært alvorlig. Millioner av mennesker vil bli drevet på flukt. Deres livsgrunnlag vil bli ødelagt. Flommer, tørke, hetebølger og et stadig mer ustabilt vær er en trussel mot oss alle – også mot vår sikkerhet.

Det er vårt ansvar å møte klimakrisen med den handlingen det krever. I dag kunne det vært en historisk dag i Stortinget. Vi er flere i denne salen som har stått på i mange uker nå for å redde stumpene av norsk klimapolitikk. Men dessverre har verken Arbeiderpartiet eller Høyre vært villig til å gå løs på klimakrisen med den innsatsen og det pågangsmotet som trengs. Det er ansvarsløst i møte med vår tids største utfordring. Om 50 år er jeg sikker på at folk kommer til å se tilbake på den manglende handlingen mot klimakrisen som en av norsk politikks største ansvarsfraskrivelser og alvorligste feilgrep.

For SV har det vært viktig å sette et nasjonalt mål om kutt i våre utslipp av klimagasser. Det ville ha sikret den nødvendige omstillingen i det norske samfunnet. Det ville ha sikret at det meste av våre klimapenger ble brukt på å omstille norsk industri og kutte våre utslipp, bygge industrien for fremtiden og sikre norske arbeidsplasser.

På 1970-tallet og 1980-tallet rensket vi giftutslippene fra norsk aluminiumsindustri. Det kostet penger, og det var sterke protester mot det – det var også trusler om nedleggelse av industrien – men vi gjorde det. Hadde Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet og Høyre funnet opp et kvotesystem den gangen, kan man være sikker på at pengene ville ha blitt brukt på å rense giftutslippene i andre land, med den konsekvens at norsk industri ville ha gått dukken. Det er gjennom å lære av historien og måten vi omstilte aluminiumsindustrien på, vi også må omstille industrien nå for det nye klimaet ved å støtte norsk industri til å gjennomføre helt nødvendige utslippskutt og omstilling.

I nettavisene i ettermiddag har vi kunnet lese at det er inngått en klimaenighet mellom Arbeiderpartiet, Høyre og Venstre. Og det er en klimaenighet som aller best beskrives av Høyres representant, Bård Ludvig Thorheim, på denne måten:

«Vi sikrer at vi ikke overstiger EUs klimamål, men ligger på nivå med landene vi handler og samarbeider mest med.»

Høyre har altså sikret flertall med Arbeiderpartiet og Venstre for at Norge skal kunne svekke sine klimamål ytterligere dersom EU gjør det. Det må jeg si er utrolig. Jeg er ikke så overrasket over at partiet Høyre gjør det. Jeg er litt mer overrasket over at Arbeiderpartiet, som i sin tid hadde miljøvernministeren som på 1980-tallet gikk under tittelen verdens miljøvernminister, gikk med på det. Og så er jeg svært overrasket over at Venstre går med på det.

I møte med den svært alvorlige klimakrisen velger altså disse tre partiene å stemme for et forslag som kan svekke norsk klimapolitikk enda mer – som om den ikke var svak nok fra før av. Jeg tar med det opp de forslagene som SV har alene og sammen med andre.

Presidenten [18:09:27]: Da har representanten Lars Haltbrekken tatt opp de forslagene han refererte til.

Sofie Marhaug (R) [18:09:47]: Klimaendringene er her, men konsekvensene av klimaendringene avhenger av om vi klarer å kutte klimagassutslipp i vår felles atmosfære. Det er ikke bare en abstrakt idé, det handler om havnivåene og om temperaturen i havet og på land, det handler om ekstremvær, nedbør og ekstremtørke, ikke bare i Sør-Europa, men også her hjemme. Det har noe å si om temperaturen i atmosfæren permanent biker 1,5 grader, 1,7 grader eller – som forskere i FN spådde i fjor, hvis vi ikke kollektivt klarer å halvere våre utslipp – 2,7 grader.

Norge er et lite land i en stor verden, men vi er godt stilt. Vi har allerede elektrifisert store deler av landet vårt, og det skal vi være glade for. Vi har tjent gode penger på både naturressursene våre og arbeidskraften vår, og vi eier store deler av disse verdiene i fellesskap. Dette gjør oss godt stilt. Derfor har det vært viktig for Rødt at vi ikke skal kjøpe oss ut av problemene våre, men faktisk bidra med utslippskutt her hjemme. Derfor vil vi ha et nasjonalt utslippsmål og ikke basere oss på kvotekjøp i utlandet, og heller ikke basere oss på EUs politikk. Norge er ikke med i EU, og det skal vi heller ikke bli.

Rødt mener at vi må redusere forbruket til dem som har mest, gjøre det lettere å velge kollektive løsninger og ha teknologiske løsninger som bidrar til utslippskutt der det ikke finnes alternativer. Det må skje i denne rekkefølgen: unngå, flytte og forbedre.

I Norge har folk med vanlig og dårlig råd faktisk redusert sine utslipp siden 1990. Samtidig har de 10 pst. rikeste i Norge økt sine utslipp fra 25 tonn CO₂ i 1990 til 32,5 tonn CO₂ i 2022. Derfor er det viktig at klimapolitikken er rettferdig. Det må bli slutt på luksusforbruk,

som privatfly og superyachter, og CO₂-avgiftene må gå tilbake til folk med vanlig og dårlig råd.

Vi mener at klimapolitikken kan bli mer geografisk rettferdig. Rødt vil f.eks. gjøre det dyrere å fly mange ganger mellom byer som Oslo og Bergen, der det finnes tog som alternativ, mens andre ruter, som kortbanenettet, der det ikke er alternativer, selvfølgelig ikke skal koste skjorten. Vi trenger fellesskapsløsninger med mer penger til buss og opprustning av bane, investeringer i utslippskutt i fastlandsindustrien og storstilt energieffektivisering av samfunnet.

Hvis ikke folk opplever at klimapolitikken er rettferdig, men tvert imot at noen kan kjøpe seg ut av dugnaden samtidig som velferdsstatens fellesskapsløsninger forvitrer, tror jeg at klimapolitikken mister oppslutning. Rødt mener at vi trenger mer demokrati og mer fellesskap i klimapolitikken. Da må byrdene og godene fordeles mer rettferdig.

Rødt mener at vi ikke løser klimakrisen verken med å sminke på det norske regnskapet eller med å bygge ned norsk natur. Med klimasminke mener jeg at vi bruker fornybar kraft til å produsere fossil energi, det være seg på sokkelen eller Melkøya. Det pynter på Norges regnskap, men den globale effekten er usikker. Vi kan heller ikke bygge oss ut av problemene. Det er ikke sånn jordens tåleevne fungerer.

Vi har en naturmangfoldskrise, og i Norge har kraft stått for 55–60 pst. av nedbyggingen av inngrepsfri natur de siste fem årene, ifølge Miljødirektoratet. Forskere i Norsk institutt for naturforskning, NINA, gjennomgikk vindkraftutbygging i Norge for noen år siden. De viser i gjennomgangen at over 90 pst. er i konflikt med viktige naturverdier.

Nylig sa Erna Solberg fra Høyre at vi nå skal gå løs på vernede vassdrag. Det samme partiet vil åpne for oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja. Verken å legge elvene i rør, å teppelegge fjellheimen med vindindustri eller å åpne opp nye og sårbare områder for oljeleting vil kutte utslipp. I stedet må vi prioritere strengere, og vi må bort fra en tankegang om at vi bare kan ha mer av alt raskere, og tro at det liksom løser problemene våre. Det gjør det ikke. Vi trenger en klimapolitikk som er rettferdig, og som virker, og vi trenger en egen norsk klimapolitikk i Norge.

Med dette er Rødts forslag tatt opp, inkludert et løst forslag om et folkestyrt klimaråd.

Presidenten [18:14:50]: Representanten Sofie Marhaug har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [18:15:11]: Eg har lyst til å begynne i 1990, for det er året vi må ta utgangspunkt i når vi skal setje klimamål. Mange representantar på talarstolen her i dag har snakka om kor lite Noreg har

kutta sidan 1990 – mange gjer det i debattane. Det er ei sanning med modifikasjonar. Eg trur det er litt viktig å ha med seg. Det er ikkje slik at 1990 var det året klimautsleppa var på topp i Noreg. Dei gjekk opp gjennom 1990-talet, så sto dei stille veldig lenge og til slutt begynte dei å gå ned. Frå utsleppa var på topp, har vi kutta utsleppa med 20 pst. i Noreg. Spørsmålet er: Kvifor klarte ein til slutt å snu utviklinga? Det er fordi ein etter kvart innsåg at vi ikkje berre kan sitje å inngå avtalar om CDM-kvotar i ulike land. Vi må kutte nasjonalt, og vi må ha eit forpliktande samarbeid med EU. Det var endringa som skjedde.

Det tek meg til klimamålet. Venstre har vore bekymra for det klimamålet regjeringa har føreslått i Stortinget, ikkje på grunn av proportsatsen, men fordi ein skriv at ein skal nå det med kutt i Noreg, samarbeid med EU og kvotekjøp utanfor EU. Det var planen. Dei kvotekjøpa er, så vidt eg har skjont, allereie i gang. Det har Venstre vore oppteken av at vi ikkje skal planleggje med. Vi skal planleggje med å nå målet med nasjonale utsléppskutt og samarbeid med EU. Det gjev omstilling i Noreg og samarbeidet med EU fungerer, og det er kvotar med høg integritet.

Dette har vore diskutert mykje dei siste vekene. Mange har teke ordet her i dag og sagt at det er synd vi ikkje får eit nasjonalt klimamål. Venstre er einig i det. Det har også vore vårt primære utgangspunkt, men det har det ikkje vore i nærleiken av å ha noko fleirtal for her i Stortinget. Då har spørsmålet vore: Er det mogleg å sørje for at vi faktisk planlegg med å kutte nasjonalt og samarbeide med EU, og ikkje planleggje med å kjøpe kvotar utanfor EU? Det er det som faktisk til slutt vert vedteke.

Det forslaget eg har levert i dag, lyder:

«Stortinget ber regjeringen planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utsléppskutt i Norge og i samarbeid med EU, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan dette kan sikres.»

Forslaget får støtte frå Venstre, Arbeidarpartiet og Høgre, og eg håpar også frå fleire i denne salen. Då set vi retning i klimapolitikken. Så er ein ikkje ferdig med det. Då har vi eit mål, vi kan melde det inn til FN, og vi kan forlengje klimaavtalen med EU. Dette er viktig i seg sjølv, men så begynner den verkelege jobben med å forsterke klimapolitikken og levere meir av han. Det har vi i og for seg moglegheita til å gjere allereie no, for det er jo ein masse forslag som er til behandling. Venstre kjem til å stemme for ein heil bråte av dei og oppmuntrar andre til å gjere det same, men eg vil seie at så lenge ein ikkje har eit tydeleg mål og ein plan for korleis ein skal nå det, hjelper det ikkje med alle forslaga. Vi begynner her, og det er bra. Eg vil ta opp det forslaget og dei andre forslaga som Venstre står bak.

Eg vil parkere ei bekymring veldig tydeleg. Det var vel representanten Lars Haltbrekken som sa at ein no kan melde inn eit klimamål til FN, og så kan vi berre svekkje det etterpå. Det går veldig tydeleg fram av Parisavtalen at det ikkje går an. Når ein melder inn eit mål til FN, kan ein melde nye mål seinare – det er jo det vi diskuterer no – men det er ikkje i tråd med Parisavtalen å svekkje eit mål ein allereie har meldt inn. Med mindre regjeringa har tenkt å bryte Parisavtalen med Stortingets velsigning, går ikkje det an.

Så vil eg seie at eg skulle ønskt at vi kunne fått ein mykje breiare einigheit om ein masse ulike politikkforslag, og eg vil også seie at ein annan prosess kunne kanskje ført til det, men det er ikkje der vi er. No er vi der at Noreg treng eit klimamål, eit klimamål som ikkje lek i alle baugar og kantar, som vi kan melde inn til FN, så vi kan forlengje samarbeidet med EU, og så vi kan fortsetje trenden som vi no er inne i, med at norske utslépp går ned. Det er ikkje det som er problemet; problemet er at dei ikkje går raskt nok ned – dei må gå mykje raskare ned.

Eg vil seie at utsleppstala for 2024 som vi nyleg fekk, i og for seg illustrerer problemet. Utsleppa gjekk ned også i fjor, det er bra, men kvifor gjer dei det? Det er på grunn av elbilpolitikken, som har lege fast og vore kjempa for av underteikna og andre langt tilbake i tid. Det er fordi vi elektrifiserer ein del offshoreanlegg, noko som er vedteke for lenge sidan, og fordi ein no begynner å bruke biodrivstoff i skipstrafikken. Det er bra, det, men det er foreløpig ikkje noko teikn til at ny politikk eller nye vedtak frå dei siste par åra, med dette fleirtalet, som SV er del av, foreløpig gjev store utsléppskutt. Det er den prosessen vi må få fart på.

Det må skje mykje meir, og det vil verte ei hovudoppgåve for ei ny regjering etter stortingsvalet. Det er ei regjering Venstre har tenkt å inngå i, og vi har tenkt å jobbe for å nå dette klimamålet med kutt i Noreg og i samarbeid med EU.

Presidenten [18:20:14]: Representanten Sveinung Rotevatn har tatt opp de forslagene han refererte til.

Une Bastholm (MDG) [18:20:32]: I klimadebatten er det veldig lett å gå seg vill i måltall, protokoller, artikler, kvoter og kryptisk stammespråk, som LULUCF, ETS og ESR, men klimapolitikken handler egentlig om folk – om alle oss som lever her og nå, som skal gjennom en enorm klimaomstilling, om unger som skal vokse opp trygt i en verden uten enorme klimakonsekvenser, om unger som skal slippe å gjøre den jobben som vi ikke klarte å gjøre med å kutte utslipp og komme oss vekk fra fossil energi. Det handler også om folk i andre land, som merker klimaendringene brutalt på kroppen alle-

rede, og som har gjort det i mange år. Det vil også fort bli verre i Norge.

Når vi skal gjennom noe så stort og så viktig og unngå en enorm krise, må vi vite hva jobben er. Det er et minimum at i hvert fall Stortinget vet hva jobben er. Det er derfor kampen om et nasjonalt klimamål er så viktig. Mange land i Europa har et nasjonalt mål: Tyskland, Spania, Danmark, Finland, Sverige, Hellas, Irland, Portugal og Luxembourg. Hvorfor ikke oljelandet Norge?

Jeg har lyst til å ta tak i noe som representanten Husaini, som også er saksordfører, sa. Han startet med at det er viktig å ikke bare være opptatt av høye mål, og det er noe vi veldig ofte hører i klimapolitikken. Vit da at hovedproblemet i klimapolitikken ikke er høye mål; det er mangel på ledelse. Problemet i klimapolitikken i Norge har aldri vært for høye mål, det er mangelen på politisk ledelse.

Når man – ikke bare Stortinget, men et helt folk – skal gjennom en enorm omstilling, og når Fremskrittspartiet på den ene siden og Miljøpartiet De Grønne på den andre siden sier to helt forskjellige ting, trenger man at de som leder landet, ikke tenker at det er to helt likeverdige motsatte ytterpunkter. Det ene av ytterpunktene baserer seg på internasjonal klimaforskning, på fagfellelvurdert forskning med brede paneler, på naturkunnskap og på fysikk, som man ikke kan forhandle med. Det andre ytterpunktet gjør det motsatte og gir blaffen, også i internasjonale klimaavtaler.

Jeg vil gjerne se Arbeiderpartiet ta et valg. Man trenger at noen tar et valg her, og ikke bare står og ser at man spriker i forskjellige retninger, og fortsetter å peke i begge retninger selv også, og sier at det dessverre ikke var mulig å finne noe flertall i midten fordi det spriker så veldig. Selvfølgelig gjør det det når den ene gir blaffen i internasjonal klimaforskning.

Usle utslippskutt har vi fått til siden 1990, på 12 pst. Utilstrekkelige og vage klimatiltak, usikkerhet, dårlig samordning og manglende styring – det er Riksrevisjonens ord. Det er norsk klimapolitikk oppsummert, og Riksrevisjonen slår fast at det er kritikkverdig. Regjeringen har foreslått et klimamål på 70–75 pst. utslippskutt. Det høres kanskje mye ut, men bare med de framskrivingene som nå ligger der, med vedtatt og planlagt politikk, og i samarbeid med EU, er vi på 67 pst. Det betyr at enhver regjering fra nå og til 2035 kan la være å gjøre et eneste nytt tiltak og fortsatt si at de når målet bare ved å kjøpe internasjonale kvoter. Det er derfor vi de siste dagene har prøvd å jobbe så mye med å lukke inn kvotebruken og forplikte oss til i hvert fall 67 pst.

Jeg er nok litt sint, men det er noen lyspunkter her. Det blir bestemt nå at regjeringen skal legge fram en klima- og energimelding i første del av hver stortingsperiode. Halleluja, da kan vi kanskje slippe at hver gang vi dis-

kuterer klimapolitikken skikkelig, er det på en måte kvart på tolv foran et stortingsvalg, så veldig mye av debatten handler om populisme og valgtaktikk.

Jeg er også glad for en enighet om at Norge, som et rikt og fossilproduserende land, skal trappe opp klimafinansieringen, sånn at også fattige land kan kutte utslipp og beskytte seg mot klimaendringer. Jeg vil legge til at det er viktig at den norske klimafinansieringen også bidrar mot tap og skade og til klimatilpasning, for klimaendringene har kommet så langt at det går enormt ut over liv og helse.

Vi har også fremmet hundre andre forslag til denne saken, som ville ha gitt den systemendringen som klimapolitikken trenger. Jeg mener, dessverre, at vi har fått bevist at Riksrevisjonen hadde rett: Vi mangler en politisk ledelse for klimaet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:25:46]: Vi lever i en tid der klimaendringene blir mer og mer synlige. 2024 var klodens varmeste år til nå, 2025 er på vei til å sette nye rekorder, og vi vet mer om det som skjer, enn noen gang. Derfor er det viktig at Stortinget samler seg om en rekke tiltak i dag. Kristelig Folkeparti skulle gjerne ønske at en kunne gått lenger, men det er iallfall bra at en samler seg om noe. Spesielt er jeg glad for at en har videre opptrapping på en del av tiltakene, og jeg skal komme inn på det.

Jeg vet ikke om det er fordi en er inne i de siste ukene på Stortinget, eller fordi en har mer generasjonsperspektiv når en tenker klima, men for meg er iallfall klimalovent litt ekstra spesiell, for da datteren min var ganske nyfødt, brukte jeg mange timer i ulike forhandlinger i Klimadepartementet på i det hele tatt å få et vedtak om loven, men også for å sette så ambisiøse mål som mulig. Derfor skulle jeg ønske at vi klarte et bredt flertall i dag som gikk lenger enn det flertallet lander på.

Som flere har vært inne på, sier meldinga tydelig at vi er på vei til å nå 67 pst. i 2035. Miljødirektoratets anbefaling til oss som politikere var at vi burde sette et mål om 80 pst. og 60 pst. nasjonalt. Det er det Kristelig Folkeparti står for i forslag i dag, og som vi mener vi burde samlet oss om – iallfall å ha det noe mer forpliktende når det gjelder det nasjonale. Grunnen til at vi har landet på akkurat det, er at vi mener det også er bra for å gi forutsigbarhet for både næringsliv, oss politikere og folk, på hvordan en skal klare å nå dem.

Jeg er glad for alt som er av tiltak og vedtak som går på at en i samarbeid med EU skal kutte mest mulig, at en bruker de kvotene vi vet er fornuftige, og der en ser det i et globalt perspektiv, men at det gjøres med forpliktelse, og at det faktisk er reelle kutt.

Derfor bygger jeg en bro over til klimainvesteringsfondet, som jeg er veldig glad for at et relativt bredt fler-

tall stiller seg bak. Klimainvesteringsfondet ble opprettet da vi satt i regjering og var en viktig sak for Kristelig Folkeparti. Det interessante er at i 2023 var klimainvesteringsfondet – altså Norfund – sammen med privat kapital nesten halvparten av all norsk klimafinansiering. De tre siste årene har en klart å unngå vekst i utslipp på 17,6 millioner tonn CO₂, som er cirka en tredjedel av norske utslipp. Det er et betydelig bidrag.

Hvis en i tillegg ser på avkastningen, har den vært på nesten 20 pst. Bare som en parentes, når en diskuterer tapsavsetninger en bruker på disse fondene, Norfund og klimainvesteringsfondet, har avkastningen over lang, lang tid vært veldig høy. Derfor burde en også kunne se på muligheten for å flytte mer av investeringene gjennom f.eks. klimainvesteringsfondet og Norfund, fordi det gir både veldig positiv utviklingseffekt og kutt i CO₂ eller at en unngår at en velger mer miljøfiendtlige løsninger. Det var et hjertesukk til Finansdepartementet.

Vi har en enighet om at en skal trappe klimainvesteringsfondet videre opp. Den siste milliarden skal komme nå i 2026. Det er ingen forpliktende vedtak for 2027. Derfor er jeg glad for at flertallet nå sier tydelig at regjeringa må komme tilbake igjen med en plan for opptrapping og oppskalering av fondet. Det vil være veldig positivt om den er så offensiv som mulig. Når en i løpet av de tre årene har klart å kutte en tredjedel av det samme vi slipper ut i Norge, kan en bare tenke seg mulighetene for hvor mye det kan bety i å unngå økte CO₂-utslipp globalt.

For Kristelig Folkeparti er det et viktig prinsipp at det skal lønne seg å velge grønt, og at en skal legge til rette for at folk og næringsliv tar miljøvennlige valg. Derfor mener vi at en videre opptrapping av CO₂-avgiften er et av de mest treffsikre og viktigste tiltakene. Der må en bare fortsette videre. Det vil være effektivt, for det koster å forurense.

Jeg er glad for at flere er med på punktutslippsprogram i industrien, og at en ser på ulike tiltak, f.eks. gjennom Enova, for å kunne kutte og omstille i industrien. CO₂-kompensasjonsordningen kan diskuteres, men sammen med den enigheten en har oppnådd med industrien, med at pengene brukes til omstilling, synes jeg iallfall det er veldig bra.

Jeg vil også trekke fram den enigheten som er om en felles energi- og klimamelding i starten av neste periode. Jeg mener det er veldig positivt at en – forhåpentligvis – ny regjering skal legge fram en sann plan, og at flertallet og Stortinget skal diskutere det. Det å se energi- og klimapolitikken enda mer i sammenheng og å gjøre det i starten av en periode, tror jeg vil være veldig positivt.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:31:02]: Jeg vil starte med å si at jeg er glad for at det er et flertall i

Stortinget som stiller seg bak et ambisiøst og realistisk klimamål som sendes til FN. Det er ingen tvil om at det har vært krevende, men konstruktive forhandlinger. Nå skal Norge melde inn det nest høyeste målet et industri-land så langt har foreslått under Parisavtalen. Det er jeg stolt over. Det er viktig for å kutte utslipp, og det er viktig for forutsigbarheten for norsk næringsliv.

Innen 2050 skal Norge være et lavutslippssamfunn. Det betyr lave eller ingen utslipp i alle sektorer. Regjeringen vil redusere utslipp i Norge og verden på en måte som bidrar rettferdig og positivt til fellesskapet. Derfor staker klimameldingen ut kursen for klimapolitikken fram mot 2035, og videre mot lavutslippssamfunnet i 2050.

Sammen med klimameldingen har vi lagt fram forslag til nytt klimamål for 2035. Regjeringens forslag har vært at Norges nye klimamål for 2035 er å redusere utslippene med minst 70–75 pst. sammenlignet med utslippsnivået i 1990.

Jeg forstår i og for seg at vi kan ha litt ulike veier til å nå de målene, og politiske uenigheter om hvor målet skal ligge, og hvorvidt vi f.eks. skal ha et nasjonalt delmål. For regjeringen er det viktig å ha en ambisiøs, realistisk og bredt forankret klimapolitikk. Norge skal fortsette å redusere nasjonale utslipp og legge til rette for en gradvis omstilling til lavutslippssamfunnet i 2050. Vi skal klare begge de to tingene. Klimastatus og -plan viser at norske utslipp er på god vei nedover og på trend mot lavutslippsmålet for 2050.

Regjeringen vurderer at det foreslåtte klimamålet for 2035 er et rettferdig og ambisiøst bidrag i tråd med Parisavtalens bestemmelser. Vi ønsker samtidig at det skal være rammet inn av et nært klimasamarbeid med våre nærmeste handelspartnere i Europa. Det foreslåtte målet forventes å ligge tett opp mot EUs, og regjeringen planlegger for at klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU. Samtidig må vi bl.a. ta høyde for den usikkerheten som finnes knyttet til innrettingen av oppgjørsmekanismen med EU, det vil si beregningen av effekten av Norges deltakelse i EUs kvotesystem.

Året 2025 er utvilsomt krevende for multilateralt samarbeid generelt og for klimasamarbeid spesielt. Samtidig er det et svært viktig år for Parisavtalen. Landene skal levere inn nye mål som skal bringe verden nærmere Parisavtalens temperaturmål. Da trengs Norge med. Det gjør det ekstra viktig at Norge følger forpliktelsene i Parisavtalen. Våre mål vil nå bidra til mer ambisiøse forpliktelser.

EU er den sterkeste pådriveren for en ambisiøs klimapolitikk internasjonalt, og Norge er heldigvis godt integrert i europeisk klimapolitikk. Et eksempel er at vi nå har fremmet forslag om å utvide klimakvoteloven for

å kunne gjennomføre de resterende delene av ETS2 i norsk rett. Et enstemmig storting stemte for innføringen av ETS2, og nå følger vi opp våre forpliktelser. Regjeringens intensjon er å samarbeide med EU også om 2035-målet, og det er ytterligere rammet inn av den enigheten vi nå har mellom oss, Høyre og Venstre.

Klimameldingen viser at regjeringen har en bred politikk for å redusere klimagassutslipp i hele økonomien. Samtidig skal klimapolitikken være langsiktig og forutsigbar, men også ta høyde for justeringer i virkemiddelbruken underveis. Klimastatus og -plan skal fortsette å være det sentrale verktøyet for å følge opp planer og gjøre justeringer i politikken, dersom det er nødvendig for å nå de lovfestede klimamålene.

Det positive med at vi har fått klimastatus og -plan, er at vi også nå får muligheten til å komme til Stortinget med en oversikt over klimapolitikken hvert eneste år, og – hvis Stortinget ønsker det – muligheter til å diskutere klimapolitikken jevnlig.

Vi skal nå klimamålene våre. Vi skal være ambisiøse og realistiske. Vi skal være med og hegne om Parisavtalen og samarbeidet vårt på klima med EU. Jeg er glad for at vi har fått et flertall, en enighet for et ambisiøst, men realistisk mål. Jeg vil samtidig takke for konstruktive, men krevende diskusjoner underveis. Selv om mange kanskje ikke føler vi har kommet helt i mål med det man ønsket seg, mener jeg vi har viktige stoppunkter framover, også når vi skal komme tilbake til Stortinget i 2026 – om det blir meg eller om det blir med et annet flertall i Stortinget – for å fortsette diskusjonen om hvordan vi rammer inn det jeg tror vi alle ønsker oss i utgangspunktet: at vi skal fortsette den viktige omstillingen av Norge også framover.

Presidenten [18:36:02]: Det blir replikkordskifte.

Marit Arnstad (Sp) [18:36:19]: Hovedmotstanderne tar vel ikke replikk på hverandre når de nå er blitt klimakamerater.

Jeg har et spørsmål omkring kostnader. Hvis man legger opp til det målet regjeringen nå har lagt opp til, og at man skal ta det med innenlandske tiltak, kan man altså få en marginalkostnad for utslippsreduksjoner på mellom 6 000 og 8 000 kr per tonn CO₂. Det kan ikke kalles kostnadseffektivt. I tillegg er det store kostnader forbundet med deler av det EU-samarbeidet som en her vil inngå.

Jeg vil gjerne at statsråden skal bekrefte at det, i tillegg til at norske bilister kan komme til å få økte drivstoffavgifter, også legges opp til at en her skal betale inn minst 450 mill. euro til et fond i EU gjennom denne såkalte ETS2-klimakvoteavtalen. Medfører det riktighet, og er det et gulv, slik at vi også kan risikere at vi får en

enda større regning fra EU i forbindelse med disse spørsmålene?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:37:27]: Jeg takker for spørsmålet.

For det første er jeg av og til litt uenig i perspektivet knyttet til kostnadseffektivitet i klimapolitikken, som representanten trekker fram. Det er ikke lenge siden OECD la fram en rapport som viser at en verden som når sine klimamål, er en verden som har høyere vekst enn en verden som ikke når sine klimamål. Å gjennomføre tiltak for å kutte utslipp raskt nok i alle land, også i Norge og i Europa, er altså en viktig del av klimapolitikken for å være med å omstille oss og også sørge for at vi har høy økonomisk vekst.

Vi har i klimameldingen i og for seg lagt fram en beregning av hva det forsterkede målet vil koste. Det har vi bedt SSB om hjelp til. Det anslaget ligger på 10–21 mrd. kr over femårsperioden, altså i størrelsesordenen 2–4 mrd. kr per år. Det viser en forpliktelse, som vi stiller oss bak, med at vi er villige til å bruke mer penger i klimapolitikken framover. Når det gjelder beløpet fra det sosiale fondet som representanten viste til, er det et beløp som er beregnet endelig fra EUs side.

Marit Arnstad (Sp) [18:38:32]: Jeg kan ikke annet enn å tolke statsråden slik at han egentlig ikke er så veldig opptatt av kostnadseffektivitet i klimapolitikken. Det synes jeg er synd, for det mener jeg at egentlig alle som har et edruelig syn på økonomi og nasjonaløkonomi, bør være. Samtidig synes jeg det er bra at han bekrefter at vi her altså skal betale inn flere milliarder kroner per år til EU, gjennom dette såkalte klimakvotensamarbeidet. Det synes jeg er viktig, for det tror jeg folk trenger å forstå, og det har ikke kommet så veldig godt fram i debatten så langt.

Vi er også del av et annet EU-samarbeid som også er viktig, nemlig LULUCF-samarbeidet. Der går vi nå mot et underskudd på 36,4 teoretiske tonn CO₂. Det hadde vært fint om statsråden kunne ha redegjort for om han har noen som helst planer om hvordan dette utslippsgapet skal dekkes. Er det skogkreditter å få kjøpt i EU, hvor mange milliarder koster de skogkredittene, og hvis man ikke får kjøpt skogkreditter, hvordan skal man løse det i de innenlandske utslippskuttene i Norge?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:39:38]: For det første synes jeg ikke beskrivelsen om å betale inn til det sosiale fondet er en helt riktig beskrivelse. Det er riktig at Norge har en estimert andel som vi skal bidra med til det fondet, men det løses altså ved at man trekker fra en andel av kvoter som holdes tilbake før de deles ut. I tillegg gjelder det for alle andre land som er med i ETS2, så det er ikke noe nytt eller annerledes for Nor-

ge. Det er ikke sann at vi skal bevilge nye penger for å være med i det samarbeidet framover.

For det andre, knyttet til skog- og arealbruksregelverket: Det har vi varslet Stortinget om før. Vi har bedt om en kjøpsfullmakt for å kunne jobbe med å få på plass avtaler med andre land for å kunne kjøpe mulige skogkreditter. Vi fortsetter med det arbeidet for å se hvordan vi kan håndtere det. Vi har signalisert flere ganger, både til våre naboland og til EU-kommisjonen, at det er krevende slik det ligger i dag. Vi vil jobbe for at det håndteres på en måte som ivaretar Norges interesser best mulig.

Marius Arion Nilsen (FrP) [18:40:54]: Miljødirektoratet estimerte et kraftbehov fram til 2030 på 34 TWh for å nå et klimamål på 55 pst., og regjeringens energikommisjon tok hardere i og regnet ut at Norge kom til å trenge minst 40 TWh til all elektrifiseringen som kommer.

Nå ser det ut til å gå mot et flertall for klimamål med flere tiltak som skal tas i Norge. Det er meget interessant å høre statsråden svare ut hvor mye kraft som nå kommer til å trengs. Det er tross alt bare ti år til 2035. Spørsmålet er: Hvor mye kraft trengs for å nå 2035-målet, som nå vedtas her i dag i Stortinget?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:41:44]: Det er ikke helt enkelt å gi representanten et entydig svar på det spørsmålet, og det er fordi det nødvendigvis avhenger av hvordan man kutter utslipp, hvilke tiltak man faktisk gjennomfører. Det anslaget som representanten viste til, er på én pakke av tiltak som vil utløse det behovet. Andre pakker av tiltak vil utløse andre behov. Vi er på vei mot 47 pst. nasjonale utslippskutt, og vi kommer til 67 pst. hvis vi legger til EU-samarbeidet. Det betyr at vi allerede er godt i rute med å kunne planlegge for å gjøre dette i Norge, og i samarbeid med EU, med den politikken som vi har vedtatt og planlagt for i dag.

I tillegg har vi gjort store framskritt i kraftpolitikken de siste årene. Energiministeren, som er i salen i dag, har fått på plass mer effektiv konsesjonsbehandling og bedre vilkår for etablering av lokal kraftproduksjon, og det ser vi nå gir nye gode tall for kraftinvesteringer i Norge. Jeg er overbevist om at de skal klare å levere den kraften vi trenger for å nå våre mål.

Lars Haltbrekken (SV) [18:43:01]: Jeg har lyst å site fra proposisjonen om klimaloven, om ny § 4. Der står det:

«Paragrafen inneholder forslag til nytt klimamål for 2035. Ordlyden i ny § 4 speiler målet for 2030 i § 3, med nye måltall. Klimamålet for 2035 kan gjennomføres gjennom nasjonale utslippsre-

duksjoner, i samarbeid med EU og gjennom kjøp av utslippsreduksjoner utenfor EU/EØS.»

I debatten hører og ser vi at enkelte nå mener at med den klimaenigheten man har oppnådd, utelukker man kjøp av kvoter utenfor EU/EØS. Er det en oppfatning statsråden deler?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:44:01]: For det første må jeg få understreke at når vi under både 2030-målet og 2035-målet har adgang til å bruke kvoter også utenfor EU/EØS, er ikke det det samme som at det er det vi planlegger å gjøre. For 2030-målet har jeg stått her i denne salen flere ganger og vært tydelig på at det ikke er det vi i hovedsak planlegger for. Når vi allikevel driver med artikkel 6-arbeid utenfor EU/EØS, er det som en sikkerhetsventil – hvis f.eks. bokføringsreglene med EU ikke går i boks – i tillegg til at vi har et klimanøytralitetsmål for 2030, som Norge også skal levere på, og som Stortinget har vedtatt.

I utgangspunktet mener jeg at enigheten vi nå har med Venstre, rammer inn det samme, men den er til en viss grad enda tydeligere enn det vi egentlig har liggende for 2030-målet i dag. Den sier veldig klart at vi skal planlegge for at dette skal skje nasjonalt eller i samarbeid med EU, men dersom f.eks. effekten av politikken blir annerledes enn det man har sett for seg, er det likevel en åpning for å kunne bruke den typen samhandling.

Sofie Marhaug (R) [18:45:12]: Jeg merket meg at statsråden nå sa at man «i hovedsak planlegger for». Da er det fristende å spørre om man ser for seg at man skal planlegge litt for kjøp av kvoter utenfor EU.

Det jeg tenkte jeg skulle spørre om mer konkret, gjelder disse EU-kvotene. Som regjeringen selv skriver i klimameldingen, vet vi ikke i dag hvordan EUs kvoteregulverk vil se ut etter 2030, og heller ikke hvordan regler for oppgjørsmekanismen vil se ut for 2035. Kvotene kan og vil sannsynligvis bli dyrere, og kunnskapen om hvor dyre de blir, har vi ikke.

Jeg synes det er en stor risiko å ta med tanke på vår egen industri. Skal vi til potensielt ganske høye priser være med på å finansiere europeisk eller usbekisk industri, eller hvor vi enn skal kjøpe disse kvotene, i stedet for å satse på vår egen industri? Er ikke statsråden bekymret for norsk industris framtid?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:46:19]: For det første får jeg vel si at statsråden de siste nettene har sovet noen timer mindre enn han kanskje burde, så han henger vel litt igjen i gammelt språk. Det er «planlegge for» som er riktig i enigheten mellom oss, Høyre og Venstre.

Det er klart jeg er opptatt av konkurransekraften til norsk industri, og at vi skal gjennomføre omstilling på

hjemmebane i tillegg. Det gjør vi. Hvis man tenker prinsipielt på det, går kvotesystemet til null i 2040. Det betyr at vi egentlig har et slags nasjonalt delmål for 2040, for da må industrien forholde seg til at kvotene kommer til å være borte. Da må i tillegg utslippene fra industrien være borte. Det er den planleggingshorisonten industrien har.

Det er jo politikken og ikke målene som tar oss i mål med tanke på å klare å kutte utslippene. Jeg er stolt over at vi har fått på plass en forsterket CO₂-kompensasjonsordning, og jeg er stolt over at vi nesten har tredoblet Enova-budsjettene. Det er mye mer støtte til teknologiutvikling enn vi har hatt tidligere. Det er det som sørger for at industrien også kan omstille seg på hjemmebane.

Une Bastholm (MDG) [18:47:32]: Først: Gratulerer til statsråden med å ha fått flertall for et klimamål i loven. Jeg registrerer at statsråden mener at den nye enigheten, hvor man sier at man skal planlegge for at utslippskuttene på 70–75 pst. tas i Norge og i samarbeid med EU, ikke er en endring fra det man allerede planlegger for.

Parisavtalen legger til grunn at alle land melder inn det mest ambisiøse målet man kan melde inn, og som fortsatt er realistisk, og at man alltid oppdaterer nye mål – altså øker ambisjonen for hver gang man melder inn. Miljødirektoratet mener at det nå ligger på 80 pst. utslippskutt, hvor 60 pst. tas i Norge. Regjeringen mener noe annet. De mener at 10 pst. mindre – 70 pst. – er det som er i tråd med Parisavtalen. Mitt spørsmål blir da: Hvor mye av de 70 pst. skal tas i Norge?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:48:32]: For det første tror jeg ikke representanten hørte meg helt riktig hvis hun opplevde at jeg sa at det ikke var noen endringer etter enigheten. Jeg sa at for 2030-målet har jeg mange ganger sagt at vi ikke planlegger for det. Nå har vi i tillegg rammet inn 2035-målet tydeligere, gjennom den enigheten som er på plass mellom Høyre, Venstre og Arbeiderpartiet.

Nettopp fordi vi ønsker at Stortinget skal være med og ta stilling til det mest ambisiøse målet, altså hvilket mål Norge skal ha under Parisavtalen, har vi – selv om regjeringen i og for seg kunne meldt det inn selv – valgt å invitere Stortinget til den diskusjonen. Da legger jeg til grunn at det er det vi får flertall for nå, som er det målet Norge ønsker å sette, melde inn til Parisavtalen og fronte der ute. Jeg opplever at det der ute blir møtt med at et ambisiøst mål som mange land nikker anerkjennende til.

Vi har lagt fram framskrivninger tidligere. Det er 47 pst. utslippskutt i 2035 i Norge, 67 pst. når vi samarbeider med EU. Det er et godt sted å starte, og så skal vi

gjøre enda mer for å forsterke klimapolitikken framover.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:49:45]: Som jeg var inne på i mitt innlegg, synes jeg tall og målsettinger er viktig, men klimainvesteringsfondet er et ekstremt viktig tiltak. Det bidrar til at de fattigste får tilgang til energi, og til jobbskaping, og det gjør at en kutter eller i alle fall unngår å velge mye verre alternativer som ville skadet klimaet dramatisk. Derfor er det veldig gøy å se på tallene at det etter bare få år har betydd enorme besparelser i CO₂-utslipp.

Det forslaget som det er flertall for nå, og som vil bli vedtatt i Stortinget, om en opptrapping og en gradvis oppskalering av klimainvesteringsfondet, er ikke Arbeiderpartiet med på. Det må jeg si skuffer meg, for mange arbeiderpartipolitikere snakker om viktigheten av det. Hvorfor vil ikke Arbeiderpartiet støtte det forslaget? Det andre spørsmålet er: Når det først blir vedtatt, hva vil statsråden gjøre for å sikre at det blir en stor opptrapping av det fondet?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [18:50:50]: Det siste er i og for seg enkelt å svare på. Når Stortinget fatter vedtak, følger regjeringen opp de vedtakene. Så det skal vi lojalt følge opp.

Det andre er forklart slik at vi er for opptrapping av klimafinansiering. Vi er for at vi skal følge opp det. Vi varsler i meldingen at vi har igangsatt et arbeid med hva som skal være Norges neste klimafinansieringsmål. Jeg er veldig stolt over at vi har levert på de målene Norge har satt seg. Det er det mange andre land i verden som ikke gjør, i de krevende tidene vi er inne i nå. Vi ønsker likevel å se prosessen som en helhet. Jeg tror det hadde vært klokt å vurdere dette som en del av den helheten – hvordan det passer inn som en brikke i helheten knyttet til hvordan det neste klimafinansieringsmålet skal se ut, og hvordan det skal være et verktøy for å være med og bidra til det.

Utgangspunktet om at klimainvesteringsfondet er bra og noe vi skal bruke mer framover, tror jeg vi er helt enige om, selv om Arbeiderpartiet ikke stemmer for det konkrete forslaget.

Presidenten [18:51:49]: Replikskordskiftet er omme.

Statsråd Terje Aasland [18:52:04]: La meg starte med å si at det er av stor betydning at det nå er et flertall som sørger for at en har et ambisiøst og realistisk klimamål å jobbe klart opp mot. I 2050 skal Norge være et lavutslippssamfunn. Det gjelder alle sektorene, også olje- og gassindustrien, som jo er omtalt og er en del av denne debatten i et eget Dokument 8-forslag.

Jeg skal ikke gå mer inn på det, men jeg valgte å ta ordet fordi en fokuserte på fornybar energi her. Fornybar energi er selvfølgelig viktig, og veldig mye av de utslippsreduksjonene som skal gjøres, handler om å redusere fossil energibruk eller veksle det inn med fornybar energibruk. Måten transportsektoren gjør det på, er et godt eksempel, og vi ser at industrien også orienterer seg mot det.

Mulighetene til å klare det i Norge er egentlig ganske gode. I 2024 hadde vi et netto kraftoverskudd på 18,4 TWh. De siste fire årene er det satt i drift ny fornybar produksjon som tilsvarer 6,9 TWh, og vi ser at investeringsanslagene innenfor fornybar energi øker. SSBs anslag for 2025 er at økningen fra i fjor blir på 45,8 pst. Det går egentlig veldig i riktig retning.

Hos NVE foreligger det nå konsesjonssøknader på 2 700 MW oppgradering av stor vannkraft. Det passer som hånd i hanske til mer uregulerbar kraft og til å løse klimautfordringene. De store kraftprodusentene har også varslet at det kommer flere store søknader i tiden som kommer. Per første kvartal 2025 var det gitt 214 konsesjoner til ny fornybar energiproduksjon hvor byggingen fremdeles ikke er startet. Jeg håper selvfølgelig at de vil starte og være med på en del av løsningene for vår framtid.

Vi har også, som klima- og miljøministeren sa, forbedret konsesjonsprosessene betydelig og forenklet dem, og vi gjør noe kontinuerlig på det området. Nå sist foreslo vi å fjerne den eksterne kvalitetssikringen på 420 kV og konsekvensutredningen av det. Vi foreslår også å tilbakeføre vedtaksmyndigheten på 420 kV-ledninger og stor vannkraft til NVE, med unntak av det som skal til Stortinget. Sånn sett er veldig mye gjort i løpet av veldig kort tid for å få på plass mer fornybar energi.

Jeg er som sagt veldig glad for at vi nå har et flertall som sikrer et ambisiøst og realistisk klimamål. Fornybar energi er en viktig del av innsatsfaktoren. Derfor vil jeg også berømme Stortinget for å fremme et forslag i innstillingen her som handler om en felles klima- og energimelding til Stortinget i løpet av første halvdel av neste stortingsperiode. Det tror jeg er et veldig viktig forslag, for da kan en stake ut retningen, en kan forplikte seg, og en kan unngå veldig mange forstyrrende debatter – jeg sier ikke at Stortinget har en tendens til å gjøre det, men det hender jo at vi politikere har en tendens til å forvirre oss selv i slike debatter. Jeg tror altså at det forslaget er et viktig skritt i å samle en retning og, forhåpentligvis, et bredt flertall for noe som er viktig, både i klimapolitikken og i energipolitikken.

Presidenten [18:56:02]: Presidenten takker for statsrådens presisering.

Det blir replikkordskifte.

Marit Arnstad (Sp) [18:56:23]: Jeg må nok en gang konstatere at de såkalte hovedmotstanderne i norsk politikk ikke tar replikker på hverandre. Hvis dette fortsetter, kan det bli en interessant valgkamp.

Jeg setter pris på at statsråden, energiministeren, er til stede i Stortinget under klimadebatten, for en god del av den omstillingen som skal skje, er krevende utfordringer for energisiden. Elektrifisering er en viktig del av klimatiltak, men det er klart at elektrifisering også påfører fastlandsindustrien svært store utfordringer i de områdene den skjer. Haltenbanken, Kristin, Åsgard og Heidrun – hvis det blir realisert – kommer til å føre til økte priser i Midt-Norge for både fastlandsindustri og forbrukere.

Regjeringen har inngått et kompromiss sammen med Venstre, men hva skjer hvis Tyskland, Frankrike og kanskje EU åpner for kjøp av FN-kvoter? Hva vil regjeringen gjøre da? Er det sånn at en da også vil åpne for å bruke den typen kvoter, eller vil en påføre folk og næringsliv tøffere og mer smertefulle tiltak enn det folk i Tyskland og Frankrike har blitt påført?

Statsråd Terje Aasland [18:57:32]: Aller først har jeg lyst til å si at jeg er veldig glad for det gode samarbeidet vi har med Senterpartiet i de aller fleste sakene, og det gode samarbeidet vi har hatt og forhåpentligvis skal ha i tiden framover. Vi har fått til veldig mye betydningsfullt.

Som jeg sa i mitt innlegg: Det å ha tilgang på tilstrekkelig mengde fornybar energi er en viktig del av klimaløsningene. Vi vet at veldig mange sektorer må veksle inn fossil energibruk med fornybar energibruk, og skal vi unngå at disse kostnadene blir for høye, må det være et betydelig overskudd. Derfor har vi også sagt at videre elektrifisering av sokkelen ikke skal gå på bekostning av kraftsystemet og utfordre kraftsystemet på land. Derfor må disse sakene vurderes fra sak til sak.

Det er også av betydning at man klarer å kutte utslipp i olje- og gasssektoren for å bevare legitimiteten. I en tid hvor man nærmer seg lavutslippssamfunnet, må de også bidra. Vi er opptatt av å ikke påføre folk unødige kostnader og har foreslått en rekke tiltak, bl.a. for å dempe konsekvensene av høye strømpriser for ordinære husholdninger, som f.eks. norgespris.

Marit Arnstad (Sp) [18:58:37]: Det er hyggelig å høre at statsråden er opptatt av et godt samarbeid med Senterpartiet. Det er trivelig å høre det. Men denne våren har samarbeidet til Arbeiderpartiet i stor grad gått med Høyre, og denne saken er et veldig eklatant eksempel på at hovedmotstanderne i norsk politikk finner hverandre.

Jeg fikk egentlig ikke svar på spørsmålet mitt. Den nye tyske regjeringen har i regjeringserklæringen sin at

de skal kunne kjøpe kvoter også innenfor Parisavtalesystemet. Frankrike har vært inne på lignende tanker, og det er jo stikk motsatt retning av det forliket som nå blir vedtatt mellom Høyre, Arbeiderpartiet og Venstre, der en nå skal stramme inn på denne kvotebruken. Det betyr at folk og næringsliv i Norge kan komme til å bli påført større byrder og kostnader – mer smertefulle tiltak enn det folk i Frankrike eller Tyskland blir påført. Vi er også avhengig av internasjonalt samarbeid, og vi er avhengig av å være konkurransedyktige i forhold til land rundt oss.

Jeg spør igjen: Synes statsråden at det er fornuftig?

Statsråd Terje Aasland [18:59:43]: Det vedtaket og den enigheten som nå foreligger, er fornuftige. Det at vi i størst mulig grad klarer å kutte utslipp i Norge, er av stor betydning – både det at vi klarer å gjennomføre omstillingen, og at vi klarer å redusere kostnadene som en konsekvens av det. Vi vet jo at utslippskostnadene kommer til å øke betydelig i årene framover, både gjennom den varslede økte CO₂-avgiften, som både Arbeiderparti-regjeringen og Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen tok til orde for, og gjennom hvordan kvotekostnadene kommer til å utvikles i tiden framover.

Det å kutte utslipp og sørge for at vi gjør mest mulig her hjemme, er en fordel for konkurranseevnen vår, og det synes jeg klima- og miljøministeren svarte godt på i spørsmålsrunden tidligere.

Terje Halleland (FrP) [19:00:43]: Jeg kan jo starte med: Hva skal en med venner? Når en har hatt et så godt samarbeid i så mange år, kommer det gjerne litt til overflaten hvorfor resultatene ikke er blitt så mye bedre enn de er.

Er det noe vi har lært i klimaarbeidet, er det at skal vi lykkes med å få redusert klimagassutslippene våre, er vi nødt til å få opp produksjonen av ny kraft. Jeg hørte i innlegget til statsråden at han var særdeles godt fornøyd med arbeidet så langt, og en må vel kunne si at han har klart å få i land ca. en halv TWh så langt. Miljødirektoratet har antydnet at skal vi nå klimamålene for 2030, må vi ha langt over 30 TWh, og skal vi ha enda større ambisjoner, må vi selvfølgelig ha enda mer kraft.

Vi vet at det er flere teknologier en sliter med, både på vind, på hav og på land. Når det gjelder vann, som statsråden tok opp, er det vel mer effekt enn ny produksjon, så spørsmålet mitt er: Hvor skal kraften komme fra?

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Terje Aasland [19:01:51]: Som jeg sa, er det igangsatt 6,9 TWh ny produksjon i løpet av de siste

fire årene. Det er 2 700 MW som nå ligger til konsesjonsbehandling. Det er av stor betydning både for å dempe prisvirkninger og for å sørge for at man har en kapasitet når man etter hvert får mer uregulerbar kraft inn i det norske kraftsystemet. Det håper jeg også Fremskrittspartiet forstår og legger til grunn for hvordan et kraftsystem skal virke på en god måte.

Det er gjort betydelige forbedringer i tilknytning til konsesjonsprosessene når det gjelder både forenklinger, digitaliseringer og fjerning av prosesser vi mener er unødvendige. Jeg mener vi er godt i rute.

Jeg er fornøyd, men ikke tilfreds. Jeg ønsker å komme videre. Jeg ønsker å legge til rette for at vi skal kunne klare å få enda mer fornybar energiproduksjon. Derfor har jeg vært veldig tydelig og stått fast på bl.a. rammebetingelsene for vindkraft på land, det vi har gjort og fått enighet om for skatt på vannkraft, og hvordan vi nå legger til rette for mer solkraft.

Terje Halleland (FrP) [19:02:53]: Takk for svaret. Ja, jeg forstår at det er masse i omløp og som er på gang, men det er liksom lite realisme bak at vi skal klare å realisere mye av dette som er oppe nå, i alle fall før 2030. Vi har store problemer med å klare å innfri det før 2030, og nå blir vi enda mer ambisiøse utover mot 2035. Vi vet at alle de tiltakene vi nå snakker om for å få redusert klimagassutslippene, vil komme i tillegg til det vi ønsker å ha på ny industri. Om vi vil starte med hydrogenfabrikker, ammunisjonsfabrikker, batterifabrikker eller hva vi enn vil holde på med, så trenger vi ny kraft.

Jeg føler ikke at statsråden svarte skikkelig på hvor den kraften skal komme fra.

Statsråd Terje Aasland [19:03:52]: Det hadde vært fristende å være litt flåsete nå og si at med den tilnærmingen til nye industrietableringer som Fremskrittspartiet har, kommer det ikke mye i Norge. Hvis en ikke velger å videreutvikle f.eks. en risikoavlastning eller å innføre risikoavlastning som en vesentlig ordning for å bygge ny industri, kommer det ikke veldig mye ny industri. En behøver ikke bekymre seg for mer kraft.

Vi jobber målrettet for å få på plass mer fornybar energi. Det gjelder å være standhaftig og tydelig på at disse rammebetingelsene nå gjelder, at de står. Det er brede løsninger, brede flertall og bred oppslutning om dette i Stortinget når det gjelder både utbygging av og rammebetingelsene for landvind og rammene som ligger rundt vannkraften. Vi har en betydelig satsing på havvind. Vi har forenklet prosessene knyttet til solkraft, både solkraft på tak, muligheter for deling og nå etter hvert at også kommunene kan godkjenne solkraftanlegg på opptil 10 MW.

Vi går i en god retning og i god fart.

Une Bastholm (MDG) [19:05:04]: Til den grønne omstillingen som handler om å bli kvitt fossile utslipp, trenger vi masse fornybar energi, og vi mangler kraft, sier statsråden. Det har vi hørt statsråden si mange ganger. Det er hovedsakelig tre måter å gjøre noe med det problemet på:

Man kan bygge ny kraft, ny energi. Det opplever jeg at statsråden er ganske opptatt av. Jeg skulle gjerne sett at mer av det engasjementet gikk til solkraften. Den store energiproduksjonen har ofte en del naturkonsekvenser og kan være upopulær.

Så kan man spare mer energi. Der har vi fått norgespris, strømstøtten før det og en del annet som gjør at inntektene til det har blitt mindre, men potensialet er kjempestort. Det er beregninger på at vi kunne spart 42 TWh innen 2050 med full kraft på energieffektivisering, og det tilsvarer 3 400 store vindmøller.

Så kan man prioritere kraften bedre. Nå er snart statsrådens periode som energiminister ferdig for denne gang. Får vi sett noen tiltak, noen initiativer, for prioritering av kraft?

Statsråd Terje Aasland [19:06:11]: Vi har innført modenetskriteriene. Det mener jeg er en veldig fornuftig inngang til hvordan man skal vurdere nettilknytning i Norge. Vi ønsker å være en åpen økonomi hvor investeringene kan komme, og at det ikke skal være vi som politikere som bestemmer hvem som skal ha tilgang på kraft eller ikke.

Så kan det være enkelte temaer som er omdiskutert, og som det har vært fokusert på i det siste, f.eks. at vi må prioritere forsvarsindustrien og nasjonal sikkerhet. Det kommer vi til å gjøre. Vi har satt i gang et hurtigarbeidende lovarbeid nettopp for å understøtte det.

Så er jeg enig med representanten i at det å spare strøm er viktig. Jeg mener at norgespris og strømstøtte sånn sett ikke er til hinder for det. Vi ser at norske husholdninger stort sett har strømforbruksvariasjoner i tråd med temperaturen ute. Jeg ønsker å skape den tryggheten og forutsigbarheten som vi kan gi norske husholdninger ved både å innføre strømstøtte og videreføre den og ikke minst å innføre norgespris fra 1. oktober. Jeg håper det kan få flertall i Stortinget.

Une Bastholm (MDG) [19:07:15]: Det er jo ikke sånn at alt kraftbehov framover bidrar til grønn omstilling. Spørsmålet er jo: Mener statsråden at alle formål som trenger kraft framover, er like mye verdt? Eller har det stor verdi og er et viktig politisk mål at den kraften som trengs for å erstatte fossil energi, som er et viktig spørsmål i en debatt om norsk klimapolitikk framover, får prioritet? Er det et politisk viktig mål for statsråden, som han er villig til å gå til valg på?

Statsråd Terje Aasland [19:07:52]: Jeg tror det er viktig at vi med fornybar energi underbygger en veksling av fossil energibruk med fornybar energibruk, og at vi legger til rette for nyindustrialisering, nyetableringer av industri som kan handle om grønn omstilling og ivareta det på en god måte. Innenfor det spekteret er det vanskelig å begynne å dele opp de ulike sektorene i hvem som skal ha, og hvem som ikke skal ha.

Hvis det f.eks. handler om hvem som har størst klimagassutslipp, hvem som bidrar til mest verdiskaping og sysselsetting, hvem er det da som skal ha strøm først? Det er veldig enkelt – det vil være olje- og gassindustrien, som er mest omdiskutert. Det er vanskelige kriterier, og jeg tror det vi har valgt med modenetskriterier, er en veldig fornuftig tilnærming til det. Så skal vi prioritere å løfte fram det som handler om nasjonal sikkerhet og forsvarsindustri som en viktig del av sikkerhetspolitikken i tiden framover. Utover det er det veldig vanskelig å skille mellom de ulike virksomhetene som vi ønsker å ivareta.

Presidenten [19:08:55]: Replikskordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Kathrine Kleveland (Sp) [19:09:16]: Skogen har et enormt potensial i kampen mot klimaendringene og global oppvarming. En forsterket innsats i dag kan gi store klimagevinster for kommende generasjoner. Norske skoger opptar allerede millioner av tonn CO₂ årlig, og med riktige valg kan dette øke betydelig innen slutt- en av århundret.

Da jeg overtok gården i Holmestrand i 2001, plantet familien og jeg skog. Vi visste det ville ta tid, og trærne vi satte den sommeren, er ennå ikke hogstmodne. De bør nemlig bli mellom 60 og 100 år, altså plantet jeg for mine barnebarn. Skog tar tid.

Dessverre verdsettes ikke skogen nok i klimapolitikken. Tiltak har lange tidshorisonter og gir ikke raske resultater, noe som gjør det vanskelig å prioritere dem i kortsiktige klimamål som 2030 eller 2035. Tiltak i skogen blir ikke prioritert i klimaplanene, selv om tiltakene i skog over tid er de klart billigste og mest fornuftige vi kan gjøre.

Som våre foreldre og besteforeldre plantet store arealer skog på 1950- og 1960-tallet og la grunnlaget for dagens store skoger og tømmerressurser, må vi handle slik at kommende generasjoner får et mer levelig klima. Senterpartiet mener skogen er et generasjonsprosjekt, en investering i kommende generasjoners velstand og klima.

Senterpartiet mener derfor Norge bør sette et langsiktig mål for CO₂-opptak i skog med en realistisk tids- horisont. Vi vil utarbeide en tydelig handlingsplan for å nå dette målet. Konkret foreslår vi et opptak på opptil

10 millioner tonn ekstra CO₂ innen slutten av århundret.

Skog virker. Å plante og skjøtte skog er velkjent teknologi, ikke risikable investeringer eller dyre prestisjeprosjekter. Tiltakene er kostnadseffektive og gir store gevinster, inkludert store tømmerressurser som kan benyttes til å fase ut oljebaserte materialer og produkter.

Også etter 2050 vil klimapolitikk være nødvendig. Økt klimasatsing i skogen betyr ikke at Norge skal unnlate å kutte utslipp eller omstille seg bort fra fossile energikilder. Nei, vi må nemlig gjøre mer av begge deler.

Jan Tore Sanner (H) [19:12:15]: I dag tar Stortinget et nytt og viktig steg i klimapolitikken. Enigheten mellom Høyre, Venstre og Arbeiderpartiet gir oss et ambisiøst, men også realistisk klimamål.

Jeg registrerer at representanten Marit Arnstad i debatten forsøker å raljere med at det hun sier er hovedmotstanderne i norsk politikk, står sammen om viktige klimamål. Jeg vil si tvert imot. Det er viktig at hovedmotstanderne i norsk politikk står sammen om viktige mål. Det er vesentlig først og fremst for å få ned klimautslippene, men det er også viktig for vårt næringsliv. Det gjelder særlig i en tid hvor vi opplever mer polarisert debatt, også i denne sal, hvor Fremskrittspartiet og Senterpartiet opptrer som to dråper vann i klima- og energipolitikken på den ene siden, og Rødt, Miljøpartiet De Grønne og SV på den andre siden. Da er det viktig at noen partier viser at vi kan stå sammen om langsiktige, viktige mål for klima og næringsliv.

Det kanskje mest oppsiktsvekkende innlegget i dag kom fra representanten Marius Arion Nilsen. Det var knapt et ord om de alvorlige følgene av klimændringene. Representanten brukte hele sitt innlegg på å raljere med Høyre og si at klimautslippene reelt sett ikke har gått ned veldig mange prosent siden 1990. Representanten hopper da bukk over at utslippene først gikk opp før de gikk ned. Hvis vi ser på perioden 1990 til i dag, har vi blitt 1 million flere nordmenn, og BNP er dobbelt så stort. Det betyr at hvis vi ser på klimautslippene knyttet til BNP, er utslippene faktisk halvert. Det er også viktig, for det viser at vi er i ferd med å frikoble den økonomiske veksten og klimautslipp. Bakgrunnen er først og fremst den teknologiske utviklingen vi har sett.

For Høyre er det viktig at vi driver en kostnadseffektiv klimapolitikk og ikke en kostnadsdrivende symbolpolitikk. Derfor har vi ikke vært med på milliardutgiftene til flytende havvind. Vi er opptatt av samarbeid med EU fordi det skaper forutsigbarhet og gir en effektiv klimapolitikk, og vi er opptatt av mer fornybar kraft, slik at vi får til det grønne skiftet.

Det virker i denne debatten som om det nærmest er kostnadsfritt å si nei til en effektiv klimapolitikk. Det er

det ikke. Flom, skred, tørke og ekstremvær har en svært høy pris, og en høyere pris enn det en effektiv klimapolitikk vil ha.

Linda Monsen Merkesdal (A) [19:15:32]: I dag er eg utruleg glad for at me har sett oss mål – for mål gjev retning, og retning gjev innovasjon. Industrien på Vestlandet er oppteken av at me har klare mål som gjev innovasjon. Me ser det i heile landet i dag. Me ser det frå Mo i Rana til Stord og Øygarden, med Langskip, kva dei faktisk får til fordi me har sett retning for å kutta utslepp og retning i klimapolitikken.

Difor blir eg så overraska over Framstegspartiet sin retorikk. Kva i alle dagar er det Framstegspartiet har tenkt at industrien skal leva av om dei ikkje skal vera med på det grønne skiftet? På Vestlandet er me i front med Grøn region Vestland, og eit av det viktigaste verke-middelet me har, er nettopp Enova-støtta. Den har denne regjeringa dobla fleire gonger, mens Framstegspartiet i sine alternative budsjett og i sitt partiprogram kallar dette for sløsing.

Dette er klimapolitikk i praksis, at ein faktisk har innovasjon som gjev retning. Det er snakk om arbeidsplassar. Langs heile kysten vår gjev dette arbeidsplassar, f.eks. ute i Austevoll med ECOsubsea, ei gründerbedrift som er verdsleiande på teknologi for miljøvenleg skipsvask. Dette skal Framstegspartiet fjerna frå sine budsjett. Dette er innovasjon, det er arbeidsplassar, og det er på denne måten me har bygd industrien vår og Vestland. I min og presidentens kommune har me f.eks. Voss biopark. Med Framstegspartiet i spissen vil det ikkje vera midlar til denne bioparken og til grøn innovasjon og utvikling.

Eg er så utruleg glad for at Arbeidarpartiet, Høgre og Venstre i dag har kome til ei einigheit som gjer at me faktisk har ei retning og set oss mål for vidare utsleppskutt. Med dette vil eg takka for det arbeidet som er gjort.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [19:18:24]: Eg er lei av at folk og næringsliv blir plaga med avgifter, for avgifter rammar skeivt. Folk betaler det same uansett kva dei tener eller har i omsetjing. Det er usosialt, og det bør fleire parti ta inn over seg.

For meg handlar politikk nettopp om å gjera kvar-dagen litt betre for folk som bur i Noreg. Høgre, Arbeidarpartiet og dei andre avgiftspartia her i salen er villige til å auka avgiftene, ta inn den eine avgifta etter den andre frå EU og leggja avgifter på folk og næringsliv. Når dei får kritikk, seier dei at dei skal bruka skattebetalarane sine pengar på kompensasjon. I overført betydning skal altså folk gje eit eple til staten, la staten ta ein stor bit av eplet og så gje det resterande av eplet tilbake. Det viser ein manglande respekt for innbyggjarane sine hardt tente pengar. Det øydelegg legitimiteten til klimapoli-

tikken, kvifor me treng ein klimapolitikk, og for måloppnåinga.

Om partia her i salen opplever manglande interesse og engasjement for klimapolitikk, har dei seg sjølv å takka. Slik blir det når klimapolitikken endar opp med at folk og næringsliv blir pålagde krav, avgifter og gebyr for å kutta utslipp. Det finst allereie lågthengjande frukt som dei same partia nektar å plukka ned, som å nytta skogen til å få ned utslippa.

Verkemidla i klimapolitikken må ta omsyn til geografisk og sosialt rettferdig omstilling. Me ser eksempel over heile Europa på kor gale det kan gå når parti og land ikkje tek omsyn til dette. Dei første som bør ta det inn over seg, er dei sosialdemokratiske partia.

Avgifter på bensin og diesel rammar direkte på botnlinja til dei som held Noreg i gang, og er ei stor ulempe for folk som er avhengige av å køyra bil i kvardagen. Noreg er eit særlege land med store avstandar, så at Senterpartiet går inn for å gjera diesel billegare for folk, handlar om at me ønskjer å gjera livet betre for oss som bur i Noreg.

I dag går fleirtalet inn for å auka avgiftene på drivstoff drastisk. Bakgrunnen for dette er ideen om at jo meir folk må betala i avgifter, jo mindre kjem folk til å ha råd til å køyra bil. Tek ein ikkje inn over seg dei som er avhengige av bil, eller dei som ikkje har råd til å køyra bil? Til og med i Oslo er ikkje eingong halvparten av bilane elbil. I Finnmark er det 8 pst. og i Innlandet 14 pst. Det rammar dei same innbyggjarane me er sette her for å representera.

Partia i denne salen må ta inn over seg at det å setja høge mål, gjev konsekvensar. Å vedta slike mål utan å klargjera kva ytterlegare grep ein vil ta, kva konsekvensar dette vil gje for samfunnet, kven som skal betala, og kva konsekvensar det vil gje for andre vedtekne målsetjingar for samfunnsutviklinga, er i beste fall useriøst.

Terje Halleland (FrP) [19:21:23]: Regjeringen har lagt fram en svært ambisiøs plan for å redusere klimagassutslippene. Jeg hadde både håpet og trodd at de hadde lært av det såkalte omstillingsmålet, som de sammen med Senterpartiet presenterte i Hurdalsplattformen, der en la fram et mål som var fullstendig urealistisk. Det var den gang et mål helt uten viten om hva det kom til å koste, eller hvilke andre konsekvenser det ville få. Jeg er veldig usikker på om en har bedre oversikt over konsekvensene og kostnadene med dagens vedtak.

Nå planlegger et flertall at vi skal kutte sammen med EU, og i tillegg nasjonalt. Jeg må vel si: Det kan godt være en seier for Venstre, men det må vel sies å være en god åpning for etter hvert å kunne handle kvoter utenfor EU, når betingelsen kun er at en skal planlegge for

noe – og er det noe vi kan i klimapolitikken, er det i hvert fall å bomme på planer.

Klimautfordringene er store og synlige, men de er globale. Verden blir ikke et bedre sted om vi så hadde tatt samtlige av kuttene våre i Norge. Vi må kutte det vi må hjemme, og så må vi kutte det vi kan ute. Det handler om kost-nytte, det handler om teknologiutvikling, og det handler ikke minst om vekst og arbeidsplasser. Dette må henge sammen. Arbeiderpartiets representanter har vært veldig flinke med å vise til Gro Harlem Brundtland, at alt skal henge sammen med alt, men vi løser ikke ett problem ved å skape ti nye. Skal vi kutte utslipp, så skal vi samtidig opprettholde verdiskapingen, vi skal bygge samfunnet, vi skal bygge infrastruktur, og vi skal bygge opp ny kraftproduksjon. Vi skal ikke bare opprettholde arbeidsplasser, vi skal også skape nye. Da er det viktig å ha med seg at det kan være en kort vei mellom dugnad og gule vester.

Vi kjenner alle til BRIKS-landene. De driver også med utslipp. Hvor mye tror vi Norge vil redusere sine utslipp med i forhold til hvor mye BRIKS-landene kommer til å øke dem med? I 2020 gjorde jeg et regnestykke på hva EU, sammen med Norge, ville oppnå hvis vi lyktes hundre prosent med å redusere våre klimagassutslipp. Ut fra det regnestykket klarte vi å ta omtrent 20 pst. av veksten i Kina. Skal verden lykkes med å få kontroll på utslippsreduksjonene, er det utenfor Norge en må lykkes.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [19:24:04]: Det ligger en tikkende bombe under klimasamarbeidet med EU – en bombe alle kjenner til, men som ingen tør å røre i frykt for å få ansvar for den. Den heter LULUCF, der Norge går mot et underskudd på 36,4 millioner tonn CO₂-ekvivalenter for perioden 2021–2025.

I 2019 var Senterpartiet det eneste partiet som var imot at Norge deltok i denne delen av klimasamarbeidet, fordi utslagene av regelverket var usikre, og konsekvensene var ukjente. Vi fikk rett. Underskuddet Norge nå står overfor, representerer ikke reelle utslipp, de er ikke ekte – det er et utslippsgap opp mot et teoretisk satt nivå og et forventet norsk opptak helt uten rot i virkeligheten.

Regelverket gir heller ikke god klimapolitikk. De kortsiktige målene gir ikke insentiv til effektfulle klimatiltak i skog. Det skapes derimot en enorm usikkerhet for et skogrikt land, der måloppnåelsen avgjøres nærmest utelukkende av naturlige variasjoner i opptak og utslag av oppdaterte metoder og datasett.

Dette er ikke en debatt om EU eller EØS-avtalen. Dette handler om vi mener dette er – eller ikke er – et fornuftig klimaregelverk for Norge å delta i. I europeiske skogland inntar de en stadig mer skeptisk holdning til

dette regelverket og EUs klimapolitikk overfor sektoren. De ser, som oss, at dette ikke kommer til å gå, og at regelverket spenner bein under resten av klimapolitikken. Slik er det altså ikke her hjemme, for bare i Norge kan et EU-regelverk som så åpenbart ikke fungerer slik det var tiltenkt, unngå politisk debatt. Berøringsangsten virker å være enorm.

Jeg har en klar oppfordring til alle de partiene som mener Norge bør videreføre samarbeidet for årene 2026–2030, eller som allerede nå varsler støtte til et framtidig regelverk som ikke engang eksisterer. Før de pålegger norske skoger og arealbrukssektoren nye forpliktelser, må de gi et tydelig svar på hvordan forrige forpliktelse skal gjøres opp. Vil de kjøpe skogkreditter? Hvor mange titalls milliarder skal man bruke på å betale for utslipp i Norge som vi ikke har? Hvilke bedrifter skal legges ned?

Vi kan selvfølgelig allerede nå anerkjenne at vi ikke kommer til å nå denne forpliktelsen, for det gjør vi ikke. Da bør vi også si nei til videreføring av samarbeidet, for forholdet til EU blir ikke bedre av at vi frivillig inngår nye avtaler som vi ikke klarer å oppfylle. Dessverre har ingen av partiene som støtter dette regelverket, et svar. Ikke et eneste av disse partiene har i sine merknader gjort et forsøk på å forsvare regelverket. Ingen forklarer hvorfor dette regelverket er bra for Norge og norsk klimapolitikk. Oppgjørets time kommer i 2027, når underskuddet offisielt skal gjøres opp med EU. Lykke til med å forsvare det, når den tid kommer.

Geir Inge Lien (Sp) [19:27:41]: Noreg har som mål å kutte utslipp. Det støttar vi alle. Nokre gongar verkar verkemidla likevel mot si hensikt. Avgifter i klimapolitikken slår negativt ut. Eit godt eksempel på det er den særnorske CO₂-avgifta som vert pålagd fiskeflåten. Fiskebåtar som tidlegare kunne bunkre drivstoff effektivt i norske hamner, vel no i auka grad å gå til Shetland eller andre utanlandske hamner for å tanke drivstoff, fordi drivstoffet er billigare der. Dette er galskap, og det må vi gjere noko med. Dette resulterer i lengre seglasar berre for å bunkre, auka drivstoff-forbruk, auka CO₂-utslipp og tapt inntekt og aktivitet i norske hamner. Nettopp difor vil Senterpartiet fjerne særnorske avgifter som går ut over fiskeflåten og nærskipsfarten.

Selskap langs kysten merkar den særnorske CO₂-avgifta. Eit eksempel er Bunker Oil i Ålesund, som tapar store leveransar. Dei har i møte med oss i Senterpartiet varsla at dei snart må sjå på strukturar for sine anlegg langs kysten. Dette går òg ut over beredskapen langs kysten vår. Fiskerinæringa er allereie under press og treng initiativ til grøn omstilling, ikkje tiltak som skyv dei ut av landet og aukar klimafotavtrykket.

Det vert snakka mykje om klimamål og grøne tiltak, men langt mindre om kva det faktisk betyr for kvar dagen til folk. I dag behandlar Stortinget endringar i klimakvoteloven, der fleirtalet ønskjer å innføre EUs kvotesystem på bl.a. bensin og diesel. Igjen står Høgre og Arbeidarpartiet i lag om eit tiltak som gjer det dyrt for folk. Det bekymrar oss alle, for forslaget kan få dramatiske konsekvensar for økonomien til folk. Ifølgje regjeringa si eiga berekning kan bensinprisane auke med opptil 6,50 kr og diesel med 7,50 kr per liter innan 2030 – men det veit vi ingenting om. Uansett tal er målet til regjeringa at drivstoff skal verte dyrare. Det er usosial politikk som rammar distrikta og dei som treng bilen sin.

Til slutt vil eg seie at det er viktig at vi no tek miljøet på alvor. Vi skal alle saman gjere vårt. Eg berre ønskjer oss lykke til.

Maren Grøthe (Sp) [19:30:56]: Vi må ha sunn fornuft i klimapolitikken. Det ser det ut til at det nye avgiftspartiet, Høyre, nå har glemt. Når vi behandler klimameldingen i Stortinget i dag, er de Arbeiderpartiets nye støtteparti. Sammen med Venstre går de inn for et vesentlig større klimamål, selv om vi fortsatt har mer enn nok med å nå dem vi har. Det er klimamål vi ikke kjenner konsekvensene av, og Høyres eneste svar på hvordan vi skal nå dem, er høyere avgifter for folk og næringsliv. Eksempelene er flere. De vil øke CO₂-avgiften. De går inn for EUs nye kvotesystem, som regjeringen selv skriver kan føre til ekstra avgifter på diesel og bensin på inntil 7 kr. Høyre vil innføre en helt ny avgift på norsk matproduksjon. Tidligere har de foreslått en ny avgift på melkekartonger. Slik kunne vi ha fortsatt.

Norge skal kutte utslipp, men det er kortsiktig politikk å sende regningen til folk eller å flagge ut norsk næringsliv eller matproduksjon på veien. Samtidig går flertallet imot Senterpartiets forslag som kan kutte utslipp, f.eks. en konkret plan for hvordan vi kan øke CO₂-opptaket i skog. Jeg registrerer at enkeltstemmer også i Trøndelag Høyre er uenig i flere av disse forslagene. Det er bra. Dessverre er det ofte Oslo Høyre som vinner. Det bør være et stort varsku til høstens valg for oss som er opptatt av næringsliv, vekst og utvikling i hele Norge.

I fortsettelsen av rekken av symbolske klimatiltak går regjeringen og Høyre inn for at kommunene kan stille klimakrav til byggeplasser, bl.a. forby anleggsmaskiner på fossilt drivstoff. Det er uklokt når 98 pst. av norske anleggsmaskiner går på diesel. Jeg er bekymret for konsekvensene det kan ha for arbeidsplassene i bygg- og anleggsbransjen, særlig fordi vi vet at unødvendig dyre klimatiltak kan føre til at de små og mellomstore aktørene svekkes. Ikke minst er jeg bekymret for at dette kan føre til en stor ekstraregning for kommuner, for privatpersoner, for organisasjoner og for staten, som får store ek-

strakostnader dersom de skal få utført ulike former for veiarbeid, utgraving til boligtomter e.l. MEF, Maskinentreprenørenes Forbund, er tydelig på at dette forslaget kan gi redusert byggeaktivitet.

Senterpartiet fremmer også forslag i dag om å fjerne denne forskriften, for i en tid hvor både boligprisene er høye og byggenæringen bremser, er dette det siste vi trenger.

Sigurd Kvammen Rafaelsen (A) [19:33:50]: Jeg er glad for at vi nå får et flertall for landets klimamål som samsvarer med dem vi skal samarbeide med. Selv om den sikkerhetspolitiske situasjonen i verden nå over-skygger konsekvensene av de langsiktige og kortsiktige endringene som klimautfordringene medfører, må vi fortsette å sette tempo i omstillingen.

Migrasjon, sult og konflikter som følge av endringene i naturen er eksempel på det som møter oss. Vi ser allerede konsekvensene av klimaendringene rundt i verden og her hjemme. Derfor er jeg glad for at vi har bl.a. COAT i Vadsø, som er med på å synliggjøre endringene i Arktis.

Vår evne til å reagere og demme opp for endringene vil ha fundamental betydning for konsekvensene dette har for folk og sikkerhet i et globalt perspektiv. Et ambisiøst, men realistisk klimamål setter retningen vi trenger, og viser at Norge fortsetter å ta ansvar.

Ivaretagelse av Parisavtalen og det internasjonale samarbeidet er essensielt for at vi skal få dette til. Når sterke krefter sår tvil om det, må vi stå enda sterkere på målene som det internasjonale samfunnet har satt seg.

Klimatilpasning må være sentralt i utviklingspolitikken. Vi må bidra til løsninger som ikke bare bidrar positivt for klimaet, men også bidrar til fattigdomsbekjempelse. Vi må bidra til å bygge fornybare verdikjeder og til at vår handelspolitikk støtter omstilling ute i verden.

Norsk klimapolitikk skal være rettferdig. Det betyr at vi som stat må ta ansvar for å nå våre felles mål. Derfor tar vi nå et statlig ansvar i havvindsatsingen, derfor bidrar vi til å skape nye energibærere, og derfor har Stortinget bidratt til å etablere verdikjeder for karbonfangst og -lagring.

Vi har også hatt historisk satsing på enøktiltak. Vi må ha mer kraft og nett for å nå våre klimamål. Her er tempoet på vei opp. Jeg er glad for at det nå skal ses i sammenheng.

Virkemiddelapparatet må brukes, og samarbeidet mellom offentlig og privat må fungere for at vi skal klare å skape endringer i fellesskap. Vårt næringsliv er avhengig av at vi omstiller oss i tråd med det internasjonale samfunnet, også for at vi skal styrke vår konkurransekraft i et globalt marked. Å tro at denne omstillingen

ikke kommer til å kreve noe av oss, vil svekke vår evne til å tilpasse oss et marked i endring.

Til tider virker det som om noen tror klimautfordringer er noe man har trukket opp av hatten, og som kun brukes som et middel for politisk retorikk. Det er det ikke. Det er riktig at Norge som nasjon ikke klarer dette alene, men vi står heller ikke alene.

Michael Tetzschner (H) [19:36:44]: Det er grunn til å glede seg over at det er oppnådd enighet om klimamålene, men man behøver ikke å ha vært lenge i politikken for å innse at det er når vi kommer over på det konkrete virkemiddelplanet, at man ser hvilke konflikter som kan ligge der selv om man har en overordnet enighet.

Nye, økte klimaavgifter vil automatisk gi inntekter til staten i et stort omfang. Dette vil skyldes et hovedvirkemiddel, nemlig en gradvis opptrapping av CO₂-avgiften. CO₂-avgiften har den fordel at den er blind – den går på tvers av alle sektorer. Den presser frem innovative løsninger i alle bransjer. Men det betyr også at man øker prisen på mange produkter og aktiviteter. Tankegangen er som sagt god, for det betyr at når det gjelder de tjenester og produkter som omsettes i et marked, belønnes i større grad de som sløser mindre, eller man avstår fra å kjøpe. Eventuelt rettes etterspørselen mot produkter med et lavere klimaavtrykk. Så langt er dette utmerket. Man bruker til og med markedsøkonomien i en slik grad at det vekker stor glede – hos dem som har brukt halve livet på å bekjempe nettopp markedsøkonomien.

Det er likevel noen forutsetninger som må være på plass for at dette systemet skal fungere. Det er at omstillingen ikke er likt fordelt. En stor offentlig sektor har ikke de samme insitamentene for å omstille seg. Vi snakker ofte – dette gjelder både stat og kommune – om de facto monopolbedrifter. For tiden har landet også en politisk ledelse som gjør et stort poeng av nettopp å holde ute private ideer og private patenter og dem som har ideer om hvordan offentlige tjenester og produkter kunne vært levert bedre.

Den samlede fordyrelsen av varer og tjenester som borgerne må betale, har potensial til å gi inntrykk av at alt blir dyrere uten at bruksverdien for den enkelte har økt. I et demokrati vil et avgiftsregime som oppleves å redusere kjøpekraft og levestandard, gi politiske tilbakeslag som kan få politiske følger. Tilslutningen til å betale for klimaomstillingen kan smuldre bort. Derfor er det viktig at klimaavgiftene blir tilbakeført – ikke krone for krone til den enkelte som skal betale for sin forurensning, men at man har en aktiv avgifts- og skattelettelsespolitikk som ikke gjør staten rikere når vi bekjemper klimaavtrykkene, men som gjør at det er den enkelte som høster fordelene av å opptre klimaansvarlig.

Alfred Jens Bjørlo (V) [19:40:08]: Endeleg – i tolvte time og vel så det – får vi eit reelt klimamål vedteke av eit fleirtal i Stortinget, eit klimamål som ikkje skal bli nådd med obskure kvotekjøp i Usbekistan, men ved å gjennomføre klimakutt som verkar i Noreg, og i eit nært samarbeid med EU.

Når vi driv med klimapolitikk – og vi i Venstre er opptekne av å gjere det tydeleg og sterkt også i Noreg – gjer vi det sjølv sagt først og fremst for å stoppe klimagassutsleppa for verda, men vi gjer det også for norsk konkurransekraft og for næringslivet i framtida. Det er ganske absurd å høyre representantar for både Senterpartiet, Framstegspartiet og Raudt på vegner av norsk næringsliv nær sagt åtvare mot at vi vil skjerpe ambisjonane for norsk klimapolitikk.

Kva er det eigentleg den delen av norsk næringsliv som peikar framover, ber om når det gjeld klima og samarbeid i Europa? Ber dei om «a little less», for å sitere Elvis Presley, eller ber dei om «ooh ahh, a little bit more», for å sitere Gina Gs Eurovision-song i 1997 – eller representanten Sveinung Rotevatn? Når eg reiser rundt på Vestlandet og snakkar med næringslivet der, er det sjølv sagt ikkje nokon tvil om det. Dei ber om at vi blir tydelegare, tøffare og ikkje minst meir konsekvente i klimapolitikken, og at vi samarbeider meir og tettare med EU.

Sjå på Sustainable Energy, katapultsenteret på Stord, som no har utvikla teknologi som gjer at ein kan bruke 90 pst. grøn ammoniakk i eksisterande skipsmotorar. Det kan kutte enorme mengder utslepp på verdsbasis. Sjå på Northern Lights i Øygarden. Sjå på nye gründerbedrifter, som Evoy i Florø, som no er i ferd med å skape nullutsleppsboten på sjøen, tilsvarande den revolusjonen elbilen har vore på vegen. Sjå på Hydro i Høyanger, som byggjer flunkande nye resirkuleringsanlegg for aluminium. Sjå på Corvus Energy i Bergen, sjå på Boliden i Odda. Det som desse og industri og næringsliv elles ber om, er ein tøffare og tydelegare klimapolitikk og eit tettare samarbeid med EU. Det er det dei får i dag. Det er det Venstre har vore ein pådrivar for, og det er det motsette av det Framstegspartiet, Senterpartiet og Raudt ber om.

Difor er eg i dag stolt av å vere ein del av det representanten Arnstad – moglegvis meint som eit skjellsord – kalla «klimakameratane». I dag vil eg heller vere ein klimakamerat enn Senterpartiet.

Marit Arnstad (Sp) [19:43:31]: Jeg tar ordet for å gi noen kommentarer til noen av dem som har reagert på det jeg har sagt. Kanskje burde jeg ikke ha brukt ordet «hovedmotstandere», sjøl om det var veldig fristende der og da. Jeg burde kanskje ha sagt at Høyre stadig oftere opptrer som Arbeiderpartiets støttehjul i Stortinget, for det gjør de jo.

Ofte når vi er litt uenige om saker, begynner en å snakke om at det er polariserende, men en må akseptere at det i klimapolitikken finnes ulike meninger om hvilken vei en skal gå. Senterpartiet mener at vi foreslår et opplegg som er både realistisk og godt for klimapolitikken fram til 2035. Det vil framfor alt være en kostnadseffektiv klimapolitikk, og det mener vi er viktig. Det er ikke kostnadseffektivt med tiltak innenlands til en kostnad på 6 000–8 000 kr, sjøl om det blir ny industri i Sogn og Fjordane. Det er ikke kostnadseffektivt. Det er sterk subsidiering.

Det er ikke kostnadseffektivt å delta i et skog- og arealsamarbeid med EU hvor vi har opparbeidet oss et teoretisk utslipp. Det er egentlig ikke et utslipp heller. Det er fordi vi var flinke fra 1950 og framover og bygde skogen og fikk skog som bandt opp mye CO₂, og så er vi litt uheldig med EUs valg av referanseår, som er 2009. Da var vår skog på topp når det gjelder å binde opp CO₂. Så ender vi opp med å få et negativt regnskap i årene etterpå. Dette er teoretiske utslipp på 36,4 millioner tonn som vi i dag ikke aner hvordan vi skal løse. Hvis vi er heldige, kan vi bruke noen titalls milliarder av skattekrone i Norge på å kjøpe skogkreditter i Europa.

Det er ikke kostnadseffektivt å vedta en klimakvotelov som kan pålegge norske bilister store, økte avgifter. Vi må også bidra med en stor andel til et klimafond i EU, samtidig som bilistene skal betale mer. Det er ikke kostnadseffektivt. Det er ikke kostnadseffektivt å insistere på å ta utslipp i Norge dersom store EU-land nå velger å ta i bruk kvoter for sine utslipp. Hvis Høyre vil ha en kostnadseffektiv klimapolitikk, bidrar de nå til det motsatte. Høyre er i det hele tatt på ville veier når det gjelder støtten til Arbeiderpartiet.

Arbeiderparti-representanten Rafaelsen sier at en er glad for at det nå settes et mål som er likt det våre samarbeidspartnere i EU har. Det gjenstår å se, for EU har ikke satt noe mål ennå. Det er en ganske sterk diskusjon innad i EU om hvilket mål en skal sette seg. De har ikke bestemt seg når det gjelder bruken av kvoter. Den nye tyske regjeringen har i sin regjeringserklæring at de skal bruke FN-kvoter, som flertallet her i salen nå sier at en ikke skal bruke. Så faktum er at det er ikke sikkert at vi kommer til å stå sammen med våre samarbeidspartnere. Det kan hende at vi blir stående alene.

Marius Arion Nilsen (FrP) [19:46:48]: En skal høre mye før ørene detter av. Først bringer Miljøpartiet De Grønne fysikk til torgs som belegg for sin politikk. Dette kommer fra et parti som er grunnlagt og tuftet på symbolpolitikk, og som ikke kunne resitert en eneste av Newtons lover om det så sto om livet. Globale forhold og globale utslipp likeså – kunnskapen finnes ikke, eller så undertrykkes den for å fremme mest mulig klimapo-

litikk for flest mulige snorklippingsmuligheter. Effekten av tiltakene er i beste fall sekundært.

Norge har kuttet 12,4 pst. siden 1990, og de siste to årene har størsteparten av kuttene kommet fra redusert industriaktivitet grunnet høye energipriser, som i stor grad er drevet av urealistisk og uklok klimapolitikk i Europa og Norge. Tidligere fantes det et industriparti i Norge – det var Arbeiderpartiet. Det gamle Arbeiderpartiet hadde vært bekymret for industrireduksjonen, mens dagens Klima-Arbeiderparti jubler for kutt som skyldes redusert aktivitet. Det lover ikke bra for et Norge som står for 40 pst. av EUs aluminiumsproduksjon. I EU har produksjonen av primærmetaller falt med 50 pst. de siste tre årene på grunn av redusert konkurransekraft.

Så til det såkalte næringspartiet Høyre og representanten Jan Tore Sanner: I starten av 2021 sa Tina Bru at den viktigste kampsaken for Høyre og nestlederen – det ser ut til å være det for resten av Høyre også – var høyest mulig CO₂-avgift fortest mulig. Det var en elendig idé allerede i 2021. Den gangen kunne det unnskyldes med at det var tidsånden, og at det ble betegnet som et klimavalg – selv om Miljøpartiet De Grønne riktignok kom under sperregrensen – men i 2025 er det direkte intellektuell latskap.

Vet Høyre hvor store Norges utslipp er? Vet Høyre hvor store EUs utslipp er? Vet Høyre hvor store Kinas eller USAs utslipp er? Vet Høyre hvor minimal og liten rolle Norge spiller i det store bildet? Vet Høyre hvor stor befolkningsveksten i verden er? Vet Høyre hvor stor økningen i verdens energiforbruk er? Vet Høyre at det som finner sted nå, ikke er en energitransisjon, men en energiaddisjon? Vet Høyre at det finnes flere bærekraftsmål hos FN?

Vekstanslagene fra OECD, med den politikken som føres av dagens regjering, og som støttes av Høyre, er rekordlave. Det er urovekkende å se at Høyre støtter dette. Og hvis Høyre har svar på alle spørsmålene jeg nettopp stilte, er det helt uforståelig at de støtter det forslaget regjeringen fremmet.

Sofie Marhaug (R) [19:49:50]: Jeg skal prøve å være kort. Jeg må bare svare på det underlige angrepet fra representanten Bjørlo og Venstre. Han var jo ikke her i salen og hørte mitt innlegg, på samme måte som han ikke var i noen av forhandlingsrommene hvor vi diskuterte klimaloven og klimameldingen.

Rødt er for et nasjonalt klimamål. Vi er for å styrke våre ambisjoner, og vi er for flere klimatiltak, men Rødt stoler ikke blindt på EU, som kanskje Venstre gjør. Vi tror ikke at det å kjøpe seg ut av problemene og å investere i omstilling i Europa i stedet for å investere i omstilling av vår egen industri er så klokt. Så Rødt ønsker et nasjonalt klimamål også for å få til den omstillingen vi trenger i Norge. Vi vet at pengene i dag går til ting som

både Senterpartiet og Fremskrittspartiet ville vært kritiske til hvis det hadde skjedd i Norge, men det er visst helt greit når de pøser penger inn i EU, som de samme partiene er imot. Det synes jeg er en rar politikk.

Det vi vet med sikkerhet, og det vi har makt og myndighet til å gjøre noe med, er norsk politikk. Det er derfor vi hadde ønsket oss et nasjonalt delmål. Det får vi ikke i dag, og det er synd. Vi kommer til å støtte det ene forslaget fra Venstre, men ikke forslaget fra Høyre, som er en del av den enigheten. Vi kommer heller ikke til å støtte regjeringens forslag til klimalov subsidiært, for det er ikke Rødts politikk. Vi tror vi kunne fått til mer hvis det hadde vært politisk vilje til det. Det fikk vi ikke til. Bedre lykke neste gang, altså etter valget, sier jeg.

Lars Haltbrekken (SV) [19:51:48]: Jeg satt og lyttet ivrig til et innlegg her nylig om kostnadseffektivitet. Det var så mye snakk om kostnadseffektiv klimapolitikk at jeg måtte tenke meg om og begynte å lure på om Jens Stoltenberg hadde kommet tilbake i klimadebatten. Men det var Senterpartiets Marit Arnstad som sto og gjentok sosialøkonomen Stoltenbergs ivrige mantra i klimapolitikken.

Det kan godt hende at det er dyrere å gjennomføre klimatiltak i Norge enn å kjøpe billige kvoter i utlandet, men det er jo fordi vi også skal bruke klimakampen til å omstille Norge – til å sikre norsk industri i framtiden og til å sikre norske arbeidsplasser. På 1970- og 1980-tallet hadde det sannsynligvis vært mye billigere å rense giftutslippene fra aluminiumsindustrien i Polen eller Tsjekkoslovakia enn det var i Norge, men vi gjorde det i Norge for å berge industrien og for å sikre at den hadde en framtid.

I 2050 skal også Norge være et nullutslippssamfunn. Hvis vi ikke begynner på den jobben nå, men i stedet bare kjøper kvoter, betyr det at vi er nødt til å ta klimaregningen en gang til om noen år. Senterpartiet vil altså påføre oss en dobbel klimaregning: først nå, gjennom å bruke masse penger på å omstille andre lands industri og sikre arbeidsplasser der, så, om noen år, gjennom å omstille norsk industri – hvis det da ikke er for sent, og den allerede er lagt ned.

Representanten Arnstad har helt rett i at EU ikke har satt sitt mål ennå. Da er det jo foruroligende at Høyre har fått med seg Venstre og Arbeiderpartiet på at de norske klimamålene kan bli svekket som følge av det EU kommer med. Det er svært alvorlig.

Vi hørte også representanten Rafaelsen snakke varmt om sine allierte i klimapolitikken. Hvem er det? Jo, det er Høyre, og det er Venstre. Der var den katten ute av sekken.

Jan Tore Sanner (H) [19:54:58]: Representanten Marius Arion Nilsen inviterte til et langt foredrag. Det

tillater ikke de 3 minuttene, men representanten henviser til et utspill fra Tina Bru, nestleder i Høyre. Jeg har sett den videoen det her var snakk om, og det det handlet om, var at CO₂-avgiften burde økes i tråd med det som har vært Stortingets forutsetninger frem mot 2030. Og ja, CO₂-avgiftene er kanskje det viktigste verktøyet i klimapolitikken for å gjøre det lønnsomt å opptre miljøvennlig og gjøre det mer kostbart å opptre miljøfiendtlig, men for Høyre er det et viktig prinsipp, som representanten Michael Tetzschner understreket, at målet ikke er å få mer penger inn til staten, men det er å påvirke atferd, og derfor må høyere CO₂-avgift kompenseres med at andre skatter og avgifter reduseres, slik at både familiene og bedriftene kan komme godt ut.

Så: Jeg vet ikke om det er på grunn av litt sårhet etter å ha gått ut av regjering at representanten Marit Arnstad fortsatt har et behov for å raljere over den enigheten som Høyre, Venstre og Arbeiderpartiet har kommet frem til. Jeg tror også Senterpartiet kunne hatt en del å bidra med i en slik enighet. Jeg tror det er en fordel for bedriftene og innbyggerne våre at vi får til en bred enighet og ikke minst tiltak som kan underbygge det, og der tror jeg også Senterpartiet har en del å bidra med.

For Høyres del kan jeg bare konstatere at vi kanskje er det partiet som har fått til mest og fått mest gjennomslag i de verbalvedtakene som vi skal votere over i morgen. Så Høyre står stødig i den enigheten som vi nå har fått til.

Vi er opptatt av at vi må ha rammebetingelser for bedriftene våre som spiller med og ikke mot. Der mener vi at vi kan finne mye inspirasjon også fra EUs strategi, hvor nettopp det grønne skiftet er blitt en del av strategien for økt konkurransekraft. Vi må sørge for at bedriftene har rammebetingelser som gjør at man bidrar til det grønne skiftet, og at vi lykkes i konkurransen fremover. EU er våre bedrifters nærmeste marked. Det er derfor Høyre så tydelig har understreket at våre klimamål og vår klimapolitikk bør spille på lag med den politikken som også utformes i EU.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [19:58:11]: Vi skal ha stort rom for uenighet og debatt i denne salen, men representanten Marius Arion Nilsen kom med noen påstander fra denne talerstolen knyttet til fakta som ikke var riktige, og som jeg mener at det er viktig å korrigere. Han påpekte at grunnen til at vi hadde kuttet klimagassutslippene, den største grunnen til det, handlet om redusert aktivitet i industrien. Det er rett og slett ikke riktig. De tallene kan man lese av SSB. I 2024 var hovedårsaken til at vi kuttet utslipp i Norge at olje- og gassproduksjonen ble ytterligere elektrifisert, og at vi fikk flere elbiler. Det var i og for seg noe driftsstans i in-

dustrien, men det er altså ikke koblet til klimapolitikken vår, det er fordi det av og til skjer ting som gjør at industrianlegg må stenge ned i en kort periode, for vedlikehold eller for andre ting som skjer.

Det jeg sliter med, er påstanden om at Arbeiderpartiet ikke er et industriparti, for vi bidrar til og er med på å omstille industrien vår. Til det vil jeg si at det å ikke være et industriparti er noe helt annet, og det er å ikke legge opp til omstilling. Det vil gi reelt redusert aktivitet i industrien vår. Det er den politikken som Fremskrittspartiet går til valg på til høsten. Det er vekk med støtte til teknologiutvikling, og det er vekk med støtte til omstilling gjennom f.eks. Enova, som har vært et av de viktigste tiltakene for denne regjeringen å styrke gjennom de siste fire årene.

Konsekvensen av å ikke stille opp med den type støtte til teknologiutvikling – og det har staten alltid drevet med, for vi vet at bedriftene selv investerer for lite i forskning, utvikling, teknologiutvikling og skalering hvis det ikke er et virkemiddelapparat som er med og stiller opp – er at små og store industrisamfunn kommer til å bli borte langs hele kysten vår. Det er jo ikke sånn at Hydro Sunndal investerer i biogassproduksjon, Eramet Sauda investerer i karbonfangst og -lagring, eller Omya Hustadmarmor og Berge Rederi nå skal bygge MV Froan, et viktig nullutslippsskip, som viser at vi kan seile og dra lenger enn før med nullutslipp i skipsfarten, fordi jeg tårevåt har ringt dem og sagt at det er veldig bra for norske klimamål hvis de gjennomfører de investeringene. Det er fordi de ser hvilken vei markedet går. De ser at de er avhengige av å kutte utslippene sine fordi CO₂-prisene, i kvotesystemet f.eks., i stadig større grad blir en konkurranseulempe. Det er også derfor man, hvis man er et ansvarlig industriparti, hvis man mener at man vil skape jobber og skape verdier i hele landet vårt, også må være med og kutte utslipp. Alternativene er altså at industrien vår blir borte. Det er ikke bra for konkurransekraften vår, og det er ikke bra for Norge.

Alfred Jens Bjørlo (V) [20:01:26]: Representanten Marhaug var uroa over at eg ikkje høyrde kva ho sa i sitt første innlegg i denne debatten. Det kan eg roe representanten med at eg gjorde. Det finst moderne utstyr i denne salen som gjer at eg kan høyre innlegga også utanom denne salen, så eg har høyrte kvart einaste ord representanten Marhaug har sagt både no og tidlegare. Problemet er heller ikkje at eg ikkje har høyrte kva representanten Marhaug og Raudt meiner om klimapolitikk og måten ein driv det på, problemet er at eg og Venstre er heilt ueinige med dei.

Representanten Marhaug sa det sjølv i innlegget sitt no, at ho ikkje trur det er klokt å kople seg tettare på EU. Vel, det trur Venstre er klokt. Utfordringa til partiet

Raudt er at når ein reiser rundt og snakkar med dei bedriftene som både Raudt og Venstre snakkar om, så er det oss bedriftene er einige med og ikkje Raudt. Når industribedriftene våre på Vestlandet, som klima- og miljøministeren ypparleg nemnde gode døme på i sitt førre innlegg, har gjort og skal gjere dei store investeringane i teknologi som kuttar utslepp, som reinsar, som moderniserer, er det ikkje i forventning om ei framtid der Noreg har kutta banda til EU, sagt opp EØS-avtalen og står som ei einsam øy i Europa. Nei, det er i ei tru på at vi faktisk i framtida òg er tett kopla på EU og ein felles offensiv klimapolitikk der Noreg og EU jobbar saman, og der vi gjer utsleppskutt i Noreg, men vi gjer det i eit nærast mogleg samarbeid med EU.

Når eg reiser rundt til næringslivet, opplever eg at dei har tre hovudbodskap for kva som må til for å få dette til. Det eine er tydelege, offensive og nasjonale klimamål. På det punktet er Venstre og Raudt overordna sett einige. Så er det eit endå tettare og langsiktig forpliktande samarbeid med EU. På det punktet er Raudt og Venstre ueinige. Det tredje er at det også blir ført ein skattepolitikk som gjer det mogleg å investere meir i Noreg, slik at dei bedriftene som vi er avhengige av at skal investere i framtida, ikkje blir tappa for eigenkapitalen dei skal bruke for å gjere det, slik vi har sett urovekkjande eksempel på også av offensive miljøteknologibedrifter dei siste åra. På det punktet er også Venstre og næringslivet einige. Raudt er det ikkje.

Sveinung Rotevatn (V) [20:04:41]: Etter å ha høyrte Senterpartiet og Framstegspartiet sine representantar i debatten får eg litt inntrykk av at dei kanskje aller helst skulle ønskt at dei var parlamentarikarar i EU eller i Kina, i staden for her i Stortinget, for det er visstnok det som skjer der, som betyr noko. Det er det som er viktig, mens det vi driv med her, er symbolpolitikk eller har ikkje reell effekt. Det å verte parlamentarikar i EU er for så vidt ei moglegheit som står open for dei, men då må dei nesten ville vere med i EU. Å verte parlamentarikar i Kina er vel neppe ei moglegheit som står open i same grad, men dei har kanskje ikkje så mykje innverknad uansett.

Poenget er at denne debatten har ein i alle land, i Tyskland, i USA, i EU-systemet: debatten om at våre utslepp ikkje er så store i den store samanhengen, så dette vert symbolpolitikk – vi må heller sjå om dei andre vil gjere noko snart. Det er dette som i og for seg har vore grunnutfordringa med mykje av den globale dynamikken for å få ned utsleppa. Same korleis ein snur og vender på det, må alle uansett bidra, alle må kutte. Vi må gjere det i samanheng, også Noreg, og i samarbeid med EU.

Det er mange som er veldig for kvotar i teorien, men ikkje i praksis, for når ein først får kvotar som faktisk

fungerer, t.d. no når ein skal innleme drivstoffomsetjarar i eit kvotesystem, då får det plutsleg ein konsekvens, då kan prisen på drivstoff gå opp. Ja, fordi ein har ein kvotemarknad som faktisk fungerer. Det verkar som om draumen er ei form for kvotesystem som ikkje skal ha nokon effekt – det er det ein er mest for – og i alle fall ikkje nokon effekt her. Vel, det er nettopp det som er heile poenget med måten vi no gjer dette klimamålet på, at vi ikkje skal basere klimapolitikken på det.

Til sist kan eg slutte meg til innlegget til representanten Tetzschner i sin heilskap, trur eg. Han har eit veldig godt poeng, og det er at det å auke klimaavgiftene er vel og bra for å vri åtferd, men poenget er ikkje at staten skal få auka nettoinntekter på kostnad av verken innbyggjarar eller bedrifter. Difor må dette henge saman med eit grønt skattesifte og reduksjonar i andre skattar og avgifter. Så der er vi heilt einige, men det trur eg ikkje vi får gjort noko med i dag, for då må ein nødvendigvis ta for seg heile statsbudsjettet. Eg er sikker på at både Venstre og partiet til representanten Tetzschner kan finne ein god balanse og gjere det på ein langt betre måte enn det vi har sett dei siste åra, der skatte- og avgiftstrykket går opp. Å skifte denne tankegangen er det vesentlege, ikkje å auke skattar og avgifter rund baut over heile fjøla, for då får ein nettopp den effekten som representanten åtvarar mot. Så der er vi einige.

Elles vil eg takke for at ein klarte å kome i mål med eit mål – det er bra – og takk for debatten.

Terje Halleland (FrP) [20:07:50]: Jeg hadde ikke trodd at jeg skulle være den som skulle dra ut denne debatten. Vi skulle jo vært på restaurant for lenge siden, hele komiteen (latter i salen). Men sånn er det.

Jeg vil ta ordet for å snakke lite grann om industripolitikken som statsråden kritiserte Fremskrittspartiet for. Det må han vel gjøre, men det finnes altså svakheter i klimapolitikken i dag som utfordrer den konkurransekraften som vi trenger i næringslivet vårt, spesielt med den konkurransesituasjonen vi opplever internt i EU, men også utenfor EU.

Når vi har vedtatt klimapolitikken vår, har vi vært veldig tydelige på at det ikke skal skje karbonlekkasje. Men vi ser at det helt åpenbart skjer karbonlekkasje på grunn av politikken vi har innført. En kan bare ta aluminiumsproduksjonen i Europa, som vi ser til. Europa produserer 1 mill. tonn aluminium mindre enn tidligere, og i det samme tidsrommet har Kina økt sin produksjon med 2 mill. tonn. Vi har innført CO₂-avgifter som har vært til hinder for vekst i småindustrien, den som ikke var omfattet av kvotepliktig sektor. Vi har en fiskeflåte som nå har fått et regime som gjør at de enten bunkrer ute, eller tar en utenlandstur som første tur etter bunkring. Da har vi karbonlekkasje. Vi har aldri hatt

mer trafikk langs norskekysten enn i dag; vi har aldri hatt mindre utslipp. Hvorfor? Politikk.

Når vi snakker om industristøtte – vi kan vel si at en er ivrig etter å støtte klimaarbeidet med å gi 50 mrd. kr til havvind. Jeg har lenge spurt hva vi vil med havvind. Da dette ble etablert av Solberg-regjeringen, skulle Sør-lige Nordsjø være til eksport av strøm til et betalingsvillig Europa. Utsira Nord skulle være et teknologitvillingsprosjekt. Denne regjeringen har gjort dette til et kraftproduksjonsprosjekt. Det er kun energien vi trenger, og den koster 3 kr kilowattimen. Da spør jeg meg om det er dette som er rett støtte for å få et klima.

En kommer ikke utenom å snakke om industripartiet Arbeiderpartiet med den skattepolitikken som har vært ført. Er det noe som har rystet forutsigbarheten i norsk næringsliv, er det Arbeiderpartiet og skattepolitikken.

Mani Hussaini (A) [20:11:08]: Jeg vil starte med å takke for debatten, for at vi har fått noen sitater fra Elvis og Tina Turner, og for at vi har fått besøk av representanter fra andre komiteer. Det viser bare at klimapolitikken egentlig berører alle komiteene.

Det har vært en god debatt. Jeg har likevel behov for å understreke at det vi har vært vitne til her, har vist hvor sprikende og krevende det har vært å få til brede enigheter, slik man var vant til før. Likevel vil jeg minne vår komité på at vi har fått til veldig mange anmodningsvedtak det er stort flertall bak, som gjør at vi forsterker og forbedrer klimapolitikken.

En annen ting vi har diskutert flere ganger i denne salen, er at Stortinget har et behov for å diskutere klimapolitikk enda mer. Det er nettopp det vi gjør med en rekke av de forslagene vi nå står bak. Gjennom de flertallsforslagene bidrar vi ikke minst til en forutsigbarhet, uansett hvem som styrer landet etter valget. Jeg skal iallfall gjøre mitt for at det er Arbeiderpartiet.

Det er ikke siste gangen vi skal diskutere klimapolitikk i denne salen. Vi gir nå en åpning for at vi stadig vekker skal diskutere klimapolitikk, og at vi ser klimapolitikken i sammenheng med kraftpolitikken. Det er iallfall jeg veldig, veldig glad for.

Det vi også har fått til i dag, er at Norges klimaminister kan reise til FN og melde inn et ambisiøst og realistisk mål. Som statsråden selv var inne på: I en tid hvor stadig flere løper fra sine internasjonale forpliktelser, kan iallfall vi i Norge møte opp og være med på å levere inn gode mål.

Med det vil jeg takke for debatten. Det er ikke siste gangen vi kommer til å diskutere klimapolitikk. Det blir det en horde av muligheter til i valgkampen og ikke minst etter valget.

Presidenten [20:13:16]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 41–43.

Sak nr. 44 [20:13:19]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i folkeregisterloven og skatteloven (særlige bostedsregler og pendlerregler for stortingsrepresentanter mv.) (Innst. 522 L (2024–2025), jf. Prop. 62 L (2024–2025))

Presidenten [20:13:29]: Etter ønske frå finanskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det ikkje verta opna for replikkar, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Heidi Nordby Lunde (H) [20:13:55] (ordfører for saken): Jeg mistenker at min fremste kvalifikasjon for å være ordfører for denne saken er at jeg aldri har kvalifisert meg til pendlerbolig og heller ikke har lappen. Derfor takker jeg for arbeidet og samarbeidet for å klargjøre og samles om et felles regelverk.

Særreglene for stortingsrepresentanter er bl.a. begrunnet i demokratihensyn, om at stortingsrepresentantene skal kunne utøve stortingsvervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og livssituasjon og i det politiske vervets uforutsigbare karakter.

Det var et sterkt ønske om å forenkle, forbedre og gjøre bosteds- og pendlerregler for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer tydeligere. Dette har komiteen i hovedsak samlet seg om. Det er ikke store avvik fra det som har blitt foreslått og vært på høring, men et flertall har valgt å opprettholde dagens avstandsregel for å unngå nye unntaksregler eller klargjøring av særskilte behov, slik ulike mindretall har foreslått. Hele hensikten med de foreslåtte endringene var nettopp å redusere unntak, uklarheter og skjønn, ikke skape nye. Dette kan svekke den tilliten vi har som stortingsrepresentanter, og som vårt demokrati er helt avhengig av.

Det er også en grunn til at vervet som stortingsrepresentant ikke er omfattet av arbeidsmiljøloven. Det forventes noe annet og noe mer enn i et 8–16-arbeidsforhold og av ordinære pendlere generelt. Det blir derfor feil å sammenligne ordningene, gitt det politiske vervets uforutsigbare karakter.

Vårt privilegium som stortingsrepresentanter er ikke gleden ved å fylle ut reiseregninger. Det er ikke fordi vi hater familie og venner vi holder på med dette, og trenger pendlerbolig for å slippe å tilbringe tid med dem vi er mest glad i. Vårt store privilegium er å stå opp for de verdiene som bringer oss sammen, møte mennesker land og strand rundt og ikke bare bli kjent med hele Norge, men få lov til å jobbe for at Norge og verden kanskje blir litt bedre enn det kunne vært under et helt annet regime og styre, der avstanden mellom folk og folke-

valgte var større. Etter tolv år på Stortinget føler jeg at jeg har et relativt godt grunnlag for å si at det virkelig er et tverrsnitt av befolkningen som er representert her.

I forbindelse med avdukingen av statuen av Anna Rogstad i morgen, gikk det ut en mail fra Stortingets administrasjon. Der sto det at ved valget i 2021 var om lag 45 pst. av de innvalgte representantene kvinner, at det er det mest likestilte Stortinget noensinne, og at Stortinget er et av de mest likestilte parlamentene i verden. Det er det nok mange grunner til, men det kan tenkes at det å legge til rette for demokratisk representasjon og deltakelse er en av dem.

Rigmor Aasrud (A) [20:16:52]: Denne stortingsperioden var knapt i gang før det kom opp saker om at stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer hadde disponert pendlerbolig på ulike uriktige grunnlag. Saker ble gransket av media, det ble satt i gang etterforskning, Riksrevisjonen og skattejurister vurderte og kontrollerte, og Stortinget satte ned et eget utvalg for å gjennomgå reglene. Medietrykket var stort og vanskelig å stå i for dem det gjaldt. Saker har fått konsekvenser for mange, både profesjonelt, personlig og økonomisk.

Så viste det seg at flere saker ble lagt bort fordi det ikke var begått feil, men det kom også skattekrav til andre representanter og arbeidsgiveravgiftskrav til Stortinget og regjeringen. Det var 14 personer som tok sine saker inn til Skatteklagenemda. Tolv vant fram, og skattekravene deres ble frafalt. Andre ønsket ikke å stå i belastningen med en klagesak og betalte kravet.

Det har vært krevende for dem som har stått i dette, og det er derfor bra at vi om noen dager skal vedta en helt ny lov – representantytelsesloven – som strammer opp, klargjør og systematiserer regelverket. Det har også blitt gjort endringer i regelverket løpende, bl.a. ved at representanter ikke lenger mottar kostgodtgjørelse og feriepenger.

Mye av debatten i det offentlige rom har dreid seg om behovet for særregler for dem som har verv i storting og regjering. Derfor er det bra at en enstemmig komité slår fast at det er behov for særregler.

De endringene presidentskapet foreslår i den nye representantytelsesloven som skal behandles på fredag, må speiles i skattereglene. Det er det den proposisjonen vi skal behandle nå, dreier seg om, altså skattereglene. Kravet for å få pendlerbolig blir innskjerpet, bl.a. ved at det nå blir krav til fulle kostnader til en eid eller leid bolig på hjemstedet og krav til hva boligen skal inneholde. Kravet til avstand mellom hjem og Stortinget vil flertallet beholde som det er i dagens regler.

For Arbeiderpartiet har det vært viktig at vi vedtar et lovverk i denne saken som ikke åpner for bruk av mye

skjønn. Skjønnsmessige vurderinger i et tildelingskriterium vil skape nye uklarheter.

Komiteen er samstemt i at det er behov for en gjennomgang av de alminnelige pendlerreglene, og komiteen fremmer et anmodningsforslag til regjeringen om det.

Til slutt vil jeg takke saksordføreren og komiteen for samarbeidet i denne saken.

Ole André Myhrvold (Sp) [20:19:52]: De siste årene har vi hatt flere saker med fokus på og kritikk av stortingsrepresentanters bruk av representantordninger, bl.a. pendlerboliger. Noe av kritikken og noen av sakene har vært berettiget, mens andre saker i ettertid har vist seg å være på feil grunnlag, og at representantene ikke har gjort noe klanderverdig.

En av tingene som er helt klart i etterkant av dette, er at regelverket ikke har vært klart nok, og det er det vi med dagens sak forsøker å rydde opp i. Det handler ikke bare om å unngå misbruk av våre ordninger, det er også et poeng å unngå at noen havner i situasjoner der man uriktig blir mistenkeliggjort på grunn av uklarheter i regelverket.

Det å være folkevalgt i nasjonalforsamlingen er et privilegium. Det er et av de fremste tillitsverv man kan ha. Samtidig er det et tillitsverv som kan skjøttes på like mange ulike måter som det finnes stortingsrepresentanter. De fleste er likevel enige om at det i liten grad kan sammenlignes med andre jobber, enten det er i offentlig eller privat sektor. Det å ha et fireårig tillitsverv kan også bety store endringer i livssituasjonen og livsstilen for den enkelte. En er ikke underlagt arbeidsmiljøloven, en kan ikke si opp, og en skal skjøtte oppgavene på Stortinget samtidig som en svært viktig del av jobben for å gjøre nettopp det, foregår utenfor stortingssalen, ofte hjemme i eget valgdistrikt – for å nevne noe.

Muligheten til å disponere en pendlerbolig i de årene en innehar det tillitsvervet, er for mange avgjørende for å kunne skjøtte vervet på en tidsmessig og logistikk-messig fornuftig måte. For representanter fra Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge er det opplagt, men oppgavene på Stortinget er også av en sann art at det er vanskelig å kombinere med et hverdagslig familieliv der man forutsigbart kan være hjemme til middag klokken 16. Det gjelder selv om man bor innenfor det som i en ordinær jobb ville blitt karakterisert som akseptabel pendleavstand.

Vi støtter i det store og hele proposisjonens forslag til endringer for å klargjøre regelverket. Samtidig har vi etter nøye vurderinger, sammen med et flertall i komiteen, funnet det klart at det ikke er rett å heve avstandskravet for å ha krav på pendlerbolig fra 40 til 50 km, slik representantordningsutvalget foreslo. Begrunnelsen var

bl.a. at standard på veinett og kollektivtilbud var betydelig forbedret. Det tror jeg de fleste i Østlands-området kan underskrive på at ikke alltid stemmer.

For å kunne skjøtte vervet på en god måte mener vi det fortsatt bør kunne gis pendlerbolig også for dem som bor i en avstand på 40 km. Det er betydelige variasjoner i reisetid og kollektivdekning også på det sentrale Østlands-området, og vi ønsker ikke å svekke muligheten til å ta på seg eller utføre folkevalgte verv på en god måte ved å øke dette kravet.

Når representantordningsutvalget foreslo å øke kravet, hang det også sammen med at de mente at enkelte individuelle hensyn, som alder og helse, burde kunne gi unntak fra kravet. Denne adgangen til unntak har man ikke foreslått å ta med. Vi mener som flertallet derfor at man bør beholde avstandskravet som i dag.

Marie Sneve Martinussen (R) [20:23:04]: For at det norske storting skal kunne representere vårt vidstrakte land, er vi helt avhengig av en ordning for pendlerboliger for de folkevalgte som er tydelig, som er rettferdig, og som har tillit i befolkningen. Det er viktig for demokratisk og geografisk forankring at representanter kan ha unger på skolen og henge rundt i lokalsamfunnet så ofte som mulig, selv om vi må samles her i hovedstaden for faktisk å avholde stortingsmøter.

Rødt anerkjenner derfor selv sagt at det trengs særregler for stortingsrepresentanter som pendler, som er annerledes enn reglene for andre arbeidstakere. Som flere har vært inne på, har det vært saker som gjorde at presidentskapet for tre–fire år siden satte ned et eksternt utvalg som skulle vurdere våre egne ordninger. Det mener jeg er veldig riktig, for vi som stortingsrepresentanter er i en særstilling ved at vi kan vedta lover og regler for oss selv. Det å be noen andre om å se oss i kortene, er derfor veldig fornuftig.

Rødt var glad da dette utvalgets flertall foreslo f.eks. å heve avstandskravet fra 40 til 50 km. Det foreslo også regjeringen i sin proposisjon, og det mener Rødt fortsatt er riktig. Vi står derfor inne for det som var regjeringens opprinnelige forslag i denne innstillingen.

Det er en rekke andre forslag i proposisjonen som er et skritt i riktig retning, som Rødt også støtter. Jeg vil trekke fram et siste forslag vi har, som vi mener er fornuftig. Rødts prinsipp er at våre regler ikke skal være urimelig forskjellige fra andre folks. Da kan man noen ganger si at vi skal stramme inn på egne regler, eller man kan si at andre arbeidsfolk skal få mer rause ordninger. Mens vi sitter her og diskuterer våre pendlerordninger, har det siden 2018 vært sånn at arbeidstakere kun kan få pendlerfradrag i skatten i 24 måneder, selv om de fortsatt må pendle, altså selv om jobben deres fortsatt innebærer at de må pendle. Det er begrensninger vi mener er helt uri-

melige, og som bør fjernes, og på den måten gjøres litt likere de ordningene vi som stortingsrepresentanter har.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken og de forslagene der vi står sammen med andre.

Presidenten [20:25:20]: Representanten Marie Sneve Martinussen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Jens Stoltenberg [20:25:45]: Lovforslaget gjelder endringer i særreglene om bosted for medlemmer av Stortinget og regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor.

Særreglene gjør at rikspolitikere kan beholde skattemessig og folkeregistrert bosted på hjemstedet, mens vervet utøves i Oslo. De anses dermed som pendlere, og kan få dekket hjemreiser og pendlerbolig i Oslo skattefritt.

Stortinget oppnevnte representantordningsutvalget for å gjennomgå bl.a. Stortingets pendlerboligordninger. I anmodningsvedtak nr. 857 for 2023 ble regjeringen bedt om å vurdere utvalgets forslag til endringer i bostedsreglene og klargjøre aktuelle tolkningsspørsmål.

Lovforslagene ligger tett opp til utvalgets anbefalinger. Rikspolitikere representerer folket og skal kunne utøve vervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og livssituasjon. Særreglene har lang tradisjon og er bl.a. begrunnet i ombudsplikten og muligheten til å opprettholde tilknytning til valgdistriktet. Det er derfor foreslått å videreføre at rikspolitikere lettere kan oppnå pendlerstatus enn det som følger av de alminnelige pendlerreglene.

Regjeringens forslag bringer særreglene noe nærmere de alminnelige pendlerreglene, i tråd med anbefalinger fra utvalget og presidentskapet. Det stilles strengere krav til å disponere en egen bolig på hjemstedet, et økt avstandskrav og et krav om alminnelige eier- eller leiekostnader. Boligen på hjemstedet må være minst 35 m², uavhengig av husstandens størrelse. Det foreslås også to særordninger for mindre boliger og rom i kollektiv.

I tillegg foreslås en ny adgang til å oppnå pendlerstatus ved å flytte ut av Oslo-området i løpet av funksjonsperioden.

Jeg registrerer at det i innstillingen fra komiteen foreslås enkelte justeringer i reglene. Det tar jeg til etterretning.

Regjeringen foreslår en adgang til å leie ut inntil halvparten av egen bolig på hjemstedet uten at pendlerboligen blir skattepliktig. Det foreslås også at bruken av statsministerboligen skal være skattefri, uavhengig av om statsministeren disponerer egen privat bolig i tillegg.

Endelig foreslås det å videreføre dagens særregel om at stortingsrepresentanters hjemreiser skattemessig regnes som yrkesreiser. Denne regelen foreslås utvidet til også å omfatte statsråder og øvrig politisk ledelse.

Presidenten [20:28:20]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 44.

Sakene nr. 45, 46 og 47 vil verta handsama under eitt.

Sak nr. 45 [20:28:27]

*Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds-
meldingen 2025* (Innst. 513 S (2024–2025), jf. Meld. St. 26 (2024–2025))

Sak nr. 46 [20:28:27]

*Innstilling fra finanskomiteen om Representantfor-
slag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Anna
Molberg, Aleksander Stokkebø, Tina Bru, Mahmoud
Farahmand og Mudassar Kapur om en handlingsplan
for å styrke finansnæringen i Norge* (Innst. 514 S (2024–
2025), jf. Dokument 8:240 S (2024–2025))

Sak nr. 47 [20:28:27]

*Innstilling fra finanskomiteen om Noregs Banks
representantskap – Rapport for 2024* (Innst. 500 S
(2024–2025), jf. Dokument 9 (2024–2025))

Presidenten [20:29:06]: Etter ynske frå finanskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tellef Inge Mørland (A) [20:29:27] (ordfører for sakene nr. 45 og 46): Som saksordfører for årets finansmarkedsmelding vil jeg takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid. I tillegg behandler vi også Høyres representantforslag om en handlingsplan for finansnæringen samt Norges Banks representantskaps rapport for 2024 i denne debatten.

Finansnæringen er en helt sentral næring for Norge, som sysselsetter om lag 50 000 personer. Den er avgjørende for at annet næringsliv og vi som privatpersoner skal ha tilgang til nødvendig kapital, men den er samtidig en næring som i seg selv går godt, leverer betydelig

overskudd og sånn sett bidrar med store skatteinntekter til staten.

Når norsk finansnæring i all hovedsak går veldig godt, er det et tegn på at vi har en næring som har kompetente ansatte, er langt fremme når det gjelder digitalisering og har overordnet gode rammebetingelser for å drive god butikk. Men det betyr også at det er et potensial for å videreutvikle næringen. Dagens arbeiderparti-regjering er derfor opptatt av at vi skal se på en harmonisering av regelverkene på feltet, for over tid og med vekslende regjeringer har en på enkelte områder fått utviklet vesentlige forskjeller i regelverket vårt opp mot andre land innenfor EU. Regjeringen er derfor nå godt i gang med å rette opp i dette, og for både fonds- og innskassobransjen har en kommet langt i det arbeidet.

Mens Høyre har bedt om en handlingsplan, er Arbeiderpartiet opptatt av at vi skal handle nå, slik at vi ikke trenger å vente på en plan, for eksempel for å kunne stoppe en utflytting hos fondsbransjen. Forslaget fra Høyre har imidlertid en del gode intensjoner i seg, og derfor har Arbeiderpartiet sammen med blant andre Senterpartiet fremmet et forslag som ber regjeringen i forkant av neste års melding foreta en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene for finansnæringen i Norge og skissere eventuelle behov for å justere disse. Regjeringen kommer i det arbeidet til å ha dialog med næringen selv om hvilke områder det er hensiktsmessig å prioritere.

En godt drevet finansnæring er viktig for landet vårt. Samtidig vil jeg understreke at det også er avgjørende at vi har god konkurranse i næringen, og at den konkurransen virker i hele landet, ikke bare i de mest sentrale strøkene.

Huseierne har i sitt høringsinnspill til finansmarkedsmeldingen pekt på at det er behov for bedre konkurranse i markedet. Når bankene nå går med store overskudd, er det et tegn på at næringen er solid, men det kan også være et signal om at konkurransen kunne vært sterkere. I den forbindelse vil jeg peke på et viktig grep Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen gjorde da vi for noen måneder siden senket kapitalkravet til standardmetodebankene. Det bidrar til at forskjellene mellom IRB-banker og standardmetodebanker minimeres og således ikke i seg selv er et incitament til massive sammenslåinger i sektoren.

Ganske nylig la Sparebankutvalget fram sitt arbeid. Det har medført en betydelig debatt rundt egenkapitalbevisets stilling. Regjeringen har derfor i april bedt Finanstilsynet anmode den europeiske banktilsynsmyndigheten EBA om å utdype sin forståelse av egenkapitalbevisets innretning. Arbeiderpartiet ser på sparebankene som en hjørnestein i norsk bankvirksomhet som må tas vare på, og regjeringen er derfor tydelig på at man et-

ter eventuelle avklaringer fra EBA vil gjøre en selvstendig vurdering rundt egenkapitalbeviset.

Arbeiderpartiet vil videreutvikle den norske finansnæringen, herunder sparebankene våre. Det er jeg glad for at det synes å være bred tilslutning til her i denne saken.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Mahmoud Farahmand (H) [20:32:30]: Det er litt sent på kvelden, så jeg skal prøve å korte ned dette innlegget så godt det lar seg gjøre. Vi er helt enig i det innledende som kom fra saksordføreren om at finansnæringen er en viktig bidragsyter på skatteinntekter. Næringen står for to pst. av sysselsettingen og har seks pst. av landets verdiskaping og er dermed en av Norges mest produktive næringer. Det er viktig å understreke betydningen av en konkurransedyktig, solid og sterk finansnæring i Norge.

Saksordføreren snakker om handlingsplan versus det å handle nå. Det vi har sett de siste månedene, er at stadig flere virksomheter flytter ut av landet. Det viser at Norge ikke har konkurransedyktige rammebetingelser sammenlignet med landene rundt oss, og da hjelper det ikke å komme med et mål om å gjøre noe ved neste finansmarkedsmelding, som er om ett år.

Flere forvaltere har valgt å flytte sine verdipapirfond til Sverige og Finland, og stadig flere aktører tilbyr nå sine tjenester i Norge gjennom selskaper i Luxembourg. Det skyldes at rammevilkårene mest sannsynlig er mer konkurransedyktige i våre naboland enn i Norge. Det vitner også om et behov for å gjennomgå rammevilkårene for finansnæringen, identifisere muligheter og utfordringer og legge en handlingsplan for hvordan finansnæringen i Norge kan vokse framover. Å ha en stor og velfungerende finansnæring vil gi enklere tilgang til finansiering for norske selskaper, og i den tiden vi lever i, med de sikkerhetspolitiske utfordringene som er, er det helt avgjørende at norske selskaper kan lene seg på finansinstitusjoner innenlands.

Internasjonal erfaring underbygger betydningen av sterke finanssentre. Norge har, som saksordføreren sa, sterke fortrinn når det gjelder finans, noe som bør utnyttes bedre. Vi har høy digital kompetanse og betydelige forvaltningsmiljøer i tillegg til høy kompetanse internt. Samtidig ser vi at økende internasjonal konkurranse om å tiltrekke seg finansvirksomheter bidrar til at Norge må ruste seg bedre. Det er nødvendig med en langsiktig handlingsplan for at norsk finansnæring kan utvikle seg innenfor stabile rammevilkår, og slik kan den bli mer konkurransedyktig i fremtiden.

For å oppsummere ønsker vi å styrke norsk finanssektor ved å fremme økonomisk vekst, innovasjon og

bærekraft, og på denne måten kan vi bygge en sterkere og mer konkurransedyktig økonomi for fremtiden vår. Jeg tar opp det forslaget Høyre har sammen med andre i sak nr. 46.

Presidenten [20:34:50]: Representanten Mahmoud Farahmand har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ole André Myhrvold (Sp) [20:35:07]: Det har vært mye diskusjon om finansnæringens rammevilkår denne våren, spesielt knyttet til fondsforvaltningsbransjen. At vi har en velfungerende finansnæring, er hevet over enhver tvil. For Senterpartiet er det viktig at det fortsetter å være slik.

Høsten 2024 var det finansminister Trygve Slagsvold Vedum som satte i gang arbeidet med å sikre bl.a. fondsforvaltningsbransjen bedre vilkår gjennom bl.a. endringer i skattereglene for verdipapirfond og adgang til valutasikring av andelsklasser. Det er derfor gledelig at det i dag blir flertall for vårt forslag om å følge opp dette arbeidet.

Vi mener også at det er viktig at forslaget om en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene for finansnæringen i Norge får flertall. Det vil i neste omgang være et godt grunnlag for videre drøftinger og for å ta grep for å styrke næringen ytterligere.

I Norge har vi solide banker og en mangfoldig bank- og finanssektor. Det er en styrke. Senterpartiet mener det er viktig å sørge for at man også i fremtiden har en desentralisert banksektor, der de lokale bankene, spesielt sparebankene, har en betydelig rolle. Med lokal tilknytning og lokalkunnskap har de en viktig rolle i å tilby banktjenester og tilgang på finansiering til næringsliv og befolkning i distriktene. For å sikre at alle deler av landet har tilgang til gode banktjenester, er det viktig med både gode rammevilkår og tilstrekkelig konkurranse.

I denne stortingsmeldingens høringsrunde kom det fram flere til dels motstridende syn på hvor god konkurransen i bankmarkedet er. Essensen synes å være at konkurransen er god når man ser nasjonalt på det, men at det lokalt kan se betydelig annerledes ut, og at det reelt sett er en risiko for at det er for lav grad av konkurranse mange steder i landet. Den praktiske konsekvensen av det er at folk som skal ha huslån eller bedrifter som trenger finansiering, reelt sett har få alternativer til dette. Det mener vi ikke er godt nok.

Senterpartiet har bl.a. fremmet forslag om at regjeringen bør framskaffe bedre tall for bankkonkurransen også lokalt, og at man dessuten bør se nøyer på utviklingen vi har hatt med større og mindre fusjoner og oppkjøp og konsolidering i den norske banknæringen de siste årene. En utvikling med færre og større banker kan medføre større konsentrasjon i bankmarkedet og i neste

omgang være med på å svekke konkurransen. Det ligger ikke an til at disse forslagene får flertall i dag, men vi håper likevel at det kan jobbes videre med dette.

I Senterpartiet mener vi det er viktig å sikre tilgangen til finansiering og gode, trygge og rimelige banktjenester i hele landet. Norge har, med solide banker og en mangfoldig bank- og finanssektor, et svært godt utgangspunkt. Vi mener det er viktig å jobbe videre med det grunnlaget for også i framtiden å ha en variert og desentralisert banksektor der de lokale bankene, spesielt sparebankene, har en betydelig rolle. Det sikrer utvikling og spredning av kapital i hele landet.

Jeg tar opp forslagene Senterpartiet er med på.

Presidenten [20:38:02]: Representanten Ole André Myhrvold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Roy Steffensen (FrP) [20:38:11]: Fremskrittspartiet mener at finansmarkedet skal bidra til vekst, forenkling og valgfrihet – ikke til mer byråkrati og sentralstyring. Årets finansmarkedsmelding viser at sektoren er solid og lønnsom, men også at det er økende frustrasjon over måten politikken påvirker markedet på. Vi ser flere utviklingstrekk vi advarer mot.

For det første: Når det gjelder utlånsforskriften, har Fremskrittspartiet i flere år vært kritisk til at staten overstyrer bankenes vurderingsevne gjennom en streng forskrift. Den hadde nok sin funksjon i lavrentetiden, med kraftig gjeldsvekst, men virkeligheten er en annen nå. Dagens rente og boligmarked er mer enn stramt nok, og det er ingen grunn til at unge førstegangskjøpere skal hindres i å få lån hvis de har inntekt, spareevne og sikkerhet. Regjeringen har gjort forskriften permanent, men vi mener det motsatte. Nå er tiden inne for å avvikle den og la bankene selv gjøre jobben. Det handler om å ha tillit til både kundene og bankene. Vi fremmer derfor forslag om å avvikle forskriften.

For det andre mister vi nå norske fonds- og forvaltningsmiljøer til bl.a. Sverige, ikke fordi de vil flytte, men fordi de må. Norske vilkår er rett og slett for dårlige. Dette er høykompetente miljøer som vi burde bygge opp, ikke jage ut. Fremskrittspartiet mener derfor at det må komme en strategi for å styrke Norges attraktivitet som etableringsland for kapitalforvaltning og sikre konkurransedyktige rammebetingelser.

I tillegg mener Fremskrittspartiet at man må roe ned tempoet i bærekraftsreguleringene. Vi stemte imot den nye bærekraftsrapporteringen i fjor. Rapporteringen må være enkel, relevant og tilpasset norsk næringsliv.

Videre er det viktig med god konkurranse i bankmarkedet. Forbrukernes valgfrihet svekkes når få, store aktører dominerer markedet. Vi risikerer dagligvaretilstander også i finanssektoren. Vi er særlig bekymret for

at forslagene fra sparebankutvalget kan føre til økt sentralisering og mindre konkurranse.

Norge trenger en finanspolitikk som gir muligheter for folk flest, vekst for næringslivet og tillit til markedet. Fremskrittspartiet vil ha mindre regulering, mer tillit og bedre konkurranse. Det gagner både kundene og norsk økonomi.

Jeg tar med det opp våre forslag.

Presidenten [20:40:23]: Representanten Roy Steffensen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [20:40:42]: Det viktigste først: Når Norges Bank setter renten, er det en av de viktigste beslutningene som fattes i Norge. Den påvirker absolutt alles økonomi, både privatpersoner og næringsliv, for så vidt også det offentlige selv. Derfor er det viktig at Norges Bank har et mandat som er politisk bestemt, og dette mandatet skal nå evalueres. Det er Rødt veldig glad for. Vi mener at det de siste årene har skjedd mye i internasjonal økonomi som innebærer at vi burde gjennomføre en ordentlig evaluering av hvordan rentesettingen har fungert i norsk økonomi.

Vi har et forslag i saken om finansmarkedsmeldingen. For oss er det viktig at denne evalueringen ikke bare blir et slags teknisk seminar mellom departementet og sentralbanken, men at vi faktisk får inn eksterne eksperter – gjerne parter fra arbeidslivet – fordi pengepolitikken er en så viktig del av samfunnet. Det har vi fremmet forslag om. Det forslaget får ikke flertall, men det er fortsatt lov til å plukke det opp, som en god idé, når man skal sette ned et utvalg til å jobbe med dette framover.

Til resten av temaene i finansmarkedsmeldingen: Ja, man er helt avhengig av en fungerende finansnæring i et hvilket som helst land, men spesielt i et land som ønsker å være selvstendig og uavhengig, som Rødt ønsker at Norge skal være. Vi har definitivt en velfungerende og veldig solid finansnæring. Jeg vil påstå at den norske finansnæringen kanskje har blitt for solid de siste årene. På tre år har overskuddene i norske banker økt med 33 pst. Det har skjedd uten at det har kommet noen fantastiske nyvinninger. Det er et resultat av at renten har økt. Det er noe vi har sett i de fleste andre vestlige land også. Jeg mener at det er et tegn på at konkurransen i bankmarkedet er for dårlig, og at vi kan frykte det samme som vi ser i dagligvarebransjen – at stordriftsfordelene ved å være etablerte aktører blir så store at man sitter igjen med for mye makt.

Et eksempel på det er at norske banker bruker fire dager på å øke utlånsrenten når Norges Bank har satt opp renten. Det er vel et tastetrykk i en eller annen dataprogramvare som gjør det. Men når man skal øke innskuddsrenten, tar det dessverre 34 dager. Det er et utslag

av for dårlig konkurranse i banknæringen når noe så åpenbart kan skje uten at kundene flykter av den grunn.

Rødt har derfor, sammen med andre partier, fremmet en rekke forslag for å bedre konkurransen. Vi har også fremmet forslag om å øke finansskatten. Det er et tall vi kan se i statsbudsjettet hvert eneste år: Det er en skatteutgift på 11 mrd. kr som finansskatten på en måte er tenkt å hente inn. Vi ser at det bare er halvparten av dette som blir hentet inn gjennom finansskatten, og derfor mener Rødt at den bør økes.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [20:43:42]: Representanten Marie Sneve Martinussen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [20:43:50]: Når vi i kveld behandler saken om finansmarknadsmeldinga for 2025 i lag med eit representantforslag frå Høgre om å styrkje finansnæringa i Noreg, heng det, etter Venstres syn, dessverre godt saman. Det er fordi regjeringa i dei årlege finansmarknadsmeldingane har lagt stadig mindre vekt på rammevilkåra til finansnæringa generelt og til fintek-næringa spesielt. I den siste finansmarknadsmeldinga den førre regjeringa la fram, var det eit eige kapittel om innovasjon og konkurranse i finanssektoren og eit eige delkapittel om folkefinansiering. Begge delar med tydelege føringar om at dette var noko den dåverande regjeringa ville leggje til rette for gjennom forbera rammevilkår.

I finansmarknadsmeldinga vi no behandlar, er det vekke. Det nærmaste vi kjem omtale av innovasjon i årets melding, er ei rituell rapportering om arbeidet til Noregs Bank om digitale sentralbankpengar. Folkefinansiering er ikkje nemnt, med unntak av i ei opplisting av forordningar som enno ikkje er gjennomførte i norsk rett. Kva som er politikken til regjeringa når det gjeld innovasjon og konkurranse innanfor finanssystema, kva konsekvensar tema som Open Banking, det oppdaterte betalingsdirektivet PSD 3 og det nye direktivet PSR, som skal gje forbrukarane auka beskyttelse, har, står det ikkje noko om.

Det rare er at det i årets finansmarknadsmelding er eit eige kapittel om oppdatert og likast mogleg regelverk. Det er det lett å vere einig i, men det er meir usikkert om regjeringa er einig med seg sjølv. Eit grelt eksempel er oppfølginga av NOU 2021: 10 Ny lov om folkefinansiering av næringsvirksomhet. Det er altså no over tre år sidan høyringsfristen gjekk ut, utan at regjeringa har vist noko teikn til handling. Det er trass i at forslaget er basert på ei EU-forordning, utan eit spesielt handlingsrom for særnorsk regulering, og trass i at det var brei tilslutning til forslaget då det var på høyring. Alle høyringsinstansar var positive til forslaget, inklusive

Noregs Bank. Forslaget innebar rett og slett eit oppdatert og likast mogleg regelverk. For alle praktiske føremål kan forslaget som var på høyring, sendast direkte til Stortinget som ein lovproposisjon. Likevel har det gått tre år utan at noko har skjedd. Det har konsekvensar, både for norske bedrifter innanfor folkefinansiering og for tilgangen som norske vekstbedrifter har på finansiering.

Difor er dette representantforslaget om ein handlingsplan for å styrkje finansnæringa i Noreg heilt nødvendig, og noko som Venstre støttar heilhjarta. Det er stor forskjell på den førre regjeringa og denne regjeringa når det gjeld politisk vilje og politisk retning for norsk næringsliv generelt og for finansnæringa spesielt. Dette er ei regjering som ser ut til å vere lite interessert i innovasjon og oppstarts- og gründerverksemd også på fintek-området. Dette må endrast. Den enklaste måten å endre det på, er å få eit nytt fleirtal og ei ny regjering.

Til slutt tek eg opp Venstre sine forslag i sak nr. 45.

Presidenten [20:46:52]: Representanten Alfred Jens Bjørlo har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jens Stoltenberg [20:47:15]: Årets finansmarkeds melding beskriver et solid norsk finanssystem med robuste og lønnsomme foretak. En velfungerende finansnæring er avgjørende for finansiell stabilitet og bidrar til økonomisk vekst og omstilling i hele økonomien.

Det er en urolig tid. Store tollendringer har skapt betydelig usikkerhet for verdensøkonomien og i finansmarkedet. Uforutsigbarheten internasjonalt øker usikkerheten om det videre forløpet i norsk økonomi. Da er det enda viktigere med et solid finanssystem og en ansvarlig økonomisk politikk.

Her hjemme bidrar høy gjeld i husholdningene og bankenes store utlån til næringsseidom til sårbarheter i finanssystemet. Solide og lønnsomme banker gjør likevel at finanssystemet er godt rustet mot økonomiske tilbakeslag og forstyrrelser i markedene.

Jeg setter pris på at komiteen i innstillingen i stor grad stiller seg bak analysene og vurderingene i meldingen. Komiteens høring har gitt mange aktører mulighet til å legge fram sine vurderinger.

Finansmarkedene er internasjonale, og norske foretak og markeder har en velfungerende tilknytning til markedene ute. Tilknytningen gjennom EØS-avtalen er særlig viktig. Regjeringen mener at Norge skal være et attraktivt land å drive virksomhet i, også på finansmarkedsområdet. Som jeg skrev i svarbrevet til Stortinget på representantforslaget om en handlingsplan for finansnæringen, prioriterer regjeringen høyt at norske aktører, så langt som det er mulig, skal stå overfor samme regler som aktører i EU. Det krever godt samarbeid med våre EFTA-partnere og EU for løpende å innlemme nytt

regelverk i EØS-avtalen. Samtidig må regelverkene gjennomføres raskest mulig i vårt nasjonale regelverk.

Norske banker er blant de mest kostnadseffektive og lønnsomme i Europa. De norske bankene har opprettholdt markedsandelene over tid i konkurransen med utenlandske banker. Jeg er opptatt av at det skal være god konkurranse i det norske bankmarkedet. De generelle kravene skal være likest mulig for banker som opererer i Norge, enten de er norske eller utenlandske. Det er relativt enkelt å bytte bank i Norge, og regjeringen arbeider med ytterligere tiltak for å gjøre det enda enklere.

Jeg er glad for at vi i Norge har en lønnsom og solid finanssektor som kan tåle en støyt. En ny og mer alvorlig sikkerhetspolitisk virkelighet samt en pågående handelskonflikt skaper stor usikkerhet rundt oss. Det understreker viktigheten av et robust finanssystem.

Presidenten [20:49:47]: Det blir replikkordskifte.

Helge Orten (H) [20:50:11]: En sterk finansnæring er viktig for kapitaltilgangen til norsk næringsliv. Vårt naboland Sverige har lyktes i å bygge Nordens sterkeste kapitalmarked. Senest i januar så vi at Storebrand flagget ut sine fond til Sverige og begrunnet det bl.a. med at konkurranseforholdene der var bedre. Jeg antar at finansministeren gjerne skulle sett at denne typen virksomhet fortsatt ble i Norge og bidro til å bygge norsk finansnæring. Da må vi som minimum ha like gode konkurransevilkår som våre naboland og EU.

Har finansministeren noen konkrete tiltak i tida som kommer, som vil bidra til å styrke den internasjonale konkurransekraften og bidra til vekst i norsk finansnæring?

Statsråd Jens Stoltenberg [20:50:59]: Det overordnede bildet er at vi har en god, robust og lønnsom norsk finansnæring. Vi har spesielt lønnsomme og robuste norske banker som er mer kostnadseffektive enn banker i veldig mange andre land, men vi må hele tiden anstrenge oss for å se hvordan vi fortsatt skal sikre en god og lønnsom finansnæring, for det er en viktig del av hele økonomien.

Vi har sendt på høring forslag om hvordan vi kan styrke verdipapirfondet med en mer gunstig beskatning, og vi arbeider løpende med å innlemme nye EUDirektiver – alt sammen med sikte på å sikre norsk finansnæring like eller faktisk enda bedre konkurransevilkår enn i de landene vi konkurrerer med.

Det har skjedd noe, det vil skje noe, og vi ser at resultatet er at vi har en sterk, konkurransedyktig norsk finansnæring.

Helge Orten (H) [20:51:55]: Takk for svaret. Jeg tror vi kan være enige om at vi har en solid og god norsk fi-

nansnæring, og det skal vi være veldig glad for. Så tenker jeg at målet må være å styrke den ytterligere og forbedre det vi har, foredle det vi har, og ikke minst ta en enda sterkere posisjon i finansmarkedet og bygge en enda sterkere finansnæring. Det er det grunnlag for, og det burde vi egentlig ha som målsetting.

Derfor har vi fra Høyres side fremmet et eget forslag om en handlingsplan for å styrke finansnæringen. Målet med det er å legge til rette for tiltak fra myndighetenes side som kan bidra til å styrke konkurransekraften til finansnæringa og sikre at norsk finansnæring har minst like gode konkurransevilkår som våre naboland – og gjerne, som finansministeren peker på, kanskje enda bedre. Forslaget vårt har fått god respons fra næringen selv. Ser finansministeren verdien av en mer helhetlig handlingsplan for finansnæringen som kunne være bredt forankret i Stortinget, og som kan gi forutsigbarhet og økt konkurransekraft?

Statsråd Jens Stoltenberg [20:52:57]: Jeg ser verdien av at vi hele tiden gjør noe for å styrke konkurransekraften til finansnæringen gjennom generelle virkemidler og de tiltakene jeg bl.a. har pekt på. Jeg ønsker velkommen det forslaget et flertall i komiteen stiller seg bak, nemlig om å be oss komme tilbake til den typen spørsmål i neste års finansmarkedsmelding, for det er hvert år en melding om hvordan vi kan gjøre noe og handle for å sikre at vi har en god, lønnsom og robust finansnæring i Norge.

Det jeg vil advare mot, er det som antydes i forslaget fra Høyre om at man nærmest skal instruere Norges Bank om å legge arbeidsplasser til Oslo, Norge, selv om det ikke er Norges Banks og pensjonsfondets ønske. Det vil undergrave arbeidsdelingen mellom Norges Bank og Finansdepartementet, og det vil gi en pekepinn om en form for tilretteleggelse for finansnæringen som denne regjeringen ikke vil støtte.

Helge Orten (H) [20:53:57]: Nå er det ikke sånn at vi mener Norges Bank skal instruere NBIM om å plassere arbeidsplasser verken her eller der. Poenget må være å kanskje bruke den styrken vi har i finansmiljøet, til faktisk å bygge en enda sterkere finansnæring samlet sett. Det må være målet.

Jeg antar at finansministeren også er enig i at det ville være bra for Norge. La oss si at vi kunne få bygd norsk finansnæring til å bli minst like sterk som det vi ser i f.eks. vårt naboland Sverige – sterke kapitalmarkeder som er bra for næringslivet vårt, og som kan sikre kapitaltilgang i både rolige og urolige tider, men også sikre at vi faktisk har den kapitalen vi trenger for å utvikle norsk næringsliv.

Spørsmålet er litt det samme. Finansministeren har i andre sammenhenger pekt på verdien av brede forlik

omkring gode løsninger og langsiktighet og forutsigbarhet for næringslivet. Praktiseringen kan kanskje diskuteres, men kunne det ikke være et poeng å få fram en helhetlig plan for norsk finansnæring?

Statsråd Jens Stoltenberg [20:55:03]: Hvert år legger vi fram en helhetlig stortingsmelding med tiltak og vurderinger om hvordan det står til i det norske finansmarkedet og den norske finansnæringen. Det er en ypperlig anledning til å komme med både forslag og analyser av hva som kan gjøres for den norske finansnæringen. Et flertall i innstillingen foreslår at vi skal komme tilbake til en mer helhetlig betraktning til neste år, og det vil selvfølgelig regjeringen gjøre.

Samtidig advarer jeg mot særordninger. Høyre er normalt et parti som er imot å plukke vinnere. Vi skal ha generelle, gode rammevilkår for alle norske næringer, legge til rette for lønnsom virksomhet på den måten, og vi har altså en lønnsom og velfungerende finansnæring i Norge i dag.

Alfred Jens Bjørlo (V) [20:56:02]: Finansministeren understreka i innlegget sitt at det er eit viktig prinsipp at norske aktørar i finansmarknaden så langt som mogleg skal stå overfor same regelverk som i EU. Som eg viste til i innlegget mitt, er det då noko merkeleg at eit tilsynelatande heilt ukontroversielt forslag om eit nytt, oppdatert regelverk basert på ei EU-forordning om folkefinansiering har blitt liggjande i skuffa i Finansdepartementet i over tre år.

No har ikkje noverande finansminister sete i tre år, men uansett: No har denne regjeringa lova at det skal bli fart i implementeringa av EU-regelverk. Eg har eit ganske enkelt spørsmål til finansministeren: Når vi ser aktørar i den norske folkefinansieringsmarknaden stå fram og seie at det no må bli tempo i dette, for dei taper tereng for konkurrentane i EU kvar einaste dag, vil finansministeren ta tak og sørge for at dette regelverket for folkefinansiering raskast mogleg blir lagt fram for Stortinget?

Statsråd Jens Stoltenberg [20:57:04]: Ulike regjeringer har sett at det noen ganger tar tid å få innlemmet EU-regelverk i EØS-avtalen. Det som nå er bra med denne saken, er at det ble vedtatt 2. februar at forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen. Dermed har vi det på plass, og når EØS-avtalen nå omfatter dette regelverket om folkefinansiering, jobber vi med å legge saken fram for Stortinget. Det skal skje så fort som mulig.

Det vil være et lovforslag som vil sikre at Norge vil bli en del av det felleseuropeiske regelverket for folkefinansieringstjenester – oppfølgingen av innlemmelsen i EØS-avtalen. Det er viktig at regelverket utformes på en måte som både fremmer et velfungerende indre marked

for folkefinansiering og ikke minst sikrer gode beskyttelsesordninger for investorene.

Alfred Jens Bjørlo (V) [20:58:03]: Eg takkar for svaret og for signalet om at det vil bli lagt fram for Stortinget, men eg vil minne om at det no er over tre år sidan f.eks. Noregs Bank skreiv i høyringssvaret sitt til Finansdepartementet at Noregs Bank støttar at denne forordninga blir gjennomført, og at eit samla regelverk vil vere klargjerande og kunne bidra til ein velfungerande marknad for folkefinansiering i Noreg.

Frå aktørar i marknaden blir det no slått alarm om at kvar einaste dag som går utan at en veit at dette regelverket kjem, og at det faktisk er på plass, går det ikkje berre ut over konkurranseevna til norske aktørar innan folkefinansiering, men det gjer òg at norske vekstbedrifter går glipp av hundrevis av millionar i finansiering.

Eg vil spørje finansministeren: Vil han sørge for at dette regelverket no i alle fall blir lagt fram? Det vil neppe kunne behandlast av Stortinget i denne sesjonen, men vil finansministeren sørge for at det blir lagt fram for Stortinget i denne sesjonen, slik at vi har tryggleiken om at det no ligg på Stortingets bord?

Statsråd Jens Stoltenberg [20:59:09]: Det er en forordning i EU som setter opp rammeverket for en folkefinansieringsordning. Den har vært i EU i noen år, og så ble den innlemmet i EØS-avtalen i februar i år. Det er altså ikke så lenge siden.

Nå skal vi gjøre det vi kan for å få fram disse bestemmelsene så raskt som mulig. Hovedprinsippene for bestemmelsen er i og for seg kjent ved at forordningen nå er innlemmet i EØS-avtalen. Detaljene må vi komme tilbake til i det forslaget vi legger fram for Stortinget.

Presidenten [20:59:41]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Eigil Knutsen (A) [20:59:58]: (ordfører for sak nr. 47): Noen ord om Innst. 500 S for 2024–2025, jf. Dokument 9 for 2024–2025, om Norges Bank representantskap – rapport for 2024: Jeg er glad for at det er en samlet komité bak alle merknadene i denne innstillingen. Det er mye i 2024-rapporten vi kunne kommentert, men jeg har valgt tre spesifikke saker som jeg kort skal referere.

Det første er sentralbankens arbeid med neste generasjons oppgjørssystem. Representantskapet og finanskomiteen er enige i at en bør være opptatt av hvordan sikkerhet og beredskap ivaretas i dette neste systemet, og hvordan en kan sikre tilstrekkelig nasjonal kontroll.

Den andre saken er hvorvidt investeringene i SPU kan knyttes til okkupasjonen av Vestbredden og andre

brudd på folkeretten i konflikten mellom Israel og Palestina. Det hadde vi en bred debatt om i forrige uke i Stortinget. Representantskapet peker på elementer i arbeidet med ansvarlig forvaltning, som komiteen ber Finansdepartementet følge opp.

Det tredje og siste er at språklova tidligere ikke har blitt etterlevd i Norges Bank. Der er komiteen tilfreds med at representantskapet følger opp at Norges Bank iverksetter tiltak.

Til slutt vil jeg takke ansatte og medlemmer i representantskapet som er oppnevnt av Stortinget, som skriver gode rapporter om det viktige arbeidet de gjør for å føre tilsyn med vår felles sentralbank.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [21:01:49]: For at folk i hele landet skal kunne leve et godt liv, slik Senterpartiet ønsker, er det helt avgjørende at det finnes banker som bidrar til å finansiere folk og næringsliv i hele landet. Derfor er vi fornøyd med at finansmarkedsmeldingen peker på viktigheten av konkurranse og kapitaltilgang, og at det fortsatt er et mål å sikre et mangfoldig bankvesen – noe jeg også hører at denne debatten bærer preg av.

Med Senterpartiet i regjering og ved roret i Finansdepartementet var vi svært opptatt av å sikre tilgangen på kapital for både privatpersoner og næringsdrivende, også utenfor forretningsbankenes kjerneområder. For å oppnå dette er det viktig med solide banker, et mangfold i bankmarkedet og ikke minst rettferdige konkurransevilkår, både mellom små og store banker, og mellom norske og utenlandske banker. Et av de viktigste grepene vi fikk til, var å sørge for lettelser i kapitalkravet for standardmetodebankene – lokalbankene våre – både for at de skulle bli mer konkurransedyktige, og også for at forskjellene mellom IRB-banker og standardmetodebanker ikke i seg selv skulle være et avgjørende element for sammenslåinger og økt markedskonsentrasjon.

Senterpartiet har vært svært engasjert i arbeidet med sparebankenes rammevilkår, og det var også Trygve Slagsvold Vedum som satte ned sparebankutvalget i 2023. Et av de store oppfølgingspunktene fra det arbeidet er spørsmålet om egenkapitalbevisets stilling. Det er svært positivt at regjeringen har tatt initiativ som kan få klarhet i spørsmålet om hvordan de europeiske bankmyndighetene vurderer egenkapitalbeviset, og hvilke juridiske betraktninger de legger til grunn. Dette er etter vårt syn avgjørende for å få en meningsfull debatt om temaet og for å komme lenger i saken. Jeg vil også bemerke at det er positivt at finansministeren, i svar på mitt skriftlige spørsmål tidligere i vår, klargjør at Finansdepartementet skal gjøre en selvstendig vurdering av spørsmålet. Man legger også til grunn at man ønsker å bevare

egenkapitalbeviset som et velfungerende kapitalinstrument for norske sparebanker. Dette er svært positive signaler fra departementet og ministeren, og jeg er også glad for at finanskomiteen slutter seg til dette synet i innstillingen.

Senterpartiet er opptatt av å sikre tilgangen til finansiering og gode, trygge og rimelige banktjenester uavhengig av hvor man bor. Et viktig tilleggspoeng i disse tider er at en robust og mangfoldig banksektor også er god beredskap. Dette reflekteres også i Stortingets behandling av totalberedskapsmeldingen for en drøy måned siden, der flertallet ba regjeringen sørge for at det finnes tilstrekkelig finansiell beredskap, og særlig sørge for rammebetingelser som gjør at Norge har norskeide banker og finansinstitusjoner som betjener det norske markedet.

Tellef Inge Mørland (A) [21:04:36]: Selv om denne debatten viser at det er noen forskjeller i retorikken, opplever jeg at vi i stor grad deler de samme målsettingene for å utvikle finansnæringen.

Representanten Farahmand fra Høyre var imidlertid inne på at det ikke hjelper å komme med et mål om å gjøre noe om et år – nei, nettopp, derfor handler denne regjeringen nå. Det håper jeg representanten fra Høyre har registrert. Den 30. januar sendte Finansdepartementet ut et forslag på høring for å imøtekomme fondsbransjens ønsker og behov, der det ble gjort store endringer og forbedringer når det gjelder skatt for den bransjen. Vi har underveis vært tydelig på at vi ville lytte til de innspillene som kom i den påfølgende høringen.

Den 22. mai kunne man lese på Finans Norges hjemmeside:

«Gledelig temposkifte i regjeringens EU-arbeid.

Regjeringen signaliserer rask gjennomføring av EU-regler for misligholdte lån (...), noe som vil sikre norske arbeidsplasser og viktige tjenester for forbrukerne.»

Dette er to eksempler på en regjering som handler for å sikre norske arbeidsplasser og verdiskaping innen finansbransjen.

Avslutningsvis: Noen har kanskje fått det med seg, men i dag gikk akkurat Oslo Børs «all time high» med over 1 600 poeng – langt, langt høyere enn det børsen var da Erna Solberg ga stafettpinnen og regjeringskontorene over til Støre. Det er selvfølgelig ikke bare regjeringens ære på noen som helst måte, men det viser at det går bra i norsk næringsliv. De aksjene som kanskje har vært med på å bidra vesentlig til denne oppgangen, er nettopp finansaksjer, noe som igjen understreker poenget med at det stort sett er relativt gode rammevilkår for finansbransjen. Så har denne regjeringen sagt at den lytter og ser. Der det er behov for å gjøre forbedringer, handler vi.

Mahmoud Farahmand (H) [21:06:29]: Vi er nok enige om at norske finansinstitusjoner gjør det ganske bra, men paradokset oppstår når de også velger å flytte ut av landet. Det må vi ha med oss.

Som nasjon vil vi i framtiden stå overfor betydelige omstillinger, og vi trenger flere bein å stå på i tiden som kommer. Vi trenger arbeidsplasser som bidrar til høyere verdiskaping, og det er derfor vi ber om denne handlingsplanen for finansnæringen. Vi peker ikke på noen vinnere, det er ikke det vi gjør, vi sier at vi skal ha en handlingsplan for finansnæringen. Det er en bransje som har 2 pst. av ansatte og 6 pst. av kapitalflyten i samfunnet, så det er en høyproduktiv bransje som vi er helt avhengig av.

Så til dette utsagnet om NBIM – jeg var saksordfører i behandlingen av fondsmeldingen, og i de årene jeg jobbet med den meldingen, har jeg vært helt klar på at verken SBU eller SBN er distriktspolitiske eller på annen måte politiske virkemidler. Foregående finansminister var ikke enig i det og valgte å bruke SBN som et distriktspolitisk virkemiddel. Det vi skriver i forslaget vårt, er at dersom NBIM finner det formålstjenlig, kan de flytte noen arbeidsplasser tilbake til Norge. Vi legger det

hos NBIM, og vi sier ikke at de skal bli instruert av Norges Bank.

Helt avslutningsvis: Forrige debatt handlet om bostedsregler for stortingsrepresentanter. Nå er klokka 21.08. Jeg observerer at noen av dem som har vært veldig kritiske til hvor langt unna stortingsrepresentanter skal kunne bo, ikke er i denne salen nå. Det er kanskje en grunn til at vi har de bostedsreglene vi har. Det blir sene kvelder her, og vi har ingen unntaksbestemmelser fra arbeidsmiljøloven.

Presidenten [21:08:22]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 45–47.

Sak nr. 48 [21:08:27]

Referat

Presidenten [21:08:27]: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdig debattert.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 21.09.

